

**ПОКЛІК
З МОГИЛИ**

ЧЕТВЕРТЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

САЙМОН
БЕКЕТТ

Пролог

Тіло і внутрішні органи тварини та людини, коли він перестає жити, починають розкладатися. Це незаперечна істина. Однак середовище, в яке поміщено померлий організм, може сповільнити розкладання. І доволі суттєво. Наприклад, у воді розкладання триває у два рази довше, ніж в повітрі. А в землі навіть у вісім разів. Чим глибше закопано тіло, тим повільніше відбувається процес розкладання.

Поховане в землі тіло недоступне для комах, що пожирають падло. Різноманітні мікроорганізми, що знищують мертву плоть, не можуть існувати без повітря. А його під землею дуже мало. Плюс низька температура. Усе це сповільнює біохімічні процеси розкладання на тижні і місяці. І навіть роки. Відомі випадки, коли мертве тіло зберігалось в землі майже без змін багато десятиліть. Втім, цей принцип можна вважати універсальним.

Нічого неможливо поховати навіки. Рано чи пізно таємне завжди стає явним.

1

– Ваше прізвище?

Обвітрене обличчя жінки в поліцейській формі розрумянилося від холоду. Її не по зросту довгий жовтий жилет покривали блискучі крапельки туману, який, здавалося, окутував зараз усю землю. Неприязнь у погляді означала, що, з її точки зору, у всьому винен саме я. І в поганій погоді, і в тому, що їй доводиться так довго стояти під відкритим небом.

– Доктор Девід Хантер. Я за запрошенням старшого слідчого Сіммза.

Вона ще раз поглянула на мене, потім з невтаємниченою досадою втупилася в папери на дощечці-планшеті, після чого піднесла до губ мікрофон рації:

– Тут приїхав якийсь Девід Хантер, запитує старшого слідчого.

– Не якийсь Девід Хантер, а доктор, – поправив я.

Можна було не намагатися. Моєму регаліям ця жінка не надавала жодного значення. По рації їй щось відповіли. Через тріск і перешкоди мені не вдалося розібрати, що саме, але вона з тим же недовольним виглядом нехочучи відсунулася і махнула мені рукою:

– Туди, де стоять машини.

– Дякую вам, – пробубнів я, натискаючи на газ.

За вітровим склом панував туман і поводився відповідно, як належить володареві. Неожиданно розсіюючись, відкриваючи сірий, однотонний вересковий пустир, а потім знову обволікаючи його своїм білим серпанком. На невеликому, відносно рівному ділянці торф'яника знаходилася стоянка автомобілів, у в'їзду в яку чергував поліцейський. Він дозволив мені заїхати, і мій «сітроен», підстрибуючи і креняючись, припаркувався на вільному місці.

Я вимкнув двигун і випрямився. Поїздка була довгою і стомлюючою. Я їхав всю дорогу без зупинок. Хотілося якомога швидше потрапити на місце і нарешті дізнатися про справу. По телефону Сіммз нічого толком не пояснив. Сказав лише, що знайдено поховання, і він запрошує мене консультантом на ексгумацію. Здавалося б, що особливого? Звичайна поліцейська рутинка. Мене

досить часто викликали для такої роботи. Але якщо йдеться про Дартмур, то це, безсумнівно, було пов'язано з Джеромом Монком, насильником і серійним вбивцею, визнаним винним у загибелі чотирьох жінок, з яких троє були зовсім молодими. Їх тіла досі не виявили. Якщо знайдено поховання однієї, то, ймовірно, інших убивця закопав десь поблизу. Зрозуміло, мені хотілося брати участь у цій важливій операції по виявленню місць поховань.

– Мало хто сумнівався, що тіла своїх жертв він закопав десь у Дартмурі, і от, нарешті, знайшли, – сказав я дружині Карі вранці перед від'їздом, коли ми снідали на кухні. В цей дім віктора і стилю на південному заході Лондона ми переїхали рік тому, але я досі не міг звикнути до нього і не знав, де що лежить. – Куди ж іще він міг їх затягти?

– Девід! – Кара тактовано показала мені на дочку Еліс, яка зосереджено поглинала малиновий йогурт.

– Вибач, – пробубнів я. Зазвичай у мене вистачало розуму не говорити про свою роботу в присутності нашої п'ятирічної дочки. Але, мабуть, сьогодні я був дуже схвильований.

– А що це значить, жертви? – запитала Еліс тоненьким голоском, відправляючи в рот чергову порцію йогурту.

– Це у мене на роботі є такі, – промовив я, не знаючи, як відволікти її увагу.

– А чому їх кудись тягти? – не утихала вона.

– От що, люба, – суворо промовила Кара. – Давай закінчуй сніданок. Тато скоро йде, та й нам треба поспішати, а то запізнимося до школи.

Еліс повернулася до мене:

– Коли повернешся?

– Скоро. Ти навіть не помітиш. – Я нахилився і підняв дочку на руки. – А ти веді себе добре і слухайся маму.

– Я завжди веду себе добре, – пробурчала Еліс і вкрала з ложки краплю йогурту на мої документи на столі.

Кара ойкнула і засуетилася, витираючи йогурт серветкою.

– Пляма напевно залишиться. – Вона подивилася на мене. – Сподіваюся, документи не надто важливі.

– Звісно. – Я поцілував сором'язливу дочку і опустив на підлогу. Потім зібрав документи, сунув у папку і звернувся до Кари – Я, мабуть, піду.

В холі ми обнялися.

– Скільки там пробуду, поки не знаю, – промовив я, вдихаючи аромат її волосся. – Сподіваюся, не більше двох днів. Загалом, буду телефонувати.

– Їдь обережно, – попросила вона.

Мої від'їзди в нашій сім'ї не були новиною. Я працював судово-медичним антропологом, і якщо десь виявлялося кримінальне поховання, викликали мене. В останні роки я кілька разів побував з подібною місією за кордоном і чимало поблукав по Британії. Приємною мою роботу назвати важко, але вона необхідна, і я гордився набутим досвідом і своєю репутацією. Але повторюю, великого задоволення від неї не отримував. А вже розставання з дружиною і дочкою навіть на кілька днів завжди переживав важко.

Вдихаючи запах сирості і болота, я вийшов з машини і, обережно крокуючи по брудній траві, попрямував до багажника. Дістав звідти з спеціального ящика одноразовий комбінезон. Зазвичай їх у поліції видавали, але мені подобалося носити свої. Натягнувши комбінезон і застібнувши блискавку, я витягнув алюмінієву валізу з інструментом. До недавнього часу я обходився потертим старим саквоюжем, але Кара вмовила мене його змінити. Щоб я мав вигляд не жалісливого комівояжера, а солідного професіонала-консультанта.

Як завжди, вона була права.

Недалеко зупинився автомобіль, але я йшов далі, не звертаючи на нього уваги. Поки не почув голос:

– Отже, приїхав?

Я обернувся. З машини вийшли двоє. Один, низький, з гострими рисами обличчя, мені не був знайомий, зате з другим, молодшим, ми були майже приятелями. Високий широкоплечий красень рушив до мене з легкою впевненістю атлета. Я здивувався, що не відразу впізнав яскравий «міцубісі» Террі Коннорса.

Взагалі-то зустріч мала б мене потішити, я ж нікого тут не знав. Але в моїх стосунках з Террі існувала якась незрозуміла червоточина, що заважала безтурботному спілкуванню.

– Я не знав, що ти теж береш участь в розслідуванні.

Террі усміхнувся. Мені здалося, він трохи схуд з того часу, як ми бачилися востаннє.

– Я заступник старшого слідчого. А хто ж, на твою думку, замовив за тебе слово?

Я усміхнувся і кивнув. Коли ми познайомилися, Террі Коннорс був інспектором лондонської кримінальної поліції, але по роботі ми не стикалися. Його дружина, Дебора, лежала на збереженні в одній палаті з Карою, і вони подружилися. А у нас з Террі відразу виникло напруження. Крім часткового збігу професій, ми не знаходили точок дотику. Мене дратували його самовпевненість і пихатість. Він був неймовірно амбітний, завжди прагнув виділитися, і нас з Кою дуже здивувало, коли рік тому Террі раптово перевівся з Лондона в провінцію. Чому саме, він не пояснив. Говорив щось про те, що Дебора захотіла жити ближче до своїх родичів в Ексетері, але, звісно, це не могло бути приводом, щоб ламати кар'єру і міняти Лондон на графство Девоншир.

Востаннє ми бачилися з ними незадовго до його переїзду. Повечеряли вчетвером у ресторані. Але вечір не вдався. Террі і Дебора були якісь знервовані, бесіда не клеїлася, і ми з дружиною з полегшенням зітхнули, коли все закінчилося. Кара і Дебора іноді телефонували одна одній, але Террі я з тих пір не бачив.

Схоже, він просунувся по службі, якщо очолює таке важливе розслідування. Не дивно, що Террі схуд.

– А я весь час думав, звідки Сімміз дізнався про мене, – промовив я, зображаючи певне подяку, хоча насправді волів би обійтися без протекції Террі Коннорса.

– Так, я розхвалював тебе, тож не підведи.

– Постараюся, – кивнув я, придушивши подразнення.

Террі ткнув великим пальцем у чоловіка, який був нижчим за нього чуть не на голову:

– Це детектив Роупер. Боб, це Девід Хантер, судовий антрополог, я тобі про нього говорив. Він спец з гниючими останками, може розповідати про них годинами.

Детектив усміхнувся, показуючи нерівні, пожовтілі від тютюну зуби. Зато очі у нього були розумні і гострі. Все помічають. Коли ми обмінялися рукоштовпаннями, на мене пахнуло дешевим лосьйоном після гоління.

– Отже, це по вашій частині. – Говорив він з помітним місцевим акцентом. – Звісно, якщо це те, про що ми думаємо.

– Ось саме! – вигукнув Террі. – Поки нічого не відомо. Іди вперед, Боб. Я хочу перекинутися парою слів з Девідом.

Це було майже відвертим хамством. Погляд детектива потемнів, але усмішка не зникла.

– Як скажете, шеф.

– Ти з цим Роупером будь обережніше, – промовив Террі. – Він прихвостень Сіммза. Вислуховує все навколо, вишукує та відразу передає йому.

– А щодо поховання є сумніви? – запитав я, пропускаючи повз вуха його зауваження. Воно мене не здивувало. Террі рідко про кого говорив з повагою.

– Сумнівів немає. Більшість переконані, що це робота Монка.

– А твоє мнение?

– Поки не знаю. Для цього тебе й викликали, щоб з'ясувати все остаточно. І бажано якомога швидше. – Він втомлено зітхнув. – Загалом, вирушай зараз до Сіммза. Він не любить, коли його змушують чекати.

– А що він за людина? – поцікавився я. Ми йшли в бік поліцейських трейлерів.

– Сіммз? – Террі підняв голову. – Порядна скотина. Сухий і нудний педант. Не терпить заперечень. Але не дурень, це варто визнати. Тобі відомо, що він веде це діло з самого початку?

Я кивнув. Усі знали, що саме Сіммз упрятав Джерома Монка за ґрати.

– Зрозуміло, чому він так прагне знайти поховання всіх жертв маніяка.

– Ось саме. – Террі усміхнувся. – Сіммз метить на посаду начальника поліції графства, і, ймовірно, через кілька років у нього це вийде. Якщо тут усе пройде гладко.

«Ти теж сподіваєшся просунутися вгору, – подумав я, дивлячись на Террі. – Недаремно так нервуєш зараз».

Ми підійшли до трейлерів, що стояли вздовж ґрунтової дороги, яка тяглася від шосе. Між ними були прокладені чорні товсті кабелі. В туманному повітрі звично відчувався запах дизельного пального від працюючих генераторів. Террі зупинився біля трейлера, де розташовувався диспетчерський пункт.

– Сіммз у поховання. Іди туди. А ввечері, якщо я приїду вчасно, ми зустрінемося і вип'ємо. Адже жити ми будемо в одному motelі.

– Ти не підеш зі мною? – здивувався я.

– А що я там не бачив? – Він намагався вимовити ці слова байдуже, але в нього не вийшло. – Зараз зберу деякі папери і поїду. Досить далеко.

– Куди?

– Розповім пізніше. А поки побажай мені удачі.

Террі розвернувся і увійшов у трейлер. Мене, звісно, трохи озадачило, в чому йому знадобилася удача, але я не хотів думати про справи Террі.

Я постояв, розглядаючи, що простягалось переді мною торф'яне болото, поросле папороттям та колючим кущем. Приблизно за чверть милі відсюди на фоні сірого неба чітко виділявся пагорб зі скелястим вершиною, про який згадував Сіммз, вказуючи його в якості орієнтира.

Чорна Скеля.

В Дартмурі були більш високі і величні пагорби, що прикрашали верескову пустку. Однак найбільш помітною серед них була Чорна Скеля. Цяках, причудлива вежа, ніби складена з плоских валунів дитиною-гігантом. Не чорніша за решту, так що назва, напевно, пов'язана з якимось похмурим подією в минулому. Звучало воно зловісно і тому полюбилось газетчикам в останнє час. Ще б, адже неподалік Чорної Скелі, схоже, влаштував кладовище для своїх жертв Джером Монк.

Після дзвінка Сіммза я полазив по Інтернету, освіжив у пам'яті деталі, пов'язані з цією людиною. Втім, зарахувати Монка до загону хомо сапієнс можна було умовно. Ось як описували його журналісти: сирота, батька не відомо, мати померла при пологах (в деяких таблоидах її називали першою жертвою маніяка), жив у одному з дартмурських містечок у покинутому трейлері, перебивався випадковими заробітками, людей уникав і був схильний до насильства.

І зовнішність Монка мала характерну, типову для вбивці.

На фотографіях, зроблених під час процесу, зафіксований велетенський нос з непропорційно великою, схожою на пушечне ядро головою. Приплюснутий ніс, глибоко посажені чорні очі-гудзики, рот, постійно викривлений у презирливій усмішці. Уродство погіршувала стрижена наголо голова та глибока вм'ятина на лобі. Вочевидь, родова травма.

Монк володів неймовірною силою і був здатний одним ударом вбити людину.

Фігурально висловлюючись, Монк «виправдав очікування», вразивши своїми чудовиськими злочинами не лише жителів графства Девоншир, але й усю країну. Першою його жертвою стала Зоуї Беннет, чорнява семнадцятирічна красуня, що мріяла стати моделлю. Якось вона пішла в нічний клуб і не повернулася додому.

Через три дні зникла ще одна дівчина. Ліндсі Беннет, сестра-близнючка Зоуї.

Цього разу про інцидент газети повідомили відразу. Для багатьох стало очевидно, що в Дартмурі діє небезпечний злочинець. А коли сумку Ліндсі виявили в сміттєвому баку, то надії, що сестри живі, зовсім зникли. Невже потрібно говорити, що творилося з батьками. Втратити одну дитину – невимовна біда, а тут ще й другу.

А коли зникла Тіна Вільямс, симпатична девятнадцятирічна дівчина, теж чорнява, виникла справжня паніка. Громадськість вимагала від поліції негайно знайти і нейтралізувати маніяка. Але детективам не було за що зачепитися. Злочинець не залишив жодної підказки. Хоча, вуличні камери спостереження зафіксували в місці, де в останній раз бачили Ліндсі Беннет, а потім Тіну Вільямс, білий автомобіль-седан. Це ж підтвердили кілька свідків. Але номерів ніхто не запам'ятав.

Поки детективи думали про автомобіль, маніяк сам видав себе. Його жертвою стала двадцятип'ятирічна Анджела Карсон. На відміну від попередніх вона не була ні чорнявою, ні красунею. До того ж Анджела була глухоніма.

Монк згвалтував і забив до смерті дівчину в її власній квартирі. Сусіди почули через стінку його дикий регіт, крики жертви і викликали поліцію. Коли двоє патрульних вламалися в двері та увірвалися в квартиру, вони виявили там Монка, запачканого кров'ю дівчини і безумного від скоєного злочину. Поліцейські були міцними, але він вибив їх обох і зник. Усе це відбувалося вночі.

Монка шукали скрізь. Подібних масштабних операцій по затриманню злочинця в історії Сполученого Королівства ще не було. Але все марно. Не вдалося знайти ні Монка, ні тіл його жертв – близнюків Беннет і Тіни Вільямс. В ході розслідування в його трейлері виявили гребінець і помаду Зоуї Беннет. Пройшло три місяці, і Монк майже сам вийшов на своїх переслідувачів. Його випадково помітили

на торф'яниках. Він сидів на узбіччі ґрунтової дороги, весь брудний. Сопротивлення аресту не надавав. На процесі визнав себе винним у чотирьох вбивствах, проте відмовився назвати місця поховання своїх жертв. Поглядав з-під лоба на публіку і презирливо усміхався.

Оскільки вбивця опинився за ґратами, громадськість заспокоїлася. Про Монка поступово почали забувати. А про те, що тіла трьох загиблих від його руки дівчат так і не знайшли, вважали за краще мовчати. Таке трапляється.

І ось тепер ситуація почала прояснятися. Схоже, знайшли перше поховання, над яким зараз криміналісти розбили яскраво-синю палатку, що нагадує світячий маяк на фоні однотонної жовтуватокоричневої верескової пустки. Це було майже біля вузької, захопленої брудом ґрунтової дороги. Не дуже далеко від шосе.

Я постояв кілька секунд під дрібною моросью, вдихаючи різкий запах вологого торфу, а потім вирушив до палатки.

2

Від дороги до палатки тягнувся коридор, утворений натягнутою поліцейською плівкою. Люди, які бігали по ньому, досить намесли бруду, так що рухатися доводилося з труднощами. Біля входу в палатку, переминаючись з ноги на ногу, стояв кінолог з собакою, німецькою вівчаркою. Вона напружено стежила за моїм наближенням.

– Мені потрібно бачити старшого слідчого Сіммза, – сказав я, запитливо подивившись на кінолога.

Той не встиг відповісти. Відігнувся полог палатки, і звідти з'явився якийсь поліцейський чин років сорока, але начальницький вигляд робив його старшим. На дивно гладкому для такого віку обличчі виділялися вуса. Вони як би злегка згладжували цю небажану молодість і надавали схожості на військового. Білий одноразовий комбінезон цієї людини не прикрашав, і він виглядав у ньому неліпо. Коли він відкинув назад захисний капюшон, стали видні чорні волосся, причому акуратна стрижка ніскільки не постраждала.

– Доктор Хантер? Я Сіммз.

Звичайно, кому ще міг належати цей голос, підкреслено офіційний і владний. Він кілька секунд покумекався по мені тусклим оцінювальним поглядом, потім буркнув:

– Ми очікували вас півгодини тому, – і зник за покривом.

Ось і познайомилися.

Кінолог відсунувся, пропускаючи мене в палатку. Призвичаївшись до полумраку, я розглянув там кількох криміналістів в однакових білих комбінезонах. Кожен чимось був зайнятий. Йдучи від синіх стінок палатки, розсіяне світло надавало предметам таємничий вигляд. В холодному вологому повітрі пахло затхлістю, свіжевикопаною землею і ще чимось менш приємним.

Поховання знаходилося в центрі. Його освітлювали поставлені по колу переносні ліхтарі. Їх промені вологому повітрі легенько окутували паром. Я вгледівся в темний торф'яний прямокутник, обрамлений металевою сіткою, на краю якого стояв на колінах високий крупний чоловік – мабуть, криміналіст. Застигнувши в позі хірурга, що відірвався від операції, він уважно розглядав щойно витягнутий з землі

забруднений брудом предмет. В принципі це могло бути що завгодно – камінь, сплутаний корінь рослини, – але якщо приглядатися як слід, то ставало очевидно, що з мокрої землі стирчить майже розкладена людська рука.

– Патологоанатом тут був, але поїхав по справах, – промовив Сімміз. Я і не помітив, що він стоїть поруч. – Повернеться, коли труп буде готовий до перевезення. – Старший слідчий на секунду замовк. – Доктор Хантер, це професор Уейнрайт, судовий археолог, він буде керувати ексгумацією. Ви, напевно, чули про нього.

Я пильно вдивився в людину у поховання. Звичайно, чув про нього. Професор з Кембриджа Леонард Уейнрайт був одним з найвідоміших судових експертів у країні, чий авторитет надавав основність будь-якому розслідуванню. Але в академічних колах його недолюбливали. Уейнрайт мав звичай безжально розправлятися з будь-ким, кого вважав конкурентом. Він обрушувався з нищівною критикою на всі ці, як він висловлювався, «новомодні течії в криміналістиці». Загалом, добре було тільки те, що робив він сам, а все інше погано або дуже погано. Не давала йому спокою і кримінальна антропологія, що робила останнім часом серйозні успіхи і частково перетиналася з його дисципліною. Я читав статті професора і усміхався. Але одне діло сидіти в кріслі з журналом у руках, а інше – працювати з цим чоловіком.

Уейнрайт піднявся, гучно щелкнувши артритними колінними суглобами. Йому було за шістдесят – верзила в забрудненому комбінезоні, який з труднощами на себе натягнув. Він повільно зняв з обличчя маску – його м'ясисті пальці в білих латексних рукавичках нагадували сардельки, – відкривши грубо виліплене обличчя римського патриція, і промовив з холодною усмішкою:

– Радий знайомству, доктор Хантер. Упевнений, що отримаю задоволення від роботи з вами.

Голос у нього був гучний і глибокий, властивий прирощеним ораторам. Я зобразив на обличчі усмішку.

– І я теж.

– Лісник з помічником виявили це поховання вчора ввечері, – сказав Сімміз, поглядаючи на виступаючий з землі предмет. – Як бачите, неглибоке. Шар землі дуже тонкий, фута через три починається скеля.

В таких місцях покійників не хоронять. Але, на щастя, вбивця цього не знав.

Я опустився на коліна, щоб оглянути ґрунт, з якого стирчала згнила людська рука.

– О, торф. Тут все може бути інакше.

Уейнрайт промовчав, лише стримано кивнув. Як археолог, він, напевно, знав про властивості торфу сповільнювати розкладання.

– Схоже, дощем змив верхній шар ґрунту, і обнажилася рука. Її-то і побачили лісник з помічником, – продовжив Сіммз. – Вони, звичайно, покопали тут трохи, бажаючи переконатися, що це людське поховання.

– Слава Богу, що не сильно попсували, – зауважив Уейнрайт і подивився на мене.

Я розглядав руку, точніше те, що від неї залишилося, – кисткові кістки. Майже всі м'які тканини обглодали тварини. Відсутні перші два пальці. Не дивно. Адже тут побували лисиці, а також ворони і чайки.

Мене зацікавив один нюанс. Кисткові кістки були поламані. Не перегризені зубами тварин, а саме поламані.

– Хтось з виявлених поховання, мабуть, наступив на руку, коли копав, – сказав я.

– Ні, – заперечив Сіммз. – Вони стверджують, що діяли дуже обережно. А в чому діло?

– Та ось, пальці поламані. Але тварини тут ні при чому.

– Так, я помітив, – повільно промовив Уейнрайт.

– Ви думаєте, це суттєво? – запитав Сіммз.

– Судити поки рано, – швидко відповів за мене Уейнрайт. – Якщо тільки у доктора Хантера є якісь міркування?..

Я не збирався висловлювати ніяких міркувань.

– Поки ні. А знайшли ще щось?

– Дві невеличкі кістки поруч із похованням. Але вони не людські. Їх вам покажуть. – Сіммз подивився на години – Мені пора на прес-конференцію. Професор Уейнрайт введе вас у курс справи. Ви будете працювати під його безпосереднім керівництвом.

Все правильно. Експертизою має керувати судовий археолог. А вже потім своє слово скаже патологоанатом. Але мені не подобалася перспектива ставати асистентом Уейнрайта.

– А чи не можна, щоб професор виконував свою роботу, а я свою?

Сіммз холодно подивився на мене.

– Доктор Хантер, ми з Леонардом давні знайомі. Працювали разом над багатьма справами. І повинен додати, дуже успішно.

– Я не...

– Вас рекомендовали з найкращої сторони, але мені потрібна злагоджена команда. Завершити це розслідування для мене дуже важливо. Розумієте?

– Так.

– Ось і чудово. Так, Джером Монк за ґратами, але моя робота завершиться, коли ми знайдемо останки його жертв і передамо родичам. Можливо, ми знайшли поховання однієї з них. – Сіммз подивився на мене зі значенням. – Ітак, сподіваюся, ми домовилися. Покидаю вас, джентльмени, працюйте спокійно. – І він зник за полами палатки.

Ми помовчали, потім Уейнрайт театральнo вигукнув:

– Отже, доктор Хантер, давайте почнемо!

Час тягнувся повільно. Іноді здавалося, ніби воно зовсім зупинилося в цій палатці. Темний торф неохоче розлучався зі своєю здобиччю, чіплявся за напіврозкладену плоть, не відпускав. Межі поховання, зроблені в звичайному ґрунті, визначити не складно. Місце, звідки земля була витягнута, а потім повернена, відрізняється від сусідніх ділянок. Якщо це торф, то все значно складніше. Він просочений водою, як губка, не кришиться і не розсипається, як інші види ґрунту. Для роботи з ним потрібно бути уважним і вправним.

Уейнрайт був і тим і іншим.

Я б не здивувався, якби він зовсім відмовився від моєї допомоги, але він прийняв її охоче. Відкинувши упередження, я був змушений оцінити, наскільки добрий у своїй справі цей криміналіст-археолог. Його великі руки виявились спритними і швидкими. Вони обережно, з хірургічною точністю зскоблювали вологий торф, оголюючи останки людського тіла. Ми стояли на колінах поруч, на металевих пластинах, якими були викладені краї поховання, поступово витягуючи з землі поховане там тіло.

Нарешті Уейнрайт порушив мовчання, показавши мені на лопатці розрізаного навпіл земляного черв'яка:

– Неймовірні істоти, ці *Allolobophora*. Здавалося б, найпростіший організм, ні мозку немає, ні нервової системи. Розрубиш його на кілька

частин, а йому хоч би що. Живе собі і в ус не дує. Звичайно, це міф. Але ось вам і урок – не вірте всьому, що кажуть.

Він відкинув черв'яка вбік, поклав лопатку і згрібався.

– Проклятий артрит, не дає спокою. Вам, молодим, слава Богу, подібне неведомо. Ви з Лондона?

– Так. А ви?

– Я місцевий. З Торбея. Звідси недалеко. Ви тащилися сюди кілька годин, вірно? – Він потер поясницю. – Ну як вам наш Дартмур?

– У нас тут сумно. І похмуро.

– О, приїжджайте сюди в інший час року. Ця земля – Божий дар, особливо для археолога. Тут знайдена найбільш обширна колекція артефактів бронзового віку в Британії, а всі ці порослі вереском пагорби – справжній промисловий музей. Старинні свинцеві та олов'яні рудники прекрасно збереглися, як мухи в бурштині. Привіт! Принаймні, для динозавра на кшталт мене. Ви одружені?

– Так.

– Розумно вчинили. Хоча хороша жінка допомагає зберегти розум. А ось як їм при цьому доводиться – інше питання. Моя дружина однозначно заслуговує медалі, про що постійно мені нагадує. – Він усміхнувся. – Є діти?

– Дочка Еліс, п'ять років.

– Чудовий вік. У мене дві дочки, але обидві вже вийшли з гнізда. Так що насолоджуйтеся дитиною, поки можна. Повірте мені, десять років пролітають непомітно, ви й оглянутися не встигнете, а ваша маленька дівчинка кудись зникла.

Я усміхнувся:

– Ну, нам ще до цього далеко.

– Ось-вось, я і кажу, отримуйте задоволення. І дозвольте дати вам пораду.

– Прошу.

– Завжди дотримуйтеся принципу: дім окремо, робота окремо. Прийшли додому – забудьте про роботу. Усі ці жахи та мерзенність. Забудьте. Це всього лише робота. – Він взяв лопатку і повернувся до поховання. – Взагалі-то я щось знаю про вас. Адже ви за освітою лікар?

– Так, у мене диплом лікаря, але я перекваліфікувався в антрополога. А з ким ви про мене розмовляли?

Уейнрайт наморщив лоб:

– Щось не можу пригадати. Пам'ять підводить. Думаю, вас упомянув в бесіді хтось на конференції криміналістів. Розмова йшла про нове покоління, яке добилося успіху. У числі інших назвали і вас.

Не скриваю, я був польщений.

– Пристойний стрибок ви зробили – від медицини до антропології, – продовжив він, діловито працюючи лопаткою. – Полагаю, ви навчалися в США. Дослідницький центр у Теннессі?

– Так, я провів рік там, в антропологічному дослідницькому центрі.

Це сталося ще до зустрічі з Кари, коли я вирішив переключитися з живих на мертвців. Можна було очікувати, що професор Уейнрайт відпустить в адресу центру яке-небудь зневажливе зауваження, але цього не сталося.

– Вельми пристойний заклад. Але не для мене. Повинен визнати, терпіти не можу калліфоридів. Ненависні створіння.

– Я теж не великий їх фанат, але вони приносять користь.

Калліфориди, вони ж м'ясні мухи-падальниці. За їх поведінкою легко простежити етапи розкладання плоті.

– Так. Шкода, що в процесі розкладання цього тіла вони участі не брали. Для них тут занадто прохолодно. – Він показав лопаткою на рештки, які ми встигли з ним витягнути. – Отже, яке ваше рішення?

– Я хотів би висловити його, коли тіло доставлять в морг.

– Звісно. Але я впевнений, ви вже зробили певні висновки.

Його обличчя закривала біла маска, але відчувалося, що він усміхається. У мене не було бажання розмірковувати зараз на цю тему, адже коли останки очистять від землі і промиють, вони виглядатимуть інакше. Але в палатці, крім нас, нікого не було, і Уейнрайт виявився зовсім не таким жахливим, як я очікував. До того ж хотілося дати йому зрозуміти, що він не єдиний, хто в цьому розуміє. Ходили чутки, що він вважає кримінальну антропологію ледве не лженаукою.

Я присів на корточки, розмірковуючи над тим, що лежало перед нами.

Грунт – унікальна субстанція. Він складається з гниючих і згнилих рослин, а також залишків тварин і комах, і більшість бактерій і комах, що населяють землю, не можуть у ньому існувати. Ця середина для них

ворожа. Поміщені в нього органічні речовини завдяки низькому вмісту кисню та високій кислотності, що нагадує оцет, підлягають ефективному дубленню, як зразки в лабораторному посуді. На півночі в болотних торф'яниках знайдені збережені величезні туші мамонтів з бивнями. Труп людей століттями лежали в торфі непошкодженими всупереч усім законам природи. У п'ятдесяті роки двадцятого століття в селі Толлунд у Данії виявили труп чоловіка з мотузкою на шії, який настільки добре зберігся, що спочатку вирішили, ніби це жертва недавнього злочину. Потім з'ясували, що людину дійсно вбили, але майже тисячу років тому.

Але властивості, які роблять торф благом для археологів, криміналістам заважали, суттєво ускладнюючи визначення точного часу настання смерті. Хоча в даному випадку я сумнівався, що це стане серйозною проблемою. Витягнуто було приблизно половина трупа. Він лежав на боці, скорчившись у позі зародка з високопіднятими колінами. З торса звисав тонкий жіночий топик, крізь який просвічували контури ліфчика. На стегнах бовталася сучасна коротка спідниця. На витягнутій правій нозі черевик на високому каблучку.

Все було покрито затверділим чорним торфом, але це не заважало бачити, наскільки жахливо зруйноване тіло. Крізь брудну матерію чітко проступали контури зламаних ребер і кінцівок. Під злиплими заплутаними волоссям я бачив деформований череп, роздавлений ніс і скули.

– Поки можу лише констатувати очевидне, – сказав я.

– Наприклад?

Я знизив плечима.

– Жінка. Хоча, можливо, і транссексуал, хоча ймовірність цього незначна.

Уейнрайт зітхнув:

– Боже! У мої часи нікому навіть в голову не приходило розглядати таку можливість. Як все змінилося. Будь ласка, продовжуйте.

– Поки важко визначити, як давно її тут поховали. Розкладання пояснюється тим, що лежала вона не глибоко від поверхні. Це дозволяло більш-менш активно діяти аеробним бактеріям, що живуть в кисневій атмосфері.

Уейнрайт кивнув, погоджуючись.

– Тобто поховати тіло цілком міг Монк? Не більше двох років тому?

– Напевно. Але давайте поки утримаймось від конкретних оцінок.

– Добре. А як ушкодження?

– Зараз рано говорити, були вони завдані до настання смерті чи після, але дівчину сильно калічили. Очевидно, з застосуванням якогось знаряддя. Важко уявити, що хтось міг зламати кістки голими руками.

– Навіть Джером Монк? – Уейнрайт усміхнувся. – Тук гадати нема чого, Девід. Його робота.

– Я вирішу це остаточно, коли можна буде уважно оглянути скелет.

– Ви обережна людина, мені це подобається. Але дівчина, судячи з одягу, була того ж віку, що і його жертви. Короткі спідниці носять молодь не старше двадцяти одного року.

– Але...

Він гулко засміявся.

– Знаю, знаю, все треба ретельно вивчити, але тут, здається, відповідь лежить на поверхні. Дівчину жорстоко побили до смерті і виявили похованою на задньому дворі Джерома Монка. Милий мій, якщо перед вами незнайомий предмет, який виглядає як риба і пахне рибою, що це таке?

Його манера говорити мене дратувала, але він був правий.

– Подібне можливо.

– Ладно, з цим вирішили. Тепер залишилося з'ясувати, яка з них. Одна з близнюків Беннетт або Уільямс?

– Визначимо за одягом.

– Правильно, але в цьому, впевнений, ви розбираєтеся краще за мене. – Уейнрайт усміхнувся. – Так що викладайте. І не треба соромитися, ви ж не в суді свідчите.

Ну що мені залишалося робити?

– Сестри Беннетт були високими. Смішні дівчата модельного типу. А ця нещасна нижче за зростом. Зараз її тіло зігнуте, але про ріст можна судити за довжиною стегнових кісток. Полагаю, дівчина мала зрост близько ста шістдесяти сантиметрів.

Звісно, я трохи загнув щодо точності визначення росту за довжиною стегнової кістки. Але у мене на таке натренований око.

Уейнрайт задумався.

– Чорт забирай, як я сам не помітив!

– Але поки нічого не ясно. Тільки припущення.

Він метнув на мене погляд, зовсім не такий веселий, яким був хвилину тому, а потім гулко засміявся.

– Ви праві. Це, напевно, Тіна Уільямс. – Уейнрайт діловито взяв свою лопатку. – В будь-якому випадку давайте її викопуємо. – Він сказав це з таким виглядом, ніби розмову затіяв я, а він нарешті його зупинив.

Ми довго мовчки працювали. Незабаром до нас приєднався криміналіст, який вигрібав з могили торф. Тіло було повністю витягнуто до вечора, коли стемніло. З'явився Симмс з патологоанатомом, якого представив як доктора Пірі.

Мініатюрний чоловічок. Якщо дивитися ззаду, то можна прийняти за дитину. А повернеться – видно, що старик. Обличчя зморшкувате, очі за окулярами в золотій оправі в формі півмісяця пронизливі і уважні. Він підійшов до краю поховання, став поруч з гігантом Уейнрайтом, і мені невольо прийшло на ум порівняння – домашній собака і великий датський дог.

– Добрий вечір, джентльмени. О, я бачу, ви закінчили. – Голос у нього був звучний. Я ще нічого про нього не знав, але було ясно – Пірі компетентний у своїй справі на всі сто відсотків.

– Так, останки ми витягли. Інше завершать криміналісти. – Вдвох стояти там було тісно, і Уейнрайт відійшов убік. Мені здалося, неохоче.

– Ну що ж... – Доктор Пірі нахилився над трупом. – Мило, дуже мило...

Непонятно було, має він на увазі факт витягнення останків чи самі останки. Патологоанатоми – народ дивний. Пірі, здається, не виняток.

Відійшовши від поховання, Уейнрайт опустил маску і заговорив, ніби міркуючи сам із собою:

– Це дівчина, років дев'ятнадцяти – двадцяти, судячи з одягу. – Він насмішливо скривив рот. – Доктор Хантер припустив, що це може бути транссексуал, але, я думаю, цю версію ми можемо відкинути.

Я здивовано подивився на нього.

– Цілком, – буркнув Симмс.

– Вона сильно калічена, – продовжив Уейнрайт, пожвавлюючись. – Ймовірно, злочинець орудив дубинкою, але я допускаю, що він міг зробити таке і голими руками. Скоріше за все, він надзвичайно сильний.

– Про це поки рано судити, – зауважив Пірі.

– Так, – м'яко погодився Уейнрайт. – Це з'ясується після вивчення трупа. Але якщо ви спитаєте мене, скільки часу дівчина пролежала тут, то я відповім, що не більше двох років.

– Ви впевнені? – різко запитав Симмз.

Уейнрайт зняв руки.

– Так. Досить порівняти ступінь розкладання трупа і умови його перебування в торф'янику.

Я з подивом дивився на нього. Симмз задоволено кивнув.

– Тобто це одна з жертв Монка?

– Саме так. І я б ризикнув припустити, що це Тіна Уільямс. У достатньо високих сестер Беннетт стегнові кістки повинні бути довшими. Якщо пам'ять мені не зраджує, то зріст загиблої Тіни Уільямс був метр шістдесят. Судячи з довжини стегнових кісток, ця дівчина, – він вказав у бік решток, що лежали на краю поховання, – ось такого зросту. І ушкодження у неї схожі з тими, які Монк наніс Анджелі Карсон.

Карсон, прізвище у Анджели була не Картер, а Карсон. Але я був настільки злий, що не став його поправляти. Уейнрайт безсоромно переказав зараз те, що почув від мене. Розуміючи, що протестувати я не стану. Яка дрібниця!

– Цілком визначити особу трупа буде досить важко, – проговорив Пірі.

Уейнрайт знизив плечима:

– Ну що ж, назвіть це обґрунтованою гіпотезою. Але я вважаю, що рухатися нам потрібно в даному напрямку. – Він запитально подивився на Симмза.

Старший слідчий з неабияким захопленням хлопнув долонями по стегнах.

– Згоден. Доктор Пірі, як скоро ви підтвердите, чи є загибла Тіною Уільямс?

– Все залежить від стану решток, після того як вони будуть очищені.

– Тоцій патологоанатоми звернувся до мене – Я зроблю це швидше, якщо мені буде допомагати доктор Хантер. Травми скелета по його частині.

Я кивнув, але потрясіння від того, що зробив Уейнрайт, не проходило.

– Добре, – байдуже промовив Симмз. Здавалося, більше його тут нічого не цікавить. – Чим раніше ми оголосимо, хто тут похований, тим краще. І можна сподіватися, що Монк і близнюків зарив десь неподалік. – Він звернувся до археолога – Відмінна робота, Леонард, дякую. Передайте привіт Джин. Ми вас чекаємо в неділю на ленч. Приходьте, якщо вільні.

Уейнрайт усміхнувся:

– З задоволенням.

Потім Симмз звернувся до мене, ніби щось згадав:

– Ви хочете щось додати?

Я глянув на Уейнрайта. Він дивився на мене з видом задоволеного хижака, ніби кажучи: «Ну що ж, давай, затевай скандал, цікаво, як у тебе вийде».

– Ні, – відповів я.

– Ну тоді я пішов. Завтра почнемо раніше, – сказав Симмз.

3

Я їхав у мотель, весь димлячи від злості. Містечко називалося Олдвич і розташовувалося в кількох милях від Чорної Скелі. Мені повідомили, що добиратися туди менше двадцяти хвилин, але у мене пішло в три рази більше часу. Напевно, свернув не в тому місці. Далася взнаки втома, та й настрій був паршивий. Треба ж, дозволив Уейнрайту провести себе як простака. А адже я знав, що цей чоловік собою представляє.

Я вивернув на стоянку. Крізь испещрене краплинами дощу вітрове скло з трудом читалася вигоріла вивіска: «Притулок одиноких мандрівників». Проте зовнішній вигляд мотелю не виправдовував претензій назви. На стінах обсипалася фарба, дах покосилася. Всередині запах застояного пива, потертий килим на підлозі, на стінах дешевий декоративний орнамент у вигляді конської упряжки. В барі пусто, камін не топлений. Непривабливе видовище. Але мені доводилося зупинятися в місцях і погірших.

Хазяїн закладу, років п'ятдесяти, худий, але з певним животом, швирнув мені по стертій барній стійці ключі зі зламаним брелоком і з кислотою міной сказав:

– Якщо хочете поїсти, то поторопіться. Через двадцять хвилин ми обслуговування закінчуємо.

Номер був приблизно таким, як я очікував. Не надто чистий, але й скаржитися, виявляється, нема на що. Скрипучий матрац – я в цьому відразу переконався, як тільки поставив на ліжко сумку, – ванна кімната, поєднана з туалетом, без душа. Санфаянс іржавий.

Але вмивання і їда могли почекати. Спочатку треба зателефонувати додому. Я сів на стілець і дістав мобільник. Я завжди намагався дзвонити в один і той же час, щоб Еліс сприймала це як частину розпорядку дня. Кара, за фахом лікар-рентгенолог, працювала в лікарні три дні на тиждень і завжди могла викроїти час, щоб забрати донечку зі школи під час моїх командировок. Коли вона завагітніла, ми довго обговорювали, як бути з її роботою. З дитиною ми намірялися почекати ще кілька років, бажаючи накопичити грошей, але не вийшло. Тим не менше, ні вона, ні я за цим не шкодували. Коли Еліс

пішла в підготовчий клас, я не став заперечувати, щоб Кара повернулася в лікарню на неповний робочий день. Робота їй подобалася, та й додаткові гроші не завадили.

– Ти зателефонував вчасно, – сказала Кара. – Тут хтось заявив, що не піде спати, поки не поговорить з тобою. Передаю трубку.

– Тато, я намалювала для тебе сюрприз.

Я усміхнувся.

– Ще одного коня?

– Ні, наш дім. Але штори в ньому жовті, тому що мені такі подобаються більше. Мама каже, що їй теж.

Слухаючи захоплену мову доньки, я відчував, як зникає розчарування від спілкування з професором Уейнрайтом. Нарешті Кара відібрала у доньки трубку і відправила чистити зуби.

– Як справи?

– Нормально. Тут, виявляється, працює Террі Коннорс, він заступник старшого слідчого. Принаймні одне знайоме обличчя.

– Террі? Попроси, щоб він передав від мене великий привіт Деборі. Скільки ти там пробудеш?

– Пару днів, а там видно буде.

Ми говорили до тих пір, поки не прийшов час укладати Еліс спати. Потім я умився, перевдягнувся і спустився в бар, зовсім забувши про попередження хазяїна. Двадцять хвилин вже майже спливли.

При моєму появі він багатозначно глянув на годинник:

– Ще дві хвилини, і ви б запізнилися.

– А я взагалі везунчик.

Хазяїн кинув на мене незадоволений погляд і, щільно стиснувши губи, вирушив виконувати моє замовлення.

В барі з'явилися відвідувачі, швидше за все, поліцейські з команди Симмза. За столом неподалік сиділа молода жінка з розкритою папкою. Читала, розсіяно тикуючи виделкою в тарілку. Поруч столик був вільний, і я сів за нього зі своєю випивкою. Вона продовжувала читати, не звертаючи уваги.

Явився хазяїн зі столовими приборами.

– Цей столик замовлений.

– На ньому не написано.

Він незадоволено стиснув губи.

– І все ж вам доведеться пересісти.

Я не став сперечатися і наблизився до молодої жінки:

– Ви не заперечуєте?

Вона не відповіла. Хазяїн з шумом поклав переді мною столові прилади і зник. Відвідувачка нарешті підняла голову. Я ніяково усміхнувся:

– Сервіс тут ненав'язливий.

– Не робіть висновків, поки не спробуєте місцеву їжу. Тоді враження буде повним. – Вона закрила папку. Мені здалося, з дратуванням.

– Напевно, мені слід знайти інше місце, – сказав я. – Не хочу вам заважати.

Пару секунд вона мовчала, а потім махнула рукою.

– Все в порядку, я вже закінчила вечерю. – Жінка відодвинула тарілку.

Незнайомка була гарною, але краса її була скромною. Линялі джинси, вільний светр, зачесані назад густі золотисто-каштанові волосся, перетягнуті простій стрічкою. Здавалося, її зовсім не турбує, як вона виглядає, та й в цьому немає необхідності. Моя дружина Кара була такою ж. Що б вона не наділа, все на ній виглядало красиво.

Я покосився на папку на столі. В таких зберігаються поліцейські документи.

– Ви з пошукової групи?

Вона демонстративно сунула папку в сумку і холодно спитала:

– Ви репортер?

Її питання здивувало мене.

– Ні. Вибачте, я не представився. Девід Хантер, судовий антрополог. Запрошений для роботи старшим слідчим Симмзом.

Вона з полегшенням усміхнулася:

– Прошу мене вибачити. Тут крутяться репортери, запитують насчет розслідування. Так, я теж працюю у Симмза. – Вона протягнула руку. – Софі Келлер.

Її рукопотискання було міцним. Очевидно, звикла спілкуватися з поліцейськими, серед яких більшість чоловіки.

– Чим ви займаєтеся, Софі?

Вона усміхнулася. Дуже славна у неї вийшла усмішка.

– Я психолог, моя спеціальність – поведінка злочинців.

– Правда?

Софі розсміялася.

– Так.

– Тобто ви складаєте психологічний портрет злочинця?

– Не тільки. Сюди входить і аналіз мотивів, і стратегія допиту підозрюваних, і багато іншого.

– А як сталося, що ви не присутні сьогодні у похованні?

– Розумієте... – Вона задумалася. – Я вважаю, для вас не секрет, що Симмс сподівається знайти поблизу поховання і інших жертв Монка. Мене запросили допомогти в пошуках, вказати найімовірніші місця знаходження захоронень. Моя спеціальність включає і пошук кримінальних трупів.

– Як ви це робите?

Останнім часом були розроблені методи визначення поховань людських тіл. Спеціальна авіасйомка з використанням теплового обладнання та інше, проте точність залишала бажати кращого, особливо в таких місцях, як Дартмур. І я не розумів, чим тут може допомогти психолог, хоч і криміналіст.

– О, у мене є свої секрети, – промовила вона. – Але тепер ви знаєте дещо про мою спеціальність. Розкажіть про свою.

Я посвятив їй в деталі своєї роботи, перерввшись, коли хазяїн приніс мою вечерю. Він поставив переді мною тарілку, очевидно, не розрахувавши сили. Трохи підливки виплеснулося на стіл. Точніше, коричнева масляниста субстанція, схожа на підливку.

Я пошевелив виделкою мішанину з переварених овочів і сірого м'яса.

– Думаю, ви дарма відмовилися від копченого лосося і фуагра на користь цього блюда, – помітила Софі.

– Суворість навколишньої природи вимагає суворої і простої їжі, – усміхнувся я, беручись за їжу. – Звідки ви?

– Народилася в Брістолі, зараз живу в Лондоні. Дартмур знаю добре, приїжджала сюди на канікули, коли була школяркою. Мені дуже подобається, як ви вдало висловилися: суворість місцевої природи. Коли набридне те, чим займаюся зараз, можливо, переїду сюди.

– Я в Дартмурі вперше, але трохи знаю Бристоль. Там в околицях є чудові місця. Моя дружина з Бата.

– Ось як.

Ми усміхнулися одне одному, розуміючи, що межі нашого знайомства окреслені. Тепер, коли з'ясувалося, що я одружений,

можна розслабитися і вести себе вільно.

Софи була цікавою співрозмовницею, дотепною і веселою. Вона розповіла про себе, про свої плани на майбутнє, а я розповів їй про Кару і Еліс. Монка в розмові ми не згадували. Не дуже приємна тема.

Я відчув чийсь погляд і підняв голову. До нас наближалися Террі з Роупером. Террі здивовано підняв брови, побачивши нас за одним столом.

– Не знав, що ви знайомі.

Софи напружено усміхнулася.

– Тільки що познайомилися. Девід розповів мені, чим займається. Дуже цікаво.

– Так, – буркнув Террі.

Я кивнув йому і Роуперу:

– Сідайте, давайте трохи вип'ємо.

– У нас немає часу, – сказав Террі. – Ми зайшли, щоб повідомити тобі новину. – Він звернувся до Роупера – Візьми пива, Боб.

– Яку новину? – запитав я.

– Пам'ятаєш, вранці я сказав тобі, що їду? – Террі робив вигляд, наче не зауважує Софи. Немов її взагалі не було. – Так от, я був у в'язниці, розмовляв з Джеромом Монком.

Тепер зрозуміло, чому Террі вранці був таким збудженим.

Софи раптово вскочила.

– Ти з ним розмовляв? А чому не покликав мене?

– Про це спитай у Симмза!

– Неймовірно вірити, – викрикнула Софи в гніві, – що ти поїхав говорити з Монком без мене! Глупо запросити психолога і не використати.

Обличчя Террі потемніло.

– Я впевнений, старшому слідчому дуже сподобаються твої думки про його розумові здібності.

– Так що в тебе за новина? – втрутився я, намагаючись запобігти сварці.

Террі зло глянув на Софи і повернувся до мене:

– Монк заявив, що готовий співпрацювати.

– Тобто?

Террі помовчав кілька секунд, ніби збираючись з думками.

– Допоможе знайти інші поховання.

4

В рухомому по вузькій дорозі тюремному фургоні, супроводжуваному поліцейськими автомобілями і мотоциклами з увімкненими синіми проблісковими маячками, минув зарослі кущами руїни старого олов'яного рудника, про який згадував Уейнрайт. Він кілька разів підскочив на ухабах і зупинився біля тільки-но приземлився вертольота, лопаті якого ще продовжували ледачо крутитися. Із автомобілів вистрибнули озброєні поліцейські. Слідом відкрилася передня двері тюремного фургона, звідки вийшло два охоронці і вирушили до задньої двері. Група поліцейських їх заслоняла, але через кілька секунд двері розчинилися і звідти з'явилася людина. Тюремні охоронці разом з поліцейськими швидко сформували навколо нього захисний кордон, але все одно схожа на білий футбольний м'яч велика виголена голова була добре видна. Людина підносилася над оточуючими. Його повели до вертольота. Він почав незграбно підніматися по сходах у кабінку і раптово послизнувся, впавши на коліно. Висунуті з кабіни вертольота потужні руки підхопили його і поставили на ноги. На секунду він виявився повністю видимим – безформна фігура в тюремній куртці.

Потім злочинець зник всередині, і двері кабіни захлопнулися. Лопаті вертольота закрутилися швидше, він піднявся з землі, трохи покачнувся і, розвернувшись, попрямував над вересковою пустелею, незабаром перетворившись на чорну точку на сірому небі.

Террі опустив бінокль.

– Ну як?

Я пожал плечима, глибше засовуючи руки в кармани куртки.

– Прекрасно. Але краще б він не оступався. Де ти знайшов такого двійника?

– Працює в головному управлінні. Єдиний у нас безволосий поліцейський з подібною комплекцією. Насправді на Монка ніскільки не схожий, але, на мою думку, зіграв свою роль добре.

– А коштувало це возні?

– Так. Інакше б дурні, репортери вільної преси, безперервно плуталися під ногами і заважали працювати. А так вони трохи

пофотографують і заспокояться.

Що ж, Террі прав. Незважаючи на те що все робилося в таємниці, слух про те, що в пошуках захоронень стане брати участь Монк, швидко поширився серед журналістів. Не пускати їх у Дартмур було неможливо, довелося відволікати увагу за допомогою помилкової цілі.

– А ось і справжній, – промовив Террі, дивлячись у бінокль.

Приблизно за милю звідси до нас швидко наближалися кілька автомобілів і фургон. Він глянув на годинник.

– Пошли. Скоро почнеться робота.

На оформлення необхідних паперів, що дозволяють тимчасово випустити Монка з в'язниці, пішло два дні. Значну частину цього періоду я провів у морзі. Коли останки дівчини ретельно очистили від землі і торфу, переді мною відкрилися каліцтва, які завдав їй злочинець. Легше було назвати кістки, які він не зламав. В деяких місцях вони трималися лише на ще не повністю розкладених сухожиллях і м'яких тканинах. Таке, напевно, могло статися під час якоїсь жахливої автомобільної катастрофи, і просто не вірилось, що це навмисно зробив людина.

– Причину смерті вказати неможливо, – промовив доктор Пірі неvozмутим тоном. – Вона могла померти від чого завгодно. Пошкоджені майже всі внутрішні органи, зламана під'язикова кістка і кілька шийних хребців. До летального результату, безсумнівно, призвели б ушкодження грудної клітини. Зламані ребра напевно пронизали б серце і легені. Проте, рани у молодій дами були настільки важкими, що вона повинна була померти від болевого шоку.

Невже, «молода дама». Як старомодно він висловився. Пожилой патологоанатом подобався мені все більше.

Він слабо усміхнувся.

– Як я сказав вчора, ушкодження скелета – це більше по вашій частині, доктор Хантер. Я не виключаю удушення, але удари по голові виявилися настільки сильними, що в будь-якому випадку не витримав би ні хребет, ні під'язикова кістка. Злочинець, очевидно, був у сильній ярості.

– А як ці травми в порівнянні з нанесеними Анджелі Карсон?

Сьогодні вранці я отримав копію протоколу вскриття і не мав можливості його прочитати, але схожість ушкоджень була очевидною.

– На жаль, ознаки сексуального насильства виявити не вдалося. Занадто деградували м'які тканини. Я сподівався на торф, але дрібне поховання спрацювало проти нас. Шкода. – Він усміхнувся. – У Анджели Карсон також було багато черепних і лицевих травм, хоча вони не так важкі, як ці. Але тоді, здається, Монку завадила поліція.

Я подивився на лежачі на прозекторському столі останки нещасної дівчини. Було жахливо від того, що риси її обличчя вже не виглядали людськими. Обличчя роздавлене як яєчна шкаралупа, шкіра і м'які тканини змішані з поламаними кістками скул і носа, перетворені в пульпу.

– Психологи вважають, що вбивці так знущаються над обличчями своїх жертв через відчуття провини перед ними. Їх виводять з себе погляди жертв, вони не можуть цього витримати. – Доктор Пірі глянув на мене. – Як вам таке пояснення?

– Не гірше за будь-яке інше, – відповів я. – Але не можу уявити подібних почуттів у Джерома Монка.

– Певно. У цьому випадку причина – або темперамент божевільця, або садизм. Не виключено, що злочинець отримував від цього задоволення. Чесно кажучи, я не знаю, що більш чудовиськи.

Не знав і я. Щоб вбити нещасну дівчину, досить було і малої частки прикладеної сили. Злочинець не просто забив жертву до смерті, він просто розтер її в порошок. Невидані надубивства.

Я чекав, що патологоанатом залишить мене працювати з асистентом, але він також прийняв участь у очищенні скелета від бруду і залишків м'яких тканин. Потім скелет потрібно було відповідним чином розчленувати і погрузити в ємності з очищуючим розчином. Ця частина моєї роботи, звичайно, була необхідна, але задоволення не доставляла. А Пірі хоч би що.

– Знаєте, я люблю дивитися, як працює колега, – зізнався він, акуратно зрізаючи з кістки сухожилля. – Завжди помічаєш щось нове. Зараз таких, як я, залишилося мало.

Нарешті ми закінчили роботу. У тому, що це Тіна Уільямс, сумнівів не було. Востаннє цю дев'ятнадцятирічну дівчину бачили в торговому центрі невеликого містечка на півночі Дартмура. На ній були одяг та прикраси ті ж самі, що й виявлені в похованні. Крім того, вона кілька разів відвідувала стоматолога, і її ідентифікували за зубами. Нижня і верхня щелепи у неї були роздроблені, більшість зубів вибиті, але того,

що залишилося, виявилось достатньо для ідентифікації. Монк не знав, що його жертву можуть визначити за зубами, або йому це було байдуже.

Крім того, він навряд чи очікував, що поховання знайдуть.

Я детально описав у звіті травми, нанесені злочинцем Тіні Уільямс. Вони були жахливі. Переломи ключиць і більшої частини ребер, а також кистей обох рук можна було віднести до категорії простих, а от лицеві кістки мали так звані переломи Лефорта. Це коли сила від удару розсіюється через те, що задня частина черепа упирається у щось м'яке і тому залишається непошкодженою. Вочевидь, дівчина лежала обличчям угору на м'якій землі.

Мене здивувало, що вона не намагалась загородитися від ударів. У цьому випадку передпліччя піднімається, і удар приймає ліктева кістка. Відбувається клиноподібний перелом, медики називають його паруючим. Тут же ж переломи ліктевої і променевої кісток обох передпліч були іншими. Це означало, що в момент ударів Тіна Уільямс або вже була мертва, або перебувала без свідомості, або Монк її зв'язав.

Я схилився до першого варіанту. Завжди хочеться сподіватись на краще.

Залишалось відповісти на питання, чи орудував злочинець голими руками чи ні. Як зрозуміло, Монк був досить сильним, щоб зробити все без якихось хитрувань, але лобові кістки черепа Тіни Уільямс мали звичайно викривлені переломи. Причому широкі, які викликає, наприклад, удар молотка. Мені здавалося більш вірогідним варіант, що злочинець роздавив їй обличчя каблуком туфлі.

Він її топтав.

Насильницька смерть – це завжди жахливо, але тут ступінь жорстокості не вкладалася ні в які межі людської поведінки.

І от зараз мені належало зустрітись з злочинцем, який це здійснив.

* * *

Після того як стих шум вертольота, ми з Террі повернулися в невеликий табір, організований на відносно рівній площадці серед торф'яника. Там стояли поліцейські автомобілі та трейлери. На дощатий тротуар з щілин постійно витікала чорна грязь, і потрібно було йти по ньому обережно, щоб не послизнутися.

Я не збирався затримуватися в Дартмурі, але дивна пропозиція злочинця показати місце захоронення Зої та Ліндсі Беннетт змінила ситуацію. Террі передав мені слова Симмза: той хотів, щоб я був під рукою, якщо захоронення дійсно знайдуть.

– Ти нервуєш? – запитала Кара, коли вчора ввечері ми говорили з нею по телефону. – Перед зустріччю з Монком.

– А чого мені нервувати? Цікаво своїми очима побачити справжнього маніяка. Таке трапляється не кожен день.

– Будь ласка, тримайся від нього подалі, – попросила дружина.

– Не хвилюйся, нас будуть охороняти.

– Сподіваюся. – Голос Кари звучав схвильовано. Перспектива моєї зустрічі з маніяком її не тішила. – Як там Террі?

– З ним все в порядку.

– Я дзвонила Деборі. В перший раз за цілу вічність. Мені здалося, вона трохи не в собі.

– В сенсі?

– Розмовляла якось похмуро і неохоче. Думаю, вони знову посварилися.

– У нас не було можливості нормально поспілкуватися. Террі дуже зайнятий. Але в будь-якому випадку він не став би мені нічого розповідати. Не такі близькі у нас стосунки.

На цьому ми з Карою попрощалися.

Можливо, Террі й посварився з дружиною, але клопотів у нього і без того вистачало. Він виглядав втомленим. Швидше за все, недосипав і пив занадто багато кави. Симмз бесідував з журналістами, давав прес-конференції, а всю роботу звалив на заступника. Заслугу виявлення захоронення Тіни Уільямс Симмз приписував виключно собі. Вчора ввечері в мотелі я включив телевізор, і відразу на екрані з'явився старший слідчий Симмз. Перед тим, як переключити канал, я встиг почути його слова:

– Убивця Анджели Карсон, Тіни Уільямс і сестер Беннетт знаходиться за ґратами, але розслідування його злочинів ще не

завершено. Я не заспокоюсь, поки не знайду захоронення дівчат-близнюків і не передам їх останки родичам.

Нечто подібне він вимовив тоді в палатці. В загальному, було ясно, що цей тип робить на розслідуванні кар'єру, а працювати за себе змушує Террі.

– Все в порядку? – запитав я, вирішивши перервати мовчання.

– Який тут, чесно кажучи, порядок. – Террі нервово подивився на годинник. – Одного з найнебезпечніших злочинців у країні, а може, і найнебезпечнішого, привезли з тюрми сюди, а я досі не маю поняття, чому цей сукин син раптом вирішив з нами співпрацювати. – Він кинув на мене погляд. – Вибач. У мене насправді неспокійно на душі.

– Ти віриш, що він дійсно вирішив показати місце, де закопав дівчат?

Террі усміхнувся:

– Чесно кажучи, віриться з труднощами. Але скоро ми з'ясуємо. – Він подивився вперед і завмер. – О, яка зустріч!

З трейлера, який слугував буфетом, вийшла Софі Келлер, з пластиковим стаканчиком димлячої кави в руці. У комбінезоні на два розміри більше вона схожа на дівчинку, що наділа спецовку батька. Густе волосся зібране ззаду стрічкою. За нею з'явився незнайомий чоловік середнього віку, кремезний, з приємним обличчям і густим, з сивиною, волоссям, що нагадували металеву мочалку для чищення кухонного посуду. Вона з усмішкою сказала йому щось, а потім побачила Террі і злегка потемніла.

Ці двоє визначено не любили один одного. Ймовірно, посварилися під час попереднього розслідування або просто не зійшлися характерами, як кіт з собакою.

Террі посуровів. Не удостоївши його поглядом, Софі тепло усміхнулася мені:

– Привіт, Девід! Ви знайомі з Джимом Лукасом?

– Джим – наш експерт з загальних питань, – пояснив Террі. – Його допомога в подібних справах неоціненна.

Пожаття у Лукаса було міцним.

– Радий познайомитися з вами, доктор Хантер. Як ви оцінюєте перспективу пошуків?

– Про це запитайте мене пізніше.

– Мудра відповідь. І все ж не кожен день такий монстр, як Джером Монк, вирішує виступити на стороні добра, чи не так?

– Ми поняття не маємо, що він вирішив, – промовила Софі, дивлячись на Террі. – Ось якби мені дозволили з ним поговорити...

– Симмс дав вказівку, – буркнув Террі. – Ти будеш супроводжувати Монка з охороною, але без контактів. Не подобається – звертайся до шефа.

– Він не відповідає на мої дзвінки.

– Це не моя справа.

– Просто смішно. Я б могла оцінити поведінку Монка, зрозуміти, щиро він хоче нам допомогти, а замість цього...

– Рішення прийняте. Спілкуватися з Монком буду тільки я і тільки на тему захоронень.

– А ми, значить, прості пішаки?

– Не бажаєш бути пішака – так і скажи. Ніхто тебе насильно тут тримати не стане.

Софі почервоніла, Террі напружився. Ми з Лукасом збентежено переглянулися. Ситуацію розрядив підійшовший Роупер.

– Що? – запитав Террі.

– Вони будуть тут через десять хвилин.

Обличчя Террі розгладилося, він виправив плечі.

– Добре.

– Зачекай! – вигукнула Софі. – А як же...

Але Террі вже пішов, голосно стукаючи черевиками по дощатому тротуару. Роупер, перш ніж піти за ним, усміхнувся Софі, показуючи білі ясна.

– Не звертайте уваги. Зараз він збуджений. Ще б, таке подія.

Лукас поглянув на Софі:

– Я, мабуть, теж піду. А вам не слід на нього тиснути. Все одно нічого не доб'єтесь.

– Я прошу лише дозволити мені виконувати свою роботу належним чином.

Лукас знизав плечима.

– Не забувайте, що Монк небезпечний хижак. Краще триматися від нього подалі.

Я боявся, що Софі зараз крикне на поліцейського експерта, але вона лише слабо усміхнулася.

– Мені він нічим не загрожує.

– Добре, я пішов. Ще побачимось, – промовив Лукас.

Проводивши його поглядом, Софі роздратовано перевела дух.

– Боже, до чого ж мені це противно!

– Чому приймати все близько до серця? – зауважив я.

– Як же не приймати? – обурилася вона. – Чому Монк раптом вирішив нам допомагати? Тільки, будь ласка, не говоріть, що його стало мучити розкаяння.

– Може, йому порадив адвокат, щоб зменшити термін.

– Але до подачі першої апеляції він повинен відсидіти не менше тридцяти п'яти років. Вряд ли цей мерзотник планує своє життя так довго.

– Вважаєте, він сподівається втекти?

Я б не наважився запитувати це у Террі, але всім відомо, що втечі небезпечних ув'язнених найчастіше успішні під час перевезення. А вже наскільки небезпечний Джером Монк, не варто й казати. Але навіть з урахуванням всього цього було важко уявити, як він може сподіватися втекти звідси, оточений охоронцями і при наявності вертольота.

Софі з хмурым виглядом засунула руки в кишені.

– Вряд чи Монк зможе втекти, але було б краще, якби він розповів у в'язниці, де він їх закопав. Так немає, він захотів показати нам захоронення особисто. І Симмз погодився. Цей чоловік настільки зациклений на тому, щоб знайти трупи близнюків Беннетт, що дозволив Монку диктувати умови. Совершенно дурість, але мене ніхто не хоче слухати.

– Але без Монка захоронення нам навряд чи вдасться знайти, – заперечив я. – Значить, Симмз прав.

Софі усміхнулася:

– Два дні тому я вказала на карті два ймовірні місця, де можуть знаходитися захоронення близнюків Беннетт. Якщо б Симмз змусив Монка вказати якийсь орієнтир, я б відшукала захоронення сама.

Я окинув поглядом торф'яник, порослий вереском і папоротником. Він простирався в усі сторони на багато миль. Мій скепсис був їй зрозумілий без слів. Її щоки зарум'янилися.

– Ви теж не вірите, що я змогла б це зробити?

– Ні, але... дивлячись на простори...

– Ви знаєте, що таке метод Уінтропа? – запитала вона і пояснила – Це техніка, яку розробили в армії Північної Ірландії для виявлення таємних складів зброї. Будь-яка людина, що-небудь ховаючи, в тому числі й мертве тіло, несвідомо використовує на місцевості різні орієнтири – окремо що ростуть великі дерева, валуни тощо. Метод Уінтропа дозволяє знайти на місцевості найбільш ймовірні місця, де може бути щось заховано.

– І метод працює?

– Дивно, але так, – різко відповіла вона. – Він не гарантує стовідсоткового успіху, але корисний для таких ситуацій, як ця. Припустимо, Монк дійсно добре знає ці місця, але він вбив сестер Беннетт рік тому. І закопував їх, швидше за все, вночі, а за рік місце вже заросло травюю. Я не вірю, що він зможе його легко згадати навіть при великому бажанні. Йому потрібно допомогти.

Логіка Софі мені подобалася, я з нею майже погодився, але тут нашу розмову перервав шум автомобілів. В нашу сторону повільно рухалися кілька машин.

В одній з них знаходився Монк.

5

Після напруженої сцени з двійником прибуття справжнього злочинця було скромним. Ніяких спалахуючих проблискових маячків або очікуючого вертольота. Фургон без опізнавальних знаків, супроводжуваний двома поліцейськими автомобілями. І все. Їх зустріли Террі з Роупером і група поліцейських. Кінолог з німецькою вівчаркою також був присутній. Кортєж зупинився досить далеко від площадки. Як тільки двигуни перестали працювати, настала тиша, яку порушили щелчки відкриваючихся дверей. Охоронців було кілька, здається, чотири, і зброї я у них не помітив, крім що висять на поясах дубинок. Втім, вони всі були великі, сильні чоловіки.

Нарешті задня дверця фургона відкрилася, і звідти висунулася величезна голова. Абсолютно лиса, а може, і поголена. Прохід заслонило не менш величезне тулуб. Джером Монк спригнув на землю, не помічаючи ступенек. І ось тоді я його побачив вперше, як кажуть, на власні очі.

Нас розділяло ярдів двадцять, але навіть з такого відстані можна було оцінити його зовнішність. Руки заковані в кайданки – придивившись, я побачив, що і ноги теж, – але це його зовсім не турбувало. Монк виглядав настільки потужним, що вірили – так, він може порвати ланцюги без всякого зусилля. Але просто поки не хоче. Торс у цього чоловіка був величезним, а поголена голова здавалася гіпертрофованою.

– Вражаючий урод. Не людина, а звір, вірно? Я озирнувся. Поруч стояв Уейнрайт. У дорогому пальті, навколо шиї стильно закручено і кинуто на плече шарф. Він не знизив голосу, і його слова були чітко чутні в тиші.

Я завмер. Огромна кругла голова Монка різко повернулася в нашу сторону. Фотографії, які мені довелося бачити, не давали повного уявлення про нього. Особливо вражала вмятина на лобі. Наче там вдарили кувалдою, і Монк після цього якимось чином вижив. Під щелепою виднілася садно, засохле. Рот злочинця кривився в усмішці, ніби він постійно насміхався над відразою, яку викликав у людей.

Але по-справжньому страшними були його очі. Маленькі, нерухомі, безжизненні і пусті, схожі на чорні скельця. Коли вони уставилися на мене, я відчув легкий озноб. Але вони тут же переметнулися на Софі, затрималися на секунду на ній і зупинилися на Уейнрайте.

– Не подобається, не дивись, придурок.

Виговір був у нього місцевий, а голос хриплий. Репліку цю, звичайно, слід було пропустити, але професор не зник, щоб з ним так розмовляли. Він насмішливо промовив:

– Треба ж, ця тварюка вміє говорити.

Монк різко ступив у його сторону, ланцюг між кайданами на ногах туго натягнулася. Однак далеко йому піти не вдалося. Його схопили за руки двоє в'язничних охоронців. Великі чоловіки, але злочинець був сильніший. Я бачив, як вони напружилися, щоб його утримати.

Підійшов старший групи, літній з короткими сивими волоссям. Він потряс Монка по плечу.

– Успокойся, Джером. Все в порядку.

Вбивця продовжував пильно дивитися на Уейнрайта. Його плечі і передпліччя були масивні, ніби під курткою там підклали кулі для боулінгу. Темні очі впилися в Уейнрайта.

– Назви своє ім'я.

Тут уже втручався Террі, який до цього з тривогою стежив за розвитком подій:

– Це тебе не стосується.

– Чому ж. Якщо він хоче знати, з ким має справу, я охоче йому повідомлю. – Уейнрайт випрямився у повний зріст і сміливо подивився злочинцеві в обличчя – Я професор Леонард Уейнрайт. Призначений ексгумувати тіла молодих жінок, яких ти вбив. Сподіваюся, ти покажеш, куди їх закопав.

Рот Монка ще сильніше скривився в усмішці.

– Професор... ось воно що. – Він помовчав, наче обдумуючи отриману інформацію, а потім раптом уставився на мене. – А ти хто?

– Девід Хантер.

– Хантер ^[1]? – здивувався Монк. – Яка у тебе підходяща прізвище.

– У тебе, Монк ^[2], не гірше, – відповів я.

Монк ніби закашлявся, і тільки секунду по тому я зрозумів, що він сміється.

– Дотепно, нічого не скажеш.

Подобного зауваження від нього не очікував ніхто. А він зосередив увагу на Софі. Але Террі його зупинив.

– Все, знайомства закінчилися. – Він зробив знак охоронцям вести його вперед. – Пішли, ми даремно втрачаємо час.

– Ти чув, що тобі сказали, сміхач? – Кряжистий бородатий охоронець спробував штовхнути Монка. З таким же успіхом він міг би спробувати штовхнути кам'яне ізваяніє.

Злочинець повернув голову і уставився на нього.

– Не смій мене штовхати. Я сам піду, коли захочу.

Атмосфера накалилася. Я бачив, як груди Монка піднімалися і опускалися, в кутах рота утворилися бульбашки слини. Сквозь кордон поліцейських до Террі протиснувся чоловік.

– Я Клайд Доббз, адвокат містера Монка. Мій клієнт погодився добровільно співпрацювати. Полагаю, насильства до нього застосовувати не слід.

У адвоката був тонкий гнусавий голос, нудний і вкрадливий. Йому було за п'ятдесят, рідкі сиві волосся, невиразні риси обличчя. Він був в непромокаючій куртці і високих гумових чоботах. Дипломат в його руці виглядав абсолютно недоречно. Я гадав, справді, чи є в ньому якісь потрібні йому в даний момент папери, чи він носить його за звичкою.

– Ніхто ні до кого не застосовує насильства, – буркнув Террі, кивнув бородатому охороннику, і той неохоче відпустив руку Монка.

– Дякую, – сказав адвокат. – Будь ласка, продовжуйте.

Террі стискав зуби і подивився на охоронців. Ті знову намагалися штовхнути Монка вперед.

– Відвалите! – взревів Монк. Його очі раптом стали божевільними.

Я вражено спостерігав за тим, що відбувається, не в силах повірити, що все так швидко розладилося. Тепер багато що залежало від Террі, яке він прийме рішення. Але той стояв ніби в ступорі. Ситуація ставала критичною. І тут її раптом вирішила Софі. Вона сміливо вийшла вперед:

– Привіт, Джером. Я Софі Келлер. Хочу допомогти тобі знайти захоронення.

Монк пару секунд мовчав, а потім буркнув:

– Мені не потрібна ніяка допомога.

– Чудово. Тоді все буде простіше. Але я залишусь поряд, на всякий випадок, добре? – Вона усміхнулася, немов розмовляла з звичайною людиною. – Думаю, тобі буде легше йти, якщо знімуть кайданки з ніг.

Не перестаючи усміхатися, вона повернулася до Террі, немов запрошуючи його прийняти участь у грі. Я помітив, як переглядаються поліцейські. Щоким Террі порожевili. Він кивнув охоронцям.

– Тільки ноги. Наручники залиште.

Голос у нього по-прежньому звучав владно, але всі помітили, що Террі ледве не втратив контроль над ситуацією. І якби не втрутилася Софі, невідомо, як би все обернулося. Вона не тільки розрядила напругу, але й змогла встановити контакт з Монком.

Звільнившись від кайданків на ногах, злочинець повільно рушив по стежці, поглядаючи на Софі.

– Схоже, міс Келлер вдалося трохи приручити це чудовисько, – промовив Уейнрайт, коли ми пішли за ними по стежці.

– Вона молодець, – відзвався я.

– Ви так вважаєте? – Уейнрайт недоволено подивився їм у спину. – Ну що ж, давайте сподіватися, що чудовисько її не прикусить.

Порослий вереском заболочений торф'яник, здавалося, робив все, щоб ускладнити нам пересування. Похололо, і пішов дощ. Але Джером Монк нічого цього не помічав. Він стояв у розритому захороненні Тіни Уільямс, вода стікала по його поголеному черепу, капала з обличчя, яке цілком могло служити горгулею на фронтоні середньовічного собору. Що стосується інших, то їм погода не була байдужа.

– Нічого ми від нього не доб'ємося! – роздратовано буркнув Уейнрайт, стряхуючи з обличчя краплі дощу. У натягнутому поверх пальта спеціальному комбінезоні він виглядав ще масивніше і крупніше.

Палатку прибрали, але місце захоронення по-прежньому оточувала поліцейська стрічка. Там вже була суцільна грязь. І навколо також. Уейнрайт послизнувся і ледь не впав. Я намагався йому допомогти, простягнув руку, але професор недоволено буркнув: «Все в порядку», – і випрямився. Навіть Монк з труднощами утримував рівновагу, правда, йому заважали наручники.

Адвокат, Уейнрайт, Софі і я стояли подалі від групи, що оточувала злочинця. До них приєднався провідник з пошуковою собакою,

спанієлем, натасканим на відшукування трупів. Собака чула найменше присутність газів, що утворюються при розкладенні, але спочатку потрібно було таке місце знайти. А Монк не квапився його вказувати.

Він вдивлявся в заповнену мутною водою неглибоку яму, де була закопана Тіна Уільямс, і кривив губи в звичній ухмылці. Тепер я вже досить придивився до нього і зрозумів, що це не усмішка, а просто так влаштований у нього рот. Теж свого роду дефект.

– Напруж пам'ять, Монк, – промовив Террі.

Той мовчав. Він походив на істукана, висіченого з того самого граніту, що і Чорна Скала. І відповідно реагував на зауваження.

Бородатий охоронець ткнув його в бік:

– Ти чув, що тобі сказали, сміхач?

– Убери свої брудні руки! – роздратовано кинув Монк, не обертаючись.

Адвокат картинно зітхнув.

– Думаю, мені не потрібно нікого тут нагадувати, що мій клієнт погодився приїхати сюди добровільно. Якщо до нього застосують насильство, то вам доведеться дане захід скасувати.

– Ніхто нікого тут не піддає насильству, – заперечив Террі. Відчувалося, що він напружений настільки, що з нього от-от бризнуть іскри. – Якщо ваш клієнт прибув сюди, як ви висловилися, добровільно, то чому я не можу ставити йому запитання?

Адвокат не утихомирювався:

– В умовах переміщення мого клієнта з в'язниці чітко оговорено, що його задача – допомогти виявити захоронення Зої та Ліндсі Беннетт, і нічого більше. Якщо ви хочете запитати його про щось інше, то ми можемо повернутися в тюрму і провести там офіційний допит в належній обстановці.

– Так, так, звичайно. – Террі кивнув, ледве слухаючи адвоката. Він дивився на злочинця. – Час сплив, Монк. Ти вже досить оглянув визначні пам'ятки. Пора рухатися далі. Туди, де закопані інші. Якщо передумав – відправляйся назад у свою камеру.

Монк вдивився в торф'яник, потім, звякнувши кайданами, потер череп.

– Це вон там.

Всі подивилися туди, куди він показав. В сторону від дороги. Там виднілися камені і островки заростей утесника. Більше нічого

примітного. Рівна місцевість, поросла травою і вереском.

– Де саме? – запитав Террі.

– Я ж сказав тобі. Вон там.

– Чому не поруч з Тіною Уільямс?

– А я ніколи не говорив, що це поруч.

– Так чому ти привів нас сюди?

– Просто захотів подивитися.

Террі ледве стримувався. Я ніколи не бачив його таким збудженим. Але він не мав права втрачати самовладання. Террі зробив над собою зусилля.

– Це далеко звідси? П'ятдесят ярдів? Сто? Полмілі?

– Дізнаюся, коли підійду.

– Може, ти згадаєш якісь орієнтири поблизу? – швидко запитала Софі. Террі розлючено підняв голову, але переривати її не став. – Великий камінь, кущ?

Монк перевів погляд на неї.

– Не можу згадати.

Уейнрайт з презирством усміхнувся:

– Треба ж, не пам'ятає.

І знову бас професора став чітко чутний в наступній тиші. А Монк розвернувся до нього.

– Згадай хоч щось, Джером, – попросила Софі. – Спробуй.

– Ладно, – процедив Террі, – закінчимо з цим. Пішли, покажеш.

Софі яро подивилася на нього, але всі вже рушили слідом за Монком і що оточували його охоронцями і поліцією.

– Дурниця, – проворчав Уейнрайт, з трудом витягаючи сапоги з в'язкої жижи. – Нічого він нам не збирається показувати. Це чудовисько нас просто дурить.

– А може, вистачить його дразнити? – зло промовила Софі.

– А може, вистачить перед ним зазнаватися? – в тон їй промовив Уейнрайт. – Цим ви тільки показуєте йому свою слабкість.

– Неужели? – Голос Софі задрожал. – Так я вам ось що скажу: не треба вчити мене, як виконувати свою роботу, а я не буду вчити вас, як копати ями.

Професор кинув на неї лютий погляд.

– Що ж, я передам ваші слова старшому слідчому Симмзу.

– Самовдоволений дурень! – кинула йому в спину Софі. Вона знизала голос, але не настільки, щоб він не міг почути. Потім повернулася до мене – Що?

– Нічого.

Вона усміхнулася:

– Так вже й нічого?

Я знизав плечима:

– Якщо ви задумали посваритися з усією оперативною групою, то це не дуже розумне рішення.

– Вибачте, але я жахливо засмучена. Який мені сенс бути тут, якщо я не можу виконувати свою роботу? А що стосується Террі Коннорса...

– Вона зітхнула і похитала головою. – Він чинить неправильно. Не слід йти на поводу у Монка. Треба було змусити його хоча б натякнути, де він закопав нещасних дівчат. Як він збирається знайти місце, якщо не може згадати ніяких орієнтирів?

– Ви думаєте, він бреше?

– Важко сказати. То він виглядає розсіяним і до всього байдужим, а в наступну хвилину зібраним і зосередженим. Бачите, як він впевнено рухається вперед. З якої причини йому було нести трупи так далеко? – Вона похмуро вдивлялася в бліду голову Монка, що підносилася над поліцейськими, і додала – Я, мабуть, пошастаю тут, а потім вас догоню.

Софі направилася назад до дороги, що веде до Чорної Скали. Я розумів її сумніви, але, на жаль, допомогти нічим не міг. Іти ставало все важче. Ноги топилися у вологому торфї, за них чіплялися вереск і довга болотна трава. Монк, здається, теж не почувався комфортно. Кілька разів оступився і мало не впав, ричачи на охоронців, коли вони намагалися йому допомогти.

Я подивився на Роупера. Він трохи осторонь говорив по рації. Негромко, але коли я наблизився, то уловив обривки фраз:

– ...поки не впевнений, сер... так... так... звичайно, сер. Я буду тримати вас в курсі.

Кому він доповідав обстановку, здогадатися було неважко. При цьому минаючи Террі. Забавно. Закінчивши розмову, він нагнав мене. Пішов поруч, намагаючись пристосуватися до мого кроку.

– Насолоджуєтеся прогулянкою, доктор Хантер?

Цей чоловік мене дратував. Видимо, своєю доброзичливістю, яка, безсумнівно, була фальшивою. Але ж не сваритися ж з ним через це?

– Свіже повітря для мене корисно, – відповів я.

Він розсміявся, наче почув вдалу жарт.

– На мій смак, його тут забагато, але якщо вам подобається, то... – Він замовк, потім раптом запитав – Як вам Монк? Не правда, що красень? Наче зійшов з картини Пікассо.

– А від де в нього садна? Він що, бився?

– Не зовсім. – Роупер усміхнувся, дивлячись в спину Монка. – Він вибився з себе вчора ввечері, довелося заспокоювати. Сьогоднішній захід під загрозою. Справа в тому, що іноді, коли гаснуть вогні, у нього трапляються напади сміху. Він хохоче, не може зупинитися. А потім починає буйствувати. Ось чому охоронці прозвали його сміхачем. – Роупер втупився вдалечінь. – А це ще що таке?

Попереду виникла якась метушня. Коли охоронці нарешті розступилися, стало видно, що Монк упав і намагався встати. Поліцейські та охоронці згрупувалися навколо нього, але піднімати не наважувалися.

Адвокат тим часом підскочив до Террі:

– Все це треба негайно припинити!

– Нічого з ним не сталося, – усміхнувся Террі. – Ваш клієнт зовсім не постраждав.

– Сподіваюся, що ні. Але якщо з ним що-небудь станеться, відповідати будете ви. – Голос адвоката дзвенів праведним гнівом. – Немає ніякої потреби залишати на ньому кайданки. Ризик втечі мінімальний, а йому буде значно легше йти.

– Він залишиться в кайданках.

– У такому разі прошу вас повернути його в тюремний фургон.

– Чому?

– Я не допущу, щоб мій клієнт отримав травму з вини поліції. Або кайданки знімуть, або він перестане співпрацювати.

А Монк продовжував лежати на спині, піднімучи вгору руки, сковані кайданками.

– Ви самі одягніть такі і спробуйте йти. Подивимося, як у вас вийде.

Террі зробив крок до нього, і я злякався, що він збирається вдарити його в обличчя. Але Террі зупинився і завмер.

– Хочете, щоб я зателефонував старшому слідчому? – запитав Роупер.

Якби я не чув, як він тільки що доповідав Симмзу обстановку, то повірив би, що він намагається допомогти. Ця пропозиція підштовхнула Террі до прийняття рішення.

– Ні. – Щільно стиснувши губи, він кивнув поліцейському – Зніміть з нього кайданки.

Поліцейський виконував наказ. Вираз обличчя Монка не змінився. Він повільно піднявся і почав розминати зап'ястя. Його одяг промок наскрізь.

Террі подивився на адвоката.

– Тепер порядок? – Потім, не чекаючи відповіді, наблизився до Монка. Вони були одного зросту, але злочинець дивним чином здавався вдвічі вищим. – Тобі зараз приємно, так? Так зроби ж щось, щоб і мені теж стало приємно. Будь ласка.

Монк мовчав, скрививши рот в усмішці-гримасі. Його чорні очі по-прежньому нічого не виражали.

– Може, не потрібно... – почав Доббз.

– Замовкніть! – перебив його Террі, не зводячи з Монка погляду. – Далеко ще йти?

Той повернув свою велику голову і почав оглядати торф'яник. І в цей час до нас донесся крик:

– Це тут! Тут!

Присутні озирнулися. Невдалі на невеликому холмику стояла Софі і махала рукою.

– Я щось знайшла!

6

Там, де закопане мертве людське тіло, завжди залишається слід. Спочатку над цим місцем видніється невеликий холмик, але незабаром земля починає повільно просідати, і з часом в місці захоронення утворюється невелика западина. Рослинність також може виявитися корисною в справі визначення місця захоронення. Тут вона неодмінно буде більш пишною, ніж та, що навколо. Загалом, відмінність буває ледь помітним, проте достатнім для знавця.

Софі стояла на насипу, розташованому в центрі глибокої ложбини. Усе це знаходилося в п'ятдесяти ярдах від дороги. Насип поросла болотяною травою, спутаною і жорсткою, як проволока. Я вирушив до неї разом з Террі і Уейнрайтом. Роупер залишився з поліцейськими, які охороняли Монка. Нам довелося обійти зарослі утесника і спуститися по схилу ложбини. Софі стояла як вкопана поряд з насипом, неначе боялася, що, якщо вона повернеться спиною, це все зникне.

– Я думаю, тут може виявитися захоронення, – з хвилюванням промовила вона, коли ми наблизилися.

Софі мала рацію. Тут справді могло знаходитися захоронення. Розміри насипу – приблизно п'ять футів завдовжки і два в ширину. Висота становила дюймів вісімнадцять у найвищому місці. Якби насип була десь у парку, на плоскому ділянці, вона, напевно, якось там вирізнялася б. Але серед порослого вереском болотяного торфу було багато ложбинок і пагорбів. До того ж трава на насипу нічим не відрізнялася від тієї, що росла навколо.

– Я сумніваюся, – прокоментував Террі і повернувся до Уейнрайта – Що ви скажете?

Професор уважно оглянув насип. Потикав її носком черевика. У таких справах він був не більшим спеціалістом, ніж я чи Софі.

– Думаю, якщо ми вирішимо розкопувати тут кожен пагорб, то пошуки затягнуться надовго.

Щоки Софі порожевіли.

– Ви що, вважаєте мене ідіоткою? Стала б я вказувати на перший-ліпший пагорб.

– Ну і маєте право залишитися при своїй думці, – усміхнувся Уейнрайт. Зрозуміло, він не збирався прощати їй недавню грубість. – А я при своєму. Але куди мені до вас. У мене ж всього лише тридцятирічний досвід роботи археологом.

– У нас немає часу на цю балаканину, – буркнув Террі, збираючись піти.

– Почекайте! – крикнула Софі. – Я, звісно, не маю такого колосального досвіду...

– Тут я з вами згоден, – вставив Уейнрайт.

– Але хоч би вислухайте мене. Всього пару хвилин.

Террі встало з мрачним виглядом, схрестивши руки на грудях.

– Гаразд, дві хвилини.

Софі глибоко вдихнула.

– Йти за Монком немає сенсу. Захоронення Тіни Вільямс виявилось в точності там, де я розраховувала знайти його.

– Тепер легко говорити, коли воно виявлене, – фыркнув Уейнрайт.

Вона не зводила погляду з Террі.

– Тобто недалеко від стежки, куди відносно легко дістатися. І характер місцевості такий, що якщо він зійшов зі стежки, то з високою ймовірністю опиниться в цьому місці.

– І що?

– А те, що Монк веде нас сам не знає куди.

– Що ти пропонуєш? – похмуро запитав Террі.

– Я сподівалася, що він зрештою щось згадає. Але він, здається, йде навмання. Або справді все забув, або навмисно веде нас в неправильному напрямку.

– А може, ви самі дієте навмання? – Уейнрайт насмішливо усміхнувся. – Я знайомий з методикою Уінтропа, на яку ви посилаєтесь, міс Келлер. Використовував її в кількох випадках, але без відчутних результатів. Нічого в цій методиці корисного немає.

– Значить, ви її неправильно застосовували! – кинула Софі і подивилася на Террі. – Останні кілька днів я добре вивчила цю стежку і знайшла декілька місць, де міг зійти злочинець з тілом. Одне місце особливо зручне для подібної мети. – Вона вказала в бік стежки. – Там є невеликий схил, куди зручно свернути, коли несеш щось важке. Ви легко потрапляєте до ділянки, зарослого утесником, і далі в ложбину,

звідки прямий шлях сюди. І ось тут, як бачите, є насип, яка схожа на захоронення.

Вона замовкла, чекаючи, що скаже Террі. Але його випередив Уейнрайт, тепер вже не приховуючи ворожості до Софі:

– Абсурд. Ви видаєте бажане за дійсне.

– Ні, професоре, – різко заперечила Софі, – це не абсурд, а всього лише здоровий глузд, якому ви протиставляєте дурне впертість.

Уейнрайт, мабуть, збирався гідно відповісти, але я випередив його:

– На мій погляд, чим стояти тут і сперечатися, не краще чи покликати провідника з собакою-іщею. Якщо вона щось учує, можна це місце розкопати. У будь-якому разі ми втрачатимемо всього кілька хвилин.

Софі вдячно усміхнулася мені, а я продовжив, звертаючись до Уейнрайта:

– Рішення за вами. Якщо ви абсолютно впевнені, що тут нічого немає, тоді інша справа.

– Ну що ж, можна перевірити, – промовив він таким тоном, ніби перевірку запропонував не я, а він.

Террі уважно оглянув насип, зітхнув і, піднявшись по схилу ложбини, крикнув Роуперу і іншим:

– Ідіть сюди! – Після чого звернувся до Софі – Відійдемо на пару слів.

Вони заговорили про щось, захоплено жестикулюючи. А Уейнрайт тим часом почав тривожно переміщатися взад і вперед уздовж насипу, пробуючи її ногою.

– Ось тут ґрунт визначено м'якший, – пробурчав він, діставши з шкіряної сумки з інструментами роздвижний трубчастий металевий пробник довжиною трохи більше ярда і взявся встромляти в насип.

– Що ви робите? – запитав я.

– Самі бачите, прощупую ґрунт, – похмуро відповів він, не відриваючись від свого заняття.

Так, дійсно таким способом можна виявити захоронення. Ґрунт на ньому піддатливіший, ніж навколо.

– Але ви можете пошкодити останки, якщо вони там є.

– А хіба не треба допомогти пошуковій собаці?

І знову він був правий. Ск Through ці дірки собака легше учує газу, що утворюються при розкладанні. Але дірки можна було б проробити і

не таким варварським способом.

– І все ж я не думаю, що...

– Дякую вам, доктор Хантер. Якщо мені знадобиться рада, я обов'язково звернуся до вас.

Уейнрайт з силою всадив пробник в насип. Стиснувши зуби, я спостерігав за його роботою. Археологи звикли до пробників, але криміналістам така техніка часто заважала. Ускладнювала визначення ушкоджень, завданих жертві до настання смерті. До них додавалися і ті, що наніс загострений наконечник металевого пробника. Уейнрайт знав це не гірше за мене.

Але потім це стане моєю проблемою, а не його.

Підійшов Роупер, і Софі з Террі замовкли. Террі вирушив прямо до Монка.

– Тобі це що-небудь нагадує? – Він показав на насип.

Монк пожав плечима. Його рот усе ще кривився в насмішливій усмішці.

– Ні.

– Значить, ти не тут їх зарив?

– Я ж сказав, що це вон там.

– Чому ти раптом став таким впевненим? Зовсім недавно заявляв, ніби не можеш нічого згадати.

– Я сказав, що це вон там.

Бородатий охоронець хлопнув Монка по плечу.

– Не підвищуй голос, сміхач, тебе й так добре чують.

– Відвали.

– Хочеш, щоб я знову надів тобі наручники?

Здавалося, Монк от-от вибухне, але тут знову ситуацію врятувала Софі:

– Не треба турбуватися, Джером. В тобі ніхто не сумнівається.

Цього разу Террі не став її перебивати, і я здогадався, що про це вони щойно домовилися. Монк повільно повернув до неї свою величезну голову. Софі, усміхаючись, дивилася на нього.

– Я тільки прошу тебе подумати про один момент. Ти ж ховав їх вночі?

Запитання риторичне. Мало хто з убивць ризикне ховати свої жертви серед білого дня. Але адвокат знову обурився:

– Ти не зобов'язана відповідати на це запитання, якщо не хочеш! Я вже уточнив, що...

– Заткнись.

Монк навіть не глянув на нього. Його мутні очі-пуговики зафіксувалися на Софі. Через кілька секунд він кивнув:

– Ну так, це завжди відбувалося вночі.

Я не зрозумів, що це означає. Судячи з того, що Софі не одразу відповіла, вона теж не зовсім розуміла.

– Але в темряві все так невизначено. Коли згадуєш про це пізніше, легко помилитися. Можливо, ти закопав одну з них тут? Чи навіть обох?

Монк оглянув насип і потер долоню свого бритого черепа.

– Можливо...

На мить він здалося растеряним, але Террі перервав його роздуми:

– Досить даремно витрачати час. Ти закопав їх тут? Так чи ні?

Монк встрепенувся і різко повернувся до Террі:

– Ні.

– Погоди, Джером... – почала Софі.

– Ми повертаємося туди, – оголосив Террі і став підніматися по схилу ложбини.

– Але пошукова собака вже тут! – вигукнула Софі. – Нехай спробує.

Террі зупинився. Я думаю, він не став би її слухати, якби не Уейнрайт. Увесь цей час професор продовжував орудувати пробником.

– Майже закінчив, – оголосив він, всаджуючи пробник в останній раз. – Грунт відчутно піддатливий, але оскільки це торф, то залишаються сумніви...

Пролунав тріск, коли пробник вдарив у щось тверде. Уейнрайт завмер, а потім зобразив на обличчі задумливий вираз, уникаючи дивитися на мене.

– Там, здається, щось є.

– Камінь? – припустив Террі.

– Навряд чи. – Швидко стверджуючи контроль за ситуацією, Уейнрайт поманив провідника з пошуковою собакою. – Почніть з отвору, який я щойно проделав.

Провідник, молода рудоволоса жінка з обвітраним блідим обличчям, потягнула собаку до насипу.

– Ні! – закричав Монк, зжимаючи величезні кулаки. – Це в іншому місці.

Террі подивився на адвоката.

– Скажіть своєму клієнту, що, якщо він знову почне втручатися, я накажу надіти наручники.

Адвокат незадоволено кивнув. Але загроза спрацювала. Монк кілька разів обернувся на торф'яник і, пробормотав: «Не треба наручників», – розжав кулаки.

Збуджений спанієль нюхав землю навколо насипу. У країні працювали всього кілька іщеок, натасканих на такі пошуки, і я чув про них тільки захоплені відгуки. І все ж у мене виникли сумніви. Торф уповільнює розкладення, а іноді майже зупиняє. І як би не був чутливий нюх собаки, вона не може почути те, чого там немає.

Проте вуха спанієля негайно встали дибки. Завиваючи від збудження, собака почала ритися в дірі, залишеній пробником Уейнрайта. Провідник швидко відтягнула її.

– Умниця. – Погладивши собаку, вона подивилася на Террі. – Двох думок бути не може. Там щось є.

Усі затихли. Террі сильно нервував, я його не осуджував. На ньому ж тиснули такі обставини. Так і кар'єра у багатьох відносинах залежала від результатів пошуків.

– Що ви вирішили, шеф? – запитав Роупер. Він теж помітно посерйознішав.

– Давайте подивимося, – пробурчав Террі.

Уейнрайт хлопнув в долоні, схоже, забувши про свій недавній скептицизм.

– Правильно, давайте подивимося, що тут є.

Один із криміналістів приніс сумку з кирками, лопатами та іншими інструментами, з глухим звуком висипавши їх на мокру траву. Уейнрайт розстебнув свою сумку і дістав лопатку. Я викликався допомагати, але професор холодно промовив:

– О, не варто турбуватися. Якщо знадобиться допомога, я дам вам знати.

Слово «допомога» прозвучало в зневажливо-образливому сенсі. Професор несподівано заявив права власності на цю насип, коли зрозумів, що там можна щось знайти. Якщо це справді виявиться захороненням близнюків Беннетт, то всі заслуги він припише собі.

Інші мовчки спостерігали за Уейнрайтом. Як він, працюючи лопаткою, рие навколо насипу вузьку, так звану розвідувальну траншею. Її завжди риють перед розкопками потенційного захоронення. Це дозволяє зрозуміти, з чим ми маємо справу, побачити, як розташовані останки, на якій глибині...

Уейнрайт методично встромляв у землю лезо лопатки, підіймаючи акуратні пласти дерну.

– Торф, звісно, порушив рівновагу. Але тут явно щось відбувалося.

Я покосився на Монка. Він мовчки спостерігав за тим, що відбувається. Нарешті був піднятий останній шматок дерну. Уейнрайт почав розширювати траншею. Він заглибився в мокрій волокнистій торфі приблизно на фут і зупинився.

– Подайте мені совок.

Прохання, проголошене повелительним тоном, не було адресоване ні до кого конкретно, але я стояв ближче за всіх і передав йому совок. Професор присів на корточки, зскоблюючи торф з якоїсь знахідки.

– Що це? – запитав Террі.

Уейнрайт вглядівся.

– Не знаю. Можливо...

– Кістка, – сказав я.

Предмет у руках професора розглянути було важко, але у мене було досить досвіду, щоб відрізнити кістку від каменю чи висохлого деревного кореня.

– Людська? – уточнила Софі.

– Поки визначити не можу. Погано видно.

– Звісно, це кістка, – промовив Уейнрайт, незадоволений тим, що я втрутився, і продовжив працювати совком.

Террі напружено стояв, глибоко засунувши руки в кишені куртки. Ззаду нього Роупер жував губу. А Монку взагалі відбувається у насипу було байдуже. Він дивився в простягнутій за спиною торф'яник.

– Я щось намацав, – промовив Уейнрайт. – Здається, тканина. Це не одяг? Ні-ні, почекайте, це... – Він нахилився, закриваючи собою знахідку. – Це хутро.

– Хутро? – Террі поспішив до нього.

Уейнрайт зробив широку виїмку в торфі.

– Так, хутро! Це якесь тварина.

Кістки, які він відкопав, виявилися частково покриті шкірою.

– Лисиця? – припустив Террі.

– Ні. – Уейнрайт витягнув залишки тварини і поклав на землю. – Барсук. – Він кинув погляд на Софі. – Мої вітання, міс Келлер. Метод Уінтропа привів вас до нори старого барсука.

Софі промовчала.

– Те, що ви знайшли залишки барсука, ще не значить, що там немає людського захоронення, – сказав я, роздратований поведінкою професора. – Треба продовжити розкопки.

Уейнрайт холодно усміхнувся.

– Доктор Хантер, наскільки мені відомо, ви не є криміналістом-археологом. І міс Келлер теж. Тож...

Його слова заглушив шум возні, несподівано піднявшоїся у краю ложбини. Хтось вскрикнув. Я обернувся і побачив, що в'язничний охоронник і поліцейський лежать на землі. А Монк вже побіг у торф'яник. Він скористався зручним моментом, коли всі стежили за діями професора Уейнрайта і послабили увагу. Наперерез злочинцеві кинувся інший поліцейський, але він відштовхнув його вбік, як ганчіркову ляльку.

Де він намірювався сховатися? Адже попереду прост stretched равне торф'яне болото.

– Доганяйте його! – закричав Террі, кидаючись вперед.

Несподіванка дала Монку перевагу в кілька десятків ярдів, але цього виявилось недостатньо. Бурмочучи прокльони, поліцейські кинулися за ним. Вони швидко наближалися, але злочинець раптово повернув убік, і через пару секунд переслідувачі опинилися в зарослій травою трясині, марно намагаючись витягти ноги з засмоктувальної коричневої жижі. А Монк лише сповільнив рух. Він біг, впевнено знаходячи тверду землю, яку було важко розрізнити серед тряси. Тепер я розумів, чому Монк постійно дивився на торф'яник. Він прокладав маршрут.

– Пустіть за ним собаку! – закричав Террі, обходячи трясину. – Пустіть же цю чортову собаку!

Німецьку вівчарку не потрібно було підганяти. Як тільки провідник спустила її з повідця, вона мчала через болото до Монка. Невелика вага допомогла їй за лічені секунди подолати трясину, і ось вона вже наблизилася до нього. Монк озирнувся і став повільно знімати куртку.

Секунду потому з'ясувалося, навіщо. Коли собака наздогнала його, він розвернувся і викинув вперед руку, обмотану курткою. Щелепи тварини замкнулися на товстій підкладці, а Монк, напружившись, різко, з полегшенням ударив їй іншою рукою по загривку. Собака пронизливо взвизгнула і затихла. Він відкинув її вбік і продовжив біг.

Ми ошелешено спостерігали за тим, що відбувається. Скоро тишу порушив крик провідника німецької овчарки, який біг до неї.

– Нічого собі, – пробурчав Роупер і схопив рацію. – Підніміть вертоліт у повітря. Не задавайте дурних запитань, просто підніміть. Негайно.

Поступово Монк став зникати з виду. Він біг, легко перепригуючи з кочки на кочку, ніби це було не болото, а стежка в парку. Поліцейські лише почали вибиратися з тряси, але Террі встиг обійти її і тепер наздоганяв злочинця. У мене перехопило дух.

– Цього монстра ж уб'є, – прошептала Софі.

Вона була права. Мало хто з чоловіків міг би перемогти Террі в боротьбі, але ми бачили, як легко Монк розправився з поліцейськими, а потім і з псом.

Але Террі не підкачав. Він вправно застосував прийом регбі, кинувся під ноги злочинцеві і різко схопив нижче колін. Монк впав на траву, як підкошений, Террі не відпускав його ноги. Це не завадило Монку сісти. Він спробував дотягтися до Террі, але той застиг, втягнувши голову в плечі. Нарешті один з ударів злочинця досяг мети. Террі дернувся і відпустив його ноги. Монк піднявся на коліна, але встати йому не вдалося. У нього з силою вдарив забруднений поліцейський, перекинувши на спину. Туди ж підспів інший, а через кілька секунд вже група поліцейських нависла над ним.

Раптово Монк розвернувся, скинувши їх геть, але ті почали працювати дубинками. Він знову спробував встати, однак придавнений вагою кількох людей впав лицем вниз. Вони з труднощами заломили йому руки назад і наділи наручники, але на цьому боротьба не закінчилася. Монк метався по землі і завивав, як поранене тварина. Затих, коли на ногах у нього защелкнулися кандали.

Поліцейські встали, залишивши його валятися на мокрій траві, бормочучи прокльони. Кілька людей направилися допомогти Террі, який стояв на четвереньках, все ще оправляючись від отриманого удару. Однак він відкинув допомогу і піднявся сам, щось сказавши

поліцейським. Видимо, пошуткував, тому що пролунав вибух сміху, хрипкого, трохи нагадуючого істеричний.

– О Боже, – прошептала Софі, повиснувши на мені.

Я обняв її за плечі. Машинально.

Тепер усі були в зборі. Прийшли в себе і в'язничні охоронці, і поліцейські, яких Монк виштовхнув, перед тим як втекти. Пожилий охоронець постраждав, але не сильно. У нього був розбитий ніс. Він єдиний ставився до Монка по-людськи, однак і йому дісталося.

Адвокат, який мовчав, тепер відчув необхідність втрутитися і поспішив до поліцейських, обступивших Террі.

– Поліція не виконала свої основні обов'язки по забезпеченню безпеки мого клієнта, – зауважив він, звертаючись до Роупера. – Ви створили сприятливі умови для втечі. Щодо відбувся я маю намір подати офіційну скаргу.

– Подавайте, будь ласка, – байдуже промовив Роупер, – доставте собі задоволення.

Адвоката ці слова розлютити ще більше.

– А межі допустимого застосування сили були суттєво перевищені. Це все є хрестоматійним прикладом поліцейської жорстокості.

Роупер різко розвернувся:

– Якщо ти негайно не заткнешся, я засуну дипломат тобі в зад.

Це подіяло. Адвокат більше не виник.

У кожного охоронця і поліцейського залишилися від боротьби якісь сліди. Ну а про те, що вони всі були з голови до ніг у бруді, і говорити не доводиться. У Террі на лобі вскочила шишка величиною з яйце.

– Ви класно спрацювали, шеф, – сказав Роупер, хлопаючи його по плечу. – Як справи з шишкою? Боліти?

– Переживу. – Террі обережно торкнувся лоба, потім усміхнувся Софі. – Це ж не зіпсувало мою красу, вірно?

– Тобі все до лиця, – відозвалася вона.

Уейнрайт підійшов до Монка, що лежав на землі. Груді злочинця піднімалися і опускалися, його обличчя все було в крові. Він вже не чинив опору, а тільки тягнув кандали, мабуть, перевіряючи їх міцність. Вони були виготовлені із загартованої сталі, але я все ж з тривогою стежив за його діями.

Уейнрайт пильно подивився на Монка:

– Я завжди говорив і зараз повторю: уряд даремно витрачає гроші на утримання таких монстрів у в'язниці. Їх треба знищувати.

Монк затаився, а потім подивився в очі професору. Без страху і злості, холодно і оцінювально.

– Ради Бога, залиште його в спокої, – сказала Софі. – Ви вже тут нікого не вразите.

– Як і ви! – кинув Уейнрайт. – І після вашого сьогоднішнього перформансу, думаю, навряд чи поліцейському управлінню потрібні ваші послуги.

Підійшов Террі. Збудження, викликане припливом адреналіну, спало. Виглядав він пригнічено.

– Усе, операцію завершено. Ми почекаємо вертоліт, інші можуть повертатися.

– А як щодо захоронення? – поцікавилася Софі.

Террі проводив поглядом кінолога, що несе мертву німецьку овчарку.

– Я ж сказав, операція завершена.

Я взяв Софі за руку і потягнув до стежки. Вона мовчки підкорилася, сердито стираючи зі щік сльози.

– Не звертай уваги на Уейнрайта. Це місце цілком може бути людським захороненням. Його треба перевірити.

Вона слабо усміхнулася.

– Думаю, Симмс дасть таку команду. Але я-то хороша. Виставила себе справжньою дурепою. Усе пристакала до Монка, просила згадати, вважала, що все розумію. А він з нами грав. Визвався показати захоронення, збираючись утекти.

– Цього ніхто не міг припустити.

– Правильно. А чому? Та тому, що втекти нікуди. Кругом болота. Куди він хотів добратися?

– Не знаю. – Я був так засмучений відбутися, що не бажав навіть розмірковувати на цю тему. – Мабуть, він зовсім не думав. Просто біг наосліп.

– А от у це я не вірю. – Софі втомлено відкинула з обличчя прядь волосся. – Ніхто нічого не робить без причини.

Настала весна, за нею літо плавно перетекло в осінь. І ось настала зима. Приближалось Різдво. Еліс справила черговий день народження, стала ходити в танцювальний гурток, переболіла вітряною. Кару підвищили в посаді і трохи збільшили зарплатню. Ми відзначили цю подію, купивши новий автомобіль «вольво». Я полетів на Балкани для роботи на братській могилі і там простудився. Пролежав кілька днів з температурою. Загалом, життя тривало.

Про безуспішні пошуки останків жертв Джерома Монка вже ніхто не згадував. Це залишилося в минулому.

Я очікував великого шуму і криків з приводу спроби втечі злочинця, але Симмзу якимось чином вдалося приховати історію від преси. Пошуки захоронень продовжилися, але без особливого ентузіазму. Симмз залучив геофізиків зі спеціальним обладнанням, яке вимірює електричний опір і параметри магнітного поля ґрунту, сподіваючись з їхньою допомогою виявити людське захоронення. Але в торф'янику навіть ці хитрощі виявилися безкорисними. Пройшло ще кілька днів, і пошуки тихо припинилися.

Я не шкодував про це. Ніякої користі від мене тут не було, і я сильно скучив за домом. З Софі попрощатися не вдалося. Вона поїхала раніше, звичайно, дуже засмучена. Я сподівався, що з часом вона звикне з невдачею. Подібне трапляється майже в кожному розслідуванні. Тим більше що Симмз знайшов іншого козла відпущення.

З Террі я зустрівся випадково, вранці, коли зібрався їхати. Якраз закрив багажник, коли поряд зупинився його яскраво-жовтий «міцубісі».

– Відвалюєш? – промовив він.

– Так, адже їхати далеко. А ти не дуже добре виглядаєш. Все в порядку?

Вид у Террі був втомлений. Шишка на лобі почала спадати, але все ще красувалася на виду.

Він потер долонями почервонілі очі.

– У мене все чудово.

– Як веде себе Симмз?

– Симмз? – Мені здалося, що питання здивувало Террі. Він пожал плечима. – Висловлювати мені подяку шеф не збирається, це точно.

– Тобто всі шишки валить на тебе?

– Звісно. Не себе ж йому звинувачувати, вірно?

– Але він старший слідчий. За все відповідає.

– Не піклуйся, Симмз вже знайшов, на кого перекласти відповідальність. І багато хто тут будуть раді, що вискочка з столиці укоротила хвіст.

Він мав рацію. Я подумав, чи не варто мені розповісти, як Роупер, минаючи його, доповідав Симмзу обстановку. Але вирішив не засмучувати. У Террі і без того настрій був поганий.

– Я можу якось допомогти?

Він усміхнувся:

– Так. Якщо зможеш повернути хід часу назад.

Я ніколи не бачив Террі таким.

– Що, все так погано?

– Просто в останній час я недосипав. А де Софі?

– Поїхала вчора ввечері.

– І нічого мені не сказала?

– Я теж не бачив, як вона їхала. Софі дуже переживає.

– Не вона одна.

– Але це не її вина. У такому разі ми всі винні.

Террі кинув на мене лютій погляд.

– Чого це раптом ти став її захисником?

– Я лише хотів сказати...

– Знаю, що ти хотів сказати. Але пошукова операція провалилася, і провину за це Симмз звалює на мене, а тебе турбує ця ідіотка, Софі Келлер. І взагалі, я помітив, що ви дуже подружилися.

– І що?

Він втомлено махнув рукою:

– Ладно, забудь про це. Вибач, мені пора їхати. Привіт Карі.

Террі сів у машину і газону з місця так різко, що гравій з-під шин розсипався у моїх ногах. Я постояв трохи, спантеличений і злий.

Але життя тривало, і незабаром події в Дартмурі майже забулися. Еліс росла, ми з Карою вже почали обговорювати, а не подарити їй братика чи сестричку. Роботи в мене тепер було більше, ніж будь-коли.

З поліції дзвонили постійно. Загалом, на мене був попит, а отже, і суттєве додаток до сімейного бюджету.

Незабаром у складі міжнародної комісії я відправився на ексгумацію та ідентифікацію жертв масової бойні в Боснії. Робота тривала місяць, була важкою і фізично, і морально. В довершення я простудився і пролежав три дні з температурою. Повернувся втомлений, похудший, але неймовірно задоволений, що, нарешті, опинився вдома. Вечором я, як завжди, почитав Еліс казку перед сном, потім ми з Карою поужинали і сіли в вітальні з пляшкою вина. Мені здалося, що вона поводить дивно.

– Розповідай, що сталося, – попросив я.

Кара відсторонено дивилася перед собою в порожнечу, а потім встрепенулася:

– Вибач, задумалася.

– Так у чому справа?

– Ні в чому. – Вона спробувала зобразити легковажну усмішку. – Ладно, піду помію посуд.

– Кара...

Вона зітхнула і сіла.

– Тільки пообіцяй, що не станеш це сприймати близько до серця.

– Поясни ж, що сталося?

– Нічого особливого. Кілька днів тому заходив Террі Коннорс.

– І що? – Після Дартмура ми з ним не бачилися ні разу.

– Сказав, що приїхав до Лондона і вирішив заглянути до нас, побачитися з тобою, але... мені здалося, що він знав про твою від'їзд.

Я відчув, як похолола спина.

– Розумієш, мені відразу не сподобався цей візит. Чому він спочатку не подзвонив, щоб упевнитися, що ти вдома? І від нього попахив алкоголем. Я зварила йому каву, а він...

– Що він? – промовив я, міцно стиснувши край столу.

Кара почервоніла.

– Він дивився на мене дуже дивно... ну, сам розумієш як. Врешті-решт я попросила його піти. Він запитав, чи справді я цього хочу. А потім додав... що ти в своїх поїздках теж часу даремно не втрачаєш. – Кара глотнула вина з келиха. – Положення врятувала Еліс. Вона прокинулася і крикнула, щоб я піднялася до неї. Я відчула величезне полегшення. А він, ніби одумавшись, зібрався і пішов.

– Ось воно що... – пробормотав я, ще не повністю усвідомлюючи «сталося.

– Девіде, заспокойся.

– Заспокоїтися? – Я різко підвівся, чуть не впустивши стілець. – А те, що він сказав про мене... це брехня.

Кара підійшла до мене, провела ладонню по обличчю.

– Знаю. Просто Террі думає, нібито всі такі, як він.

– То є?

– Террі бабник.

– Бабник?

Вона здивовано подивилася на мене.

– Ти що, нічого не знав? Боже, як з ним мучиться Дебора! Говорить, що він почав їй зраджувати майже відразу, як вони одружилися. Не розумію, як вона продовжує жити з таким ідіотом. З Лондона його виперли, тому що він завів з кимось на службі роман, який закінчився скандалом.

Цікава новина. Але принаймні я тепер зрозумів, чому, коли ми зустрічалися в останній раз, Дебора і Террі так себе поводити.

Я обняв дружину.

– Чому ти ніколи про це не говорила?

– Тому що нас це не стосувалося. – Вона підняла голову і подивилася мені в обличчя. – Обіцяй, що ти не зробиш дурниць.

– Яких, наприклад?

– Просто викинь це з голови, і все. Будь ласка, прошу тебе. Не варто витрачати на це час і нерви.

Вона прижалася до мене.

– Хіба ми проведемо наш перший вечір після місячної розлуки у розмовах про Террі Коннорса?

Подібна перспектива мене не радувала. І в цей вечір ми про нього більше не згадували.

Але як можна забути про таке? Террі прийшов до мого дому, маючи намір спокусити мою дружину. І ще стверджував, що нібито під час відряджень я з кимось крутю роман. Від однієї тільки думки про це в мене починала крутитися голова, але я переконав себе почекати кілька днів, щоб заспокоїтися.

Але ледве дотерпів до ранку.

В перший день після повернення з Балкан я не збирався працювати допізна і повинен був забрати Еліс зі школи. Але в мені кипіла лютість, і я скрепя серцем вирішив зателефонувати Карі в лікарню.

– Вибач, дорога, може, сьогодні ти забереш Еліс?

– Добре. А що сталося?

Я вже шкодував, що зателефонував. В кінці кінців, я цілий місяць не бачив доньку. Мені краще було б бути з нею, а не займатися з'ясуванням відносин із Террі Коннорсом.

– Та нічого, забудь. Еліс заберу я.

– Чому ж? Якщо тобі треба, давай я її заберу. У нас тут намічено засідання персоналу, так я рада, що у мене з'явилася причина піти. – Вона на секунду замовкла. – Щось сталося?

– Нічого. Все нормально.

В цей момент в трубці почулися шум, голоси.

– Вибач, мені треба йти, – поспішно промовила Кара. – Я заберу Еліс, а ввечері вдома ти все поясниш. До зустрічі.

Вона поклатла трубку. На душі було неспокійно. Я вирішив, що зателефоную їй пізніше і скажу, що заберу Еліс. Через півгодини набрав номер, але було зайнято. А тут знову спалахнула злість на Террі. До того ж особливих причин турбувати Кару не було. Вона зайнята, і ми вже про все домовилися.

І тоді я зателефонував Террі. Думав, що він не відповість, побачивши, хто телефонує. Але він відповів. Голос звучав, як завжди, впевнено і безтурботно.

– Привіт, Девіде! Як справи?

– Потрібно зустрітися.

– Я, звичайно, не проти побачитися з тобою, але тут, розумієш, яка справа... Я трохи зайнятий. Давай пізніше зателефонуємо.

– Ні, це терміново. Я зможу бути в Ексетері через пару годин. Назви місце.

– Тобі нікуди їхати. Я ще в Лондоні. Приїжджай, вип'ємо пива. Як у старі добрі часи.

Я їхав до нього в надії, що зможу зберегти спокій. Террі запропонував зустрітися в одному пабі в Сохо, який облюбували поліцейські. Під Різдво зал прикрасили ялинкою, гірляндами, іграшками. Террі сидів у барі з друзями. Вони про щось весело

балакали. Увидівши мене, він встав. На обличчі звична усмішка, але погляд насторожений.

– Хочеш випити?

– Ні, дякую.

– Добре. – Террі присів за стіл з келихом у руці. – Отже, що сталося?

– Навіщо тобі знадобилася моя дружина?

– Що?

– Ти прекрасно розумієш, про що я говорю.

Він продовжував усміхатися, але щоки порожевіли.

– Почекай хвилинку... не знаю, що вона тобі розповіла, але я просто зайшов, думав, ти вдома...

– Нічого ти не думав, а точно знав, що я в від'їзді. Про роботу нашої комісії передавали в новинах і писали в газетах. Тому ти й з'явився без дзвінка.

– Послухай...

– І навіщо ти почав тріпатися, що я в відрядженнях з кимось веду шашни? Навіщо, чорт візьми, тобі це потрібно?

Мені здалося, що в його очах мелькнуло почуття провини. Він знизав плечима:

– Навіщо? Просто так.

– І це все?

– А що ти хочеш від мене почути? Кара симпатична жінка. Тобі повинно бути лестно, що на неї звернув увагу такий чоловік, як я.

Террі усміхався, ніби заохочуючи мене до дій. Але куди мені було рипатися? Проти такого здоров'я, який зміг впоратися навіть з Монком. До того ж, якщо я навіть вирішуся на бійку, він спокійно витре об мене підлогу, а його приятелі з радістю підтвердять, що бійку затіяв я.

Раптом я зрозумів, в чому провинився перед ним.

– Що, Террі, справи зовсім погані, так?

Він прищурився.

– Чушь!

– Ось чому ти тут. – Я кивнув на стійку бара. – Ударився в загул від розчарування.

Усмішка з його обличчя зникла.

– У мене все прекрасно. Просто взяв кілька днів відпустки.

Він вимовив ці слова, як завжди, впевнено, але очі зраджували обман. Террі спирався на везіння, і ось тепер воно йому змінило. І він не знав, на кого вивести злість. А я випадково підвернувся під руку.

Далі вести розмову було безглуздо. Виходячи з пабу, я почув, як він щось сказав друзям у барі. Напевно, смішне, тому що вони дружно захіхікали.

Я вирушив додому. Забирати Еліс вже пізно, та й вони з дружиною, напевно, будуть дома, коли я повернуся. Але їх не було, і я став готувати вечерю, шкодуючи, що зустрівся з Террі, критикуючи себе за те, що змусив Кару їхати до школи. Треба було якось загладити провину. І я придумав. В цей уїк-енд повезу Еліс до зоопарку, а на вечір виклику няню, і ми з Кара підемо кудись повеселитися.

А їх все не було і не було. Я забився, зателефонував Карі на мобільний, але він не відповідав. І автоответчик не спрацював. Странно. А незабаром у двері подзвонили.

– Хто до нас завітав в такий час? – пробурмосив я, витираючи руки.

Перед дверима на площадці стояли двоє поліцейських. Вони повідомили, що якийсь бізнесмен сів за кермо п'яним і, не впоравшись з управлінням свого «БМВ», в'їхав у машину з Кари і Еліс. Автомобіль Кари виїхав на зустрічну смугу і потрапив під колеса вантажного фургона. Моя дружина і дочка загинули.

Ось так закінчилася моє попереднє життя.

Вісім років по тому

У двері подзвонили, коли я був у душі. Пришлося поспішно витиратися і надягати купальний халат. На годинах ще не було дев'яти. Цікаво, хто завітав до мене так рано в неділю? Звичайно, я подивився в глазок. Ні, це не комівояжер, який сподівається щось мені продати. У дверей стояв добре знайомий чоловік. Коли він трохи повернувся, я розглядів його краще. Ті ж широкі плечі, коротке темне волосся. Правда, трохи поріділі на маківці.

Я відчинив двері. Це жовтневе ранок було прохолодним, але гість був тільки в костюмі. Він натягнуто усміхався, оглядаючи мій купальний халат.

– Привіт, Девіде. Вибач, що потревожив.

Отак просто він це сказав, наче в останній раз ми бачилися не вісім років тому, а всього вісім днів. Але Террі Коннорс все ж змінився. Не постарів, ні. Він залишався красивим і самовпевненим. Проте тепер це був уже красень, багато побачивший за своє життя, який має величезний досвід. Він все ще дивився на світ зверху вниз, в прямому і переносному сенсі. Наші очі були на одному рівні, хоча Террі стояв на нижній сходинці.

Ми мовчали. Я просто не знав, що сказати. Напевно, і Террі теж. Потім він поглянув на вулицю, немов вона вела в минуле, і там можна було розрізнити щось важливе для нас. Я помітив, що мочка його лівого вуха відсутня, ніби її акуратно срезали ножицями, і здивувався, як таке могло статися. Правда, і в мене з'явилися на тілі шрами.

– Я, звичайно, міг зателефонувати, – промовив Террі. – Але вирішив повідомити тобі новину особисто. Джером Монк втік.

Нічого собі, новина. Втім, яке мені діло до жахливого маніяка, про якого я всі ці роки і словом не слухав. Але одразу ж згадалися сумні дартмурські пейзажі, і потягнуло запахом торфу.

Я ступив назад і відчинив двері:

– Заходь.

Террі чекав у вітальні, поки я одягнуся. А у мене ноги не пролізали в брюки, застібки застрягли в петельках. Я опам'ятався лише осознав, що просто тягну час, щоб з ним не зустрічатися.

Він стояв біля книжкової полиці спиною до мене, читав назви книг на корінцях. Промовив, не обертаючись:

– Мило тут у тебе. Живеш один?

– Так.

Террі витягнув книгу.

– «Цитадель смерті» ^[3]. Неслабке читання.

– Хочеш чаю чи кави? – запитав я, придушуючи роздратування.

– Пожалуйста, кави, і покріпше. Чорна, дві ложки цукру. – Він поставив на місце книгу і пішов за мною на кухню. Зупинився у дверях, спостерігаючи, як я наповнюю водою кавник.

– А чому це повинно мене тривожити? – поцікавився я.

– Хочеш знати, як все сталося?

– Давай почекаємо, поки звариться кава. – Я поставив кавник на плиту. – Як Дебора?

– Квітне після розлучення.

– Шкода, що так у вас вийшло.

– Вона не шкодує. Діти підросли, все в порядку. – Він усміхнувся. – Я бачуся з ними кожні вихідні.

Не так вже й часто, подумав я.

– Живеш там же, в Ексетері?

– Так. І служу там же, в поліцейському управлінні.

– Старший інспектор?

– Ні. Посада колишня.

– Давай присядемо, – запропонував я.

Запрошувати його в вітальню мені не хотілося. Досить і кухні. Я взагалі не розумів, чому цей чоловік тут робить.

Він сів навпроти. Огромний. Я вже забув, який Террі велет. Але вік все ж бере своє. Террі почав потроху лисіти. Думаю, це його вбивало. Я чекав, коли він заговорить.

– Так, багато води утекло. – Террі заглянув мені в обличчя. – Я так і не наважився зателефонувати тобі. Після того, що сталося з Кари і Еліс.

Я кивнув, напружившись, наче чекаючи удару. Адже далі неминуче повинні були послідувати різні співчутливі слова і співчуття. Пройшло

багато років, але мені й досі було дуже важко все це чути, наче загибель дружини і дочки суперечила фундаментальним законам Всесвіту.

Однак Террі сказав інше:

– Я збирався зателефонувати тобі або написати, але сам розумієш... А потім дізнався, що ти покінчив з криміналістикою і поїхав у Норфолк. Устроївся в лікарню терапевтом. І мої наміри втратили сенс.

Верно. В ті часи я не хотів нікого бачити з мого минулого життя. Особливо Террі.

– Рад, що ти повернувся до колишньої роботи, – продовжив він. – Чув, що там у тебе все в порядку. Ти ж тепер в університеті на кафедрі криміналістики?

– Так, – сухо відповів я. Обговорювати свої справи мені ні з ким не хотілося. І менше всього з ним. – Коли втік Монк?

– Вчора вночі. Полагаю, в денних новинах про це повідомлять. Ще б, таке подія. Преса розважиться. – Террі не любив журналістів.

– А як це сталося?

– У нього був серцевий напад. – Він усміхнувся. – Не думав, що у такої сволочі є серце. І лікарі в «Белмарше» ^[4] настільки стурбувалися, що вирішили відвезти його в міську лікарню. В дорозі він зламав наручники, побив до безтямі охоронців, водія санітарної машини і зник.

– Значить, він спланував все заздалегідь?

Террі знизав плечима:

– Поки ніхто не знає. Але у нього дійсно були симптоми. Тиск підвищився, сильна аритмія. Або він це якось симулював, або втік, незважаючи на важкий стан.

Якщо б йшлося про звичайну людину, я б сказав, що і те, і інше неможливо. «Белмарш» – тюрма найсуворішого режиму, там є лікарняний корпус з сучасним обладнанням. І якщо вже лікарі вирішили везти Монка в реанімацію міської лікарні, значить, він знаходився на межі смерті. Як міг в такому стані Монк зробити те, що зробив, неможливо навіть уявити. Але ж це був не звичайний чоловік, а Джером Монк.

Кава зварилася, і я розлив її по чашкам.

– А як він опинився в «Белмарше»?

– О, це ціла історія! – Террі глотнув кави. – Спочатку його за вимогою наших «гуманістів» помістили в тюрму категорії С. Але після того, як він там пару раз підняв шум, перевели в іншу тюрму. Потім ще в одну. І ось тепер Монк добрався до «Белмарша». Але він не заспокоївся і тут. Кілька місяців тому забив чергового сокамерника до смерті, а охоронців, які намагалися відтягнути його, так відлупцював, що вони, здається, досі приходять до тями. – Він підняв голову. – Удивлений, що ти про це не чув.

– А чому ти прийшов мені повідомити про його втечу?

– Щоб попередити. Адже всі, на кого у Монка затаїлася образа, зараз у небезпеці.

– Думаєш, і я теж? Сумніваюся, що він взагалі мене пам'ятає.

– Будемо сподіватися. Але хіба можна передбачити, як вчинить Монк, опинившись на свободі? Ти не гірше за мене знаєш, на що він здатний.

Що правда, то правда. Я досі пам'ятав, як страшно знівечив Монк нещасну Тіну Вільямс. Але все ж не розумів, чому мені загрожує небезпека.

– Пройшло вісім років. Причому тоді я брав участь у пошуках заховань і не мав ніякого відношення до слідства по справі Монка.

– Ти думаєш, він розбирається, хто в чому брав участь? Так ми всі для нього на одне лице. Не виключено, що він захоче помститися нам за те, що засадили його за ґрати.

– Ладно, дякую за попередження.

– Ти з кимось із тієї групи маєш контакти?

Запитання, здавалося, безневинне, але я добре знав Террі.

– Ні.

– А хіба ти не працював з Уейнрайтом по інших справах?

– Після Монка – ні.

– Він нещодавно пішов на пенсію. – Террі глотнув кави. – А Софі Келлер? Ти з нею бачився?

– Ні. А чому я повинен був з нею бачитися?

– Не знаю. Просто так.

– Можливо, ти все ж скажеш, навіщо прийшов?

Террі поморщився:

– Попередити. Ми вирішили повідомити всім.

– Террі, невже ти вважаєш мене ідіотом? Адже можна було зателефонувати, і навіть не самому, а доручити комусь. А ти потягнувся через увесь Лондон, щоб розповісти про це особисто. Навіщо?

Все дружелюбство – воно, безсумнівно, було напускним – з нього злітало, як лушпиння. Він устремив на мене свій холодний погляд професійного поліцейського.

– У мене були справи в місті, і я вирішив поєднати їх. Заглянути до тебе, заодно й побачитися. Адже в минулому ми непогано ладнали. Вибач, помилився.

– Але якщо Монк справді має намір мстити, то я буду в його списку останнім. Хіба не так?

Террі похмуро кивнув:

– Можливо. Але я прийшов тебе попередити. Це все. – Він з шумом відсунув стілець. – Я, мабуть, піду. Дякую за каву.

Він вийшов у холл, у дверей обернувся і пильно подивився на мене.

– Я думав, ти змінився.

Двері грюкнули, і я залишився сидіти за столом, відганяючи від себе минуле, що підступало з усіх боків. Потім встав і довго мив чашки, витріщившись в одну точку. Я не знав, навіщо насправді приходив до мене Террі. Але не просто так, це вже точно.

9

В денних новинах головним сюжетом став втеча Монка. Коли з в'язниці втікає вбивця, це завжди сенсація. А якщо це Джером Монк, тут уже, як кажуть, сам Бог велів.

По дорозі в лабораторію я ще раз вислухав повідомлення і вимкнув радіо. Нічого нового. Тим більше, втеча Монка мене зовсім не турбувала, незважаючи на попередження Террі. Звичайно, погано, що маніяк виявився на свободі і покалічив людей. Але при чому тут я? Ну пам'ятав я перед ним вісім років тому, невже він досі мене пам'ятає? Неймовірно.

Однак ранковий візит Террі подіяв на мене. Я вже заглушив у собі провину за сталося, але один його вид знову пробудив болісні спогади. Я збирався провести неділю з двома колегами та їх дружинами. Ми планували поїхати в містечко Хенлі, де проходять щорічні змагання з греблі, подивитися регату і пообідати. Загалом, відпочити. Але візит Террі все зіпсував. Я знав, що не зможу адекватно поводитися в компанії, тому зателефонував і скасував зустріч. Хотілося побути наодинці, щоб впоратися зі спогадами.

Мені потрібно було попрацювати.

Коли я заїжджав на автостоянку кафедри криміналістики, минуле обдувало мене своїм холодним вітром з усіх сторін.

Повернувшись з Норфолка в Лондон, я не одразу наважився знову працювати на кафедрі. Але в кінцевому підсумку благоразумие взяло верх. Причин відмовлятися від даної роботи в мене не було. І ось я вже тут три роки. Займався в основному науковими дослідженнями, залишалося часу і для консультацій поліції. Хоча надовго я пустився тут коріння, поки незрозуміло.

За часів королеви Вікторії в цій будівлі розміщувався госпіталь. Вхідні двері були зачинені, але я часто працював по вихідним і мав свої ключі. Відділення судової антропології розміщувалося на цокольному поверсі. Туди можна було спуститися в старому ліфті або по сходах. Ліфт виявився з примхами, до того ж у кабіні завжди пахло дезінфекцією, тому я, як зазвичай, вибрав сходи.

Тут все було як в стародавності: стіни, сходи, кам'яні плити. Мої кроки гулко роздавалися в тиші. Адже зараз у будівлі я знаходився один. Але ось двері лабораторії, оснащеної найсучаснішим обладнанням, відкрилися, і я знову потрапив у двадцять перше століття. Мій кабінет знаходився вкінці коридору. Невеликий, але місця для роботи було достатньо. Я відчинив двері, щелкнув вимикачем. Вікна в кабінеті відсутні. Яскраві флуоресцентні лампи під стелею неохоче загорілися, розсіюючи морок.

Опалення на вихідних вимкнули, але прохолода мене не лякала. Я спеціально одягнувся потепліше. Значну частину кабінету займали письмовий стіл та сталеві карткові шафи. Я ввімкнув комп'ютер, і поки він завантажувався, надів білий робочий халат і вирушив у лабораторію.

Найнеприємнішу частину роботи – відділення розкладених м'яких тканин від скелета трупа і знежирювання кісток – я проводив у морзі. Тут же в мене були тільки сухі кістки. Справа, по якій я в даний момент працював, була давня, досі не розкрита. На алюмінієвому оглядовому столі лежав неповний скелет чоловіка близько тридцяти років. Принаймні, цю оцінку я вважав найбільш імовірною. Визначити стать було порівняно легко за формою таза і розмірами кісток. Віком я оцінив за станом хребта і ступенем зносу на зрощенні кісток в області лобка.

Параметри, за допомогою яких можна було б більш точно визначити вік і стать, відсутні. Людина померла років два тому, розкладання трупа завершилося. Щодо причини смерті залишалося лише гадати. Єдине, що я міг стверджувати, – вона не була природною. І, напевно, вбивством, тому що у трупа відрізані руки, ноги і голова.

В такому вигляді тіло знайшов будівельник у колодязі покинутого фермерського будинку в Сурреї. Відсутні частини виявити не вдалося. З ідентифікацією виникли проблеми. Але я все ж сподівався визначити, яким чином його розчленували. Лезо залишає на кістках звичні сліди, а тут вони відсутні. Я вважав, що злочинець діяв циркулярною пилою, однак для підтвердження гіпотези мені потрібно було вивчити поверхні кісток під мікроскопом. Нудна, рутинна робота. Але тільки визначивши, яким інструментом користувався вбивця, можна зробити перший крок до розкриття злочину.

Я поставив перший слайд і спробував зосередитися на зображенні. Нічого не виходило. Думки були зайняті іншим. Кілька хвилин я чинив опір, потім повернувся в кабінет і відкрив новинний сайт. Як і очікувалося, головною подією став втеча Монка. Але я й не припускав, що так важко буде знову побачити його обличчя.

На мене з екрана дивився Джером Монк, схожий на персонажа фільму жахів. Жахлива вмятина на лобі, нерухомі, мертві очі.

Я переглянув по черзі фотографії чотирьох його жертв. Життя нещасних дівчат обірвалося рано. Сестри Беннетт... Скільки їм зараз було? Двадцять шість чи двадцять сім років, а Тіні Вільямс – двадцять вісім чи двадцять дев'ять. Анджелі Карсон, найстаршій, близько тридцяти п'яти. Залишившись жити, вони вийшли б заміж, народжали дітей.

І ось тепер їхніх вбивця вирвався на свободу.

На столі задзвонив телефон. Я здригнувся, відриваючись від роздумів, і зняв трубку.

– Алло!

– Це Софі Келлер, – вимовила знайомий жіночий голос, впливаючи з минулого. – Ми працювали разом кілька років тому. По справі Джерома Монка. Пам'ятаєте?

Вона сумнівалася, пам'ятаю чи я її. Цілком даремно. Всього лише кілька годин тому Террі Коннорс запитував мене про неї.

– Звичайно, пам'ятаю. – Я зробив зусилля, щоб зосередитися. – Надо ж, яке містичне збіговисько. Я тільки що читав про Монка.

– Про його втечу?

– Так.

Я хотів сказати про візит Террі, але передумав. Яке їй до цього діло?

– Я знайшла номер вашого телефону на сайті університету. Хотіла залишити повідомлення. Не думала, що ви опинитеся на роботі в неділю. – Софі зітхнула. – Розумію, мій дзвінок для вас несподіваний, але... у мене до вас прохання. Не могли б ми зустрітися в найближчі дні?

Сьогодні у мене точно день сюрпризів.

– По поводу Монка?

– Я все розповім при зустрічі. Обіцяю, багато часу не заберу.

Вона нервувала. Підбиралася це приховати, але видавав голос. Він тремтів від напруження.

– Добре. Ви по-прежньому в Лондоні?

– Ні. Тепер я живу в Дартмурі. У невеликій селі, називається Падбері.

Дивно було уявити Софи, що живе в селі, хоча я згадав, що їй подобався Дартмур.

– І ви телефонуєте звідти?

– Що? Так, звичайно. – Вона помовчала. – Послухайте, я знаю, що прошу занадто багато, але приділіть мені всього пару годин. Будь ласка.

Я запам'ятав Софи Келлер як впевнену в собі жінку, з великими амбіціями. А тут звучала розгубленість і несховається тривога.

– У вас неприємності?

– Ні, просто... я розповім вам про все, коли зустрінемося.

Ну і що мені робити? Сказати, що у мене немає часу і я взагалі не бажаю згадувати про минуле? Але адже Монк на свободі. А я не сумнівався, що її дзвінок якось з цим пов'язаний.

– Давайте завтра, – промовив я. – Сьогодні вже пізно, я приїду туди тільки до вечора.

– Чудово, – промовила вона з полегшенням. – Ви пам'ятаєте мотель, де ми жили тоді в Олдвичі?

– Так. Особливо місцеву їжу.

Вона розсміялася.

Я забув, який у неї приємний сміх. Простий і природний.

– Вона стала краще. Приезжайте до ленчу, гаразд?

Ми домовилися зустрітися в годині дня і обмінялися номерами мобільних телефонів.

– Дякую, Девід, я вам дуже вдячна! – вигукнула Софи і натиснула кнопку роз'єднання зв'язку.

Я задумливо сидів перед телефоном. Що ж у неї сталося? І взагалі, що відбувається? Вранці до мене завітав Террі Коннорс, а тепер подзвонила Софи Келлер. Причому в день, коли з в'язниці втік Джером Монк. Навряд чи це випадкове збіг. Потрібні серйозні підстави, щоб зателефонувати мені за стільки років. І це при тому, що тоді вона поїхала, навіть не попрощавшись. Я ж про неї практично нічого не знав і не знаю. Чи є у неї сім'я, діти. Нічого.

Я повернувся до монітора і здригнувся. Екран заповнило зловісне обличчя Монка. Видимо, перед тим, як взяти трубку, я знову відкрив

його фотографію. На губах вбивці грала насмішлива усмішка. Чорні очі-гудзики уважно розглядали мене.

Я закрив сайт, але все одно відчував на собі його важкий погляд після того, як фотографія зникла.

Болотяна верескова пустка ще десь була розфарбована пурпурними плямами, але осінь вже славно попрацювала, зробивши майже все навколо темно-зеленим і коричневим. Передо мною знову простягався сумний, подувами вітрів торф'яник. Приховані в його глибині островки папороті орляка також почали в'янути, і монотонність ландшафту порушували лише зарослі непрохідного утисника і величезні камені розміром з дім.

Недавно мені як учаснику оперативної групи, що розслідує тяжке злочин, довелося побувати на віддаленому шотландському острові. Там було ще більш пустельно, ніж тут, але вражало велич пейзажу. Дартмур, як мені здавалося, постійно занурювався в якісь невеселі роздуми, його щось угнетало, а разом з ним і тих, хто там знаходився. Хоча, стосовно Дартмура, я відчував упередження. З цими місцями мене пов'язували не дуже приємні спогади.

Важкі хмари на небі обіцяли дощ, але поки крізь них проглядало сонце, на короткий час осяваючи торф'яник золотистим сяйвом.

Я досягнув сюди досить швидко. По дорозі виникла тільки одна пробка, та й то недовга. Я рухався вперед і здивувався, що пам'ятаю назви сіл і навіть в яких місцях звертати. А от і руїни водяної млини біля покинутого олов'яного рудника, де двійник Монка відволікав увагу журналістів. Ще поворот, і попереду з'явилися очертання Черної Скелі. Я притримався, щоб краще розглянути її. Одразу згадалася холодний туман і вібруюча під поривами вітру туго натягнута поліцейська стрічка. Нарешті, стряхнувши спогади, я звернув до Олдвича.

Цей населений пункт, мабуть, досі не вирішив, місто він чи село. За вісім років тут мало що змінилося. Він був таким же нудним і прісним, яким я його пам'ятав. Невеликі кам'яні будинки завжди наводили мене на думку, що десь поруч є море. Втім, так воно і було. Олдвич розташовувався на краю нерухомого зеленого торф'яного моря.

Я минув маленьку залізничну станцію в той момент, коли від неї неспішно відійшов поїзд, що складався з двох вагонів, і повільно потягнувся через торф'яник, ніби вибиваючись із сил. Мотель

знаходився неподалік. Тут дещо змінилося на краще. Кришу перекрили, стіни пофарбували.

Заїжджаючи на автостоянку і виходячи з машини, я чомусь нервував, хоча особливих причин не було. Коли мої очі звикли до півтемряви, я побачив, що мотель змінився не тільки ззовні. Пол в залі встелили добротним лінолеумом, стіни заново заштукатурили і вже не заклеювали шпалерами.

За кількома столиками сиділи туристи, але велика частина пустувала. Софи не було, але я приїхав раніше призначеного часу. Вона, напевно, була в дорозі.

За стійкою бару стояла весела повна жінка. Я зрадів, що похмурий власник мотеля зник разом з відшаровуваннями шпалерами, витертим килимом і кислістю пива, і, замовивши кави, направився до столика біля каміна. Він не був розтоплений, але свіжонаколоті колоди і попіл на решітці свідчили про те, що цей пристрій знаходиться тут не для декорації.

Я глотнув кави і принявся размышлять, навіщо все-таки мене викликала Софи. Звичайно, це пов'язано з втечею Джерома Монка, але я не розумів як. Чому вона взагалі згадала про мене? Так, нам було приємно в суспільстві одне одного, але все ж я не назвав би це дружбою. І за вісім років ми жодного разу не зробили спроби зблизитися.

Поглянув на годинник, я побачив, що вже половина другого. Странно. Вчора Софи горіла нетерпінням зустрітися, а сьогодні запізнюється. Правда, не ясно, як далеко їй сюди добиратися. Я взяв меню, розсіяно переглянув його і відложив. Допив каву, не зводячи погляду з вхідних дверей.

Через чверть години я не витримав і зателефонував Софи на мобільний. Гудок свідчив, що мережа працює. Через кілька секунд включився автоответчик: «Здравствуйте, вы позвонили Софи. Оставьте, пожалуйста, сообщение».

Я попросив її зателефонувати і роз'єднався. Може, хтось із нас переплутав призначений час?

В третьому годині я занервував. Навіть якщо Софи затримується, то чому не дзвонить? А якщо вона добирається сюди поїздом? Треба дізнатися у барменші, коли прибуває черговий поїзд.

Вона подивилася на години на стіні і усміхнулася:

– Через дві години. Ваша приятелька запізнюється?

Я ввічливо кивнув і повернувся до столика. Проте сидіти і чекати вже не мало сенсу. Взявши куртку, я вийшов на вулицю.

Хмари скупчилися, стало похмуро. До станції було ярдів сто, я швидко подолав їх. Дві відкриті дерев'яні платформи, з'єднані коротким містком. На обох порожньо. Я підійшов до розкладу на дошці. Барменша була права. Поїзд прибуде через пару годин.

Де ж Софі?

Над головою з карканьем пролетіла ворона, і знову настала тиша. Що я тут взагалі роблю? Проїхав двісті миль, щоб зустрітися з жінкою, яку не бачив вісім років. Вона дуже просила, і ось тепер запізнюється і не телефонує. Такого не може бути. Значить, щось трапилось.

Я повернувся в машину і дістав з ящика дорожній атлас. У мене був супутниковий навігатор, але крупномасштабна карта допомогла краще розібратися в місцевості. Виявляється, до села Падбері, де живе Софі, звідси всього кілька миль. Адреси я не знав, але це ж село. Там напевно всі один одного знають.

Невдовзі я опинився далеко від цивілізації. До Падбері тягнулася вузька проселкова дорога, обсаджена високим живоplotом. Приблизно через милу з'явився в'їзд в село, а дуже скоро й виїзд.

Так, село справді виявилось маленьким. Щоб розвернутися, мені довелося, мабуть, проїхати майже всю його територію.

Я сподівався запитати про Софі в пабі або на пошті, але ні того, ні іншого видно не було. Кам'яні будинки і в стороні від дороги церква. Я зупинився, не вимикаючи двигуна. Вийшов і направився до церкви вздовж старовинних кам'яних надгробків.

Дерев'яна, почорніла від часу, двері виявилася замкненою.

– Можу вам чимось допомогти? – промовила жінка з девонширським акцентом.

Я оглянувся. Вона стояла при воротах. Пожила, в стеганій куртці і твідовій спідниці.

– Я шукаю Софі Келлер. Вона живе в цьому селі.

Жінка замислилася, потім повільно похитала головою:

– Такої тут немає.

– Але ж це Падбері?

– Так. – Жінка кивнула. – І тепер я згадала, тут живе Софі, але не Келлер, а Траск. Ви правильно запам'ятали прізвище?

Звісно, за вісім років Софі могла змінити прізвище. Я спитав, як пройти до її дому.

– Ви його не пропустите. Там є кілн, піч для обпалювання кераміки.

Який ще кілн? Але дуже скоро я його побачив. Конусоподібна споруда, не надто висока, але піднімалася над дахом будинку, була складена з тих же цеглин кольору іржі, що й дім. Я підійшов ближче і помітив, що піч виглядає вітхою, готовою ось-ось обрушитися. Кілн збиралися ремонтувати, і з одного боку він був закритий будівельними лісами.

Я зупинився біля садової огорожі. Сутінки згущалися, але в будинку світло не горіло. Нікого немає? У воротах до стовпчика була прикріплена охайна дощечка з написом: «Траск. Вироби з кераміки».

Ні, це не Софі, тут живе хтось інший. Але, судячи з карти, в Дартмурі лише одне село носить назву Падбері. А тут, як сказала жінка, живе лише одна Софі за прізвищем Траск.

До дому через занедбаний фруктовий сад тяглася викладена кам'яною плиткою стежка. Справа крізь позбавлені листя дерева виднівся кілн, зловісно підвищуючись у півмороку. Я простягнув руку до дверей і побачив, що вони зламані. І трохи відчинені. Я штовхнув їх і увійшов у темний передпокій.

– Є хто вдома?

Тиша. Я вагавався, йти далі чи ні. Можна зателефонувати в поліцію і повідомити, що я виявив зламані двері в будинку, де, ймовірно, живе моя знайома. А потім з'явиться господар, який зламав двері, бо втратив ключі. І що тоді?

Але коли мої очі звикли до темряви, я розгледів у передпокої біля основи сходів старий комод, всі ящики якого були висунуті, а їхнє вміст розкидане по підлозі. Там також валялася розбита ваза.

– Софі! – крикнув я і ввімкнув світло.

Ніхто не відгукнувся. Я знав, що тепер необхідно дзвонити в поліцію, але там мені напевно скажуть, щоб я стояв біля будинку і чекав патрульних.

Я швидко обійшов всі кімнати вниз. Усюди одне й те саме. Шафи розпашковані, ящики висунуті, речі розкидані. Зі стільців і диванів звалені подушки. Я ринувся нагору. Побачивши на килимовій доріжці

вологі плями, зупинився, а потім, переконавшись, що це вода, рушив далі. Двері у ванну були напіввідчинені, і крізь щілину можна було розгледіти голі жіночі ноги.

Прямо за дверима на підлозі лежала Софі. Так близько, що я із труднощами протиснувся. Вона лежала на спині, махровий халат розпахнутий. Обличчя майже повністю закривали сплутане вологе волосся.

Я миттєво відмітив, що крові ніде не видно, а потім опустився поряд із Софі на коліна. На лівому боці обличчя у неї був обширний багрянний кровопідтік.

Востаннє я бачив її вісім років тому, але вона майже не змінилася. Та ж сама Софі Келлер.

Я відсунув волосся і перевінив пульс на шиї. Досить стійкий. Слава Богу. Уклала Софі в зручну позу, я запахнув халат. Потім дістав мобільний, але мережа не ловила. Довелося бігти вниз до телефону, який я бачив на кухні.

Викликавши «швидку допомогу», я поспішив назад нагору, накрив Софі ковдрою, яку приніс із спальні, сів поряд на підлогу, взяв її за руку і приготувався чекати.

«Швидка допомога» забрала Софі в лікарню, а мені довелося залишитися і поговорити з поліцією. Я спостерігав, як машина віддаляється від дому. Сирену поки не включили, але синій маячок вже настирливо миготів.

Чекати «швидку допомогу» довелося хвилин сорок, і весь цей час я не відходив від Софі. Сидів на підлозі ванної кімнати і говорив з нею. Втішав, казав, що лікарі зараз приїдуть, що все буде в порядку. Звісно, я не знав, чує вона мене чи ні, але в свідомості багато рівнів, і якщо Софі не втратила його зовсім, то на якомусь рівні вона сприймала мої слова.

Більше, на жаль, я нічого не міг зробити.

Прибулі лікарі сказали лише те, що я вже знав. Ознаки життя у Софі поки були стабільними. А от наскільки серйозна травма голови, з'ясується пізніше. Поліцейські приїхали, коли її спускали вниз по сходах. Потім жінка-детектив почала задавати питання спокійним, рівним голосом. На питання, ким я їй доводжуся, довелося відповісти, що ми старі друзі.

До їхнього приїзду у мене був час поміркувати над тим, що сталося. Все виглядало як пограбування, але дивно збігалося з дзвінком Софі з проханням про допомогу. А перед цим до мене вранці завітав Террі Коннорс з новиною про втечу Монка. Двері в дім Софі зламали, мабуть, у той момент, коли вона збиралася на зустріч зі мною.

Після коливань я виклав це жінці-детективу. Нехай сама вирішує, як діяти. Звісно, при згадці Монка вона оживилася і засypала мене питаннями, на які я не знав відповідей. Довелося посилатися на Террі Коннорса.

Мені не хотілося втягувати його, але діватися було нікуди. Я відчував себе майже злочинцем, сидячи на задньому сидінні поліцейського автомобіля поруч з її напарником, поки детектив комусь телефонував.

Нарешті вона повернулася.

– Все в порядку, ви можете йти.

– Він що, не хоче зі мною поговорити? – недоуменно запитав я.

– Ми прийняли до уваги ваші показання. З вами хтось зв'яжеться. – Вона усміхнулася мені цілком дружелюбно. – Сподіваюся, з вашою приятелькою все буде в порядку.

Я також сподівався.

Софі помістили в центральну лікарню Ексетера. Восьми років тому мені довелося працювати в місцевому морзі з чудовим доктором Пірі. За ці роки лікарня не дуже змінилася. У черговому відділі сиділа пожила жінка. Спочатку я звикло назвав прізвище Келлер. Такого в базі комп'ютера не виявилося. А от Софі Траск справді поступила приблизно годину тому в блок інтенсивної терапії.

– Як її стан? – запитав я.

– Вона ваша родичка? – похмуро запитала чергова.

– Ні, приятелька.

– Нам дозволено надавати інформацію тільки родичам.

Я зітхнув.

– Скажіть хоча б, існує чи загроза її життю.

– Вибачте, не можу. Зателефонуйте сюди завтра вранці.

В розпачі я вийшов на вулицю і сів в автомобіль.

Що тепер? Зателефонувати Террі? Але в цей час він навряд чи сидить у своєму кабінеті, а номери його мобільного у мене не було. Залишатися тут також не мало сенсу. Треба повертатися додому. До Лондона їхати далеко, а я після сніданку нічого не їв. Довелося на першій же заправці підкріпитися сендвічем з кавою.

Машин на дорозі зараз було мало. Здавалося б, ось роздолля, так ні, скоро дрібний дощ змінився дощем, і я був змушений постійно гальмувати, бо попереду нічого не було видно. І «двірки» не рятували. Дощ затих, коли я вже рухався по передмістях Лондона. Настрій був поганим, до того ж розболілася голова.

До дому я завернув уже за північ. У всіх будинках на вулиці вікна були темні. Сусіди спали. Перевіривши поштівку, я відчинив входну двері і ввійшов. Потім на кухні ввімкнув канал новин, зменшивши гучність до мінімуму.

Ну що? Тепер я вдома. Мене потрібно було б відразу в ліжку, але я був занадто збуджений, щоб заснути. Я витягнув з буфету вітальні пляшку бурбона, чудернацької форми, з ковбоєм на етикетці. Майже пуста. На початку року я привіз її з поїздки в Штати. Пляшка мені знадобилася, бо справа, якою я збирався зайнятися, вимагала випивки.

Я налив собі пристойну порцію. Напій був різким і м'яким одночасно і діяв чудово. З бокалом у руці я пройшов до кінця коридору і відчинив там двері. Ця кімната вважалася третьою спальнею, але була такою маленькою, що ледве вмістила б ліжко. Тож я використовував її як комору.

Там стояв стелаж, заставлений різнокаліберними картонними коробками. У деяких зберігалось моє минуле.

Після загибелі дружини і дочки я намагався втекти від свого колишнього життя. Порвав відносини з друзями і колегами, продав і роздав частину речей. Але від деяких позбутися не наважився, складав їх тут, у кладовці, і намагався забути. Це були фотографії, записні книжки, різні папери.

Я налив собі бурбона і поставив бокал на полицю. Коробки, де я зберігав свої робочі записи, були підписані. Це допомагало, але все одно, перш ніж знайти потрібну, я чимало повозився. Потім відніс коробку в вітальню, поставив на кавовий столику і відкрив. На мене пахнуло запахом старих паперів. Я перебрав папки і швидко знайшов відносно до справи Монка. Їх було кілька, перетягнутих товстою резинкою, яка порвалася, як тільки я до неї доторкнувся. Я згадав, як купував папки, в якому магазині.

В першій лежала пачка дискети, забезпечених етикетками. Але дискети до сучасних комп'ютерів не підходили. В інших зберігалися фотографії, зроблені в палатці над похованням Тіни Вільямс. Я швидко перебрав їх і відкладав. Зайнявся записами.

Значну частину складали роздруківки, але потрапляли й зроблені від руки. Почерк, несумнівно, був моїм, але я його не впізнавав. Він змінився. Людина, яка це писала, перестала існувати.

На одному аркуші було пляма, при вигляді якого у мене перехопило дух.

З ложки Еліс крапля йогурту впала на лежачий на столі листок. Кара почала витирати його серветкою. «Пляма, напевно, залишиться. Сподіваюся, папери не дуже важливі...»

Я відчув, що мені не вистачає повітря, і, уронивши нещасний листок на підлогу, вибіг у передпокій. Відчинив входні двері. Підставив обличчя вітру, жадібно ковтаючи холодне вологе повітря. Крізь туман тьмяно блищали вуличні ліхтарі. Дощ припинився, і настала на вулиці тиша здавалася майже оглушливою. Жодного звуку, крім шарудіння

води в кюветах і шурхоту проїжджаючих далеко машин. Я почав поступово приходити до тями, засовуючи свого «диявольчика з табакерки» назад на місце, де він лежатиме, звившись у клубок і чекаючи.

До наступного разу.

Я закрив входні двері і повернувся в вітальню. Обережно підібрав сторінку з плямою, вклав в папку. Потім, ковтнувши бурбона, почав читати.

12

Коли вранці подзвонили у двері, я вже знав, що візитер прибув з поганими новинами. Напередодні я читав свої старі записи по справі Монка, поки не почали слипатися очі. Ліг у ліжку о четвертій з упевненістю, що упустив тоді щось дуже важливе. Але що саме, так і не зрозумів. У будь-якому випадку, це не було пов'язано з пошкодженнями, завданими злочинцем Тіні Вільямс. Вони були жахливими, але зовсім не унікальними. Мені доводилося стикатися навіть з гіршими – наприклад, нещодавно під час розслідування серійних вбивств у Шотландії. При цьому Монка хоча б спіймали та засудили, а тут справа досі не розкрилася.

Прокинувшись, я одразу зателефонував у лікарню, дізнатися, як Софі, але мені знову відмовили в інформації. Недовго поміркувавши, я став збиратися в дорогу. У будь-якому випадку відповіді на питання слід було шукати не в Лондоні. Подзвонив у університет і сказав, що беру тиждень відпустки. У мене було не використаних тижнів два, про що секретарка кафедри Еріка мені неодноразово нагадувала.

Тільки я закінчив збори, як раздався дзвінок у двері. Я одразу зрозумів, кого побачу на порозі.

Террі виглядав жахливо. Очі червоні – мабуть, вночі не спав. Обличчя осунене, бліде, на щоках щетина. Від нього пахувало алкоголем.

– Я став у тебе частим гостем, – промовив він.

– Є новини про Софі?

– Поки все без змін.

– Ти приїхав з Дартмура тільки до мене?

Террі усміхнувся:

– Ні, у мене тут справи.

Він рушив у вітальню. Кинув погляд на папери на кавовому столику.

– Розглядаєш старі записи?

– Просто проглянув кілька записок, – відповів я, прибираючи листи в папку. – Так у чому справа?

– На цей раз ти вирішив обійтися без кави?

– Мені потрібно йти.

Він покосився на стоячу на підлозі сумку.

– Зібрався поїхати відпочити?

– Террі, що тобі від мене треба?

– Для початку я хочу, щоб ти розповів мені про вчорашнє.

Я вже все повідомив поліції, але сперечатися не мало сенсу. Тому мені довелося знову розповідати Террі, починаючи зі дзвінка Софі мені в лабораторію і закінчуючи тим, як я знайшов її без свідомості на підлозі у ванній кімнаті.

Террі мовчки вислухав, після чого промовив:

– Ти ж казав, що у тебе з Софі Келлер не було ніяких контактів.

– Так.

– І що, вона раптом взяла і подзвонила тобі? Через вісім років? Щось не віриться.

Він пильно подивився на мене, але я лише роздратовано зітхнув.

– Я не маю уявлення, які в неї неприємності і чому вона зателефонувала мені. Рад би розповісти тобі більше, але нічого не знаю. Ти розмовляв з кимось з її сусідів? Може, хтось щось чув?

– Ти зібрався повчати мене, як вести розслідування?

– Ні, – відповів я, з труднощами стримуючи емоції. – Але хіба не дивно, що все трапилося майже одразу після втечі Монка? Не думаю, що на неї напав саме він, але існує якась зв'язок.

– А чому ти впевнений, що це був не він?

– По-перше, Софі єдина, хто намагалася тоді допомогти йому. Зачем Монку нападати на неї? А по-друге, звідки він міг знати, де її знайти?

– До твоєї відомості, сидючи в тюрмі, можна з'ясувати все, що завгодно. І якщо ти шукаєш привід, то у Монка він є. Софі, мабуть, була останньою жінкою, яку він бачив. А потім, лежачи на койці в камері, фантазував, що б він із нею зробив, попадись вона йому під руку.

Я холодів.

– Її згвалтували?

– Ні.

Я полегшено зітхнув.

– Тоді це не схоже на Монка. Він би її живою не залишив.

– Його могли сполохати.

– Монка? – скептично запитав я. – І хто ж той хоробрець?

Террі змахнув рукою.

– Ладно, згоден, це не він. А ти сам як опинився в її домі? Нагадай мені, бо я забув.

– Перестань жартувати!

– Так, так, вірно. Жінка, яку в останнє бачив вісім років тому, несподівано дзвонить і запрошує на ленч. Щось бормоче про допомогу. І ти негайно стрибаєш в автомобіль і мчишся до неї. Вона на свідання не з'являється, і тоді ти дізнаєшся її адресу, заходиш в дім і виявляєш Софі без свідомості.

– Ось так саме все і було.

– Це по-твоєму. Але давай спробуємо міркувати інакше. Ви коханці, давні. У вас щось трапилось, може, чорна кішка між вами пробігла. І ось ти приїхав з'ясувати стосунки. Стучишся, вона не відкриває. Тоді ти в ярості ламаєш двері, знаходиш Софі у ванній кімнаті... А коли вона падає без свідомості, спохоплюєшся і дзвониш у поліцію.

Я із здивуванням дивився на нього.

– Абсурд!

– Чому? Ви так мило тоді воркували, під час пошукової операції. Я одразу запідозрив, що між вами щось є.

Я напружився, стиснув кулаки, але, слава Богу, зрозумів, що Террі цього й чекає. Щоб я втратив самовладання, розлютувався.

– Не всі такі, як ти, Террі.

Він засміявся:

– Звісно.

– Якщо ти мені не віриш, то запитай у Софі. Вона розповість тобі про все, коли прийде до тями.

– У неї серйозна травма голови, так що незрозуміло, коли їй стане краще. І тоді ти опинишся в дуже делікатному становищі.

Неочікувано Террі витягнув з гаманця картку і кинув на кавовий столик.

– Якщо станеться ще щось, зателефонуй мені на мобільний. В кабінеті я буваю дуже рідко. – Він ступив у передпокій, зупинившись біля дверей, і промовив загрозливим голосом: – І не роби вигляд, Хантер, ніби ти чимось відрізняєшся від мене. Ти такий самий, як усі.

Террі хлопнув дверима так, що задрижали стіни. Я постояв трохи, потім добрався до найближчого крісла і сів, розмірковуючи, що мене вразило більше – вороже ставлення Террі чи його абсурдні звинувачення. Так, потрібно визнати, ми дійсно не любили один

одного, але невже він вірив, що я спроможний зламати двері в домі Софі і напасти на неї?

Я хотів викинути картку Террі в смітник, але передумав і засунув у гаманець. Включив охоронну сигналізацію, вийшов на вулицю і поклав сумку в багажник машини. Якщо не буде заторів, то в Ексетер я доберуся до середини дня.

Почати ворошити минуле я вирішив разом із судовим археологом.

За всі ці роки Леонарда Уейнрайта я не згадав жодного разу. І був би радий не згадувати надалі, але у мене виникла необхідність з ним поговорити. Тепер, коли Монк вирвався на свободу, мені хотілося б обмінятися з ним спостереженнями.

По мірі наближення до Ексетера погода погіршувалася, і до часу мого прибуття зарядив проливний дощ. Я зняв номер в готелі без назви недалеко від лікарні. Готель був дешевий і зручний, такі тепер з'явилися в центрі багатьох міст. Везде чисто, доброзичлива їжа і, що немаловажно, безкоштовний Інтернет. Перекусивши в кафе, я повернувся в номер, дістала ноутбук і взявся за роботу.

Знайти Уейнрайта виявилось складніше, ніж я очікував. У мене не було ні його адреси, ні номера телефону. А Террі сказав, що він вийшов на пенсію. Я зателефонував у Кембридж на кафедру, де він працював, але секретарка відмовилася допомогти. Заявила, що відомостей особистого характеру не дає.

Я полазив півгодини по Інтернету, перш ніж мені спало на думку пошукати в телефонному довіднику. Вісім років тому Уейнрайт у розмові зі мною згадував, що живе в Торбее. Звичайно, за цей час він міг переїхати, але ні – професор Уейнрайт числився в міському телефонному довіднику. Там були його номер телефону та адреса.

Після безлічі гудків жіночий голос спокійно і доброзичливо промовив:

– Слухаю.

– Можу я поговорити з Леонардом Уейнрайтом?

Жінка помовчала.

– А хто його питає?

– Девід Хантер.

– Я не впізнаю вашого голосу. Ви з Кембриджу?

– Ні. Ми працювали разом вісім років тому над однією справою, консультували поліцію. Я зараз у вашому районі і...

– Розумію. На жаль, Леонард зараз не може підійти до телефону. Я його дружина. Ви сказали, що знаходитесь десь недалеко?

– Так, але...

– Тоді заїжджайте до нас. Я впевнена, Леонарду буде приємно зустрітися зі старим колегою.

Я сумнівався.

– Може, мені краще зателефонувати йому пізніше?

– Навіщо? Якщо завтра ви вільні в першій половині дня, то, будь ласка, приїжджайте до нас на обід.

На обід? Цього я не очікував.

– Ну, якщо вас не затруднить...

– Приїжджайте. Леонард буде вас чекати.

Я поклав трубку, озадачений запрошенням і не розуміючи, що означає «не може підійти до телефону». Ділова зустріч – це одне, а обід – інше. Я сумнівався, що ініціатива дружини Уейнрайту йому сподобається. Але запрошення прийнято, тепер лишалося чимось заповнити залишок дня. Я вирішив знову зателефонувати в лікарню. Цього разу там були більш ввічливі і повідомили, що Софі прийшла до тям.

Травма головного мозку – не зламана рука. Прогнози робити складно. В більшості випадків чим довше пацієнт залишається в комі, тим менше шансів на одужання.

Софі пощастило. Вона уникла лише сильного струсу головного мозку. Кістки черепа не пошкоджені, ознак гематоми або внутрішньої кровотечі поки не виявили. Останнє особливо небезпечно, бо на початковому етапі воно визначається з труднощами, але іноді пацієнт через кілька днів помирає.

Софі прокинулася вчора ввечері через кілька годин після мого виїзду. Перший час її стан був нестабільним, але незабаром стабілізувався. Мене пустили до неї за її наполегливою просьбою.

Софі зрушилася в ліжку, явно позначаючи цим вітання. Волосся у неї було прибране назад і зав'язане стрічкою, щоб синець на обличчі – величезний, від скроні до щелепи, – був повністю відкритим. Опухлість почала спадати, і тепер синяк почне змінювати колір.

– Дякую, що прийшли. Не знаю, з чого почати, з подяки чи вибачення.

– Не потрібно ні того, ні іншого.

– Як же? Це ж я втягнула вас в неприємності, і якби не ви, то не знаю, чи жива я була б зараз.

Я усміхнувся.

– Все в порядку, не думайте про це.

Як добре, що вона прийшла до тями! Що тепер скаже Террі?

Ліжко поруч із Софі було не зайняте, що дозволяло нам вільно розмовляти. Ми послушали, як дощ барабанить по віконному склу, потім я порушив мовчання:

– Як самопочуття?

Вона слабо усміхнулася.

– Приблизно таке ж, як і мій вигляд.

На мою думку, вона виглядала непогано, якщо не рахувати синця. Вісім років на ній майже не відобразилися. Софі належала до типу жінок, які завжди виглядають молодшими за свої роки.

– Найбільше мене хвилює, що я нічого не пам'ятаю, – тихо промовила вона.

При травмах голови короточасна втрата пам'яті – звичайна справа, але для мене це було засмучуюче.

– Взагалі нічого?

– Так. – Софі розсіяно розглядала ідентифікаційний браслет на зап'ясті. – Жахливо глупе відчуття. Мені просто нічого було розповісти поліцейським. Я тільки вийшла з душі, почула внизу якийсь шум і... Мабуть, я просто посковзнулася і вдарилася головою об підлогу.

А зламані входні двері? А витягнені з шаф ящики і розкидані по дому речі? Ні, вона не посковзнулася.

– Через кілька днів пам'ять повинна до вас повернутися.

– Не знаю, хочу я цього. – Вона потрогала браслет. – Поліцейські сказали, що... сексуального насильства не було. Але все одно жахливо – до мене в дім хтось вломився, а я навіть не можу згадати.

– Напевно, це хтось зі знайомих, хто тримав на вас зло?

– Повірте мені, таких немає. У поліції схильні вважати, що це грабіжник, який думав, що в будинку нікого немає. А потім побачив мене в душі і з перепугу вдарив.

– Ви говорили про це з Террі Коннорсом?

– Ні. А чому ви спитали?

– Сьогодні вранці він приїжджав до мене. Спочатку висунув версію, що це був Джером Монк.

– Монк? Смішно.

– Потім повідомив мені, що я теж під підозрою. У мене справді немає жодних доказів непричетності до злочину. Я виявив вас лежачою на підлозі у ванній кімнаті. Хто знає, може, це моя справа. Тим більше, що ви нічого не пам'ятаєте.

– Боже, який негідник, – прошептала Софі, відводячи погляд. – Треба ж таке придумати.

– Вам погано? – запитав я, помітивши, як вона раптом поблідла.

– Трохи паморочиться голова. Я розумію, що повинна вам щось пояснити, але зараз не можу. Коли почуватимуся краще і доберусь додому...

– Звісно. Не переживайте.

– Дякую. – Вона слабо усміхнулася і потягнулася до таблеток на прикроватному столику.

– Покликати сестру?

– Ні. Але мене ще трохи нудить. Сказали, що скоро пройде. – Софі відкинула голову на подушку і закрила очі. – Вибачте, мені потрібно поспати...

Упаковка таблеток випала з її руки. Я обережно встав, намагаючись не скрикнути стільцем, поклав її на місце і направився до дверей.

– Девід... – Я обернувся. Софі дивилася на мене. – Ви ще прийдете?

– Обов'язково.

Вона кивнула і закрила очі.

– Я не збиралася...

– Що?

Але Софі вже спала. Я спостерігав, як рівно піднімається і опускається її груди, і тихо вийшов з палати.

Залишалося сподіватися, що скоро все проясниться.

Вранці щось прояснилося. На жаль, не все, але принаймні небо. Воно стало блакитним. У ньому яскраво засяяло сонце. Вчорашній вечір я провів у роздумах. І зараз також думав про це, доїдаючи сніданок у напівпорожньому італійському ресторані. Кілька речей у поведінці Софі мені було незрозуміло.

Але вночі виспатися мені все ж вдалося, і сьогоднішня сонячна погода підняла настрій. Я розплатився в готелі і вирушив на обід з Уейнрайтом. Чесно кажучи, їхати мені не хотілося. У розмові з професором тепер вже особливої потреби не було, але телефонувати і відмовлятися здавалося мені незручним.

Їхати було менше години, і я вибрав шлях довший, уздовж прибережних скель, між якими проблескувало покрите рябою море. Було прохолодно, але я опустил скло. Свіжий вітерець такий приємний. Мені подобалося тут все. Правильно зробив Уейнрайт, оселившись у такому місці. Я б і сам не прочь, але доведеться дочекатися до пенсії. Дивно, що всього за двадцять миль звідси знаходиться Дартмур зі своїми похмурими торф'яниками.

Знайти будинок професора виявилося просто. Він стояв окремо від інших, на мису, біля самого моря. Складена з валунів вілла з перекрещеними чорними балками. До неї тяглася довга гравійна доріжка, з одного боку обсаджена липами. З іншого простягалася велика галявина.

Двері гаража на дві машини були напіввідчинені, вглибині виднілася яскраво-синя «тойота». Я зупинився і піднявся по сходах до входу. Натиснув кнопку мідного цікавого дзвінка і почув, як дзвін рознесся по дому. При звуці швидких кроків розправив плечі.

Двері відкрила пожила жінка в м'якому светрі з вирізом човником і вовняній спідниці. Акуратно зачесані сиві волосся, розумні, проникливі очі. Таку я і очікував побачити дружину професора Уейнрайта.

– Ви Девід Хантер?

– Так.

– А я Джін Уейнрайт. Рада вас бачити. Швидко нас знайшли? Не заблукали? Ми живемо в стороні від інших, але нам так подобається. – Вона усміхнулася і поступилася місцем. – Будь ласка, входьте.

Підлога в передпокої була викладена красивим паркетом, стіни обшиті дерев'яними панелями. На антикварному комоді з червоного дерева стояла велика ваза з білими хризантемами.

Вона повела мене коридором.

– Леонард у кабінеті. Чекає на зустріч з вами.

Це було настільки неймовірно, що я став сумніватися. Може, тут живе якийсь інший Леонард Уейнрайт? Але Джін Уейнрайт відкрила двері в кінці коридору і запросила мене ввійти.

Після темряви холу мені довелося на мить зажмуритися. Кімнату заливало сліпуче яскраве світло. Сонце світило у величезне вікно в еркерах, яке займало майже всю стіну. Уздовж іншої знаходився книжковий шафа, поруч стильний письмовий стіл з обитою шкірою стільницею. На ньому нічого не було, окрім ще однієї вази з хризантемами.

Вид з вікна відкривався приголомшуючий. Галявина простягалася до підніжжя скелі, а за нею плескалося безкрає море. Повне враження, що стоїш у рубці на носі корабля. У мене настільки перехопило дух, що на мить я забув, де перебуваю.

– Леонард, прийшов Девід Хантер, – промовила місіс Уейнрайт. Твій старий колега. Ти ж його пам'ятаєш?

Вона стояла біля шкіряного крісла, зверненого до вікна. Я не одразу зрозумів, що хтось сидить у ньому. Я чекав, коли Уейнрайт підніметься, і, не дождавшись, пройшов далі в кімнату, щоб привітатися з ним.

Я його ледве впізнав.

Зберігшийся в моїй пам'яті велетень перестав існувати. У кріслі сидів сутулений старик і байдуже дивився на море. Щоки провалилися, шкіра зморщилася, очі втопилися в очницях. Волосся, яким всього вісім років тому можна було милуватися, перетворилося на рідкі сиві пасма.

Джин Уейнрайт вичікувально повернулася до мене. Я зібрався з думками і усміхнувся, зображаючи старого приятеля.

– Привіт, Леонард!

Тоді, вісім років тому, було немисливо звертатися до нього по імені. Але зараз, очевидно, інакше було не можна. Протягувати руку я не став, знаючи, що це марно.

– Дорогий, до нас на ленч прийшов доктор Хантер, – сказала дружина. – Як мило з його боку, правда? Ви зможете поговорити, згадати старі часи.

Уейнрайт, усвідомивши нарешті мою присутність, важко повернув свою велику голову. Губи задвигтіли, ніби він хотів щось сказати, але через секунду професор повернув голову назад і знову уставився в море.

– Доктор Хантер, хочете чаю? – спитала місіс Уейнрайт. – Ленч буде через двадцять хвилин.

Я продовжував усміхатися, відчуючи себе ідіотом.

– Чай? Чудово. Можливо, вам потрібна моя допомога?

– Дякую, ви дуже добрі. – Вона погладила руку чоловіка. – Леонард, ми скоро повернемося.

Відповіді не було. Кинувши погляд на професора в кріслі, я рушив за нею в коридор.

– Вибачте, – промовила місіс Уейнрайт, зачиняючи двері, – мені потрібно було вас попередити. Я чомусь думала, що ви знаєте про стан Леонарда.

– На жаль, ні, – зізнався я. – Що з ним? Альцгеймер?

– Так. У Леонарда хвороба розвивалася дуже швидко. Все сталося за останні два роки.

– Дуже шкода.

– Що тут вдієш, якщо так сталося. – Вона промовила це простим, буденним тоном. – Я вирішила, що він якось пожвавиться, якщо побачить знайоме обличчя. Наші дочки живуть далеко, і взагалі гості у

нас з'являються дуже рідко. Зазвичай Леонард відчувається краще в першій половині дня. Ось чому я запропонувала вам прийти на ленч. А до кінця дня у нього настає вечірня сплутаність свідомості. Вам знайомий цей психіатричний термін?

Я кивнув. У моїй практиці траплялися пацієнти зі старечим слабоумством, які до вечора ставали дивно збудженими. Причину цього вчені досі не з'ясували.

Але тягнути більше було не можна.

– Місіс Уейнрайт...

– Будь ласка, називайте мене Джин.

Я глибоко зітхнув.

– Джин, розумієте, ми з вашим чоловіком... Загалом, якщо чесно, я сумніваюся, що він буде радий мене бачити.

Вона усміхнулася.

– Так, Леонард у минулі часи був злопам'ятним, міг сказати комусь різкість, але я впевнена, що він буде радий вас бачити.

– Але справа в тому, що це не просто світський візит. Я сподівався поговорити з ним щодо розслідування, над яким ми працювали вісім років тому.

– Дуже добре. Іноді на нього накочується просвітлення, особливо коли вдається згадати минуле. – Вона відкрила двері кабінету, не давши мені можливості заперечити. – Поговоріть, поки я буду готувати ленч.

Як тут відмовишся? Я нерішуче усміхнувся і увійшов. Вона зачиніла за мною двері, залишивши наодинці з професором Уейнрайтом. Тепер просто не вірилося, що вісім років тому я розгнівався, коли він безсоромно привласнив мої міркування щодо решток Тіни Вільямс. Можливо, він уже тоді відчував перші симптоми в'янення інтелекту і намагався це приховати.

Уейнрайт ніяк не реагував на мою присутність, продовжуючи вдивлятися в море. Я не був упевнений, що він усвідомлює те, що бачить. Однак потрібно було щось зробити. Я відсунув крісло від столу і сів. Мета мого візиту тепер вже не мала значення. Як би я до нього не ставився, але такого навіть ворогу не побажаєш.

– Ще раз добрий день, професоре. Я Девід Хантер. Багато років тому ми працювали разом у Дартмурі.

Відповіді не було, і я продовжив:

– По справі Джерома Монка. Його вів старший слідчий Симмс. Пам'ятаєте?

Уейнрайт продовжував дивитися на море. Чи чув він мене? Я зітхнув і залюбки милувався чайками, що парили над зеленувато-синіми хвилями. Так, становище професора невтішне, але багато закінчують життя в набагато гірших умовах.

– Я вас пам'ятаю.

Я здригнувся від несподіванки і повернув голову. На мене дивився Уейнрайт, майже осмислено.

– Звісно, звісно, – засуетився я. – Я Девід Хантер. Я...

– Ли... ли... личинки. – Голос у нього був той же самий, низький, але тепер хрипкий.

– Личинки, – погодився я.

– Гнилість.

Що він хоче сказати? Уейнрайт водив поглядом по кімнаті, всередині нього щось почало прокидатися. Широкий лоб наморщився.

– Роздавлене на дорозі тварина...

Я кивнув, усвідомлюючи, що він починає бредити. Тим часом Уейнрайт сверлив мене поглядом, вчепившись у підлокітники крісла.

– Ні! Послухайте!

Він зробив слабку спробу піднятися. Я поспішив до нього.

– Все в порядку, Леонард, заспокойтеся.

Від Уейнрайта пахло чимось кислим. Так, схоже, пахне атрофія. Він міцно вхопив моє зап'ястя і прошипів, брызгая слиною:

– Роздавлене на дорозі тварина! Роздавлене на дорозі тварина!

Двері кабінету розпахнулися, і до нас поспішила його дружина.

– Ну все, все, Леонард... Чому ти розлютився?

– Убирайся до чорта!

– Заспокойся, Леонард, ве́ди себе пристойно. – Дружина рішуче посадила його в крісло, подивилася на мене: – Що сталося? Його засмутила те, що ви сказали?

– Ні, я тільки...

– Але він від чогось спірився. Таке трапляється з ним дуже рідко. – Вона продовжувала гладити голову чоловіка, і він став заспокоюватися. Потім ввічливо, але холодно додала – Вибачте, доктор Хантер, але, думаю, вам краще піти.

Я був готовий це зробити з самого початку, тому без зайвих слів тихо вийшов з кабінету.

Тепер, повертаючись в Ексетер, я вже не звертав уваги на море. Щиро кажучи, був в шоці, заставши професора в такому стані. Він все ж впізнав мене, і цього, очевидно, виявилось достатньо, щоб так збудитися. Адже в клятві Гіппократа, яку я дав багато років тому, серед іншого сказано: «Не нашкодь».

Так, не вийшло у нас.

Поставити машину біля лікарні виявилось не так просто, але все ж я знайшов місце і вдало добрався до палати Софи. Зараз її ліжко загоражувала ширма. Я зупинився, вирішивши, що її оглядає лікар, поки не розчув приглушені жіночі голоси.

Через пару секунд ширма розсунулася, і звідти з'явилася Софи. Точніше, жінка, дуже схожа на неї. Той же колір волосся, овал обличчя, ті ж очі. Вона роздратовано подивилася на мене:

– Що ви хотіли?

– Я прийшов...

– Все в порядку, Мері, – прозвучав голос Софи. – Девід, ідіть сюди.

Вона сиділа на ліжку в светрі і джинсах. Поруч на підлозі стояла шкіряна сумка. Вид насправді хворий, на лівій стороні обличчя багряна саддина. Але все ж таки виглядала Софи краще, ніж вчора. Вона усміхнулася.

– Девід, це моя сестра Мері.

Тепер, коли я бачив їх поряд, відмінності кидалися в очі. Сестра здавалася старшою. У шістнадцять, напевно, була красунею, але, як усі дівчата, схильні до повноти, з віком підурніла. І порівняння з молодшою сестрою не витримувала. Очевидно, компенсувати це повинна була шикарна одяг. На Мері було дуже модне і дороге.

Я збирався простягнути руку для привітання, але зрозумів, що зараз це недоречно. Схоже, сестри тільки що посварилися.

– Девід – мій старий друг, – пояснила Софи після довгого мовчання.

– У такому випадку, сподіваюся, він зможе тебе образумити.

– Щось сталося? – спитав я.

– Моя сестра зібралася виписуватися з лікарні, – сердито проговорила Мері.

Софи картинно зітхнула.

– Я почуваюся прекрасно. І хочу додому.

– Де тебе дивом не вбили, і невідомо, хто це зробив. Ти не боїшся туди повертатися? Забула, як я відмовляла тебе селитися на відшибі? Як ти маєш намір туди добратися? Візьмеш таксі?

– Мене доведе Девід! – випалила Софи.

Мері повернулася до мене:

– Якщо так, то, сподіваюся, ви залишитесь там за нею приборати?

– Обов'язково, – промовив я, відчуючи на собі благальний погляд Софи.

– Крім того, Девід – лікар, – повідомила Софи сестрі. – Так що все буде чудово.

– Було б непогано. – Мері зітхнула. – Ладно, досить кидати слова на вітер. – Вона протягнула мені руку. – Напевно, до ваших порад моя сестра стане прислухатися. Приємно з вами познайомитися, Девід. Напевно, я здалася вам владною і категоричною, але я дуже хвилююся за сестру.

– Старшій сестрі так і положено, – усміхнувся я.

Мері раптово поморозилась і глянула на Софи:

– Якщо що, телефонуй.

Потім вона, голосно стуливши каблуками, вийшла з палати.

– Щось не так? – спитав я.

Софи усміхнулася:

– Мері молодша за мене на два роки.

– Боже, ось це прокол.

Софи змахнула рукою.

– Чепуха. Вона завжди веде себе як старша. Вважає мене безвідповідальною, імпульсивною. Що, в принципі, так і є. Ми з нею дуже різні, і навіть не віриться, що росли разом і діти одних батьків. У неї вельми заможний чоловік, двоє милих дітей, за якими стежить няня. Мері веде світське життя, відвідує концерти, вечірки... А мені це даром не потрібно. Я така, яка є.

– Ви дійсно вирішили виписатися?

– Лікар хоче тримати мене тут ще добу, але всі аналізи хороші, і я почуваюся прекрасно. Тільки трохи крутиться голова, але вдома це пройде.

– З травмою голови так рано не виписують.

– Вирішено, я їду додому! У мене всього лише струс мозку. Неужели потрібно лежати в ліжку?

Я не став сперечатися. Якщо лікувальний лікар і сестра не змогли переконати Софи, то сумнівно, що це вдасться мені.

– Вибачте, я не хотіла так різко, – смущено додала вона. – Дякую, що підтримали мене в суперечці з Мері. Вона ж збиралася забрати мене до себе. А це мені не подобалося. – Софи помовчала. – І не треба мене нікуди везти. Я візьму таксі і...

– Ні, – вигукнув я. – Мені доведеться вас відвезти. Раз уже пообіцяв вашій сестрі.

* * *

Більшу частину шляху Софи спала. Попри пожвавлення, вона була ще слабка і поринула в сон раніше, ніж ми покинули територію лікарні. Я їхав обережно, час від часу поглядаючи на неї.

Дивно, але я відчував себе поряд з цією сплячою жінкою, яку не бачив вісім років, дивно умиротворено, чого вже давно зі мною не траплялося. Я знав, що це перепочинок, на Софи напали не випадково, і все це матиме продовження. У майбутньому. А зараз я насолоджувався спокоєм.

Вона прокинулася, коли я вимкнув запалювання.

– Де ми?

– Додому.

– Боже, не може бути, що я проспала всю дорогу?

– Вам зараз це корисно. Як самопочуття?

– Краще.

Так воно, напевно, і було. У всякому разі, Софи виглядала майже нормально. Якщо не звертати уваги на саднину на обличчі. Ми вийшли з машини, задоволено вдихаючи свіже, прохолодне повітря. Сонце вже клонилося до заходу, тіні довгі, утворюючи в саду дивні темні плями. Сад здався мені не таким похмурим, як раніше.

А ось печі – тепер це було добре видно – сильно обветшал. І не розвалювався лише тому, що з однієї сторони його підтримували будівельні ліси. Схоже, багато років тому тут затіяли ремонт, але так і

не завершили. Поряд здіймалася заросла травою і плющем купа, куди були складені проржавілі стійки.

– А це предмет моєї гордості, – сказала Софи, показуючи на піч. – Піч для обпалювання кераміки в формі пляшки часів королеви Вікторії. Велика рідкість. Таких у країні залишилося дуже мало.

– І до сих пір працює?

– Так. Підемо, покажу.

– Можливо, не варто? Вам шкідливо напружуватися.

Але вона вже крокувала стежкою до печі. Хитка дерев'яна дверцята протяжно скрипнула.

– Ви її не зачиняєте?

Софи усміхнулася:

– Від кого? І що там цікавого можуть знайти злодії?

Ми увійшли всередину, де пахло затхлою вологістю. Світло проникало через невеликі вікна. У центрі приміщення височів гігантський цегляний камін, неначе протикаючи склепінчасту стелю. Навколо нього теж стали лісу.

– Він не впаде? – спитав я, поглядаючи на хитку конструкцію.

– Ні, стоїть досить надійно. В такому вигляді я все і купила. До речі, піч вважається історичним пам'ятником, і я не маю права знести її, якщо б навіть і захотіла. Але я не хочу. Навпаки, мрію змусити її заробити. Але це трапиться не скоро. Спершу потрібно зібрати гроші.

Чуть поодаль я побачив невелику сучасну електричну піч для випалювання і забризгане глиною гончарне коло. Верстак і стелаж поряд були заставлені готовими керамічними виробами. Деякі глазуровані, інші ні, але, навіть на мій неосвічений погляд, вони виглядали майже як витвори мистецтва. Я обережно взяв великий глечик і залюбки милувався витонченістю форми.

– Не може бути, що це ваша робота?

– Так, – відповіла Софи, розсіяно водячи рукою по лежачому на верстаку великому круглому кому засохлої глини. – У мене взагалі багато різних талантів, тільки всі вони заховані в землі.

Залишивши мене милуватися своїми виробами, Софи наблизилася до закруглених стін печі, витягла один цеглини і просунула в утворену нішу руку.

– Ось, запасні ключі. Зберігаю їх тут на всякий випадок.

– Вони вам зараз не знадобляться, – промовив я. – Двері вашого будинку зламані. Підемо.

Двері продовжували висіти на петлях. Поліцейські намагалися закрити її, але не дуже старалися, і після дощу в прихожу натекло багато води. Софи злякано дивилася на розкидане навколо вміст ящиків і комодів. Я помітив в її очах сльози. Потім вона встрепенулася.

– Дякую, що привезли мене додому, а тепер їдьте.

– Але...

– Ні, все в порядку. Справді. Мені потрібно побути наодинці. Їдьте. Будь ласка.

Я розумів, що не можна залишати її саму, однак заперечувати не став.

– Я подзвоню вам завтра. Якщо щось знадобиться...

– Добре, дякую.

Я йшов до машини в жахливому розстрої, відчуваючи повну безпорадність. Ззаду заскрипіла входна двері, коли Софи спробувала її закрити. Я наблизився до воріт і зупинився, обпершись об дерево. Темніло, у холодному синьому небі з'явилися перші зірки. Вспахані поля і ліс злилися в одне темне пляма. Поежившись від раптової жуткової тиші, я повернувся і рушив назад до дому.

Двері були кое-як прикриті. Я увійшов і побачив Софи на підлозі в прихожій. Вона сиділа з опущеною головою, охопивши руками коліна. Її плечі тряслися від ридань.

Я нахилився над нею, і вона вткнулася обличчям мені в груди.

– Я боюся... розумієте, я дуже боюся...

– Тихо... – прошептав я, гладячи її плече. – Все буде добре.

В кладовій я знайшов древній засув – громіздкий, але надійний – і встановив його на входні двері. Софи пішла у ванну кімнату, а я почав наводити в домі порядок. Це виявилось не так складно: розкласти по місцях розкидані речі. Майже нічого не ламали. Розібравшись з речами, я відкрив вікна, щоб провітрити приміщення. Мені здалося, що в домі пахло затхлістю.

Вже зовсім стемніло, коли Софи нарешті спустилася вниз. В інших джинсах і светрі. Теж мішкуватому. Вологе волосся акуратно зачесане назад. Опухлість на щоці була майже непомітна. Саднина благополучно зажила.

– Я заварив чай, – сказав я, коли ми увійшли на кухню. – І навів порядок у кімнатах.

– Як добре, – відгукнулася вона. – Дякую.

На мою пропозицію перевірити, чи не пропало що-небудь цінне, наприклад, ювелірні прикраси, Софи лише втомлено відмахнулася.

– Як голова? – спитав я.

Вона сіла за стіл.

– Поки ще болить, але не сильно. Я прийняла таблетки, які дали в лікарні. – Не дивлячись на мене, вона потягнулася за заварним керамічним чайником незвичайної форми, дуже красивим.

– Теж ваша робота? – поцікавився я.

– Так.

Вона стала повільно помішувати ложечкою чай у своїй чашці. Ми обидва мовчки спостерігали за цим процесом.

– Ви не боїтеся, що ложечка зітреться?

– Вибачте. – Софи перестала помішувати. – Я маю на увазі мою нещодавню істеріку. Зазвичай я так не раскисаю.

– Не дивно, адже вам довелося пережити стрес.

– І все ж лити сльози не слід. Напевно, я замочила вам всю сорочку.

– Вже висохла, – усміхнувся я і встав. – Мені пора.

Вона злякано подивилася на мене.

– Ви збираєтеся зараз їхати? Не треба. Тут є вільна кімната.

– Але...

– Крім того, ви обіцяли Мері присмотреть за мною, – додала Софи.

Здавалося, вона вже забула, що зовсім недавно сама випровадила мене за двері.

– Добре, якщо вам потрібно, то...

– Я впевнена, ви голодні. Не знаю, що у мене є з продуктів, але, сподіваюся, на вечерю вистачить.

Я усміхнувся:

– Умираю з голоду, не їв з ранку.

Вона спробувала протестувати, але я наполіг, що буду готувати вечерю. В будинку вдалося знайти чеддер і яйця, з яких вийшов непоганий омлет. Поки він готувався на старій електричній плиті, я підсмажив тости з шматка черствого хліба. Масло в холодильнику теж було.

– Як смачно пахне! – Софи з насолодою втягнула повітря.

Але під час їжі вона знову замкнулася в собі і не вимовила ані слова. Незабаром вона запропонувала перейти в вітальню.

– Там буде зручніше поговорити.

Вітальня дійсно виявилася затишною. Два великих старих дивани, на полірувальних підлогах м'який килим, дров'яна піч. Я не став заперечувати, коли Софи взялася розтоплювати її. Розумів, що вона таким чином відтягує розмову.

Затопивши піч, вона сіла на інший диван, обличчям до мене. Нас розділяв лише низький кавовий столик. У печі тріпотів вогонь, у кімнаті пахло димом і стало тепло. Раптом я усвідомив, що абсолютно не знаю цю жінку. І взагалі, ми вперше виявилися наодинці один з одним.

– Хочете випити? – спитала Софи. – У мене є бренді.

– Дякую, сьогодні, мабуть, утримаюсь.

Софи відкашлянулася і промовила:

– Я давно хотіла вам сказати... ну, щодо вашої втрати. Дуже вам співчуваю.

Я кивнув.

– Не знаю, з чого почати, – прошептала вона.

– Наприклад, поясніть, як ви опинилися тут. Чому змінили професію психолога-криміналіста на гончара? Це, напевно, було не просто.

Софи зітхнула:

– Так, не просто, але мені набридло постійно бачити кров і страждання. А після невдачі з Монком взагалі розхотілося працювати. Загалом, я вирішила піти, поки не пізно. Я живу тут уже п'ять років. Гончарство раніше в мене було просто хобі, а тепер перетворилося в професію. Тим більше що мої вироби непогано продаються. І мені завжди хотілося жити в Дартмурі. Загалом, моє нове життя почалося тут. Думаю, ви можете це зрозуміти.

Я її розумів. І значно краще, ніж вона вважала.

– Перше, що я зробила, – спалила всі свої записи, – продовжила Софи. – По всіх розслідуваннях, над якими працювала. Крім однієї папки.

– Що стосується Джерома Монка?

– Так. – Вона кивнула. – Не знаю, чому я її зберегла. Може, тому, що поселилася неподалік від тих місць, де все відбувалося. – Вона

замакла, стиснувши долоні. Декілька хвилин тишу порушував лише тріск полін в печі. – Ви за ці роки згадували про Монка?

– Ні. Вперше згадав про нього, коли він втік.

– А я розмірковувала про нього багато. Адже тоді у нас була прекрасна можливість знайти поховання сестер Беннетт, а ми не скористалися.

Я зітхнув.

– Ми зробили все, що могли. Ніхто не винен, що так сталося.

– Намі слід було зробити більше! – заперечила Софі. – Особливо мені.

– Як з'ясувалося, Монк зовсім не збирався показувати поховання. Він мав намір втекти. І це у нього майже вийшло.

– Ні. Він хотів втекти, однак погодився співпрацювати не тільки через це. Пам'ятаєте, яке у нього було обличчя, коли він побачив поховання Тіни Вільямс? Малоімовірно, що Монк прикидався. Гадаю, він насправді намагався щось згадати.

Я розумів, що Софі шукає у мене підтримки, і відповідав обережно, щоб не образити її:

– Джером Монк чудово знає ці місця. Він ховався тут місяцями, поки його не схопили. Якби захотів, легко міг привести нас до поховань.

– Не обов'язково. Я стверджувала тоді і повторю зараз: через рік знайти їх складно. Адже він ховав трупи вночі. Не виключено, що згадати йому заважали якісь болісні переживання.

– Про які переживання ви говорите? Джером Монк – серійний убивця, хижак. У таких немає совісті.

– На якомусь рівні совість зберігається у будь-якого соціопата. Звісно, я його ні в якому разі не виправдовую, просто намагаюся зрозуміти.

– І що?

– Тому... я йому писала.

– Монку?

Вона вперто підняла підборіддя.

– Так. Як тільки оселилася тут. Я писала йому раз на рік, на річницю вбивства Анджели Карсон. Тому що дати загибелі решти його жертв не визначені. У своїх листах я спонукала його згадати, де він вкопав трупи сестер Беннетт. Пропонувала допомогу.

Я з подивом дивився на неї.

– Софи, невже це правда?

– Він мені не відповідав. А я просила його вказати хоча б якийсь орієнтир, підказати, де він знаходиться. Писала, що допоможу йому згадати. Не розумію, якої шкоди могли завдати мої листи.

– І ви вказували на конверті адресу?

– Звісно. А інакше як же він зміг би мені відповісти?

– У поліції про це знають?

– Ні. А яке їм до цього діло?

– Софи, двері вашого будинку зламані, на вас скоєно напад через день після втечі з тюрми насильника і вбивці, а ви не повідомили поліцейським, що відправляли йому листи?

– Ви забули, в якому стані я перебувала? – обурилася вона. – І, як би це не виглядало безглуздо, але я щонайменше намагалася хоч щось робити. Кожного разу, дивлячись на торф'яник, я думаю про бідних сестер, могили яких не можуть відвідати безутішні батьки. – Її голос тремтів.

– Але все ж про це потрібно розповісти поліцейським, – м'яко промовив я. – Давайте я зателефоную Террі Коннорсу...

– Ні!

– Софи, але ви зобов'язані це зробити.

Вона втупилася в вогонь, що пурхає в печі, потім повернулася до мене:

– Добре, я розкажу поліцейським, але при одному умовленні: ви мені допоможете. Власне, тому я вам тоді і зателефонувала.

За цей час сталося так багато подій, що я вже забув про її дзвінок.

– В чому вам потрібно допомогти?

Вона підняла голову. Полум'я в печі відкидало на її обличчі смуги світла і тіні.

– Я хочу, щоб ви допомогли мені знайти поховання сестер Беннетт.

Здавалося, будинки в цьому містечку будували, абсолютно не дбаючи про якийсь порядок. Усі вони були приблизно однакові – з загальною стіною, на дві квартири. Поселялися в них представники місцевого середнього класу, до нинішніх часів здебільшого знатно оббеднілі, що позначилося і на будинках. Будинки виглядали занедбаними і якоюсь мірою втомленими. Кое-де, правда, мелькали охайні сучасні оранжереї, нові вікна і проче, але потріскані стежки і лупцювальна на стінах фарба свідчили про те, що будинки ці знали кращі часи.

– Далі заверніть наліво, – сказала Софі.

За зовнішнім спокоєм у ній угадувалася нервозність, яку вона марно намагалася приховати. Я досі не розумів, куди ми їдемо і навіщо. Просто слідував в зазначеному напрямку.

– Чому така таємничість?

– Ніякої таємничості. – Софі пожала плечима. – Але краще, якщо ви все дізнаєтеся, коли приїдемо.

Я не став сперечатися. Легше було з нею погоджуватися. Я вже мав можливість переконатися, яка Софі вперта, а тут її рішучість знайти рештки Ліндсі та Зої Беннетт межувала з одержимістю. Вчора ввечері я намагався переконати її, що заняття це неперспективне, але вона мене не слухала.

– Чому не варто намагатися? – обурилася Софі.

– Ми навіть не знаємо, з чого почати пошуки. Чому ви вирішили, що Монк закопав трупи поруч з Тіною Уільямс? Нам би допоміг Уейнрайт, але зараз він у жалюгідному стані.

Я розповів їй про свій візит до професора. Вона кивнула.

– Шкода, що Уейнрайт тяжко захворів, але тоді він лише тремтів за свою репутацію. Більше його нічого не цікавило. До того ж ви розбираєтеся у всьому цьому не гірше від нього.

– Софі, ви переоцінюєте мої можливості.

– Все, що я прошу, – це, щоб ми поїхали розвідати, уважно подивитися ще раз. Напевно, нам вдасться виявити щось таке, що змусить поліцію відновити пошуки поховань. А потім їдьте.

– Але...

– Один раз. Будь ласка.

Мені слід було відмовитися, тому що за один раз там нічого не знайдеш, але благання в її очах змусило мене вимовити:

– Добре. Один раз.

Розглядаючи вранці в дзеркалі ванної кімнати своє обличчя, я його не впізнавав. На мене дивився втомлений дід. Вночі я погано спав, неспокійно горбився в вузькому ліжку в кімнаті, яку мені відвела Софи. Сама вона спала в сусідній кімнаті, але я намагався про це не думати. Коли нарешті вдалося заснути, то мене розбудив шум. Я вскочив, передбачаючи, що в будинок знову лізе Монк, а це були лише ухання сови.

Перед поїздкою я простягнув Софи карточку з номером мобільного телефону Террі, а сам піднявся до своєї кімнати, щоб не заважати їй.

– Він не відповідає, – сказала вона, повертаючи мені карточку через деякий час. – Я залишила повідомлення на автоответчике.

Я мовчки сунув карточку назад в гаманець. Дзвонила вона Террі чи ні, залишила повідомлення? Нам довелося почекаати, поки слюсар відремонтує вхідні двері, так що в путь ми вирушили ближче до полудня. Атмосфера в машині була напруженою з самого початку і накалялася по наростанні до місця призначення, яке я не знав. Нарешті ми свернули в глухий провулок, і Софи попросила зупинитися. Я вимкнув запалювання.

– Зараз, – промовила вона.

Я закрив машину і пішов за нею через залізну хвіртку найближчого будинку. Коротка стежка тягнулася до вхідних дверей повз квіткові клумби та охайну лужайку.

Двері відкрила жінка років п'ятдесяти, світловолоса, з приємним, але втомленим обличчям.

– Здравствуйте, Кет, – усміхнулася Софи. – Вибачте, ми трохи затрималися.

Жінка з тривогою розглядала садну на її обличчі.

– Що з вами сталося?

– Пустяки. Поскользнулася в bathroom, і впала. – Вона подивилася на мене. – Кет, знайомтеся, це доктор Девід Хантер. Девід, це Кет Беннетт.

Я здригнувся. Це була мати близнюків Зої та Ліндсі.

– Рада вас бачити, доктор Хантер, – промовила Кет.

Я пробормотав у відповідь щось ввічливе. Як правило, криміналісти уникають контактів з родичами вбитих. Софи, зрозуміло, про це знала і все ж привела мене сюди, навіть не попередивши. Просто не вірилося, що вона змогла так вчинити... Цікаво, які ще сюрпризи приберегла ця жінка? Однак нічого не вдієш, раз приїхали, треба вести себе пристойно.

16

Стала, повела нас по коридору. Чистота вездє була ідеальна. В тому числі і в гостинній, куди ми ввійшли. Диван, в тон йому крісло, кавовий столик зі скляною кришкою, відполірованою до дзеркального блиску. На камінній полиці порцелянові статуетки людей і тварин. Ніде ні найменшого натяку на пил. Повсюди рамки з фотографіями загиблих дівчат.

– Садіть, будь ласка. – Кет фукнула. – Мій чоловік на роботі, і слава Богу. Він досі не може говорити про це. – Вона підняла голову. – Вам чаю чи кави?

– Мені чаю, – сказала Софі, уникаючи дивитися на мене.

– А вам, доктор Хантер?

Я через силу усміхнувся:

– Теж чаю, будь ласка.

Кет квапливо вийшла, залишивши нас розглядати фотографії своїх убитих дочок. Вони усміхалися, дві однакові темноволосі красуні. Я пильно подивився на Софі.

– Не сердьтєся, – попросила вона. – Звісно, я піднесла вам неприємний сюрприз, але інакше б ви не поїхали.

– Ви праві. А навіщо було сюди їхати?

– Щоб згадати, заради чого ми будемо вести пошуки.

– Ви думаєте, я цього не знав? – Мені коштувало великих зусиль, щоб тримати себе в руках. – Софі, нам треба йти.

– Зараз не можна. Давайте почекаємо хоча б півгодини. Будь ласка.

Ми сиділи мовчки, поки не повернулася Кет Беннетт з підносом. Чудові сервізні чашки і блюдця, на тарілці акуратно розкладене печиво.

– Наливайте собі молока, кладіть цукор, – проголосила вона, сідаючи на диван. – Доктор Хантер, Софі сказала, що ви судовий антрополог. Мені не зовсім зрозуміло, що це значить, але я вам дуже вдячна за те, що ви робите.

А що я роблю?

– Девід брав участь у пошуках вісім років тому, – пояснила Софі.

– Вісім років. – Кет Беннетт взяла з камінної дошки фотографію. – А мені по-прежньому здається, що все сталося нещодавно. У цьому році, у травні, їм би виповнилося двадцять сім років.

Вона простягнула мені фотографію, яку в газетах тоді не публікували, і в Інтернеті кілька днів тому я бачив інші. Думаю, дві семнадцятирічні дівчини були зняті незадовго до того, як їх викрав і вбив Джером Мунк, з різницею менш ніж у три дні. Сестри сиділи поруч, кожна майже дзеркальне відображення одна одної. І все ж, якщо приглядатися, вони відрізнялися одна від одної. Обидві усміхалися, але одна – сміливо дивлячись у об'єктив камери, розправивши плечі, навіть з якимось викликом. А у її сестри усмішка була м'якша, голова трохи опущена, вигляд трохи збентежений.

– Колір волосся у них як у тата, – сказала мати. – Зої була дуже схожа на Алана. Так само відкритою, як і він. З малечку. Мушу визнати, вона змушувала нас турбуватися. Не те що Ліндсі. Ця була тиха. Зовні вони виглядали однаково, а характер різний. Якби їм... – Вона замовкла. – Ладно. Який толк зараз грати в «якби». Ви ж з ним зустрічалися? З цим Джеромом Мунком?

Запитання було адресоване мені.

– Так.

– Шкода, що в мене не було такої можливості. Тепер лаю себе, я не ходила в суд. Не встала перед ним, не подивилася в очі. Хоча, упевнена, на нього це не подіяло б. Я чула, він маніяк. І от тепер втік.

– Його скоро поймають, – сказала Софі.

– І добре б убили. Я знаю, треба прощати, але не можу. За такі злочини він мусить страждати. Доктор Хантер, у вас є діти?

Запитання застало мене зненацька. Рамка з фотографією в руці стала важкою.

– Ні.

– Тоді вам не дано знати, як це – втратити дітей. Мунк не просто вбив наших дочок, він позбавив нас майбутнього. Ми ніколи не побачимо їх заміжніми, не зможемо нянчити внуків. Немає навіть могили, куди покласти квіти. У батьків Тіни Уільямс є хоча б це.

– Мені дуже шкода, – пробурчав я, відчуваючи провину й не розуміючи, в чому вона полягає.

– Вісім років тому ви зробили все, що могли. І я вдячна за те, що робите зараз. Ми обоє вдячні. Алан і я. Але Алан не міг би говорити з

вами про це. Ось чому я попросила Софі приїхати вдень, поки він на роботі. Наших дівчаток вже не повернеш, але знати місце, де вони упокоєні, було б для нас втішенням.

Я поставив рамку з фотографією на кавовий столик. І весь час, поки ми знаходилися в цій стерильній кімнаті, відчував на собі погляд убитих дівчат.

Коли ми села в машину, я злився на Софі, на себе, на Мунка. А за всім цим саднила рана, яку, не ведаючи того, відкрила Кет Беннетт.

«У вас є діти? Тоді вам не дано знати, як це – втратити дітей».

Софі заговорила, коли ми виїхали з містечка:

– Вибачте, я вважала... якщо ви з нею познайомитеся...

– І що? – буркнув я. – Тепер вже не можу відмовитися, так?

– Я не збиралася пов'язувати вас ніякими обов'язками, просто...

– А про неї ви подумали? Вона ж не перестає мріяти про можливість покласти на могилу квіти. Пробуджувати ложні надії – жорстоко.

– Я ж сказала, що помилилася! – спалахнула вона. – Прошу вибачення.

Я промовчав. Дорога була брудною, автомобіль постійно заносило. Так і не можу я довго злитися.

Софі дивилася у вікно, потираючи скроні.

– Боліло? – запитав я.

– Ні. – Вона опустила руки. Ми наближалися до повороту на Падбери. – Їдьте прямо.

– Хіба ми не повертаємося до вашого дому?

– Поки ні. Є ще одне місце, куди я хочу заїхати. Не хвилюйтеся, знайомств більше не буде.

Куди ми їдемо, я усвідомив лише у зарослого травною закинутого олов'яного рудника. Чорна Скола. Де знайшли захоронення Тіни Уільямс.

Я проїхав місце, де вісім років тому мене зупинила для перевірки жінка-поліцейський, і загальмував. Кругом не було ні душі. Тихо. Я вимкнув запалення.

– Що тепер?

Софі обережно усміхнулася:

– Давайте прогуляємось?

Я зітхнув:

– Софі...

– Я хочу тільки поглянути на захоронення. Більше сюрпризів не буде, обіцяю.

Примирившись, я вийшов з машини, і тут же волосся взлохматив холодний вітер. Повітря посвіжало, запахло болотом. Ландшафт був той же, що й вісім років тому. Навколо на багато милі простягався торф'яник, порослий вереском, утесником і в'янучим папоротником. Біля мене стояла Софі, засунувши руки в кишені куртки. Також дивилася на торф'яник.

– Ну що ж, давайте походимо, подивимося, – произнесла вона.

– Я побоююся за ваше самопочуття.

– Нічого боятися, воно прекрасне. – Вона поглянула на сіре небо. – Але нам краще поторопитися. Скоро почне темніти.

У багатьох місцях вже почав підніматися туман. Я закрив автомобіль, не забувши взяти ліхтарик. Важлива річ, може знадобитися.

Ми рушили до Чорної Сколи. Приблизно на половині шляху Софі зупинилася, показуючи наліво:

– Ось тут поліцейські натягнули стрічку, огороджуючи захоронення.

– Чому ви вирішили, що тут? Це місце нічим не відрізняється від інших.

Софі усміхнулася:

– Ви мені не довіряєте?

– Довіряю. Тільки не розумію, як ви можете це пам'ятати.

– Справа в тому, що я навчилася запам'ятовувати орієнтири. Бачите от ту скелю приблизно в двох милях звідси? Вона знаходиться під прямим кутом до місця, де ми зараз стоїмо. А тепер подивіться туди.

Вона повернулася, і я разом з нею.

– Бачите, невелика тріщина? Якщо ми знаходимося в потрібному місці, її кінець має бути на одній лінії з цим пагорбом і тією скелею.

Я кивнув, хоча в даний момент мої думки займало інше. Софі тісно прижалася до мене, і я гостро відчував тепло її тіла. Потім ми подивилися один на одного, вона відкинула з обличчя пасмо волосся і відсторонилася.

– У будь-якому випадку... в торф'яник легше за все зійти з стежки тут. Спробуємо?

– Гарно.

Ми рушили далі.

Насип була недалеко від стежки, але тепер, мабуть, її не видно. Заросла травою. Я спустився вниз і допоміг Софі. Вона усміхнулася. Потім ми через верескові зарослі попрямували далі.

– Ви впевнені, що зможете знайти захоронення без карти?

– Так, – відповіла вона.

Іти було важко. Я постійно послизався в грязі. А Софі на диво впевнено рухалася вперед, сміливо обминаючи заболочені ділянки.

– Ви тут недавно були? – запитав я.

– Кілька разів.

– Навіщо? Що тут можна побачити спустя стільки років?

– Не знаю. Але ці місця стали для мене майже... священними. Я впевнена, що дівчата поховані десь поруч.

Мене раптом охопила тривога. Здавалося, що за нами хтось спостерігає. Яка дурість. Ми були тут одні.

Сутінки гущалися, ямки і впадини заволакувалися туманом, але я продовжував з хвилюванням оглядати зарослі вереску і камені.

– Скільки ще йти?

– Не дуже далеко, – відповіла Софі. І раптом замерла. – Що це?

Торф'яник поруч був ізритий ямками. Вони стали видні в траві, коли ми опинилися прямо над ними. Я насчитав полдюжини, кожна приблизно вісімнадцять дюймів глибини і довше раза в два. Навколо них були розкидані грудочки торфу. Нібито ямки копали навімання, без якогось плану.

Я подивився на Софі.

– Це не ви...

– Та що ви, звісно, ні. Востаннє, коли я тут була, нічого цього не було. А їх не міг зробити яке-небудь тварина?

Я присяв на корточки біля найближчої ямки. Вона була трохи менша, ніж інші, немов її почали рити і припинили. Краї рівні, майже вертикальні, на дні згорнувся акуратно розрізаний навпіл дощовий черв'як. Я раптом почув голос Уейнрайта: «Дивовижні істоти, ці *Allolobophora*. Не вірте всьому, що кажуть».

– Тут копали лопатою, – сказав я, випрямляючись. – А де була похована Тіна Уільямс?

– Вон там. – Софі показала на зарослий вереском шматок. Ямки були викопані навколо нього.

– Упевнені?

– Так. Коли я прийшла сюди вперше, то звірялася по карті, де були вказані координати. Але тепер вона мені не потрібна. – Вона наблизилася до мене. – Це робота Мунка, вірно?

Я мовчав. Ми обоє знали, що подібне міг зробити тільки один чоловік. Ці ямки нагадували ті, що копав Уейнрайт, коли знайшов дохлого барсука.

– Не розумію, навіщо це Мунку? – запитала Софі, з тривогою озираючись.

– Він шукає захоронення. Ви самі казали, що, ймовірно, Мунк говорив правду, що не може згадати, де це знаходиться.

Софі похитала головою:

– Я мала на увазі інше. Навіщо йому це раптом знадобилося? Шукати, де він їх закопав.

Я також не розумів. Чув про вбивць, які прагнули перезахоронити свої жертви, іноді кілька разів. Але зазвичай це робилося з метою приховування доказів. Але Мунк зізнався в убивствах і всі ці роки не проявляв інтересу до того, де поховані сестри Беннетт. Чому ж тепер після втечі ритися тут, ризикуючи, що його поймають?

Я раптом усвідомив, що уважно розглядаю витіюватого на дні ямки черв'яка. Кое-що в ньому мені не подобалося. Справа в тому, що черви, навіть розрізані, довго на поверхні не залишаються. Вони або зариваються в землю, або їх їдять. А цей досі тут. І яма менша, ніж інші, немов той, хто її копав, раптово перервав роботу і...

– Нам потрібно йти.

Софі не зрушила з місця, пильно вдивляючись у торф'яник.

– Девід...

Приблизно в ста ярдах від нас стояв чоловік і дивився в наш бік. Здавалося, він виник нізвідки. Там не було поблизу ні кущів, ні каменів, де можна сховатися. В меркнучому світлі розглядіти його було неможливо. Замутнений силует, проглядаючий в тумані. Але масивна постать, широкі плечі комусь нагадували. Особливо підвищуючися над могутніми плечима велика кругла голова.

Кілька миттєвостей ми дивилися один на одного, потім чоловік рушив до нас.

Я схопив Софі за руку:

– Пішли!

– Боже, це Мунк. Так?

– Швидше!

Вереск чіплявся за наші ноги, як колюча дрів, по темніючому торф'яному болоті, подібно до обширної павутини, розповсюджувалися білі завитки туману. У інший час я б навіть залюбувався видом, але тепер від кожного кроку залежала наше життя. Якщо один з нас впаде і підверне ногу...

«Не думай про це», – наказав я собі, продовжуючи міцно тримати Софі за руку, спонукаючи її йти не зупиняючись. Машину було ледве видно на дорозі. Проглядуване в сутінках маленьке кольорове пляма. Мене охоплював жах при думці, наскільки далеко вона знаходиться. Виникло спокуса зійти зі стежки і рухатися напроям через торф'яник, але, прагнучи скоротити шлях, можна потрапити в трясовину, звідки не виберешся. Ризикувати не можна.

Коли ми обоє вже запихалися, я в черговий раз озирнувся. Темна фігура наближалася, і відстань між нами швидко скорочувалася. Я нащупав у кишені мобільник, але телефонувати в поліцію не став. Навіть якщо є сигнал, то допомога вчасно не прийде. Знову оглянувшись, я побачив, що наш переслідувач згорнув зі стежки і рушив до дороги. Тобто він збирався зустріти нас біля машини.

– Девід... – прошептала Софі, заважаючи.

– Ми повинні йти.

Переслідувач йшов до дороги рівним неспішним кроком. Спостерігаючи за ним, я розумів, що ми приречені. Перед виходом на дорогу підйом став крутішим. Софі зовсім вибилася з сил, я допоміг їй вилазити по схилу, а потім, хваткуючи за гілки вереска, піднявся сам.

Нарешті опинившись на дорозі, ми незграбно побігли до автомобіля.

– Чекайте... я віддихаюсь... – попросила Софі. Обличчя бліде, в крапельках поту. Їй не можна було так напружуватися після травми, але чого зараз говорити про це.

– Підемо! – наполягав я.

– Не можу... не можу... – бормотала вона, відштовхуючи мене.

– Можете!

Мої ноги були як ватяні, коли ми нарешті опинилися біля машини. Переслідувач знаходився в тридцяти ярдах від нас, але раптово став уповільнювати крок. А зовсім скоро зупинився, повернувши до нас свою величезну голову. Нащупуючи в кишені брелок з ключами і відкриваючи дверця, я відчував на собі його важкий погляд. Софі

повалилася на сидіння, а я сів за кермо. Переслідувач по-прежньому дивився в наш бік. Тепер він стояв в тумані майже по коліна.

«Ми були у нього в руках, – запитував я себе, – чому він нас відпустив?»

Але розмірковувати часу не було. Захлопнувши дверця, я ввімкнув двигун і натиснув на газ. Автомобіль загурчав і поїхав.

Через секунду, коли я глянув у дзеркальце заднього виду, дорога і торф'яник позаду нас були пусті.

Вранці я прокинувся рано. Тихо спустився вниз, приготував собі чаю, щось пожував. Звісно, добре було б послухати по радіо новини, але не хотілося турбувати Софі. А Інтернету тут не було. Пришлося допивати чай, спостерігаючи, як повільно сходить день.

Крики птахів за вікном нагадали мені про сову. Я обувся, надів куртку і вийшов. Туман розсіявся, залишилася лише ранкова димка. Накрапував дрібний дощик. Я глянув на вікно вітальні, де виднілася невелика темна пляма в тому місці, куди в'їхала сова. Потім дійшов до кілу. Від сови залишилися лише два пір'я на підлозі. Напевно, полетіла. Я згадав, що в цих місцях водяться лисиці. Ранена сова могла стати їхньою здобиччю. Добре, будемо сподіватися на краще.

Я походив по кілу. Оглянув будівельні ліси, ніби прирослі до печі. Відновити кілн і змусити його працювати буде важко й дуже дорого. Софі доведеться продати багато своїх виробів. Талант у неї був безсумнівним. Роботи, що стояли на полицях, глечики і вази, на перший погляд були простими, але вражали елегантністю форми і винахідливістю дизайну. Я доторкнувся до лежачого на верстаку великого грудки засохлої глини. Він був сліплений з безлічі дрібних шматочків. Софі цікаво вигадала: не викидати відходи, а зберігати їх у такому вигляді. Грудка являла собою твір абстрактного мистецтва, цілком гідне уваги.

Я полюбувався ним трохи і повернувся в дім. Софі ще не вставала. Добре, хай відпочине. Їй це корисно. Подумав, чи треба готувати сніданок, чи почекати господиню. А раптом їй не сподобається, що я господарюю.

Чекати довелося довго. Коли Софі спустилася – знову светр, джинси, вологе волосся після душу, – я встиг вскип'ятити чайник і заварити чай.

– Добре рано. Я не знав, що ви п'єте вранці, чай чи каву.

– Дякую, все чудово, – проговорила вона, беручи у мене кружку. – Каву я п'ю, коли працюю. Як спали?

– Чудово. А ви?

– Я також. Ссадина ще поболіє, а в іншому все в порядку.

– Того, хто вломився в дім, згадайте?

– Що? А... ні. – Софі направилася до холодильника. – Як сова? Ще там?

– Ні, я перевірів. Улетіла.

Софі усміхнулася:

– Ось бачите. Я ж казала, що їй стане краще. – Вона оглянула вміст холодильника. – Шкода, але у нас немає хліба. Так що тостів не буде. Можу запропонувати омлет з беконом. Хочете?

Я кивнув і повідомив, що після сніданку збираюся додому.

– Ви вирушаєте?

– Так. Тепер я вам більше не потрібен. Поліції доведеться відновити пошуки захоронення сестер Беннетт, після того як в торф'янику покопався Мунк. Дивно, що вони досі сюди не зателефонували. Адже я повідомив Террі важливі відомості щодо втікача.

– Так, дивно, – пробормотала Софі. – Значить, ви їдете.

Вона стояла до мене спиною. Спина була ненатурально прямо.

– Я можу побути ще, – сказав я. – Якщо ви тривожитеся, що залишаєтеся одна.

– Ні. – Вона почала кидати у сковороду тонкі шматочки бекону. Гаряче сало сердито зашипіло. – Це подія, думаю, скоро забудеться. У поліції вважають, що до мого дому вломився злодій-дилетант. Напевно, так воно і є.

– Напевно.

– Мені й в голову не приходило, що в мій дім може прийти злодій. Запевняю вас, жити в цьому затишному місці безпечніше, ніж у Лондоні.

– Так, але таке сталося, – заперечив я. – І вам не слід про це забувати.

Софі зняла сковороду. Я побачив, що вона усміхається.

– У будь-якому випадку давайте снідати. А там подивимося.

Але настрій у неї зіпсувався. Вона байдужно жувала омлет, запивала чаєм, витріщившись в одну точку. Я запропонував помити посуд, але Софі категорично відмовилася. Напевно, захотіла трохи побути одна. Я залишив її на кухні і вирушив прийняти душ і зібрати речі.

Незабаром я зрозумів, в чому справа. Софі згадала, що більше не працює в поліції і не зможе брати участь у пошуках захоронень Зої і

Ліндсі Беннетт. А це, з незрозумілої для мене причини, стало для Софи чимось на зразок особистого хрестового походу. І ось тепер вона – сторонній спостерігач. Примиритися з цим, мабуть, нелегко.

Я спустився вниз, поставив сумку біля сходів і заглянув на кухню. Софи стояла, застигши біля раковини. Слухала радіо.

– Передають що-небудь цікаве? – спитав я.

Вона витягнула руку, просячи мовчати. Я вловив останні слова диктора:

– ...В поліції підтвердили, що смерть, ймовірно, насильницька, однак особу вбитого не розкрили. Тепер переходимо до інших новин...

Обличчя Софи побіліло.

– Ви чули?

– Тільки кінець.

– Вчинили вбивство. Хто вбитий, не повідомили, але це в Торбее. Там, де...

Я кивнув, вже розуміючи, що мій від'їзд відкладається.

В Торбее жив Уейнрайт.

До Торбея було менше години їзди. Софи наполягла поїхати туди, і я не став заперечувати. Хотів дізнатися, кого вбили. Я відразу зателефонував Террі, але його телефон не відповідав. Напевно, зайнятий, працює на місці злочину. Я переконував себе, що не обов'язково це злочин має стосунок до Уейнрайта. Адже щодня когось вбивають. Але в збіг вірилося важко.

Два дні тому, коли я вперше їхав у Торбей, в блакитному небі світило яскраве осіннє сонце. Тепер небо затягнули нудні сірі хмари. Жнив'я на полях виглядало брудним і неохайним, а дерева з залишками листя – схожими на городні пугачі.

Більшу частину шляху ми мовчали. Софи дивилася у вікно, поринула в свої думки. А я – у свої. Нарешті, вдалині за скелями з'явилося неспокійне море. Їхати залишалося недовго.

Ми минули ярмаркову площу. А ось і дім Уейнрайтів. Софи схопила мене за рукав.

– Боже, що це?

Дорогу перегородила жовта поліційна стрічка, яка трохи дрижала на вітрі. Позаду неї з обох боків воріт стояли поліцейські машини, а також два телевізійних фургони. На під'їзній доріжці біля дому припаркувалася «швидка допомога». Проблисковий маячок погашений, значить, терміновості немає. Я припаркував автомобіль неподалік від стрічки.

– Що будемо робити? – спитала Софи. У її тоні не було звичайної впевненості.

– Спробуємо дізнатися щось, – сказав я, виходячи з автомобіля.

До нас відразу підійшов поліцейський у жовтому відбивному жилеті.

– Проїзд закритий.

– Я Девід Хантер. Інспектор Коннорс тут?

Він розглядав нас кілька секунд, потім сказав у мікрофон рації:

– Тут Девід Хантер, питає...

– Інспектора Террі Коннорса, – додав я.

Він повторив мої слова і дійсно чекав. Вислухавши відповідь, опустил рацію і похитнув головою:

– Вибачте.

– Його тут немає, чи він не хоче нас бачити?! – вигукнула Софи.

Поліцейський вдарив її суворим поглядом.

– Вам доведеться поїхати.

– Хто загинув? Професор Уейнрайт чи його дружина?

– А ви їх родичі?

– Ні, але...

– У такому разі прочитаєте про все в газетах. А зараз прошу вас повернутися до автомобіля і поїхати.

Розуміючи, що наполягати марно, я взяв Софи за руку:

– Підемо.

Вона звільнила руку і заявила поліцейському:

– Я нікуди звідси не піду, поки не дізнаюся, що сталося.

Софи шукала неприємностей і напевно їх би отримала, якби з дому не вийшли люди і не рушили до воріт. Очолив процесію чоловік у новій формі, що вказувала на високий поліцейський чин. За минулі вісім років Симмз особливо не змінився, тільки трохи посивів.

Він ледве глянув у наш бік, крокуючи до «БМВ», але один з супроводжуючих, середнього віку, повненький, лисий – це був Роупер, – сказав йому щось, і Симмз зупинився. А потім наблизився до нас. Роупер йшов слідом за ним.

Поліцейський, що нас зупинив, напружився.

– Сер, я тільки...

Симмз кивнув. Потім безцікавим поглядом ковзнув по Софи і зупинив його на мені. Погляд його був такий ж високомерний, як і раніше. І для цього тепер було більше підстав. Симмз став заступником головного констебля. Такий ранг в кримінальній поліції країни займали всього кілька офіцерів. Ось на які висоти злетів цей чоловік.

Роупера теж підвищили в посаді. Судячи з костюма, він явно досяг успіхів. Шкода, що розтовстів.

Симмз кілька разів хлопнув себе по стегнах.

– Добрий день, доктор Хантер. Можу я поцікавитися, що ви тут робите?

– Кого вбили?! – вигукнула Софи.

Симмз кілька секунд розглядав її, потім рішуче повернувся до мене:

– Так що вас сюди привело?

– Ми почули про вбивство і хотіли з'ясувати, чи не постраждав професор Уейнрайт чи його дружина.

– А чому це вас так стурбувало?

– Я подумав, що вбивця, можливо, Джером Монк.

В очах Роупера я помітив тривогу, але вираження обличчя його начальника не змінилося.

– Пропустіть, – наказав він поліцейському.

Я нахилився і проліз під стрічкою. Софі спробувала зробити те ж саме.

– Тільки доктор Хантер! – прокричав Симмз.

Поліцейський став перед нею.

– Чому? – протестувала Софі.

– Тому що доктор Хантер – поліцейський консультант, – пояснив Симмз, – а ви, наскільки мені відомо, такою більше не є.

Я кинув їй ключі.

– Почекайте мене в машині.

Вона люто глянула на мене, схопила ключі і пішла до автомобіля. Симмз направився до дому. Ми з Роупером йшли трохи позаду.

– Друзі знову зустрічаються? – Роупер посміхнувся і вказав у бік Софі. – Незадоволена, що не пустили. А що з її обличчям?

Мене здивувало, що він не знає. Адже Террі працює з ним, тільки неясно, хто тепер кому підпорядковується.

– Хтось вломився в її дім.

– Замок, напевно, був ненадійний. А коли це сталося?

– Чотири дні тому.

Він перестав усміхатися, очевидно, підрахувавши, що це сталося одразу після втечі Монка.

– Виявили – хто?

– Поки ні, – відповів я. – Вона не може нічого пригадати.

– Насильствували?

– Ні.

– Щось вкрали?

– Ні.

Роупер розвів руками.

– Що ж це тоді було?

Я змінив тему:

– Коли Симмза підвищили?

– П'ять років тому. Приблизно у той же час підвищили і мене.

– Вітаю. А хто зараз за цим справою старший слідчий?

– Стив Нейсміт. Це такий честолюбний, в минулому році теж отримав підвищення. – За тоном Роупера було ясно, що цього чоловіка він не любить. А я відразу відчув симпатію до Нейсміту. – Але курирує розслідування особисто шеф, так що старший слідчий у всьому радиться з ним.

Я не здивувався. Адже Уейнрайт і Симмз були досить близькі, а головним підозрюваним, безсумнівно, був Монк.

Симмз зупинився у входу, де на розкладному столі стояли білети з захисною екіпіровкою, і почав дратівливо рвати пакет з одноразовим комбінезоном.

– Я не збирався сюди повертатися. Так і часу у мене небагато. Скоро прес-конференція.

Тобто роки йдуть, а це залишилося. Схоже, Симмз захотів вислухати мою думку.

– Я вам ще потрібен, сер? – спитав Роупер.

Симмз надів високі бахіли і рукавички.

– Ні, але залишайтеся, поки ми з доктором Хантером не закінчимо. – І він увійшов у дім.

Від величі прихожей тепер не залишилося і сліду. Криміналісти в білих комбінезонах розкладали своє обладнання. Свідчення їхньої роботи виднілися всюди. Майже всі поверхні покривав тонкий шар порошку для зняття відбитків пальців. На паркетному підлозі валялося битий скло і земля з перекинутих горщиків з рослинами. У домі досі пахло хризантемами, але тепер з слабким домішкою фекалій і засохлої крові – ознак насильницької смерті.

– Вторгся через кухонні двері, вибивши їх, – пояснив Симмз, обходячи брудні сліди черевиків, які фотографував криміналіст. – Він навіть не намагався приховати докази. Виявлено також фрагменти його слини, що дасть можливість провести аналіз ДНК.

– Слини?

– Так. Схоже, вбивця сплюнув на підлогу. – Симмз йшов коридором попереду мене, закриваючи огляд. І тільки коли він відступив вбік, я побачив Леонарда Уейнрайта.

Мертвий професор лежав скорчившись у підніжжя сходів у смугастому купальному халаті. Навколо валялося зміст застекленого шкафчика з фарфором. На підлозі чорніла висухла кров. Він порізався осколком скла. Але крові було недостатньо, щоб її втрата могла стати причиною смерті. Обличчя закривали сплутане сиве волосся, крізь які виднілися мертві почервонілі очі. Голова професора була дивно повернута, ледь спочивала на плечі. Отже, зламана шия. Моя увага чомусь привернули босі ноги Уейнрайта. Жовті, мозолисті, тонкі, безволосі. Загалом, ноги старика. Професор вперше поставав перед сторонніми в такому вигляді.

Я не чекав побачити труп. Погадав, що його вже вивезли. Мені не часто доводилося бути на місці злочину, але зараз я хвилювався. Адже всього два дні тому я бачив Уейнрайта живим. Хворим, але живим. І ось він лежить на підлозі зі згорнутою шиєю.

Нахилившись над тілом, людина в мішковатому комбінезоні вивчала показання термометра, щось напівваючи собі під носа. Мелодія знайома, але я не міг згадати назви. Руки в білих рукавичках були маленькі, майже дитячі, обличчя закривали капюшон і маска, але я одразу впізнав окуляри в золотій оправі у формі півмісяця. Доктор Пірі.

– Все, закінчую, – произніс він, не піднімаючи голови.

– Джордж, ви пам'ятаєте доктора Хантера? – запитав Симмз.

Патологоанатом підняв голову. Старик, сиві густі брови, але погляд, як і раніше, живий і розумний.

– Звичайно, пам'ятаю, як не пам'ятати. Рад вас бачити, доктор Хантер. Полагаю, у цьому випадку ваш досвід навряд чи знадобиться.

– Доктор опинився тут випадково, – пояснив Симмз.

– Усе одно, якщо можете надати допомогу, ласкаво просимо. Ми тоді славно працювали разом.

Симмз дивився на мертвого друга.

– Я думав, тіло вже перевезли в морг, – сказав я.

– Доктор Пірі був зайнятий, – произніс він. – Пришлося почекати його приїзду. Я хотів, щоб тут працював чоловік, якому я повністю довіряю.

– А що з його дружиною?

– В лікарні, одужує від шоку.

– Значить, злочинець не чіпав її?

– Ні. Але на її очах загинув чоловік. Жінка, яка приходить прибрати їх дім, застала їх обох на підлозі сьогодні вранці. Джин прийшла до тям в лікарні, але говорити поки не може. Сподіваюся, скоро вона прояснить ситуацію.

– Тобто вона не повідомила, хто це зробив?

– Поки ні.

Але я вже не сумнівався. Спочатку Монк навідався до Софи, тепер – до Уейнрайта. Напевно, Террі мав рацію.

– Що дав огляд? – звернувся я до доктора Пірі.

Патологоанатом задумався, тримаючи термометр, як диригентську паличку.

– Посмертне окоченіння, синюшність шкіри, а також температура тіла вказують, що смерть настала вісім – дванадцять годин тому. Тобто між першою ночі і п'ятою ранку. Найбільш ймовірна причина – перелом шиї. Ви бачите самі.

– Для цього знадобилася б неймовірна сила, – сказав я, згадуючи, як Монк розправився з поліцейською собакою на торф'яному болоті вісім років тому.

– Безумовно. Щоб зламати шию чоловікові подібної комплекції, потрібна велика сила.

– Дякую, Джордж, ми більше не будемо вас відволікати, – сказав Симмз. – Якщо виявите щось цікаве, будь ласка, відразу повідомте.

– Звичайно. – Пірі кивнув. – До побачення, доктор Хантер. Рад був зустрічі.

Я попрощався з доктором і поспішив за Симмзом по коридору. Ми швидко зняли комбінезони.

– Крім Джин Уейнрайт, ще є свідки? – спитав я.

– На жаль, ні. Але сподіваюся, вона скоро детально розповість про все.

– Схоже на роботу Монка, ви так не вважаєте?

Симмз невдоволено стиснув губи.

– Поки нічого не ясно. І я був би вам дуже вдячний, якби ви поки про це не згадували.

– Але ви чули, що сказав доктор Пірі щодо сили злочинця. І на підлогу він плюнув не просто так, а на знак презирства. Хто ще міг це зробити?

– Не знаю, але в даний момент твердих доказів про причетність до цього злочину Джерома Монка немає. – Симмз ледве стримував роздратування. – А поки не будемо піднімати паніку. Вона нікому не потрібна. Не дай Бог, якщо в пресі почнуть мусолити цю тему.

– Але журналісти рано чи пізно докопаються. Всім відомо, що Уейнрайт був одним з головних учасників пошукової групи вісім років тому.

– До того часу Монк вже повернеться за ґрати. Йому недовго залишилося гуляти. А поки ми будемо розслідувати вбивство без будь-якого зв'язку з цим маніяком.

Все зрозуміло. Для Симмза піар важливіший за все. Саме на ньому він зробив кар'єру. А тут мало того що Монка упустили і він втік, так ще можуть з'явитися чутки, що маніяк вершить свою вендетту. Такого роду піар цьому високому поліцейському начальнику абсолютно не потрібен.

– Два дні тому мені дзвонила Джин Уейнрайт, – сказав Симмз. – Ви були у них, після чого Леонард сильно знервувався. Поясніть, у чому справа?

Слід було очікувати, що дружина Уейнрайта розповість йому про мій візит.

– Я хотів поговорити з професором про Монка. Якби я знав, в якому він стані...

– Доктор Хантер, чому ви так зацікавилися Джеромом Монком? І тепер позвольте задати вам ще незручне питання. Де ви знаходилися сьогодні між першою ночі і п'ятою ранку?

Ось цього питання я й ждав.

– Я був у ліжку, в домі Софи Келлер. Але не в тій, де спала вона. В іншій кімнаті. Так що, на жаль, алібі один одного ми підтвердити не можемо. А що стосується Джерома Монка, то після вчорашнього я просто не можу залишитися осторонь.

– А що сталося вчора? Про що ви говорите?

– Вчора Монк переслідував нас у торф'янику.

Симмз дивився на мене, як на божевільного. Я знизав плечима.

– Хіба Террі Коннорс вам про це не доповів?

– Террі Коннорс у розслідуванні не бере участі. Він відсторонений від посади, – після паузи повідомив Симмз.

Поки я діставався до Червоної Скелі, йшов дощ. Як із відра, так що двірники ледве встигали чистити вітрове скло. Зараз ми виїхали туди раніше, ніж учора, але, коли досягли покинутого рудника, небо потемніло настільки, що здавалося, наставала ніч. Поруч зі мною замість Софи сидів Роупер. Він, як і я, не був у захваті від поїздки, але з Симмзом не посперечаєшся. Софи залишилася в домі Уейнрайтів розмовляти з поліцейськими. Можливості поговорити з нею до від'їзду у мене не було. Роупер передав мені ключі і запевнив, що її доставлять додому. Після чого ми рушили в Дартмур у супроводі кількох автомобілів.

Попереду в тумані проглядали задні вогні «БМВ» Симмза. Прес-конференцію йому довелося відкласти. Він уважно вислухав мій розповідь, починаючи з візиту Террі до мене вранці в день втечі Монка. Я нічого не утаїв, повідомив навіть про листи Софи Монку. Мені здавалося, що зараз не можна тримати при собі якісь секрети.

Блідо-блакитні очі Симмза спалахнули, коли я повідомив про ямки, які ми вчора виявили в торф'янику, і подальшій погоні.

– Це сталося добу тому, а я тільки зараз про це чую. Неймовірно.

Я не розумів, чому Террі приховав таку важливу інформацію. Навіть якщо його відсторонили від роботи. Виявляється, він уже не був інспектором. Симмз сказав, що в минулому році його знизили в званні. Так яку ж, чорт візьми, гру він затіяв? На його картці досі значилося: «Інспектор кримінальної поліції Террі Коннорс». Але тепер зрозуміло, чому він просив дзвонити йому не в управління, а на мобільний. Звичайно, гордість не дозволила Террі визнати мені, що його знизили в посаді. Але решта – непростенно. Упущена можливість зловити Монка. За цей час він встиг розправитися з Уейнрайтом і до сих пір гуляє на свободі.

Сидячий поруч Роупер усміхнувся:

– Ну і ливень. Чому б вам не затіяти цю поїздку в сонячний день?

– В наступний раз виберу погоду отримніше, – відозвався я.

– Правильно. – Він зітхнув, продовжуючи дивитися, як дощ ллє по вітровому склу. – Скотина Коннорс. Через нього ми зараз мучимося.

Я кивнув.

– Симмс сказав, що його знизили в посаді.

– Так. За дурість. Уличили в підробці записів у журналі речових доказів. Там не було нічого серйозного, лише змінені дати. Якби він відверто зізнався, його б пожурили, і цим все обмежилось. Так ні, ми занадто горді, щоб визнати помилку.

– А за що його тепер відсторонили від роботи?

Роупер задумався, ніби вирішуючи, чи слід мені розповідати.

– Він пристав до жінки, служачої в поліції.

– Неужели?

– До насильства, слава Богу, не дійшло. Він тільки ліз до неї і отримав відмову. У нього ж ширинка постійно розстебнута. На всякий випадок.

– Террі був п'яний?

– Мабуть. Він же п'яниця зі стажем. Зрозумійте мене правильно, я нічого поганого не бачу в тому, щоб випити кружечку пива або навіть дві. Сам грішний. – Роупер похлопав себе по виступаючому животу. – Більшість людей дотримуються цієї дози, і все нормально. А от Коннорс... Він і раніше прикладався до пляшки, а з тих пір, як знизили в посаді, пустився у всі тяжкі.

Я згадав голос Террі по телефону, коли розповів йому про Монка.

– І що з ним буде?

– Якщо пощастить, то просто звільнять з поліції. Але можуть завести кримінальну справу. Ідіот. Будь у мене його можливості, я б їх не марнував. – Він поглянув на мене. – Странно, що ви про це не знали. Мені здавалося, ви приятелі.

– Ми давно вже втратили зв'язок.

– На вашому місці я б не став його відновлювати. – Роупер помовчав. – А тепер розкажіть, будь ласка, про те, що сталося з міс Келлер. На неї напали?

Я розповів. Роупер уважно вислухав, час від часу киваючи. Я почав переглядати своє мнение про цього чоловіка. Террі завжди відгукувався про нього з неодобренням, називав прихвостнем Симмса. Але в будь-якому випадку Роупер дурником не був.

– Місцеві поліцейські вважають, що це пограбування?

– Так, – відповів я.

– Схоже, вони праві. Одна жінка, живе сама, на відшибі. Гріх не наведатися. І ви кажете, вона тепер займається керамікою? – Він похитав головою. – Ну і ну.

Коли ми під'їхали до Червоної Скали, у стежки на нас вже чекало кілька автомобілів і фургон з собаками. Це було близько мого автомобіля, який я вчора залишив. Поліцейські та криміналісти стояли з невеселими обличчями, натягнувши на голови капюшони. Дехто курив.

Коли Симмс вийшов зі своєї машини, до нього наблизився чоловік у цивільному одязі.

– Це Нейсміт, старший слідчий по справі, – пояснив Роупер.

Нейсміту було років сорок, сухорлявий, погляд розумний, проникливий. Він подивився на мене, але Симмс не став нас знайомити. Щось сказав йому, і той, кивнувши, відійшов. Група готувалася вирушити в торф'яник. Провідник вивів з фургона німецьку вівчарку і прикріпив до ошийника довгий повідок. Я сподівався, що собаці пощастить більше, ніж тій, яку тоді вбив Монк. Роупер пішов до криміналістів, залишивши мене одного. Правда, ненадовго.

– Доктор Хантер, давно не бачилися!

Я обернувся. Поруч стояв товстий чоловік у куртці з капюшоном. Мені не одразу вдалося впізнати Джима Лукаса, експерта, що брав участь у попередніх пошуках. За вісім років він не став стрункішим і, звичайно, постарів, але рукостискання було міцним, як завжди.

– Не очікував вас тут побачити, – сказав я, радіючи зустрічі з ним.

– Пришлося поїхати, куди ж я дінуся. – Лукас окинув поглядом торф'яник. – Чесно кажучи, не дуже хотілося відвідувати це забуте Богом місце. Ви бачили Уейнрайта?

Я кивнув. Додати було нічого.

– Треба б скоріше укрити Монка назад за ґрати, а то він тут такі справи натворить. Я чув, учора у вас і Софі Келлер тут була з ним зустріч?

– Так, ми подивилися один на одного здалеку.

– Якби не здалеку, то ви б зараз тут не стояли. І вона теж. – Лукас усміхнувся. – Як поживає Софі?

– Нормально. – Я не хотів вдаватися в подробиці.

– Слухав, займається керамікою. Умниця. Я сам у наступному році йду на пенсію. – Він нахмурився. – Сумувати за роботою не стану.

Тепер вона змінилася, не те що раніше. Занадто багато з'явилося паперової писанини. І взагалі...

– Доктор Хантер, ви готові? – пролунало знову голос Симмза.

Він виглядав безглуздо у високих резинових чоботях і новій дорогій формі. Але з ним, принаймні, було все в порядку. А ось Роупера мені було по-справжньому шкода, коли він у черевиках на тонкій підошві рушив разом зі всіма по слизькій стежці. Кінолог, смуглявий чоловік із бритою головою, йшов попереду, відпустивши повідок німецькій вівчарці на максимальну довжину.

Я наздогнав його і запитав:

– То, що йде дощ, має значення?

– Ні, – відповів він, не відриваючи погляду від собаки, – якщо вона візьме слід, все буде в порядку. Іспорити справу може торф. Він слабо тримає запах.

– Але там суцільний торф, – зауважив я, вказуючи вперед.

Кінолог суворо подивився на мене, ніби я ставив під сумнів здібності його вихованки.

– Якщо там присутній якийсь запах, то вона його почув.

Ми прийшли на місце, де вчора були з Софи. Я вказав його точно. Кінолог почав водити собаку туди-сюди, але ніякого сліду вона взяти не змогла, і Нейсміт покликав їх. Ми рушили далі по стежці, і мені здалося, що люди почали недовольно поглядати на мене.

А може, вчора ніякого Монка тут не було, і нам все просто привиділося? Боже, не допустіть, щоб через мене ці люди даремно витратили сили і час.

Проглядаючи скрізь завісу дощу, приземиста Чорна Скала повністю виправдовувала свою назву. Зараз вона була абсолютно чорною. Ми згорнули зі стежки в торф'яник приблизно в тому місці, яке Софи вказала вчора, але я його не впізнавав. Де ніде не було жодних ямок.

Але незабаром у траві з'явилися ямки, заповнені брудною водою. Я з полегшенням зітхнув. Мені вже здавалося, що ми нічого не знайдемо.

– Надо ж, скільки тут розвелось хробаків, – произніс один поліцейський.

Усі мовчали. Нейсміт подав знак кінологу приступати до роботи. Німецька вівчарка натягнула повідок, прижавши ніс до землі. І відразу потягнула провідника за собою.

– Вона взяла слід! – крикнув він, але скоро собака втратила його і стала безпечно метатися між ямками.

– Цілком ясно, що вчора тут хтось був, – пробурчав Симмз. – Знайдіть, куди він пішов.

Нейсмїт кивнув кінологу:

– Спробуйте відшукати слід.

Той повів собаку далі, а Симмз ступив до найближчої ямки.

– Доктор Хантер, як ви вважаєте, тут може знаходитись людське захоронення?

– Думаю, ні. Але сюди слід привести спеціальну собаку, вона визначить точно.

Нейсмїт присів на корточки біля однієї ямки.

– Але захоронення можуть розташовуватися десь поруч. Інакше який сенс було йому тут копатися?

– Тоді ми обшукали весь район і нічого не знайшли, – сказав Роупер. – Напевно, у нього тут сховані гроші або що-небудь ще. І він шукає це, а не трупи вбитих сестер, яких закопав вісім років тому.

В зауваженні була логіка, але Симмз заперечив:

– Ніяких грошей Монк тут не закапував. Він не міг припускати, що коли-небудь повернеться сюди. Ні, він шукає захоронення сестер Беннетт. Доктор Хантер, де знаходився Монк, коли ви його побачили?

Я оглянув торф'яник. Вчора тут усе виглядало інакше, і не було навколо яких-небудь орієнтирів, які допомогли б. Софі виконала б завдання краще, але Симмз її сюди не взяв. Мені довелося ризикнути. Я показав:

– Вон там. Приблизно в сотні ярдів звідси.

Симмз струсив краплі дощу з фуражки і уважно оглянув нічим не примітну ділянку торф'яника. Там абсолютно нікуди було сховатися, а якщо врахувати габарити Монка, то й поготів.

– Але як він там з'явився?

– Не знаю. Коли ми його помітили, він уже там стояв.

– Пустіть туди собаку! – наказав Симмз і рушив слідом.

Чим далі ми углублялися у торф'яник, тим він ставав більш топким, частіше з'являлися заплати чорної бруду і маслянистої води. Кілька разів нам довелося обминати їх. Про стан Роупера можна було лише здогадуватися. Він постійно ковзав у бруді, бормочучи під носа прокляття. Собака двічі брала слід і тут же втрачала.

Невдовзі я усвідомив, що ми рухаємось тим же шляхом, що й вісім років тому, коли Софі знайшла схожу на захоронення насип, де потім виявився дохлий борсук. Я хотів сказати про це, але вирішив не випробовувати долю.

Симмз повернувся до мене:

– Так що?

– Десь тут, але точніше вказати важко. Думаю, вон там.

Цей ділянка торф'яника нічим не відрізнявся від інших. Трава і вереск, поливані дощем.

– Ви сказали, що він гнався за вами. Яким шляхом він йшов? – спитав Симмз.

– Спочатку він переслідував нас по стежці, а потім звернув, щоб раніше добратися до дороги.

Нейсміт подав знак кінологу.

– Подивіться, може, вийде.

Раптом собака пожвавилася і натягнула повідок, топаючи лапами в чорній бруді.

– Тут трясовина! – крикнув кінолог, виводячи її назад на тверду землю.

– Продовжуйте шукати, – велів Симмз.

Кінолог нахмурився. Було зрозуміло, що він про все це думає. Кілька разів йому доводилося витягати собаку з болота. Вони втомилися. Нарешті вона раптом взяла слід на твердій землі, а незабаром залила і відступила.

– Що тепер? – невдоволено прогомонів Симмз, спостерігаючи, як собака чихає і торкається лапами свого носа.

– Амміак, – пояснив кінолог, шмиркаючи носом. Цей різкий хімічний запах і людям-то був неприємний, а чутливий собачий ніс його взагалі не витримував. Кінолог погладив собаку. – Він чекав, що його будуть шукати з собакою, і приготувався. Добре ще, що дощ розбавив і змив частину цієї гидоти.

Симмз збирався наполягати на продовженні пошуків, але тут втрутився Нейсміт:

– Скоро стемніє. Завтра ми привеземо ще собак і все тут уважно оглянемо. А на сьогодні пора закінчувати.

Він спокійно дивився в обличчя начальника. Той побарабанив пальцями в чорних рукавичках по своєму боку і проказав:

– Добре. Але завтра відразу ж...

Його слова заглушив крик Лукаса:

– Ось це новина.

Поки собака брала і втрачала слід, експерт займався своїм ділом. Він бродив навколо і все уважно оглядав. І здавалося, що щось знайшов.

Лукас стояв на невеликому пагорбі, і Симмс рушив до нього, хлюпаючи по бруду своїми високими резиновими чоботами. Справа від пагорба було невеликий укос, і внизу виднівся майже круглий проем менш метра в діаметрі.

– Вхід у печеру, – припустив Нейсміт.

Лукас подивився на карту.

– Але в цій частині торф'яника немає жодних печер. Там далі в вапняку їх багато, а тут всюди граніт. – Він склав карту. – Ні, це не печера, а штольня.

– Що? – здивувався Симмс.

– Вхід у покинутий рудник, де видобували олов'яну руду сто років тому. Більшість входів давно замуровані, але, як бачите, не всі.

Я згадав зарослий травою рудник у повороту до Червоної Скелі. Він давно вже став частиною місцевого ландшафту, його ніхто не помічав. І нікому не приходило в голову, що там може знаходитися щось під поверхнею.

Нейсміт нахилився до проему.

– У когось є ліхтарик?

Один з криміналістів протягнув йому ліхтарик, він посвітив.

– Видно погано, але те, що це глибока штольня, безсумнівно.

– Пустіть туди собаку! – наказав Симмс.

Кинолог стиснув губи, але підкорився. Собака була вся в бруді, з шерсті йшов пар, але вона вже оговталась від аміаку. І, коли наблизилась до прорізу, різко підняла вуха. Потім ретельно обнюхала найближчі камені та заскребла лапами. Кинолог потягнув її назад.

– Добре, молодець. – Він погладив собаку і подивився на Симмса. – Сумнівів немає. Він або виходив звідси, або спускався туди. Імовірно, і те, й інше.

Тривале мовчання після його слів перервав Роупер:

– Тепер зрозуміло, чому Монк рвався сюди вісім років тому. І чому його так важко знайти. – Він усміхнувся. – Цей сукин син ховається під землею.

20

Я зупинився в провулку і подивився на вікна, чи горить світло в домі Софі. Потім вимкнув двигун і трохи посидів, відкинувшись у темряві на підголовник, насолоджуючись тишею. Дощ закінчився, повсюди поблискували калюжі. Не хотілося заходити в дім. Але в мене не було вибору. По-перше, там залишилася моя сумка з речами. А по-друге, не можна їхати, не поговоривши з Софі. А з тих пір, як ми розлучилися біля дому Уейнрайтів, сталося дещо важливе.

На зворотному шляху, коли ми йшли до машин, Лукас розповів мені про шахти. Нейсміт залишив на вході у штольню пост, на випадок, якщо Монк вибереться на поверхню, хоча це було малоймовірно. Інші покинуті олов'яні шахти треба було шукати по всьому Дартмуру. Серед них були і такі, куди спускатися не наважувалися навіть спелеологи. Більшість входів давно замурували і закрили сталевими решітками, але в болотах залишалися шахти, схожі на ту, яку ми виявили. Замасковані кущами, майже невидимі...

– О заброшених шахтах ми, звісно, знали, – сказав Лукас, – але їх як укриття Монка всерйоз не розглядали. Він добре орієнтувався в болоті, проте досвіду спелеолога в нього не було. А туди, повірте мені, без цього лізти небезпечно.

– То єсть їх не перевіряли?

– Великі перевіряли з собаками після того, як зникли дівчата. Але нічого не виявили. – Лукас зітхнув. – Ми недооцінили здібності цього маніяка. Якщо Монк ховається там, то витягти його буде непросто. Вік деяких шахт – кілька сотень років, і, впевнений, на карті позначені далеко не всі. Монк міг спуститися в одному місці, а вийти на поверхню боже знає де.

Версія Лукаса оптимізму не вселяла.

– А поруч з Падбері є яких-небудь шахт? – запитав я.

– Падбері?

– Так. Там живе Софі.

– Давайте подивимося. – Він розгорнув карту і повів по ній пальцем. – Там поблизу немає нічого. Найближча шахта розташована приблизно за три милі, і її вхід замурований.

Ну гаразд, хоча б це добре. Я закрив машину, скрипнув калиткою і пройшов через неї до дому, з насолодою вбираючи свіжий повітря, переповнений після дощу ароматами полів. Я зателефонував, незабаром засов зсунувся, двері приоткрилися, і в щілину виглянула Софі. Після чого двері закрилися, дзвякнула ланцюжок, а потім знову відчинилися, вже широко. Софі мовчки повернулася і пішла коридором. Я замкнув двері і пішов слідом за нею. Зняв у прихожій брудні черевики, повісив куртку і ступив на кухню.

Вона стояла до мене спиною, різала овочі на розрізній дошці.

– Давно приїхали? – запитав я.

– Приблизно два години тому, – відповіла Софі, не обертаючись.

– Як все пройшло?

– Нормально.

Вона поклала в каструлю нарізану моркву і почала різати картоплю.

– Мені довелося розповісти Симмзу про ваші листи Монку, – зітхнув я.

– Ну і що? – байдужим тоном відповіла Софі. – Я теж повідомила, навіщо приховувати? І вже переслала їм копії листів з комп'ютера.

– То єсть все в порядку?

– А хіба закон забороняє писати листи?

Вона продовжувала різати картоплю.

– Тоді чому ви така зла?

– Чому? – Софі кинула ніж. – Тому що вони поводитися зі мною як... з злочинницею. Ніхто нічого не сказав. Ні про те, що сталося з Уейнрайтом, і взагалі... Я навіть не знала, що ви кудись поїхали. Потім прийшла жінка в поліцейській формі, з огрублим обличчям і сказала, що відвезе мене додому.

– Я вам співчуваю.

Вона зітхнула:

– Зрозуміло, ви не винні. Але дуже неприємно, коли перед твоїм обличчям зачиняють двері. Так, я більше не консультувала поліцію, але не слід було поводитися грубо.

– Чекати від них хороших манер не доводиться.

– Звісно. Тепер розповідайте.

Я повідомив їй про Уейнрайта і про виявлений вхід у покинутий штольню.

– Симмз наказав відправити туди групу спелеологів, проте Лукас сумнівається, що Монк сидить там і чекає. Він напевно здогадався, що вхід рано чи пізно знайдуть. Але Лукас говорить, що в околицях багато інших.

– Значить, ось чому він рвався в болото, обіцяв показати поховання. Йому просто потрібно було дістатися до входу в шахту. А я думала...

– Звідки вам було знати? Але є ще новини.

І я розповів їй про Террі. Софі здивувалася:

– Його відсторонили від роботи? Який жах!

– Він сам у всьому винен. Більш того, в останній час почав сильно пити. Симмз сказав, щоб ми негайно подзвонили Роуперу, якщо Террі приїде або зв'яжеться по телефону. Хоча після загибелі Уейнрайта він не насмілиться.

– То є його відсторонили від роботи, а він продовжує зображати інспектора кримінального розшуку?

– Так.

– І що це означає?

– Напевно, Террі вирішив в одиночку полювати на Монка і тим себе реабілітувати. Симмз поки не хоче про це думати, але я впевнений, що з Уейнрайтом розправився Монк. Більше нікому. Хто ще міг, уходячи, плюнути на підлогу? – Я подивився на Софі. – Може, вам усе ж краще пожити в іншому місці, поки все заспокоїться?

Вона пок^тнула головою.

– Ми це вже обговорили.

– Але, враховуючи загибель Уейнрайта...

– Не розумію, що Монк може мати проти мене? Навіть якщо це він убив професора. Нічого поганого я йому не зробила.

– А що зробив Уейнрайт? Словесно образив його вісім років тому, тільки й всього. І ось тепер він мертвий. – Я говорив спокійно, намагаючись не розізлитися. – Ми не знаємо, що на умі у маніяка. Можливо, Террі правий, і він збирався розправитися зі всіма, хто брав участь тоді в пошуках. А ви привертали його увагу ще й своїми листами. Так чи варто ризикувати?

Вона стояла, вперто піднявши підборіддя.

– Я не бачу ніякого ризику.

– Софі...

– До речі, я сказала поліційним те саме. Ніякий мені захист не потрібен. А ви, якщо хочете, можете поїхати.

Хороша ідея. Сумку я давно зібрав, треба просто взяти її і вирушити до машини. А Софі нехай залишається і розбирається з Монком сама. Але я не міг поїхати і залишити її тут саму. І зовсім не тому, що вона мені подобалася і між нами промайнуло іскра. Ні, все простіше. Так не можна робити принципово.

Я зітхнув.

– Ви ж знаєте, що я нікуди не поїду.

Софі втомлено усміхнулася:

– Так. Дякую вам.

– Але обіцяйте хоча б подумати про переїзд.

– Обіцяю.

На вечерю було овочеве рагу, на яке пішли всі запаси Софі з комори і холодильника. За їжею ми мало розмовляли. Софі підбадьорювалася, але я бачив, що вона почувається погано. Напевно, до сих пір страждає від головних болів. Після вечері я відправив її відпочивати, сказавши, що приберу зі столу і помию посуд. Дивно, але Софі погодилася.

– Якщо захочете випити, будь ласка, частуйтеся. У буфеті в вітальні є віскі та бренді.

Вона піднялася вгору, а я помив посуд, прибрався на кухні і пішов за випивкою. Віскі було так собі, а ось арманьяк п'ятнадцятирічної витримки мені сподобався. Я налив бокал і влаштувався на дивані, поглядаючи на вогонь у печі. Все в цій кімнаті так чи інакше було пов'язано з господинею. На низькому столику стояли її роботи. Вази покрупніше розташувалися на підлозі. Меблі, килим, все інше було непримхливим, але симпатичним, як і вона сама. Навіть диванні подушки випромінювали її запах. Я потягував арманьяк і міркував про Софі. Мене дивувало її упертість. Чому вона так наполегливо не бажає виїхати звідси хоча б на пару днів? Що її тут тримає?

Вскоре я незаметно заснув. Прямо з бокалом у руці.

Розбудив мене телефонний дзвінок. Я різко випрямився, поставив бокал і пішов до комоду, де стояв телефон. Зняв трубку, перш ніж він зазвонив знову. На годинах було пів на третю. В таку пору мало хто телефонує просто так.

– Алло!

Почекавши, я вже збирався покласти трубку, але, почувши сопіння, завмер. Чітке, таке, наче людині на іншому кінці дроту важко дихати. І я раптом зрозумів. Так це ж Монк.

– Що ви хочете? – Як мені вдалося швидко знайти дар мови, не уявляю.

Він не відповів. Продовжував сопіти. А потім у трубці пролунав м'який щелчок і короткі гудки. Я акуратно поклав трубку. Прислухався. В будинку було тихо. Потім перевірів визначник номера, записав, поступово відходячи від стресу. Подзвонив Роуперу і залишив повідомлення. Малоімовірно, що він повірить, що це був Монк.

Але я знав – сюди дзвонив саме він.

Я пішов перевірити вхідні двері та оглянув усі вікна. Звісно, якщо Монк вирішить сюди прийти, його не зупинять ані вікна, ані новий замок і засув на вхідних дверях.

Я повернувся в вітальню, поклав дрова в піч, підкинув ще дров. Коли полум'я розгорілось, закрив дверцята печі і поставив кочергу так, щоб до неї було легко дотягнутися.

Тепер треба чекати, коли настане ранок.

21

Вночі я зателефонував Роуперу, тому що у мене не було номера мобільного телефону старшого слідчого Нейсмита. Але трохи пізніше я все ж з'єднався з його автоответчиком на роботі, стисло повідомив про відбувається і залишив номер телефону Софі. Мобільної зв'язку в цих місцях довіряти було не можна.

Я намагався заснути, але безрезультатно. Задрімав лише під ранок, але незабаром мене розбудили пташині крики за вікном. Я потер затеклу шию, піднявся нагору і став під гарячий душ, після чого почувався бадьоріше.

Коли я спустився вниз, Софі була вже на кухні, у махровому халаті.

– Доброго ранку! Сьогодні у нас на сніданок вівсянка. Потім треба сходити в магазин.

– Чудово, я люблю вівсянку, – відповів я.

Вона потерла очі.

– Відчуваю себе зовсім розбитою. Упевнена, що й виглядаю погано.

Мені так не здавалося. Навіть з розтріпаними після сну волоссям і в халаті Софі була привабливою.

– Ви хотіли щось сказати? – запитала вона, усміхаючись.

Так, хотів, але не щодо її зовнішності, а...

Мої роздуми перервав різкий дзвінок телефону. Напевно, Роупер або Нейсміт.

– Можливо, дзвонять мені, – швидко промовив я, але Софі вже взяла трубку.

– Так... він тут. Одну секунду.

– Чому ви думаєте, що це був Монк? – запитав Ро-упер після привітання.

– Інтуїція, – промовив я, кинувши погляд на Софі. – Він мовчав, але мені здалося, що здивувався. Видно, не чекав, що відповідь чоловік.

– Тільки й всього? – У голосі Роупера пролунав сарказм. – А чому ви вирішили, що дзвонив чоловік?

– Дихання у нього було важке. Сопів, як астматик.

– Важке дихання? А може, це якийсь хуліган?

Я сильніше стиснув трубку.

– Зважте на те, що у Монка перед втечею діагностували серцевий приступ. Мало ймовірно, що це була імітація.

Важко уявити, що Монку вдалося б втекти, як би серйозний був приступ, але тюремних лікарів все ж щось переконало.

– Гаразд, перевіримо номер, з якого дзвонили, – сказав Роупер після тривалого мовчання. – А я до вас скоро заїду поговорити.

– Спеціально? – здивувався я.

Роупер усміхнувся:

– Ну чому ж спеціально, доктор Хантер? Я знаходжусь неподалік, і начальник доручив мені стежити за вами та міс Келлер.

Так, година від години легше, подумав я, кладучи трубку.

– Не чи справді Монк дзвонив сюди? – запитала Софі, зриваючись голосом.

– Так, вночі.

– І я дізнаюся про це тільки зараз?

– Якщо він зателефонує знову, я попрошу його почекати і схожу за вами.

– Вибачте, – розгублено промовила вона і сіла на стілець.

– Але мені тільки здається, що дзвонив Монк.

– А... – Вона розчаровано махнула рукою. – Можливо, дзвонив Террі Коннорс.

– Мало ймовірно. Чому ж він тоді мовчав?

– А чорт його знає? З нього вийде. – Вона потерла скроні і спробувала усміхнутися. – Террі Коннорс або Джером Монк. Небагатий вибір.

– Є новина краще: скоро тут з'явиться Роупер.

Софі засміялася:

– Чудово, нагодуємо його вівсянкою!

Роупер застав нас у кілні. Після сніданку Софі захотіла попрацювати.

– Я нічого не робила вже багато днів. А в мене замовлення від ресторану, яке потрібно виконати в кінці місяця.

Вона наділа чоловічий робочий комбінезон, вигорілий і брудний. Запустила гончарний круг і почала працювати, спритно маніпулюючи глиною, ніби матеріал приймав форму за власною волею.

– Хочете спробувати? – запитала вона.

– Ні, дякую.

– Боїтеся?

Софі підрівняла краї тарілки і скинула залишки глини на великий клаптик на верстаку.

– Що це? – поцікавився я.

Вона сором'язливо усміхнулася і почала великим пальцем розмазувати кульку глини, яку щойно додала.

– Нічого. Просто звикла ось так утилізувати відходи. Куля росте. Мені це подобається. Я дивлюся на нього і заспокоююсь. Загалом, свого роду психотерапія. – Софі витерла руку об ганчірку і подивилася на мене. – Прогуляйтеся по саду, будь ласка. Мені легше працюється одній.

Я кивнув і рушив по саду, обережно ступаючи по мокрій траві. Над деревами висіла легка димка дощу. Коли-небудь ці яблуні плодоносили, і, напевно, рясно, але тепер стояли покривившись від часу, доживаючи свій вік, як і сам дім. Але за старою звичкою на їхніх гілках за літо все ж з'являлося щось. Трава внизу була покрита опалим яблуками. Вони вже наполовину загнили, від чого в повітрі відчувався слабкий запах сидру. Один-два зів'ялого плоду можна було побачити на голих гілках. Вони висіли, як іграшки, які забули зняти з викинутої різдвяної ялинки.

Тишу порушив віддалений гул автомобільного двигуна. Я направився до воріт.

– Єле вас знайшов, – проворчав Роупер, виходячи з машини.

– Ви ж сказали, що знаходитесь десь поблизу, – зауважив я.

Він усміхнувся, оглядаючи дім і сад.

– Весь світ відносний, чи не так, доктор Хантер? А де міс Келлер? Чи її слід тепер іменувати Триск?

– У кілні, – відповів я, ігноруючи його сарказм.

Він з осторогою поглянув на навколишні стару цегляну кладку будівельні риштування.

– Конструкція надійна?

– Так, але голосно чхати не рекомендується.

Ми направилися до входу. Софі зустріла нас на порозі, витираючи руки об ганчірку. Роупер усміхнувся:

– Добрий день, міс Келлер. Цікава у вас робота.

Вона захлопнула за собою двері.

– Так, і я не збираюся її переривати. Адже ви приїхали до Девіда, от з ним і спілкуйтеся.

– Взагалі-то мені потрібні ви обоє. – Роупер серйознішав. – У світлі тільки що виниклих обставин.

– Щось сталося? – запитав я.

Він кивнув.

– Дружина Уейнрайта описала зовнішність вбивці. Це був Монк.

* * *

– Я нікуди звідси не поїду!

Ми сиділи на кухні, точніше, сидів я і Роупер, а Софі стояла, вперши руки в боки. На ній досі був робочий комбінезон, в руках три пусті чашки, які вона поки не надумала наповнити чаєм.

Роупер втомлено знітив плечима, немов людина, що вичерпала всі аргументи.

– Але це всього на кілька днів. Ви повернетесь, як тільки Монк знову опиниться у в'язниці.

– В останній раз на це у вас пішло три місяці, – заперечила Софі. – І що, ви радите мені на цей термін припинити жити?

У Роупера було обличчя, ніби він готовий задушити її. І зараз я його не засуджував.

Джин Уейнрайт оговталася від шоку і детально розповіла, що сталося в їхньому домі. Ніч кормила її тріском. Вони з чоловіком спали в різних кімнатах, і вона спочатку вирішила, що він встав і бродить по дому. Це було йому властиво, як і багатьом, що страждають подібним захворюванням. Джин накинула халат і поспішила до сходової площадки. Увімкнула світло і побачила чоловіка, лежачого внизу серед уламків скла і фарфору. Над ним височів Монк.

Вона впала без свідомості. В такому вигляді її виявила прийшовша вранці прибиральниця. Криміналісти підтвердили: так, це був Монк. У домі знайдено безліч відбитків його пальців, позитивним виявився і аналіз ДНК слини. Тобто Монк навіть не намагався замести сліди. Йому було на це в буквальному сенсі наплювати.

Поліції вдалося з'ясувати, що вночі Софі дзвонили з таксофона з околиць Принстауна, невеликого містечка, оточеного болотами. Там же

неподалік знаходиться дартмурська в'язниця, де Монк провів перші роки ув'язнення. Навряд чи це можна вважати збігом. І найголовніше: поблизу розташована покинута олов'яна шахта. Туди вже спускалася група спелеологів. Штольні шахти, найбільшої біля Чорної Скал, зараз після дощів затоплені і непрохідні.

Роупер сумно усміхнувся:

– Непрохідні для них, але не для цього покидька. Очевидно, він спеціально зателефонував звідти, щоб нас позлити. Якимось чином корчувався в болоті, став там копатися, ніби шукає поховання. Це все також, щоб нас заплутати, збити з пантелику. Але тепер, коли ми його секрет розгадали, він рано чи пізно знову опиниться за ґратами. Ось тільки скільки встигне наламати дров...

Він пояснив, що тепер, коли вбивця Уейнрайта встановлений, його спроба увійти в контакт із Софі сприйнята настільки серйозно, що Симмс наказав організувати для неї надійне місце проживання під охороною поліції.

Софі заперечувала.

– Це робиться для вашого блага, – наполягав Роупер.

– Дякую, але дозвольте мені самій вирішити, що для мене благо! Я не стану жити в якому-небудь брудному домі під охороною через дурний дзвінок. Вже ж є докази, що це був Монк?

Роупер насмішливо підняв брови.

– А те, що кілька днів тому в ваш дім хтось вломився і вдарив вас так, що ви втратили свідомість, також дурниця? Ви все ще нічого не пам'ятаєте?

Софі ненавмисно доторкнулася до струсу на обличчі.

– Якби пам'ятала, то обов'язково розповіла б вам. Але в будь-якому випадку до Монка це не має відношення. В місцевій поліції випадок вважають пограбуванням.

– Розумію. – Роупер кивнув. – І що ж у вас вкрали?

Софі зам'ялася.

– Гроші з ящика в кухні, правда, їх було небагато, і кілька дешевих прикрас. Я не стала про це заявляти.

Дивно, але Софі не згадувала ні про які пропажі. Роупер подивився на неї в упор.

– Послухайте...

– Не хочу нічого слухати. Нікуди звідси не поїду. Чи ви дійсно вважаєте, що я залишу всі свої справи тут?

– Монк знає вашу адресу. Затіваючи з ним переписку, ви фактично запросили його в гості.

– Я вже казала: не поїду.

Роупер зітхнув і подивився на мене, ніби кажучи: тепер ваша черга.

– Він правий, – промовив я. – У домі вам бути небезпечно. Не хочете побути під охороною поліції, поживіть кілька днів в готелі або у сестри.

Моя пропозиція вивело Софі з себе.

– Ні вже, краще я зустрінуся з Монком! – Вона повернулася до Роупера. – Вибачте, ви даремно марнуєте час. Дозвольте мені повернутися до роботи. – І вона вийшла.

Роупер подивився їй вслід.

– Що тепер робити? – запитав я.

Він знизив плечима.

– Можна, звичайно, встановити тут сигналізацію, але користі від неї буде мало. Монк розбереться з нею задовго до того, як прибуде група захоплення.

– А якщо поставити охорону тут?

– Ми не приватне агентство. Наше діло – запропонувати їй переїхати на час у безпечне місце, але вона воліє жити, засунувши голову в пісок. – Роупер встав. – Я доложу шефу, а вже як він вирішить, не знаю.

Я проводив його до машини, повернувся в дім за курткою і направився в кілн. Там вовсю гудів гончарний круг. Софі надавала форму витонченій чаші.

– Змінювати рішення я не збираюся, – промовила вона, не відриваючи погляду від виробу.

– Знаю. Просто зайшов подивитися, як ви.

– У мене все в порядку.

– Чому ви не повідомили, що у вас пропали гроші і прикраси?

– Навіщо? Грошей було мало, а прикраси дешеві.

Я промовчав, Софі зняла чашу і подивилася на мене.

– Дозвольте мені трохи побути одна, добре?

Мені залишалося лише знизити плечима і вийти. Вдихаючи вологий повітря, я повернувся до дому.

Чому Софі проявляє таку впертість? Я дивувався, що вона взагалі мене тут тримає. Тільки вона? Або є ще причина, про яку я згадав, дізнавшись про втечу Монка. Ні, набагато раніше. Це тихо дрімало в мені всі вісім років і мало відношення до невдалих пошуків поховань у болоті.

Мені потрібен був відповідь.

У кухні мій мобільник просигналізував про надійшовше повідомлення. Мережа тут ненадійна, залежить від погоди, але зараз, очевидно, все було в порядку. Я дістав телефон і прочитав повідомлення: «Олдвич, паб в мотелі, 2 години дня».

Відправником був Терри.

При в'їзді в Олдвич туман розвіявся, але зате моросящий дощик змінився справжнім дощем. Затяжним. Торфяник під безкінечним сірим небом виглядав тепер безжальною пустелею.

У мотелю стояла одна машина. На звалищі, напевно, можна було знайти краще. Важко уявити, що Терри їздить на такій. Так, жовтий «міцубісі» зник, але для Терри зовнішній вигляд його автомобіля завжди мав велике значення.

Мої сумніви розсіялися, коли я увійшов у паб. За столиком в кутку сидів єдиний відвідувач. Значить, автомобіль належав йому. Вид у відвідувача був недбалий, одяг помятий, на щоках тижнева щетина. Він сидів, витріщаючись у кружку з пивом. Таке вираження я бачив на його обличчі вперше. Ця людина не була схожа на Терри. За столом сидів невдаха.

Згадавши мене, він миттєво змінився. Обличчя посуросіло, плечі розправилися. Терри відкинувся на спинку стільця і подивився на мене майже з колишньою пихатістю.

– Я думав, ти не прийдеш.

Початково я і не збирався приходити. Роупер просив зателефонувати, коли Терри з'явиться, ось і треба було це зробити. У крайньому разі видалити повідомлення і забути. Але, по-перше, мені не хотілося звітувати Симмзу про свої особисті справи, а по-друге, цікаво було послухати Терри.

Я сів навпроти, відчуваючи, як від нього розмито потім.

– Зачем поткнув?

– Може, вип'єш?

– Я не маю наміру тут довго затримуватися.

Софі вважала, що я поїхав за продуктами. Це була правда. По шляху до сюди я зупинився у місцевому магазині і зробив покупки. Але надовго залишати її одну не збирався.

– Вважаю, це стане продовженням нашої старої розмови. – Терри глотнув пива. – Хтось знає, що ти вирушив сюди?

– Ні.

– А Софі? – Він усміхнувся. – Тільки не стверджуй, що у вас просто дружні стосунки.

– Терри, чому ти не скажеш прямо, що тобі потрібно?

– Але ваша дружба довго не триватиме. Повір моєму досвіду.

Я встав, щоб піти. Він підняв руки.

– Гаразд, гаразд. Що, не можна пожартувати?

Я знову сів.

– Говори, або я піду.

– Гаразд. – Терри допив пиво і поставив кружку. – Монк даремно часу не втрачає. Я знаю про Уейнрайта.

– Звідки? Адже Симмз постарався, щоб про Монка в новинах не згадували.

– У мене ще залишилися друзі в поліції. Від них я знаю також, що він ховається десь у покинутих шахтах.

– Він підняв голову. – І що сказав про мене Симмз?

– Що тебе відсторонили від роботи.

– Пояснив чому?

– Це я знаю від Роупера.

Терри поморщився.

– А... ця брудна дволика сволота.

– Він сказав, що ти пристав на когось-там з поліції і вона поскаржилася на тебе.

– Пристав? Та я просто перепив тоді пива, ну і закотився до неї. Повір мені, вона не заперечувала. Але потім їй хтось порадив подати скаргу.

– А чому ти явився до мене тоді як офіційне особа? А вдруге навіть натякав, що я підозрюваний у нападі на Софі? Чому це тобі було потрібно?

Терри потягнувся до кружки, потім згадав, що вона порожня, але продовжував тримати її в руці.

– Важко пояснити.

– Спробуй.

Він похмуро глянув на дно кружки.

– Я втратив усе – сім'ю, роботу. Все, що в мене було. І ось, коли втік Монк, я згадав, як не дав йому піти тоді на болоті. А також згадав, що продовжую служити у поліції. Навіть відсторонений від роботи. Я не можу просто сидіти вдома і слухати по радіо новини. Я знаю, як

працює голова у Симмза. Він зробив собі кар'єру на Монку. На тому, що упрятав його за ґрати, і цей побіг зараз для нього важкий удар.

– І що?

– А те, що він всіма силами прагне прикрити свою дупу. Особливо після загибелі Уейнрайта. Для нього смерть подібно до того, якщо преса пронюхає, що вбивця Монк. Ти ж спілкувався з ним і знаєш, що я правий. Уейнрайт і Симмз були друзями, наскільки такі сволоти здатні дружити. І як же це буде виглядати, навіть якщо начальник поліції не в силах захистити свого друга? Особливо неприємно, якщо журналісти почнуть запитувати, чому Монк корчився до Уейнрайта.

– Це ясно, – сказав я. – Досить згадати, як тоді Уейнрайт сказав про нього: «Уряд даремно витрачає гроші на утримання таких монстрів у тюрмі, їх треба умертвити». Ти ж сам казав, що Монк може почати переслідувати кожного, хто брав участь тоді в пошуках. Чи це також вигадка?

– Ні, тут все набагато глибше. Чи не вважаєш ти, що такий маніяк, як Монк, вирвавшись нарешті на волю після восьми років сидіння, вирішив прикінчити лише кволого археолога, який раз поразив його почуття?

– Тоді чому він його вбив?

– Щоб поквитатися із Симмзом. – Терри нахилився вперед. – Начальник поліції – найбільший ворог маніяка. Але до нього йому не дістатися, і він прагне принизити його, розправитися з тим, з ким можна. Наприклад, з Уейнрайтом. Він може багатьох прикінчити, поки його спіймають. Тому що знає, що потім йому на волю не вибратися. Він же в початку року до смерті забив сокамерника.

– Навіщо ти мені це кажеш? Що я можу зробити?

– Увези Софі з дому. Я чув, що дім стоїть на відшибі. Тепер, після вбивства Уейнрайта, на Монка організують повномасштабну полювання. Довго йому в шахті не вдасться просидіти, його ловля – питання кількох днів. Але за ці дні загнаний в кут маніяк може скоїти ще злочини. Загалом, увези її кудись у безпечне місце.

– Я намагався, але вона рішуче відмовляється. То чи вона не хоче залишати свою роботу, або просто через впертість.

– Що за робота? – запитав Терри, а потім кивнув, мабуть, згадавши. – Так, так, звичайно, ці її чортові горщики.

– Сьогодні Симмз надіслав Роупера вмовити її переїхати в дім під охороною поліції, але вона не погодилася. А в її домі вони ставити охорону не хочуть.

– Звісно, там ставити охорону не можна. – Терри усміхнувся. – Якщо журналісти дізнаються, що він взявся охороняти колег Уейнрайта по пошуках, то відразу здогадаються, що тут замішаний Монк. Так чи політик Симмз піде на таке? Він стане до останнього приховувати всі факти.

– Чому ти не сказав мені раніше?

– Ти думаєш, мені легко було б прийти до тебе і зізнатися, що мене понизили до сержанта? Але я все ж хотів тебе попередити. – Терри поглянув на дно порожньої кружки. – Я й так зробив багато помилок. Хватить.

– Але чому ти не розповів Нейсміту або Роуперу про те, що в торф'янику ми бачили Монка? Адже пропав майже добу.

– Визнаю, я вчинив неправильно. Вирішив, що вам це почудилося. До того ж я тоді занадто багато випив. – Террі зітхнув. – Тепер шкодую.

Я встав.

– Добре, Террі, мені пора йти. Я візьму до уваги твою інформацію.

Він кивнув.

– Передай від мене привіт Софи. І не попадайся на її уловки. Мовляв, вона беззахисна, ранима... Вона мною теж довго маніпулювала.

Ішов дощ, але я його не помічав. Завів двигун, виїхав з Олдвіча, не маючи ані найменшого уявлення, куди їду. Звернув на якусь вузьку дорогу, рушив по ній, поки не натрапив на зарослі плющем ворота, за якими на полі під дощем паслися дармурські поні. Мені довелося зупинитися.

Отже, що ж виходить: Софи і Террі?

Так адже вони один одного терпіти не можуть. Вісім років тому майже не спілкувалися, а коли доводилося, ледве трималися в рамках пристойності. І про що це свідчить? Між ними раніше нічого не було? Як же я не подумав про це? Напевно, тому, що до їхніх відносин мені не було діла. Так і зараз, що мені до її минулого?.. Хіба я маю право

засуджувати Софи? Або ревнувати? Звичайно ж, ні. То в чому ж справа?

Схоже, в тому, що я відчуваю: їхні справи якось пов'язані з тим, що відбувається. Террі Коннорс щось задумав.

Один поні підійшов до воріт, пузатий і брудний. Наклонив голову і з цікавістю подивився на мене своїми темними очима. На лобі в нього виднілося жовтувате пляма. Воно здалося мені дивно знайомим.

Боже, так саме на цьому місці на лобі Монка вм'ятина.

Я завів машину і знову поїхав через Олдвіч, навіть не глянувши, залишився чи у мотелі автомобіль Террі.

Знову почав густіти туман, і незабаром мені довелося сповільнити хід. До дому Софи я добрався вже в сутінках. Там стояв якийсь автомобіль. Залишивши куплені продукти в багажнику, я поспішив до вхідних дверей. Потягнув. Вони були замкнені. Я подзвонив і став чекати, напружуючи слух. У домі було тихо. Нарешті засов зрушився, і двері відчинилися.

– Що за машина стоїть... – почав я і замовк.

Крізь дверну шпарину на мене пильно дивився чоловік.

– Це мій автомобіль. Що ви хотіли?

Перш ніж я встиг відповісти, ззаду пролунав голос Софи:

– Нік, впустіть його. Він свій.

Незнайомець оглянув стежку і сад, зняв ланцюг і відсунувся. Це був кремезний чоловік років тридцяти, з короткою стрижкою, у джинсах і вицвітілій трикотажній сорочці. Пропустивши мене, він задвинув засов і замкнув двері.

Софи привітно зустріла мене в коридорі. Біля неї стояла симпатична блондинка, невисока, схожа на гімнастку. Обличчя спокійне, впевнене? На потилиці кобура з пістолетом.

– Девід, познайомтеся, це мої охоронці. Стефані Кросс і Нік Міллер.

23

Цих двох можна було прийняти за кого завгодно, тільки не за поліцейських. Учителі, медики – ось перше, що спало на думку. Ну звичайно, якщо не звертати уваги на пістолети.

– Отже, Роупер передумав? – запитав я.

Ми сиділи на кухні за столом. Софи готувала вечерю з куплених продуктів.

– Який Роупер? – здивувався Міллер.

– Інспектор Роупер. Права рука начальника поліції.

– Ми так високо не літаємо. Нами керує старший слідчий Нейсміт. Велів зібрати речі і їхати сюди. А чому, навіщо – нас не стосується.

Нік Міллер виявився хлопцем усміхненим і товариським.

Він почав рано сивіти, але це його не старило. Кросс виглядала молодшою, думаю, їй ще й не тридцять. Вона поводитися не так активно, як напарник, але її мовчання дивним чином підбадрювало і заспокоювало.

– Довго ви тут будете? – поцікавилася Софи, поклавши нарізану цибулю на сковороду. Я бачив, що вона заспокоїлася. Боятися більше було нічого.

– Скільки належить, – відповів Міллер. – Не турбуйтеся, плутатися у вас під ногами ми не станемо. Правда, поїти і годувати нас доведеться. – Він усміхнувся. – Перед тим як класти м'ясо, треба добре обсмажити цибулю.

– Може, ви самі станете до плити? – жартівливо обурилася Софи.

– Ні, готувати їжу в мої обов'язки не входить. Але я на чверть італієць і в кулінарії розбираюся.

Софи звернулася до його напарниці:

– Він завжди такий?

Мені здалося, що білокура Стефані усміхнулася, хоча насправді вираз на її обличчі не змінився. Василькові очі були уважними.

– Нік, ти не виправний.

Міллер нахмурився з натягнутою образою.

– А що я такого сказав?

Напевно, в їх обов'язки входила й психотерапія. Людину легше охороняти, коли він спокійний, а не шарахається від кожної тіні. А Софи визначено заспокоїлася. Радіти цьому мені заважала зустріч із Террі. Я зателефонував Роуперу, залишив на автоответчику коротке повідомлення, не вдаючись у подробиці. Якщо захоче дізнатися більше, то зателефонує.

Поговорити з Софи про це вдалося, коли охоронці залишили нас нарешті одних.

– Вони славні, правда? – весело помітила вона, помішуючи соус для макаронів, який готувався на повільному вогні. У кухні пахло часником і помідорами. – Таких поліцейських я не зустрічала. Вони з'явилися через годину після вашого від'їзду. Спочатку я подумала, що це туристи заблукали. Але вони показали документи і пояснили, що їх прислав Нейсміт. Уявляєш?

– Так.

Софи перестала помішувати ложкою в каструлі і подивилася на мене.

– Ви якийсь не такий. Щось сталося?

– Я тільки що бачився з Террі Коннорсом.

Вона замовкла, повернувшись до плити.

– І що він на цей раз придумав?

– Серед іншого розповів про ваш роман.

– Не може бути?

– А я не здогадувався.

Я не бачив її обличчя, вона стояла до мене спиною. Помішувала ложкою в каструлі.

– По-перше, нічого особливого в нас не було, а по-друге, це давно закінчилося.

Я мовчав. Софи сказала:

– І до того, що відбувається зараз, ці відносини не мають жодного відношення.

– Ви впевнені?

Вона спалахнула.

– В будь-якому випадку це не ваше діло. Чому я повинна вам все розповідати?

Якщо це не моє діло, то не треба було дзвонити і просити про допомогу. А тепер те, що задумав Террі, зачіпає нас обох. Соус у

каструлі кипів і пузирився.

– Помішайте, а то підгорить, – сказав я і пішов нагору.

Моя сумка була майже зібрана. Я кинув у неї залишки речей. Тащитися в Лондон не хотілося, але ще менше було бажання залишатися тут. Софи під охороною, значить, я більше не потрібен.

Я підняв сумку і... зустрівся поглядом з Софи. Вона ввійшла без стуку.

– Що ви робите?

– Зібрався їхати.

– Зараз?

– Так. З вами двоє озброєних охоронців, так що все в порядку.

– Девід... – Вона закрила очі і пот rubbing виски. – Террі Коннорс не вгамовується, все ще будує інтриги. Так, мені слід було вам розповісти про наші минулі стосунки, але я не наважилась. Тут немає чим пишатися. У нас все сталося якось несподівано. З мого боку це було дурним захопленням, а він переконував мене, що розлучається з дружиною, оформляє розлучення. Коли я зрозуміла, що це брехня, відразу порвала з ним. Ось і все.

– І як давно ви його бачили?

– Дуже давно. Клянуся. – Софи наблизилась до мене. – Прошу вас, залиштеся на ніч. Якщо завтра захочете виїхати, обіцяю, що не стану вас затримувати.

Після деяких коливань я поставив сумку на підлогу.

– Ось так правильно. – Софи на мить прижалася до мене і зникла за дверима.

Вечеря пройшла доброзичливо і спокійно. Переважно завдяки Міллеру. Він не переставав жартувати, розповідав анекдоти, яких знав безліч. Напарниця говорила мало, усміхалася його жартам. До лазаньї Софи відкрила пляшку вина. Поліцейські ввічливо відмовилися, а ми з Софи випили.

Телефонував Нейсміт, перевіряв, чи все в порядку. Я взяв трубку у Міллера і запитав:

– Є новини про Монка?

– Поки немає, – відповів він.

Я виразив подив, що прислали охорону. Адже вранці Роупер не збирався цього робити.

– Старший слідчий не інспектор Роупер, а я, – усміхнувся Нейсміт. – На телефонній трубці в кабіні автомата, звідки вам дзвонили вночі, виявлено відбитки пальців Монка. Так що ви були праві: це він. Я вирішив вжити необхідних заходів.

– Чудово. Тільки від Симмза я подібного не очікував.

Він замовк.

– Начальник поліції – людина зайнята. І зовсім не обов'язково його турбувати по різних дрібницям.

Іншими словами, Симмз про це не знає. Також було ясно, що між ними згоди немає. Залишалося сподіватися, що це не заважатиме справі.

– Я прислав вам найкращих поліцейських, – продовжив Нейсміт. – З чіткими вказівками, як діяти в разі тривоги. І ви зобов'язані підкорятися будь-яким їх наказам. Ніяких заперечень, зрозуміло?

За вечерею про Монка ми не сказали ні слова. Невдовзі поліцейські перевірили дім, задерли на вікнах штори, щоб ніхто ззовні не міг заглянути, і сіли по обидва боки від Софи. Міллер ближче до дверей, Кросс – до вікна. Софи постійно доливала вина в свій бокал.

– Ви давно служите в поліції? – поцікавилася вона.

– Так, – відповів Міллер.

– І завжди працюєте разом?

– Ні. Це залежить від завдання.

– Від завдання... – задумливо проговорила Софи і з гуркотом поставила свій бокал на столик. Я зрозумів, що вона п'яна. – Ну... я мала на увазі, що ви...

– Ми просто працюємо разом, – пояснила Стефані Кросс.

– А... просто колеги, розумію. – Софи махнула рукою у бік пістолетів у кобурах. – Їх, напевно, незручно носити.

Міллер усміхнувся:

– Ми звикли.

– Можна подивитися?

– Краще не треба. – Міллер залишався все так само добродушним, Кросс спокійно дивилася на Софи, але я відчував, що ці питання їм не подобаються.

А от Софи нічого не помічала.

– Ви коли-небудь застосовували зброю? Ну, я маю на увазі, стріляли в злочинця?

Тут я не витримав:

– Софи...

– Законне питання, – проговорила вона з п'яною безтурботністю. – Якби Монк увійшов сюди, ви змогли б його вбити?

Міллер і Кросс переглянулися.

– Будемо сподіватися, що він не увійде.

– А якщо таке станеться...

– Хотіли б кави? – запитав я.

Міллер кивнув.

Софи прищурилася.

– Кава? Так, так... звичайно. Вибачте.

Я встав, щоб зварити його.

– Ні, краще я. – Софи зробила спробу піднятися і, покачнувшись, ухватилася за стіл. – Ой...

Я підтримав її.

Вона була бліда. Пробувала усміхнутися, але це в неї вийшло погано.

– Нічого, вино.

– Може, ляжете в ліжку? – запропонував я.

– Так... можливо.

Я повів її нагору.

У спальні вона відразу впала на ліжку.

– Вам погано? – запитав я.

– Не знаю, – відозвалася Софи. – Слабкість, і кружиться голова. Я сама винна. Цілий день нічого не їла, а потім випила вина.

– Від цього вам взагалі слід було утриматися. Ви поки не оговталися від струсів.

– Нічого, висячу, і вранці все буде добре. – Вона слабо усміхнулася. – Ідіть до них. Угостіть кавою. Бачите, яка я погана господиня.

Я спустився на кухню. Міллер і Кросс про щось говорили, але при моєму появі замовкли. Міллер з радістю в руці, відсунувши штору, вдивлявся у вікно. Кросс мила посуд у раковині.

– Як вона? – запитав Міллер.

– Нічого, відоспиться, – відповів я. – Щось сталося?

– Ні, просто перевірка. – Він сунув радію в кишеню. – Пропозиція кави залишається в силі?

– Звичайно.

Я поставив чайник на плиту, насипав у три чашки розчинну каву.

– Я не буду, дякую, – сказала Кросс.

– Стефані не п'є ні чаю, ні кави, – пояснив Міллер. – Вважає кофеїн отрутою, а про цукор навіть не згадуйте. Що стосується мене, то мені дві ложки, будь ласка.

Кросс закінчила мити посуд і направилася до дверей.

– Час здійснити огляд.

Я подивився на Міллера.

– Вона вийде на вулицю одна?

– Ні, тільки перевірить замки на дверях.

– Так адже ви вже перевірили.

– Ще раз не завадить. – Він сказав це жартуючи, але я зрозумів, що вони не покладаються на удачу.

Я простягнув йому чашку з кавою.

– Можна вас спитати?

– Будь ласка.

– Що буде, якщо тут з'явиться Монк?

Він подув на каву, щоб охолодити.

– Доведеться нам виправдовувати свою платню.

– Ви знаєте, наскільки він небезпечний?

– Так, і ми його зупинимо, не турбуйтеся. – Міллер глотнув гарячої кави і зісунувся. – Якщо вас бентежить Стефані, то даремно. Вона зможе постояти за себе.

– Не сумніваюся.

– Але все ж ви відчували б себе спокійніше, якби сюди прислали двох чоловіків, вірно?

Мені не хотілося в цьому зізнаватися, але Міллер був правий. Як могла б Стефані Кросс зі своєю комплекцією протистояти такій гігантській людині, як Монк?

– Ви не зустрічалися з Монком, а я зустрічався.

– Він насильник, убивця. Це нам відомо. – Міллер залишив жартівливий тон і говорив серйозно. – Але Стефані стріляє краще за мене, і в неї чорний пояс карате. Був такий випадок, коли вона ще носила форму. Один чокнутий звалив напарника і кинувся на неї з ножом. Ріст у нього перевищував два метри, а вага дев'яносто кілограмів. Стефані відібрала у нього ніж, повалила на підлогу і наділа

кайданки, без жодної допомоги. І це було ще до того, як вона отримала третій дан карате.

За тоном і виразом обличчя Міллера було ясно, що він пишається своєю напарницею. І я подумав, що, напевно, вони не просто колеги.

– Наша задача не заарештувати Монка, а захистити Софи, – продовжив він. – При перших же ознаках небезпеки ми заберемо вас обох. А що стосується Монка, то сумніваюся, що він куленепробивний. – Міллер весело підморгнув.

– Шкода, що Стефані помила посуду. А то мені нема чим зайняти.

Коли Стефані повернулася, я вирушив до себе, дивуючись, чи проведуть вони ніч ось так, сидючи за столом, один проти одного. Міллер запевнив мене, що спати їм не доведеться. У всякому випадку, вночі.

У дверей Софи я зупинився і прислухався. Тихо. Значить, вона спала.

В своїй кімнаті я підійшов до вікна, не включаючи світло. Туман зробив беззоряну ніч непроникною. Там нічого не було видно, одна темрява. Я повалився на ліжко в одязі, але, незважаючи на втому, заснути не міг. Видно, в моїй кровоносній системі циркулювало занадто багато адреналіну. Мені б розслабитися, адже там унизу чергують двоє озброєних поліцейських, а у мене чомусь на душі тривожно і сумно. Наче я чекаю чогось поганого. Так вони розправляться з Монком, він навіть не встигне моргнути. Міллер правий: куля візьме будь-якого злочинця, навіть найнебезпечнішого.

Я дивився в темний потолок, думаючи про Монка, про Симмза і Уейнрайта. Про Софи і Террі. Коли вії нарешті потяжіли, мені здалося, я щось зрозумів.

Мене розбудив Міллер. Він стояв у ліжка з фонариком у руці.

– Вставайте, треба йти!

Щурячи від світла, я сів у ліжку.

– Що сталося?

– Сюди направляється Монк, – відповів Міллер буденним тоном і рушив до дверей.

24

Я поспішив за ним до сходової площадки.

– Світло ніде не вмикайте, – промовив Міллер, не сповільнюючи кроку. – Надягайте куртку. Через дві хвилини ми йдемо.

З кімнати Софи вийшла Кросс.

– Вона вдягається.

Міллер кивнув, і ми почали спускатися вниз.

– Як ви дізналися, що він буде тут? – запитав я.

– Він подзвонив! – кинув Міллер на ходу.

– Надо ж, а я не чув.

– Наверху ми лінію відключили, щоб вас не турбувати. – Міллер відсунув штору і вдивився в темне вікно. – Вирішили вас вивезти.

– Тільки тому, що він знову подзвонив?

– Ні. Цього разу Монк розмовляв зі Стефані. Думав, що це Софи. Сказав, що знаходиться в Падбері і рухається до неї.

– Навіщо йому було її попереджати?

– Можливо, блефує, але ми не збираємося чекати, поки це з'ясується. – Міллер простягнув мені фонарик. – Ідіть за Софи. Виходимо через хвилину.

Я побіг у спальню Софи, чекаючи побачити її одягненою, але вона сиділа на ліжку, обернувшись навколо себе ковдрою і стиснувши голову.

– Софи, нам потрібно йти.

– Я не можу, – відозвалася вона сонним голосом. – Погано себе відчуваю.

Я посоловив фонариком у пошуках її одягу.

– Відпочинете пізніше. Монк може з'явитися в будь-яку хвилину.

Вона закрила очі від світла.

– Скільки ж я вчора випила?

– Софи, нам потрібно йти. – Я простягнув їй одяг і відвернувся. – Хочете ви чи ні, у нас немає вибору.

Я думав, вона почне сперечатися, як нещодавно з Роупером, але Софи, хитнувшись, встала і почала одягатися.

У дверях з'явилася Кросс.

– Готові?

– Почти.

Вона почекала, поки Софи одягнеться. Потім ми спустилися до Міллера, який стояв у темряві біля вхідних дверей. Я повернув йому фонарик і почав взуватися.

– Ідемо до машини обережно і тихо, – сказав він, допомагаючи Софи застебнути куртку. – Я перший, за мною ви. Йти швидко, але не бігти. Стефані піде за вами. Сідайте на заднє сидіння і закривайте дверцята. Зрозуміло?

Софи кивнула.

Міллер майже безшумно зсунув засов, відчинив замок, а потім, витягнувши пістолет, плавним рухом відчинив двері. У прихожу вдерся сирий холодний повітря. За дверима була непроглядна темрява. Промінь фонарика освітлював пелену густого туману. Софи міцно стиснула мою руку.

– Тримайтеся за мною! – крикнув Міллер і рушив по стежці.

Навколо все було в тумані. Я з труднощами міг розрізнити темну спину Міллера. Навіть обличчя, що йшло поруч Софи, майже не було видно. Міллер затримав хвіртку, щоб вона не скрипіла, і ми вийшли в проїзд. Крізь туман спалахнули вогні його машини, коли він відкрив її електронним ключем.

Я прослизнув слідом за Софи на заднє сидіння, Кросс захлопнула дверцята і сіла спереду. Міллер завів двигун. Через секунду ми від'їхали. Кросс пробормотіла щось у мікрофон рації. Міллер сидів, випрямившись, вдивляючись у дорогу. Падбері залишився позаду, але де ми знаходимося, я не розумів. Наче машина рухалася по морському дну. У туманній мглі виникали якісь силуети, схожі на водорості, і тут же зникали.

Але Міллер тримав приличну швидкість. Проїхавши кілька миль, він усміхнувся на нас.

– Як ви там? Веселіться?

– Куди ми їдемо? – глухо запитала Софи.

– На конспіративну квартиру, де ви переночуєте. Завтра вирішимо, що робити далі.

Я очікував, що Софи почне заперечувати, але вона мовчала.

– Вам нездоровиться? – промовив я.

Вона не встигла відповісти. Перед автомобілем з туману несподівано виникла фігура чоловіка. Я побачив лише витягнуті руки і колихаючись на вітрі поли пальта. Міллер ударив по гальмах, але вивернути до кінця руль не встиг. Автомобіль вдарив чоловіка. Я очікував чого завгодно, тільки не цього. Машина розвернулася так, що мене з силою штовхнуло об стіну. Міллер намагався вирівняти її, і це йому майже вдалося, але раптом пролунав глухий удар, і машина перекинулася. Все це супроводжувалося жахливим тріском і хрускотом. Після чого запанувала тиша.

Я поступово приходив до тями, намагаючись зрозуміти, де верх, а де низ. Ішов дощ, я відчував його краплі на своєму обличчі разом з дуновінням холодного вітру. Навколо була непроглядна темрява. Я спробував випрямитися, але мені не вдалося. Щось стискало грудну клітку, не давало дихати. Я зрозумів, що це ремінь безпеки. Він тримав мене, натягнутий, як сталева стрічка. Я з трудом відстебнув його. Скидаючи з себе осколки скла, я зісковзнув по сидінню вбік, де мала бути Софі. Нащупав її і з полегшенням перевів дух, коли вона зрушилася.

– Ви поранені?

– Мене... нудить... – Її голос був едва чутно.

– Почекайте.

Я почав возитися з її ременем. Потім до нас повернулася Кросс.

– Як ви?

– Поки не знаю.

Раптом вона закричала і почала пробиратися до Міллера, неуклюже розтягнутого на сидінні.

– Нік! Нік!

Нарешті мені вдалося звільнити ремінь Софі.

– Зараз вийдемо.

Дверцята з мого боку застрягла, але я пнув її ногою, і вона відкрилася. Я вилазив, озираючись. Допоміг вибратися Софі. Дивно, але автомобіль не лежав на боці, а стояв майже прямо. Тільки трохи покосився. Але кузов весь був помятий і покороблений. Одна фара розбита вдребезги, інша ціла. У повітрі відчувався запах бензину.

На підгнувшись ногах я проковіляв до сидіння водія. З цього боку автомобіль постраждав сильніше. Смята дах, заклинило дверці. Я

спробував її відчинити, але безрезультатно. Щоб дістатися до Міллера, її доведеться вирізати.

Стефані Кросс хвилююче говорила по рації. Фонарик був притиснутий до того, що залишилося від приладової панелі, і я побачив, що Міллер лежить, утримуваний ременем. По його лицю струменіла кров, заплутані волосся також намокли від крові. Я просунув руку у розбите вікно і пощупав сонну артерію на його шії. Пульс був, але слабкий.

– Як він? – запитала Софи.

– Живий. Стефані напевно вже викликала «швидку», а поки краще не торкатися його. А як ви?

Софи припала до мене. Я відчував, що вона тремтить.

– Болить голова, просто розколюється.

Тим часом Кросс вибралася з салону і підійшла до нас.

– Сказали, що пришлють «швидку» на вертольоті, але не знаю, де вони тут сядуть.

Я також сумнівався, що в такому тумані вертольот зможе вдало приземлитися.

– А що сталося? – запитала Софи. – Ми когось збили?

– Піду подивлюся, – сказав я.

– Ні, – твердо промовила Кросс. – Ніхто нікуди не піде. Ми будемо тут чекати прибуття допомоги. Тим більше що збили ми огородне пугало.

Далі події розвивалися так стрімко, що я не встиг нічого зрозуміти. На Стефані Кросс раптом накинувся виникла з туману тінь. Міллер не перебільшував щодо її здатності до дії. Стефані встигла освітити нападаючого променем фонарика, потім відскочила назад, піднявши пістолет. Він кинувся на неї, але вона різко вдарила його ногою в бік. Я почув глухий звук, удар досяг мети, але нападник виявився сильнішим. Він з розмаху свирепо вдарив тильною стороною кисті по лицю Кросс. Пролунав жахливий хруст, і наша охоронниця впала на землю, як зламаний іграшка.

– Біжи! – закричав я Софи, кидаючись на темну фігуру.

Це було все одно що налетати на цегляну стіну. Рука, що стрімко метнулася, нагнула мене до машини. Я не встиг навіть закричати, як мозолисті пальці зжалися на моєму горлі, перекривши дихання. Я задувся не лише через відсутність потоку повітря, але й від жахливої,

що виходила від нього, смердючої. Мерзенної, як у дикого звіра. Було ясно, що настав кінець. Голова ось-ось вибухне. Туман згуснув, але навіть крізь нього я все ж помітив, як Монк обернувся на хруст гілок, коли Софи, спотикаючись, втекла геть. Він відійшов рукою, і я відчув, що падаю.

Темрява стиснулася навколо мене перш, ніж я торкнувся землі.

Без свідомості я пробув, напевно, хвилин дві. Очнувся, лежачи в багнюці, у скронях пульсувало, у вухах стояв гул. Здалека роздався крик. Я спробував піднятися, але ноги не підкорялися. Нарешті вдалося піднятися на коліна. Застилавший очі червоний туман пропав. Мене вирвало, після чого я встав, спираючись на автомобіль. Зробив шаг на підгнутій ногах і знову вхопився за бампер. Фонарик Стефані лежав біля переднього колеса, тьмяно освітлюючи траву. На ній я розгледів Стефані. Вона лежала в характерній позі важко пораненої людини. На її обличчя було жахливо дивитися. Звичайно, Стефані Кросс знала, як себе захистити, але не від Монка, не від його потужних ударів.

Допомогти я їй зараз нічим не міг, як і її напарнику. Треба чекати прибуття допомоги. Я спробував включити в салоні світло, і він, на моє здивування, загорівся. Слабо, але достатньо, щоб побачили машину. Потім відкрив багажник, витягнув звідти ковдру і накрив нею Стефані. Після чого вирушив туди, де ховалися Софи і Монк. Тобто навмання, освітлюючи шлях фонариком, час від часу викрикуючи ім'я Софи.

Але відгуку не було. Тишу порушувало лише моє хрипке дихання та шелест мокрих гілок. Я брів, похмуро розмірковуючи про те, як все основательно продумав Монк. Схоже, давно спостерігав за домом і бачив, як туди приїхали поліцейські. Потім зателефонував, щоб вивести нас з Падбері, і зустрів, виставивши на дорозі чучело, на яке ми натрапили. У такому тумані недивно було прийняти його за людину.

Пройшовши ярдів п'ятдесят, я зупинився, усвідомивши, що далі йти немає сенсу. У темряві їх все одно не знайдеш. Отже, потрібно повернутися до Міллера і Кросс і чекати прибуття допомоги.

На зворотному шляху я світив собі фонариком під ноги, намагаючись розгледіти свої сліди. Раптом бічком я помітив інші сліди. Моє серце закалатало. Ось, значить, де пройшла Софи, а за нею Монк. Навряд чи вночі в таку погоду в цих краях гуляв хтось інший. Я звернув і, ковзаючи на мшаних каменях, рушив по слідах. Трохи далі біля дерев вони закінчилися. Хлюпючи по грязюці, я пройшов по зарослій травою стежці в лісі і несподівано вперся в скелю. Промінь

освітлив залізні решітчасті ворота, що загоражують вхід у печеру. Ні, це була не печера.

Рудник.

Лукас говорив про за abandoned олов'яний рудник у кілька миль від Падбері, але згадував, що він замуrowаний. Виявилось, ні. Іржаві ворота колихалися на петлях, поряд у бруд лежав зламаний висячий замок.

Я наблизився до входу, посвітив фонариком всередину. Кам'яний тунель тягнувся у темряву.

Що тепер? А адже я навіть не вирішив, як вчинити, якщо настигну їх. Мені навіть в голову не приходило, що Софі і Монк можуть сховатися під землею в старому руднику. Його зияюча чорнота вселяла первісний страх. Але його потрібно подолати, адже не можна залишати Софі в руках дармурського маніяка.

Я дістав мобільник. Голубий дисплей спалахнув, розсіюючи на мить темряву. Як і слід було очікувати, сигнал відсутній. Я поклав у ворота свій гаманець, для поліцейських, і, стиснувши в руці фонарик, рушив по штольні.

У тісному проході ледве можна було випрямитися під холодним пронизливим вітром, що пахне старим підвалом. З дощатого потолка штольні капала вода, утворюючи на покато́му полу тонкий струмок. Я йшов хвилин п'ять. Уклон ставав все крутішим, а потім пол вирівнявся. Штольня розширилася в обидві сторони, сводчатий потолок тепер став у два рази вищим. Я сподобався дух, але ненадовго. Невдовзі дорогу мені перегородила гора каміння і сланцевої глини. Завал.

Запруджений струмок перетворився на велику калюжу. Я побродив по ній, світлячи фонариком, у надії знайти обхід, але нічого не побачив. Як же так? Монк провів Софі далі, це безсумнівно. Але ніяких проходів ніде не було. Я продовжував світити фонариком, уважно оглядаючи завал з усіх боків і нарешті помітив. На самому верху в кутку зияла дірка, майже невидима знизу.

Ось, значить, куди вони сховалися. Звичайно, Монк знав тут усі ходи і виходи. Ззовні вхід у рудник був закритий, але в цих підземеллях дармурський маніяк був повновладним господарем. Але що там далі? Я поліз по каменях. Прохід утворила відкололася вгорі тунельна

гранітна брила. В кутку між потилицею і стіною зияла щілина приблизно три фути завширшки і два у висоту. Як в неї проліз Монк? Прохід був настільки вузьким, що по ньому можна було тільки повзти, не маючи можливості розвернутися. Якщо виникне бажання повернутися, доведеться рухатися задом. Я просунув голову в щілину. Прижав щоку до холодного шороховатого граніту. Ні, неможливо. А якщо ця глиба, що висить в кількох дюймах над головою, раптом впаде? Адже таке вже було, раз утворився завал. Увійти-то сюди увійду, а як потім вийти? І взагалі, я вже зробив усе можливе. Сюди повинні прийти спеціально підготовлені спелеологи та поліцейські. А що можу зробити я один?

Інтуїція підказувала, що найкраще зараз – повернутися, поки не пізно. І ніхто мене за це не осудить. Тим більше, що я не знаю, цим шляхом пішов Монк із Софи. Але навіть якщо я їх наздожену, що станеться? Ні, розумніше повернутися і чекати на допомогу. «А Софи, значить, нехай пропадає? Не відомо, що з нею, поки я втрачаю час».

Я втиснувся в щілину. Тут було простіше, ніж я очікував. Звісно, інакше Монк не зміг би пролізти. Але чому я вирішив, що він проліз саме тут?

Здавалося, минула вічність, перш ніж попереду, у стіні, з'явився темний прохід, за яким починалася довга низька печера. Підлога йшла під ухил, здалеку журчала вода. Вибратися сюди виявилось непросто. Треба було лізти вперед, а потім стрибати. Слава Богу, не високо, і я приземлився на ноги, навіть не впав. Загалом, стояти тут мені було можна, а ось людині вищого зросту довелося б пригнутися.

– Софи! – покликав я, світлячи ліхтариком. – Софи!

Мій крик прокотився громовим ехом по печері і затих. Єдиним йому відгуком було журчання невидимого в темряві ручая. Я рушив далі. Вскоре мені довелося зігнутися майже вдвічі. Лукас говорив, що в цій частині Дартмура немає ніяких печер. Але місце, де я зараз знаходився, було створене не руками людини, а природою. Значить, він помилявся, подумав я і вдарився головою об камінь.

Непроизвольно вскрикнув, я втратив ліхтарик. Пробирав підхопити, але не встиг. Ліхтарик вдарився об камені. Світло блиснуло на мить і погасло. Я нащупав його ногою, але ліхтарик швидко покотився і впав з обриву. Виявляється, там попереду був обрив. Але це вже не мало значення, тому що тепер мене оточував суцільний морок.

Я замер, приголомшений жахливістю того, що сталося. Ось так все просто. Щойно була якась надія, а тепер її немає. Кінець.

Вгадувати в чорну прірву, де зник ліхтарик, було безглуздо. Він погас при падінні. Темрява, здавалося, володіла всіма властивостями матеріального тіла. Мала розміри і вагу. Її супроводжувала тиша, порушувана плеском невидимої води. Але панікувати було рано. Тремтячою рукою я нащупав у кишені мобільник. Щільно стиснув його, водючи пальцем в пошуках потрібної кнопки. Дисплей спалахнув блакитним сяйвом. «Слава Богу». Воно не було таким яскравим, як у ліхтарика, але хіба зараз це важливо? Піднявши його вище, я почав рухатися до обриву, куди укотився ліхтарик. Головне – його знайти, а змусити працювати буде неважко. Напевно, при падінні там щось від'єдналося.

Мені вдалося зробити лише кілька кроків, як дисплей погас. Я відчув справжній страх. Але виявилось, що телефон перейшов в режим очікування, і, коли я натиснув кнопку, він знову засвітився. Звук журчання води ставав гучнішим, у повітрі відчувалася сирість. А нагинатися доводилося все нижче. Схоже, далі доведеться знову повзти.

Я був уже до цього майже готовий, як раптом задзвонив телефон. Наче поряд розірвалася граната. На мить знову спалахнула надія, перш ніж я усвідомив, що сюди ніхто не зміг би зателефонувати. Дзвінок не був сигналом виклику. Ні. Це було попередження, що розрядився акумулятор. Тільки й всего.

В останній раз я заряджав його багато днів тому. Треба було поставити телефон на зарядку хоча б перед поїздкою в Дартмур, але я забув. Тут Мережа настільки нестабільна, що мобільником я майже не користувався.

Я вгледівся в зображення миготливої батарейки, і, ніби підтверджуючи наміри телефона, дисплей погас. Тремтячими пальцями я натиснув кнопку. Дисплей засвітився, і майже відразу ж знову пролунало дзвін. Скільки часу протримається заряд при світлому дисплеї, визначити неможливо. Але, напевно, недовго.

Я кинув відчайдушний погляд у бік спуску. Це був все ж не обрив, а спуск, і знаходився він у кількох ярдах звідси. Але як я знайду там у темряві ліхтарик? І чи запрацює він? Тепер я сумнівався. Ні, ризикувати не можна. Потрібно повертатися, поки є можливість, і

прийти сюди з людьми. Головне – добратися до штольні, а там вона сама виведе на поверхню. Я зроблю це, навіть якщо телефон розрядиться.

Я спробував відновити дихання і рушив назад до щілини. Старався йти швидко, але плетевся повільно, тому що був зігнутий в три погібелі. За цей час дисплей телефону гасився двічі. Кожного разу я завмирав і, затамувавши подих, обережно натискав кнопку, повертаючи його до життя.

Приблизно на половині шляху дисплей погас в п'ятий раз. Я швидко натиснув кнопку. Нічого не сталося. Натиснув іншу. Потім третю. Дисплей залишався темним. В кромішньому мороці я натискав всі кнопки підряд, молячись, щоб світло з'явилося хоча б на кілька секунд.

Але його не з'явилося. Морщачи від давлючої на очі темряви, я опустив телефон у кишеню.

Іти було нікуди.

Я влаштувався на камені. Варто було припинити рух, як почалася тряска, коли під одяг проник холодний вологий повітря печери. Одного разу я заблукав у темряві на шотландському острові. Тоді здавалося, куди вже гірше. Виявляється, є куди. Дуже хотілося спробувати знайти в темряві шлях до проходу, яким я сюди прийшов. Точніше, приполз. Я знав, що він десь близько. А вже з штольні вибратися на поверхню здавалося простим.

Але, рухаючись всліпую, можна втратити орієнтацію. І навіть якщо я нащупаю якийсь прохід, звідки мені знати, що це той самий. А якщо він мене приведе в іншу печеру, звідки немає виходу?

Ні, треба залишатися на місці. Скоро поліція виявить поламані ворота та мій гаманець. Розпочнуться пошуки. Якщо я зміг знайти ведучий сюди прохід, то й вони, безперечно, відшукають. А якщо ні?

Я спробував оживити телефон, сподіваючись, що який-небудь залишковий заряд освітить дисплей на кілька секунд. Не вдалося. Тепер у мене було час подумати, і я прийшов до висновку, що всі мої дії були неймовірною дурістю. Навіть якби я наздогнав Монка, то навряд чи став би з ним боротися. Мені не прийшло в голову взяти пістолет у Стефані, але, якби він зараз був у мене, я не зміг би ним скористатися. Я не вмів стріляти. Ні, треба було залишатися біля автомобіля, чекати допомоги і стежити за станом Міллера та його напарниці. Замість цього я сидів під землею в печері, про існування якої, можливо, ніхто не підозрює. Тоді як Монк...

Я поклав голову на коліна і обхопив їх руками в спробі зберегти ті частинки тепла, які залишалися. Відчуття часу давно було втрачено. Скільки я тут просидів? Годину, дві, п'ять хвилин? У мене були годинники, але в темряві циферблат не розглядиш.

Тремтячий, згорблений, я напружував слух, але нічого не чув, окрім шелесту та плескоту води. Вскоре я почав кричати, поки не заболів горло. І знову відповіддю мені було лише журчання води. Відчуваючи себе безпомічним, як ніколи в житті, я закрив очі і спробував розслабитися. Дивно, але я заснув. Настільки, напевно, вибився з сил.

Прийшовши до тями, я кілька секунд не розумів, де знаходжусь. Зачимось забігався, став підніматися і, трохи не вдарившись об камінь над головою, знову сів. Тепер вже повністю усвідомлюючи безвихідь ситуації. Принявся розминати затеклі ноги.

Неочікувано до мене донісся якийсь шум. Показалося, ніби впали кілька каменів. Я замер, прислухався. Шум повторився і більше не припинявся. Ставав гучнішим. До мене хтось наближався.

– Сюди, – крикнув я. – Сюди! – З божевільно колотячим серцем я вдивлявся в темряву. Нарешті вдалині з'явилося світло. – Сюди! Сюди!

Танцюючий жовтий промінь ліхтарика тягнувся в мою сторону, і тільки коли він став яскравішим, я зрозумів, що світло рухається з далекого кінця печери, а не зі сторони входу в рудник. Це не група порятунку, а... Крик застряг у горлі. По міру наближення світла у мені зростала похмура покірність долі. Ось уже можна було розглядіти величезну махину і потворну бриту голову. Я відчував, що від нього виходить зловоння.

Монк зупинився в кількох футах від мене. Трохи опустив ліхтар, і я побачив, як важко піднімається і опускається його груди. Кожен вдих супроводжувався слабким хрипом. Брудна армійська куртка була йому мала, едва не лопалася на масивних плечах. Він довго розглядав мене своїми очима-гудзиками, а потім тихо кинув:

– Чого розсівся? Вставай.

В цьому підземному лабіринті Монк орієнтувався, як у себе вдома. Протискувався крізь вузькі щілини, що ведуть у проходи, які, здавалося, пронизували скелю в усіх напрямках. Десь можна було йти, випроставшись у весь зріст, а десь лише повзти. Усюди зверху капала вода. Він без вагань заповзав у щілини, куди я ніколи б сам не наважився сунутися. І, незважаючи на свої габарити, ні разу не за що не зачепився і не вдарився. На поверхні Монк виглядав величезним незграбним увальнем, але тут виявляв дивовижну спритність. Це була його стихія.

Він мовчки рухався вперед, не обертаючись. Здавалося, йому було байдужо, слікую я за ним чи ні. Я змусив себе йти не відразу, а тільки коли попереду почав меркнути світло.

Монк, звісно, знав, що я йду ззаду. Я відчував безнадійність. Все на світі втратило сенс. Якого чорта я заліз сюди, в це підземелля?

Навіщо? Куди він мене веде? Думка, що вихід на поверхню стає все далі, приводила мене в жах, але мені просто нікуди було діватися. Якби Монк хотів мене вбити, він би давно це зробив. І найголовніше: я повинен знайти Софи.

Ми вийшли в прохід, де можна було йти не нагинаючись. Монк рушив далі, не зупиняючись. Ось тут я його наздогнав і, запихавшись, спитав:

– Де Софи?

Він продовжував йти мовчки, не зменшуючи кроку. І тоді я схопив його за руку, схожу на шматок дерева.

– Ти тільки скажи, вона жива?

– Заткнись.

Монк висвободи руку без малейшого зусилля, але я повалився на землю. І з трудом піднявся, встав спочатку на четвереньки. Його голос наповнив простір хрипким громом. Монк повернувся, щоб продовжити шлях, але раптом оперся об камінь і зігнувся майже вдвічі, вражений приступом жорстокого кашлю. Гострі спазми довго трясли його плечі, потім він сплюнув комок мокроти, тяжко дихаючи, витер долонею рот і рушив далі.

Я йшов за ним, обдумуючи побачене. Мені і раніше все це здавалося підозрілим – його вологе хрипле дихання в телефонній трубці, те, що він сплюнув на підлогу в домі Уейнрайта. І ось зараз цей кашель підтвердив мої припущення.

Монк серйозно хворий.

Правда, це не робило його менш небезпечним. Сил у цього чоловіка залишалося ще достатньо. Я ледве встигав за ним, розуміючи, що якщо відійду, то пропаду. Зараз Монк був моєю єдиною надією. Я плетився за ним нагору по проході, устремивши погляд у його широку спину, потопаючи у воді, і раптом світло погасло.

Я різко зупинився, відганяючи думку, що це садистський трюк – залишити мене тут повільно вмирати. Незабаром світло забрезжіло справа. Я рушив до нього і зупинився у щілині в скелі. Хрипи Монка доносились з протилежного боку, що означало, що він вже туди проліз. Як йому це вдалося? Неможливо уявити.

Розщелина тягнулася вгору під гострим кутом. Я почав протискатися в неї, намагаючись не втратити з виду зникаюче світло. Але воно швидко тьмяніло. І ось, нарешті, настала темрява, і я більше не чув

кроків Монка. Тепер головне було не зупинятися, не давати страху паралізувати тіло.

Потім прохід, зробивши різкий зигзаг, раптом розширився, і я побачив попереду світло. А незабаром опинився в невеликій печері, де мене після кромішньої темряви осліпив тусклый, що стояв на підлозі ліхтар. Неподалік газовий обігрівач з шипінням виробляв тепло, без якого в цій печері можна було б замерзнути. Коли мої очі звикли до світла, я розгледів на підлозі сумки, пляшки та банки. Монк присів на скомкане покривало, дивлячись на мене своїми мертвими очима.

В кутку, згорнувшись під покривалом, лежала Софи. Вона теж дивилася на мене.

– Боже... Девід...

Я опустився поряд з нею на коліна, і вона, тремтячи всім тілом, обвила руками мою шию.

– Тепер все буде в порядку, – прошептав я, гладячи її волосся.

Видіти Софи живою і, здається, неушкодженою було величезним полегшенням. Бліда, обличчя заплакане, садно все ще багрове, але було в ній щось не зовсім нормальне, на що, переповнений емоціями, я спочатку не звернув уваги.

– Як добре, що він тебе не торкнувся, – сказав я.

– Поки ні, – відозвалася вона.

Що б там не було на умі у цього дартмурського маніяка, але порівняно з іншими його жертвами Софи виглядала значно краще.

Правда, поки.

Він спостерігав за нами, свісивши з колін свої величезні руки, подряпані і в саднах. Я пошукав западину у нього на лобі, але вона зараз ховалася в тіні. Якщо щось підправити, не дуже багато, то можна було б писати портрет питекантропа в його печері.

І хворий він був, здається, серйозніше, ніж я думав. Опущені в змученості масивні плечі, осунуте обличчя хворобливого жовтушного відтінку, хрипле дихання зі свистом – все це свідчило про наявність важкого респіраторного захворювання, швидше за все, пневмонії. Людина в таких умовах довго не протягне. Але Монк не був нормальним людиною. Так що його хвороба поки нічого не значила. Він пильно дивився на нас своїми темними незмигальними очима. Я поєжився під його поглядом.

– Зачем тебе два заручника? Відпусти її.

– Мені взагалі не потрібні заручники, – відповів він, скрививши рот у звичній усмішці. – Думаєш, я тебе не пам'ятаю? Але тепер ти не такий сміливий, як тоді, правда?

На жаль, зараз мужності у мені було кот наплакал.

– Так навіщо ти привів нас сюди?

– Я привів її. А ти сам прийшов за мною.

– Але ти знайшов мене. Зачем?

Монк повернувся, щоб відкашлятися, потім оперся об кам'яну стіну. Його дихання заспокоїлося, але легені діяли як поламані кузнечні міхи.

– Запитай її.

Я повернувся до Софи. Вона, тремтячи, прижалась ко мені.

– Я... ми почули твій крик. Він донісся сюди. І я тоді сказала йому, що ти зможеш допомогти.

– В чому допомогти?

Софи обережно поглянула на Монка.

– Розумієш, він... він каже, що не може згадати...

– Так, не можу! – раптом закричав Монк так, що чуть не затремтіли стіни маленької печери. – Стараюся, але не можу. Хоч убей. Раніше це не мало значення, а тепер має.

Монк провів покритими струп'ями руками по черепу, на якому вже почала відростати щетина. Його рот хворобливо скривився.

– Мені потрібно знати, що я натворив.

В цій тісній печері поняття часу не існувало. По шляху сюди я поламав годинник, розбивши скло, і тепер стрілки застигли між двома і трьома годинами. Не відомо, дня або ночі. Втім, яка різниця? Світло від ліхтаря на підлозі, супроводжуване убаюкуючим шипінням газового нагрівача, надавало всьому навколишньому потусторонній вигляд. Духота не полегшувала стану Монка, але поки ще було терпимо.

Я сів на ватне покривало і прислонився до стіни. Софи, звившись, прижалась ко мені. Монк, здавалося, заспокоївся. Він тихо сидів, опустивши голову, і в цій позі здавався дивно беззахисним. Я подумав, що він заснув.

– Що він має на увазі? – прошептав я.

Софи мовчала.

Я говорив дуже тихо, не зводячи погляду з Монка.

– Яка допомога йому потрібна?

– Ой, це світло таке яскраве, – проговорила Софі. – У мене від нього болить голова.

Я змінив позу, щоб закрити її від ліхтаря.

– Софі, давай розповідай. Це важливо.

– Він... – промовила вона, масуючи скроні і з обережністю поглядаючи на Монка, – говорить, що не може згадати нічого про вбивство цих дівчат. І не пам'ятає, щоб десь їх закопував. Він думав, що я можу йому допомогти, тому що говорила про допомогу у відшуканні поховань. Але одне діло – стимулювати пам'ять, а інше – її повернути. Тут я безсила.

Софі тихо заплакала. Я притягнув її до себе.

– Будь ласка, заспокойся і продовжуй.

Вона витерла очі.

– Ось чому він копав ці ямки у поховання Тіни Вільямс. Думав, що якщо знайде щось, побачить трупи, це змусить його згадати. Тому він тоді погнався за нами, побачивши мене. Але я... нічим не можу йому допомогти.

Я погладив її спину, обережно спостерігаючи за Монком.

– Що він мав на увазі, кажучи, що раніше це не мало значення, а тепер має?

– Не знаю. Але коли я почула твої крики... Розумієш, було ясно, що ти в біді, і єдиний, хто міг тебе виручити, був він. Я сказала йому, що ти, напевно, допоможеш. Видимо, не слід було цього робити.

Вона знову почала плакати, поки в знеможі не заснула. Я погладив її спину, потім спробував піднятися, але не зміг. Не було сил. Усе тіло боліло, я відчував себе зовсім розбитим, але зобов'язаний був залишатися на ногах. Навпроти мене на одеялі непорушно сидів Монк.

Вважалося, що він бреше, стверджуючи, що не може згадати, де заховані сестри Беннетт. Виявляється, справді не може. Хоча яке це має значення? Припустимо, у нього певного типу амнезія, але чи перестав він від цього бути маніяком?

Я марно намагався придумати спосіб, як звідси вибратися, усвідомлюючи, що його не існує. Монк по-прежньому сидів, не рухаючись, глибоко і рівномірно дихаючи.

Може, спробувати вбити маніяка, поки він спить? Але навіть якщо припустити, що мені вдасться це зробити, і він не прокинеться і не

розірве мене на частини, я ж поняття не маю, як вибратися звідси на поверхню.

Я став оглядати печеру в надії побачити щось, що могло б допомогти. На підлозі валялися порожні пляшки з-під води, обгортки від їжі, каністри з-під бензину і використані батарейки. Маркування на деяких свідчило, що вони пролежали тут багато років. Монк приніс їх, коли ховався в цій печері вперше. Неподалік від мене валялися розірвана в клоччя телефонна книга і аптечні пакети з мікстурою від кашлю, антибіотиками і невеличкими коричневими пляшечками, в яких я розпізнав нюхальну сіль. Спершу вона мене здивувала, але я згадав, як кілька днів тому поліцейська собака не змогла взяти слід. Нюхальна сіль містила нашатирь.

І ще там був пластиковий пакет, наповнений неприємно пахучою землею. Цей мускусний запах був мені знайомий, але я не міг зрозуміти звідки. Поглядаючи на Монка, я продовжував копатися в його речах. Обережно зсунув кришку на одній коробці і застиг, побачивши, що лежить на дні.

Чорний цуліндричний ліхтарик.

До нього можна було дотягнутися. Якщо він справний, тоді ще є надія. Може, нам вдасться усыпити пильність Монка, і...

Обережно, щоб не потривожити Софі, я нахилився до ліхтарика і простягнув руку. Мої пальці були всього в кількох дюймах від нього, коли я відчув тривогу і підняв голову.

На мене дивився Монк.

Тобто, його погляд був спрямований на якийсь предмет. Я облизнув пересохлі губи, намагаючись з'ясувати, що сказати. Але тут він раптом вскинув голову, скрививши рот у своїй вічній усмішці, і... заходився сміятися. Це був жахливий, придушений сміх, що внушав суевірний страх. У його горлі клокотіла мокрота. Постепенно сміх ставав гучнішим і тоном вищим, плечі судомно тремтіли. Потім Монк несподівано з силою вдарив своїм покритим струп'ями кулаком у кам'яну стіну. І, не поморщившись, продовжуючи сміятися, ударив знову.

Софі зрушилася уві сні. Не відриваючи погляду від Монка, я погладив її плече, і вона заспокоїлася. Тим часом сміх Монка почав стихати. У будь-який момент я чекав, що він поверне свої мертві очі в наш бік, але він нас зовсім не помічав. Нарешті останні булькання

вирвалися з його грудей, і він застиг, полуоткривши рот, буваючи під наркотиком. З руки, якою він бив у стіну, капала кров.

Ось що... Монк підвержений припадкам – однією з різновидів епілепсії. Я знав, що він психічно нестабільний, але це було зовсім інше. Люди, які страждають подібними захворюваннями, не усвідомлюють своїх припадків, і коли вони закінчуються, не розуміють, що з ними сталося. Чому ж ніхто про це ніколи не говорив? Я згадав слова Роупера, сказані вісім років тому:

«Він тут взбрыкнув учора ввечері, довелося усмиряти. Діло в тому, що іноді, коли гасять світло, у нього трапляються приступи сміху. Він хохоче, не може зупинитися. А потім починає буянити. Ось чому охоронці прозвали його сміхачем».

Монк зрушився і прищурився, ніби прокидаючись. Його знову вразив приступ кашлю. Коли він нарешті закінчився, Монк прочистив горло і сплюнув на підлогу. Потрогав обличчя рукою, якою бив у стіну, і, побачивши на ній кров, нахмурився. Потім поглянув на мене, усвідомивши, що я за ним спостерігаю.

– Чого палишся?

Я опустил голову. Підняв з підлоги пакет з антибіотиками і показав йому.

– Від кашлю це тобі не допоможе.

– А ти звідки знаєш?

– Я доктор.

– Ну і що з того.

Він махнув рукою, потім зупинив погляд на голові Софи, що спочивала на моїх колінах, і його темні очі спалахнули.

– А це що таке? – швидко спитав я, штовхнувши ногою пакет із землею.

Необхідно будь-яким способом відволікти Монка від Софи.

– Земля з сечею лисиці.

– Чого?

Монк знизив плечима.

– Для собак.

Тепер було зрозуміло, що це за смердючий запах. У лисиць сеча має різкий характерний запах, і вони нею мітять свою територію.

– Хіба це собак одурить? – спитав я.

– Їх – ні, а от провідника – так.

Все ж я недооцінив розумність цього чоловіка. Поліцейську собаку сеча лисиці не соб'є з толку, а ось неопитний провідник, учуявши запах, може подумати, що собака взяла невірний слід.

Я вирішив не давати йому перепочинку і продовжив розмову:

- Вважається, що в цьому районі немає ніяких печер.
- Так, про них ніхто не знає, – кивнув Монк.
- Ти тут ховався, коли тебе шукали за вбивства дівчат?
- Я сюди приходив завжди, коли хотів, – усміхнувся він.
- Нащо?
- Ховатися від таких, як ти. А тепер заткнись.

Монк рився в барахлі на підлозі, знайшов плитку шоколаду і, розірвавши упаковку, жадібно з'їв її. Потім зняв ковпачок з пляшки з водою і, відкинувши голову, почав пити. Я з трудом проковтнув. Моє горло пересохло.

Монк відкинув порожню пляшку в бік і вказав на Софи.

- Розбуди її.
- Нехай спить.
- Ти хочеш, щоб це зробив я?
- Софи хвора. Якщо тобі потрібна від неї допомога, дай їй відпочити.

Монк угрюмо кивнув.

- А що у неї з обличчям?
- Хіба це не твоїх рук справа? – спитав я, намагаючись викликати його на розмову. – Хіба не ти нещодавно вломився в її дім?

Його темні очі на мить спалахнули. На широкому лобі утворилися глибокі зморшки.

– Що, і в цьому теж винен я? Але як же так... – Він обхопив руками бриту голову, понизивши голос до невнятного бормотіння.

– Що з тобою? Відповідай! – строго вимовив я, забувши про обережність.

– Не можу згадати! – викрикнув він, стукаючи долонями по голові. – Стараюся, стараюся, але не можу. Ось ти доктор, значить, повинен знати, що зі мною!

– Тобі потрібен спеціаліст. І може, не один.

– Так, знаю я цих спеціалістів! – в безвиході кинув він, бризкаючи слиною. – Підлості в білих халатах, що вони знають?

Цього разу в мене вистачило розуму промовчати. А Монк, заспокоївшись, знову поглянув на сплячу Софи.

– Вона твоя подружка? Улюблена жінка?

Я промовчав, але Монку моя відповідь, здається, була не потрібна.

– У мене теж була подружка, – продовжив він, стискаючи долонями затылок. – І я її вбив. Розумієш, убив улюблену жінку.

Сирота з народження, вигнанець – така ось доля випала Джерому Монку. Він ріс, соромлячись свого уродства і страшачись надлюдської сили. Його пару раз брали в сім'ї на виховання і незабаром відмовлялися, тому що не могли встановити з ним контакту. До п'ятнадцяти років Монк зрозумів, що в його житті вже нічого не зміниться. Він був сильніший майже будь-якого дорослого чоловіка, і насильство стало його другою натурою.

Вскоре почалися припадки і провали в пам'яті. Монк цього не усвідомлював. Найчастіше припадки траплялися вночі, і вранці він відчував дивну сонливість і дивувався незрозуміло, звідки взялися садна на руках. Потім Монк потрапив до в'язниці для неповнолітніх, там все в повній мірі проявилось. Його нічні приступи приводили сокамерників в жах, особливо жахливий, безумний сміх. Його пробували заспокоїти, але це закінчувалося побоїщем. На наступне врання він нічого не пам'ятав і не вірив, коли йому розповідали.

Постепенно Монк повністю ізолювався від людей і став більш агресивним. Просити допомоги йому не приходило в голову, і він би все одно її не прийняв, навіть якби запропонували. Але її не пропонували. Тюремні психологи однозначно визначили його як соціопата, поведінка якого не піддається корекції. І не треба було довго про це розмірковувати. Варто було лише один раз поглянути на цього урода, і діагноз був ясний.

Ставши старшим, Монк почав бродити по торф'яниках. Одноразовий пейзаж, скелі, колючий утесник його заспокоювали. І що більш важливо, забезпечували таку необхідну самоту. Одного разу на схилі холма він наткнувся на зарослий кущами вхід до штольні покинутого олов'яного рудника. Тоді Монк ще не знав, що відкрив для себе новий світ. Він почав шукати і знаходити в Дартмурі покинуті рудники і підземні печери. Провів там багато часу, ретельно вивчаючи їх і навіть ночуючи там, коли була можливість. Ось так він став ділити свій притулок між убогим трейлером, в якому жив, і темним холодним підземеллям, де панувала обнадійливе постійство. Не важливо, день чи

ніч, погана погода чи хороша. Пори року в підземеллі теж не мали значення. Це заспокоювало.

І приступи у Монка стали менш частими.

Одного вечора по дорозі до торф'яника Монк натрапив на групу молодих покидьків у куртках з накинутими капюшонами. Він не був у цих дорогих йому місцях досить довго, тижні дві або більше. Хотів заробити грошей на будівництві. І ось робота закінчилась, гроші в кишені. Монк йшов з радісним передчуттям зустрічі зі своїм другим домом. На юнців спочатку уваги не звернув. Вони стояли під зламаним вуличним фонарем, схожі на зграю злих хижаків. Монк, мабуть, так би й пройшов повз, якщо б не їхній сміх. Грубий і злий. Подібний сміх він ненавидів з дитинства. Варто було Монку підійти, як юнці миттєво розбіглися. Виявляється, вони глумилися над дівчиною, яка залишилася лежати на землі. Монк нахилився, зустрівся з нею поглядом, і, о диво, дівчина подивилася на нього без страху та відрази. А потім навіть сором'язливо усміхнулася. Таке сталося з ним вперше.

Дівчину звали Анджела Карсон.

– Так ти був з нею знайомий? – спитав я.

В матеріалах справи містилися свідчення свідків, які бачили Монка біля дому його четвертої жертви безпосередньо перед убивством. Вважалося, що він її вивідував. Ніхто ніколи не висував припущень, що він був знайомий з Анджелою Карсон, не кажучи вже про те, що у них були які-небудь стосунки.

Замість відповіді Монк просто мовчки подивився на мене.

Після цієї випадкової зустрічі вони швидко зблизилися. Їх ріднило багато чого. Обидва були самотні, обидва, по-різному, вигнані з суспільства. Анджела Карсон, майже повністю глуха, пояснюючи знаками, стала для Монка ідеальною співрозмовницею. Вони чудово спілкувалися. В цій простій молодій жінці Монк знайшов споріднену душу. Вона була першою людиною, якого він не лякав, а, навпаки, викликав симпатію. Її вражали його сила і спокій. Монк навідував Анджелу зазвичай після настання темряви, щоб не бачили сусіди.

Чи треба казати, що досить швидко вона запропонувала йому залишитися на ніч.

З тих пір як вони почали зустрічатися, Монк став спокійнішим, приступи майже припинилися. Однак, знаючи, що вони найчастіше трапляються уві сні, він, будучи з Анджелою, ніколи не спав.

Але одного разу втратив пильність і заснув.

Он сказав мені, що зовсім не пам'ятає, що сталося. Просто раптом усвідомив, що стоїть біля ліжка, а в двері стукають. Потім поліцейські її зламали і вдерлися в кімнату. Шум, метушня. Він глянув на свої руки – вони були в крові. А потім опустив голову і побачив на підлозі Анджелу Карсон. Свою кохану. Ось тут Монк остаточно втратив контроль. Коли поліцейські спробували затримати його, він розкидав їх, як ляльок. А потім побіг, поки несли ноги, марно намагаючись витіснити з пам'яті побачену в кімнаті кроваву картину.

Природно, він опинився в торф'янику. І зник під землею. Монку навіть не спало на думку, що його шукає поліція. Він намагався втекти не від них, а від себе. Просидів в печері кілька днів, але скоро холод і голод все ж вигнали його на поверхню. Він виліз вночі, знайшов собі одяг, їжу, інші потрібні речі, а на світанку повернувся в своє укриття.

Так тривало три місяці. Монк вибирався подихати свіжим повітрям і подивитися на денне світло, коли переходив з одного підземелля в інше, або щоб добути свіжих продуктів і перевірити пастки, які ставив на зайців. Перебуваючи наверху, він згадував про те, що накоїв, і поспішав сховатися під землею, де пам'ять притуплялася.

В яких тільки місцях за цей час він не побував! Проползав по проходам, куди жодна людина не наважилася б увійти, двічі вилазив з-під завалу, коли обвалювався дощатий стеля штольні. А одного разу Монк ледь не втопився, коли систему штолен затопило після сильного дощу. Був випадок, коли він сидів, сутулившись, в тіні, а поряд пройшла група спелеологів. Після чого Монк поміняв укриття.

Напади тривали, але тепер він ледве помічав їх. Іноді прокидався в іншій печері, не в тій, де влаштовувався на ночівлю. І не пам'ятав, як сюди потрапив.

І от одного разу Монк наче прокинувся і побачив, що йде по торф'янику вздовж дороги, а в небі яскраво світить сонце. Йому було байдуже, куди і навіщо він іде. Його затримали поліцейські.

І тоді ж він вперше почув про Тіну Уільямс, а також про Зоуї і Ліндсі Беннетт. Його звинуватили в їхньому вбивстві.

– Так чому ти визнав себе винним? – запитав я.

Монк байдужно пожав плечима, витираючи своїми очима-пуговками в одну точку. Я завжди вважав їх порожніми і ось тільки тепер помітив у них біль.

– Все твердили, що це зробив я. Крім того, в моєму трейлері знайшли їх речі.

– Але ж ти не пам'ятаєш...

– Тоді мене це зовсім не хвилювало.

Я не переставав дивуватися. Ця людина, яку я, чесно кажучи, і людиною-то не вважав, викладала думки зв'язно, нормальним, грамотним мовою. Ось тобі і маніак.

Монка схопив черговий приступ кашлю, ще сильніший, ніж раніше. Коли він закінчив, я потягся до його зап'ястя.

– Дай мені перевірити твій пульс.

Він віддернув руку.

– Не треба.

У його голосі прозвучала загроза, і я вирішив не ризикувати. Монк знову притулювся до кам'яної стіни.

– Як сталося, що ти, доктор, взявся розкопувати трупи? Сподівався їх оживити?

– Ні. Я це роблю, щоб допомогти знайти того, хто їх убив.

Монк усміхнувся:

– Зрозуміло.

Слухати його важке дихання з свистом було мучительно. І виглядав він жахливо. Обличчя в поту, очі ввалилися, шкіра жовта, як пергамент.

– У тебе ж дійсно був серцевий напад, – промовив я. – Ти не симулював його, правда?

Монк повів рукою по голові, потрапляючи великим пальцем у страшне поглиблення в черепі. Здавалося, це його заспокоїло.

– Кокаїн.

– Ти передозував кокаїн? Намірено?

Він кивнув.

– Скільки?

– Досить.

Тепер стало зрозуміло, як Монк обманув лікарів. Передозування кокаїном викликає сильну тахікардію і підвищення артеріального тиску. Це помилково прийняли за симптоми смертельно небезпечного серцевого нападу. Оцінюючи стан Монка, я припустив, що він страждає принаймні серцево-судинною недостатністю, а можливо,

чимось більш серйозним. І це не кажучи про сильне ураження дихальних шляхів. Просто диво, що він досі живий.

– Але ти ж міг померти, – сказав я.

Він зіпсував рот.

– І що?

– Чому ти чекав вісім років, щоб втекти?

Його рот знову скривився в гримасі, яку я помилково сприйняв за усмішку. Але тепер, глянувши йому в обличчя, я усвідомив, що це було що завгодно, тільки не усмішка.

– Тому що я невинний. Ці покидьки, щоб звинуватити мене, підкинули докази.

До цього моменту я йому майже вірив. І, хай простить мене Господь, навіть жаліли його. Монк був здатний на багато що, але тільки не на акторську гру. Значить, що ж це виходить? Він параноїк?

Монк кинув на мене свирепий погляд, мабуть, вловивши щось на моєму обличчі.

– Ти вважаєш мене психом?

– Ні, я просто...

– Не бреш.

Він продовжував похмуро розглядати мене. Треба було діяти дуже обережно.

– Чому ти думаєш, що тебе підставили?

Він перевів погляд на свої обдерті суглоби. Звідти ще сочилася кров, але це його, здається, не турбувало.

– Новий сокамерник розповів мені все. Це він заліз в мій трейлер перед тим, як там влаштували шмон. А речі йому дав поліцейський, заявивши, що так потрібно для розслідування. І пригрозив, що якщо він комусь розповість, то його упряжуть в психушку або посадять за звинувачення в педофільї. Сказав, що для нього буде краще тримати язика за зубами. Так він і робив. Нікому не казав, поки не заgrimів в тюрму і не захотів розквитатися з тими, хто його туди упек. – Монк відвернувся і сплюнув. – Чому йому це було потрібно, я так і не зрозумів.

Ні, це не бред параноїка. В трейлері Монка при обшуку знайшли речі Зоуї Беннетт, губну помаду і гребінець, що підтвердило його провину.

– А цей твій сокамерник... – почав я.

– Уокер. Даррен Уокер.

– Він назвав прізвище поліцейського?

– Так. Це був той самий покидьок, який потім робив шмон. Інспектор Джонс.

Ця прізвище була мені незнайома, але я ж не знав всіх поліцейських в управлінні.

– Сокамерник міг збрехати.

– Ні. Я вибив з нього правду.

Я згадував, як Террі, коли з'явився до мене вперше повідомити про втечу Монка, сказав, що той забив сокамерника до смерті.

«А охоронців, які намагалися його відтягти, відштовхнув так, що вони досі приходять в себе в лікарні. Удивляюсь, що ти про це не чув».

Я намагався сглотнути, але в роті пересохло.

– Дай попити. – Я показав на упаковку пляшок з водою. Монк байдужно пожвачив плечима і кинув мені пляшку. Я відкрив її тремтячими руками і відпив половину. Решту залишив Софи.

– А при чому тут Уейнрайт? Чому ти його вбив?

– Я його не вбивав.

Неочікувана відповідь. Я думав, що Монк знову нічого не пам'ятає.

– Але дружина тебе впізнала, і аналіз слини підтвердив це.

– Я ж не кажу, що я там не був. Я сказав, що не вбивав його. Я до нього навіть не доторкнувся, він впав вниз з лестниці.

Це було цілком можливо. Тіло Уейнрайта лежало у підніжжя сходів. Він міг зламати собі шию при падінні. Вірогідно, побачивши Монка у своєму домі, професор втратив свідомість і впав вниз. Не дивно. Не кожен на його місці зберіг би присутність духу.

– А навіщо тобі взагалі потрібно було до нього приходити? Ти ж не думав, що Уейнрайт має яке-небудь відношення до підстави?

Монк зцепив пальці за головою і подивився на Софи. Наче відчувши його погляд, вона зрушилася у сні.

– Мені потрібно було її знайти. Я вирішив, що, можливо, він знає, де вона живе. Або сам допоможе мені щось згадати. До цього я спробував покопатися в торф'янику, як тоді робив професор, сподіваючись, що вдасться оживити пам'ять. Не вийшло. – Він ледве помітно усміхнувся. – Не чекав вас там зустріти. І ви теж не сподівалися побачити мене, правда? Так налякалися, що я це міг відчувати носом. Чесно кажучи, я

тоді так змордовався з цими ямами, що не став вас доганяти. Хоча цілком міг.

А вночі він вирішив навідати професора Уейнрайта, оскільки його адреса була вказана в телефонній книзі.

– Уейнрайт був хворий. Він все одно не зміг би тобі допомогти.

Монк вскинув голову.

– Звідки мені було знати? Ти думаєш, я шкодую про його смерть? Ні, я не забув, як ця сволота говорила про мене, як про сміття. Я б, напевно, цьому сучому сину все одно зламав шию.

Я хотів вставити зауваження, але Монк продовжив:

– Розумієш, ці покидьки мене підставили. Тоді, вісім років тому, у них вийшло, вони змусили мене повірити, що я справжній псих і в безпам'ятстві вбиваю направо і наліво. Але в мене було час подумати.

– Але якщо ти не вбивав цих дівчат...

– Так що мені ці дівчата! – вигукнув він. – Я їх не знав. Думаю, ці покидьки повісили на мене і Анджелу також. – Його темні очі лихоманно блищали. – Провели зі мною трюк, змусивши повірити, що я і її теж вбив. Ти зрозумів? А що, якщо це брехня і я цього не скоював? Ось чому мені потрібно повернути пам'ять.

Я розумів, що переубедити його не вдасться. Монк хотів звільнитися від провини за Анджелу Карсон. Але навіть якщо до загибелі інших дівчат він дійсно не був причетний – що тоді здавалося мені абсолютно неймовірним, – те Анджелу він убив, в цьому сумнівів не було. Хоча, мабуть, і не навмисно.

І Софі йому нічим не допоможе.

– Послухай, Джером, – сказав я, – якщо ти вчинив убивства під час нападу, то з тебе відповідальність знімається. В юридичній практиці існує поняття невменяємості і...

– Замовкни! – грюкнув він, стиснувши кулаки. – І розбуди її!

– Почекай!

Він рвонуся до мене так швидко, що я не встиг опам'ятатися. Це був навіть не удар, а поштовх, але я впав на підлогу, наче мене вдарили по голові товстою дошкою. Монк схопив Софі за плечі.

– Давай! Просипайся!

Вона тихо застонала. Мені здалося, що Монк заніс руку для удару. Я вскочив і повис на ній. Він стряхнув мене, як комаху, я відлетів і вдарився головою об камінь.

Але бити Софи Монк, здається, передумав. Можливо, і не збирався. Він подивився на свій кулак, немов тільки зараз згадав про його існування. Це був той самий кулак, яким він стукав у кам'яну стіну печери. На ньому запеклася кров. І лють Монка зникла так же швидко, як і з'явилась.

Софи ворухнулася.

– Девід...

– Я тут.

Вона потерла голову, морщась від болю.

– Мені погано і... – Закінчити вона не встигла: її виразило.

Коли спазми закінчилися, Софи заслонила очі від фонаря і простонала:

– Голова... сильно болить.

– Подивися на мене, Софи.

– Болить...

– Так, але ти все одно подивися на мене.

Я прибрав волосся з її обличчя, уважно вдивляючись в зіниці, і у мене всередині все похолоділо. Лівий зіниця був нормальний, зате правий сильно розширений. Тепер стало зрозуміло, чому їй заважав світло.

– Що з нею? – запитав Монк, очевидно, підозрюючи якусь уловку.

Я глибоко вдихнув, намагаючись зберегти спокій.

– Думаю, це гематома.

– Що?

– Крововилив. Внутрішньочерепна кровотеча. Її потрібно якнайшвидше доставити в лікарню.

– Ти що, вважаєш мене дурнем? – буркнув Монк, схопивши руку Софи.

– Не лізь до неї! – крикнув я, відштовхуючи його.

Напевно, величезного бика відштовхнути було б легше. Але Монк відпустив її руку і вперився в мене немигаючим поглядом, в якому проглядала ледь стримувана готовність до насильства. Цей погляд був мені добре знайомий.

– У неї всередині голови збирається кров, ти мене зрозумів, осел? – промовив я, зривчастим голосом. – Ймовірно, це результат автомобільної аварії або більш ранньої травми. Але якщо не зробити

операцію, вона помре. Будь ласка, допоможи мені винести Софи на поверхню.

Монк нахмурився, оглушаючи хриплим диханням тісну печеру.

– Але ти ж доктор. Зроби щось.

– Я ж сказав, їй потрібна операція.

– Чорт побери! – Він вскинув кулак, збираючись вдарити об стіну.

Я повернувся до Софи:

– Не засинай. Не можна.

Треба було змусити її встати і йти.

– Не можу... – простонала вона.

– Можеш. Давай сядь прямо. Ми йдемо звідси.

Монк стиснув мені плече. Я злякався, що тріснуть кістки.

– Ні! Вона обіцяла мені допомогти.

– Ти що, не бачиш, що зараз вона нікому допомогти не може?

– Вона залишиться тут.

– І що, хай помирає? – Мене трясло від люті і усвідомлення власної безпорадності. – Софи єдина з усіх ставилася до тебе як до людини, намагалася допомогти. Тобі мало крові на руках? Хочеш ще?

– Замовкни!

Він заніс кулак, і я зрозумів, що мені кінець. Уникнути удару не було можливим. Але кулак пронісся поруч з моїм обличчям – рукав його куртки задів щоку – і вонзився в камінь біля моєї голови.

Я застиг, слухаючи напружені хрипи Монка. Він постояв, напевно, з хвилину, обдаючи мене своїм зловонним подихом, і відійшов назад. З його руки капала кров. Ще б, такий удар. Неужто він нічого собі не зламав?

Йому було боляче, але виду він не подав. Довго дивився на свої запалені суглоби, ніби вони йому не належали, потім перевів погляд на Софи. Незважаючи на величезні розміри, вигляд у нього був якийсь жалюгідний і навіть зворушливий. Як у людини, що втратила надію.

– Але вона б все одно не змогла мені допомогти? – запитав він.

– Ні.

Монк опустил голову. А коли підняв, його обличчя знову стало непроникним.

– Тоді давай виходити.

* * *

Необхідно було привести Софи до тями. Пригодилися флакончики з нюхальною сіллю. Вона стогнала, відвертала голову, але нашатир підєйствував. Це було, звичайно, тимчасовою мірою, і мені потрібно було якнайдалі тримати її в свідомості.

І часу у нас було обмаль.

При травмі голови завжди існує небезпека виникнення гематоми. У деяких випадках вона розвивається дуже швидко, іноді проходять тижні, перш ніж всередині черепа повільно набрякають кров'яні бульбашки і починають тиснути на мозок. У Софи гематома проявилася через кілька днів. Спочатку вона була майже непомітною, при огляді в лікарні її не визначили, і Софи виписалися раніше, ніж провели детальне обстеження.

У будь-якому випадку я повинен був звернути на це увагу. Ознаки були, а я їх не помічав. Її невнятну мову я відніс до дії алкоголю і втоми, а головний біль сприйняв за похмілля.

І ось тепер Софи помирала, і в цьому частково була моя вина.

Вона вже ледве усвідомлювала, де знаходиться. Правда, йти могла, але з підтримкою. Коли Монк виніс її на руках з печери, стало ясно, що повернутися тим же шляхом, яким прийшли, ми не зможемо. Там були занадто вузькі щілини і проходи.

– А є ще якийсь шлях нагору? – запитав я.

Монк піджав губи. Його дихання стало переривистим.

– Є, але...

– Що?

– Не важливо! – кинув він і рушив по проході.

І ось я знову опинився в кам'яному мішку, пильно вдивляючись у широкі плечі ідучого попереду Монка. Звісно, він надав мені фонарика.

Я рухався, обіймаючи Софи за талію, беручи на себе значну частину її ваги. Вона стогнала від болю, просила залишити її в спокої і дати поспати. Голос невнятний, майже бормотіння. Коли Софи зовсім обм'якнула в моїх руках, я сунув їй під носа нюхальну сіль, намагаючись не думати, що буде, якщо вона втратить свідомість. А

також про те, що її і моя життя тепер залежали від вбивці, поведінка якого була непередбачуваною.

В невеликій печері, та ще з газовим обігрівачем, було тепло, а тепер, на додаток до всього, на нас насунувся жорстокий холод. Стуча зубами, я притискав до себе Софи, намагаючись трохи зігріти. І всюди була вода.

Нарешті ми потрапили в склепінчасту печеру, майже всю затоплену. Я посвітив фонариком. Вода тут стікала по стінах, утворюючи мініатюрні водоспади, а потім з шумом заповнювала величезну калюжу в центрі. Від води піднімався легкий туман, гостро пахнучи якоюсь хімією.

Монк повів нас по насипу з сланцевої глини, що тягнеться по краю. Вдалині зияла вузька вертикальна тріщина, трохи вище рівня води.

– Сюди.

Йому довелося підвищити голос, щоб перекрити шум води. Я посвітив фонариком. Далі тріщина звужувалась.

– Куди вона веде?

– У прохід, а звідти на поверхню. – Хрипке дихання Монка не заглушав навіть шум ллється води. При тьмяному світлі фонарика він нагадував ходячого мертвеця.

– Ти впевнений?

– Тобі потрібен був інший шлях нагору. Ось він. – Він повернувся і рушив назад по насипу.

– Ти що, уходиш і залишаєш нас? – закричав я йому вслід.

Він не відповів, швидко покидаючи затоплену печеру. Поки ми тут стояли, рівень води піднявся.

Софи повисла на мені.

– Девід... що...

Я проковтнув підступивший до горла клубок.

– Все в порядку. Скоро вийдемо.

Єдине, що нам тепер залишалося, – це рухатися вперед. Прижимая Софи до себе, я боком протиснувся в вузьку щілину. Стеля губився в темряві над нашими головами, а ширина була трохи більше півметра. Здавалося, з кожним кроком стіни сжимали нас все сильніше і сильніше.

Блідий промінь фонарика висвічував шлях. Я оглянувся. Затоплена печера вже зникла з виду, але це не означало, що ми далеко

просунулися. Тепер я майже тягнув Софи на собі по звивистому проходу.

Знати б, скільки ще йти. Я переконував себе, що, напевно, не дуже далеко. А прохід все звужувався. Груді стискало так, що ставало важко дихати. Я спробував звільнити руку. Попросив Софи постояти прямо хоча б кілька секунд. Вона не відгукнулась.

– Софи! Давай же, прокинься.

Але вона нерухомо повисла на мені. Я нащупав у кишені флакончик з нюхальною сіллю, відчайдушно намагаючись нічого не впустити. Головне – фонарик. Відкрив флакончик зубами і, з труднощами повернувшись, сунув під носа Софи.

Реакції не послідувало. Я спробував ще, підтримаючи довше, але вона не реагувала. Тоді я вирішив протиснутися через цей вузький участок першим, а потім протягнути її. Але не наважувався відпустити, боявся, що впаде. До того ж Софи міцно трималася за мене.

Я різко розвернувся для ривка і раптом відчув, що камені, як тиски, стиснули мій торс. Кілька секунд я навіть не міг ні зрушитися, а потім з трудом повернувся в початкове положення, обдерши костяшки пальців. Закрив очі, жадно дихаючи. Але повітря не вистачало.

В очах у мене вже стали мелькати зірочки. Я зрозумів, що задихаюсь, і мобілізував усі сили. Зараз не можна відключатися. Поступово дихання відновилося. Я відкрив очі. Освітлив фонариком кам'яну стіну в декількох дюймах від свого обличчя. Облизнув пересохлі губи. Права рука, якою я тримав Софи, зовсім онеміла. Софи була без свідомості, але продовжувала міцно триматися за мене. Далі я рухатися не міг, і повернути назад також, тому що вона загоражувала шлях.

Ми опинилися в пастці.

Несподівано ззаду виник світло. Я глянув через голову Софи і побачив, як промінь фонарика висвітив вузький прохід. Пролунав тихий шум, супроводжуваний хрипким диханням.

Неужто Монк?

Він з'являвся повільно, боком протискуючись у вузький прохід, скрививши рот від напруження. Тут і мені було дуже тісно, неможливо було уявити, що відчував він. Монк мовчки добрався до Софи і трохи підняв її.

– Все, я її тримаю...

Нарешті я звільнився і перейшовся масажувати затеклу руку.

– Іди! – наказав Монк.

Я почав протискуватися вперед. Голова кружилася, повітря не вистачало, але прохід розширився. Я посвітив фонариком назад. Монк напружено дихав, розкривши рот, повільно просуваючись між каменями, що здавлювали його могутню грудь. Він без звуку відпустив Софи, передавши її мені, і почав допомагати, підштовхуючи ззаду.

Незабаром я оглянувся, світлячи фонариком, і побачив, що Монк застряг у проході, зажатий каменями. Його рот рухався, як у виловленої на сушу риби.

– Ти назад пролізти зможеш? – спитав я, важко переводячи дух. Проте, щоб йому вийти до нас, не було й мови.

Неймовірно, але мені здалося, що Монк усміхнувся.

– Звузився прохід... з тих пір як я був тут востаннє...

Навіть говорити йому було боляче. Як же він вибереться звідси?

– Слухай, може...

– Відвалюй... Виводь її нагору.

Я коливався недовго – напевно, пару секунд. І в самому справі, як я йому допоможу? А він звик лазити по цим проходам, якось викрутиться.

Я потягнув Софи вперед. Один раз оглянувся і побачив позаду темряву. Фонарик Монка більше не світив. Похоже, він все ж таки протиснувся назад. Я перестав думати про нього і зосередився на Софи. Прохід був набагато ширшим, але з нею я плетувся ледве-ледве. До того ж тепер довелося йти по щиколотку у воді. Навіть не було видно, куди ступаю. Я постійно послизався, чіплявся курткою за камені, але продовжував йти, усвідомлюючи, що зупинитися – смерть для нас обох.

Стеля стала нижче, я ледве міг випрямитися в повний зріст, але зате він розширився ще сильніше. І пішов круто вгору. Він тягнувся до поверхні, інакше Монк нас цим шляхом не направив би.

Я рушив вгору, згинаючись під вагою Софи. Ноги тремтіли, підкашувалися, так що доводилося зупинятися кожні кілька хвилин. Нарешті я її опустив на підлогу, сам став поруч на коліна, погладив волосся.

– Софи, ти мене чуєш?

Вона не відповіла. Я швидко оглядів її. Пульс частий, зіниця правого ока розширена і на світ фонарика не реагувала. Потім я з трудом підняв Софи, але йти сил більше не було. Я зробив кілька кроків і ледве не впав. Знову опустив її на землю, ледь не плачучи. Може, вихід розташований зовсім недалеко, але донести туди я Софи не зможу. Придеться залишити її тут. І не треба втрачати час. Я скинув куртку, підклав рукава їй під голову, іншу частину обернув її. Постояв, подивився на неї, тремтячи від холоду, не наважуючись піти. Але вибору не було.

– Я повернусь за тобою, обіцяю, – промовив я, стукаючи зубами, повернувся і пішов, залишивши її в темряві.

Прохід ставав все крутішим. Скоро мені довелося карабкатися вгору на четвереньках. Стеля і стіни з'єдналися, утворивши тунель. Фонарик висвічував попереду безкінечний чорний простір. Виснаження почало робити зі мною трюки. Мені стало здаватися, що я рухаюся вниз, все глибше заповзаючи під землю.

А незабаром я відчув, як щось оцарапало моє обличчя. Дернувся і трохи не закричав. Посвітив фонариком і побачив гілку колючого куща. І тільки відчувив на обличчі краплі дощу, принесені холодним вітром, я зрозумів, що вибрався на поверхню.

Навколо було темно. Прохід закінчувався у заростях звездника на схилі пагорба. Останні кілька ярдів мені довелося проповзти під колючими гілками, з яких капала вода.

Дрібно тремтячи від холоду, я посвітив фонариком. Туман розсіяний, але йшов дощ. Торф'яник весь зарос зоринкою. Кущі також щільно закривали вхід до печери. Горизонт був світлий, але що це, світанок чи захід, зрозуміти було неможливо.

Не знаю, скільки б я там просидів, якби не вітер не доніс тихий шум. З якої сторони, визначити не вдалося. Незабаром шум затих. Я вже почав думати, що шум мені почудився, але він виник знову. Громче.

Десь вдалині стрекотів вертоліт.

Забувши про холод і втому, я піднявся на пагорб і став махати фонариком.

– Сюди! Летіть сюди!

Я кричав, поки не охрип. Тепер були видні вогні вертольота. Спершу здавалося, що він пролетить повз, однак вертоліт змінив курс і направився до мене. Він ставав все більшим, вже можна було

розгледіти на ньому надписи, що він поліцейський, і ось тут мене покинули останні сили. Ноги підогнулися, і я впав на холодні камені.

З лікарняною рутиною я знайомий добре, адже значна частина мого життя пройшла в стінах медичних установ. Тепер я опинився тут у якості пацієнта.

Події останніх діб сприймалися як поганий сон, який хотілося якнайшвидше забути. Основний діагноз мені поставили – переохолодження організму. Не таке уж воно тяжке, але достатнє, щоб я все ще не міг зігрітися. Коли я виліз з печери, зарниця на горизонті означала світанок. Тобто я провів під землею всього кілька годин, а мені здавалося, дні.

В поліцейському вертольоті мене закутали в ковдру, напоїли гарячим чаєм з шоколадом. Я стукав зубами об край кружки і вимагав негайно визволити з печери Софи. Незабаром прибула машина з рятувальниками. Мені здалося, що вони цілу вічність не могли знайти вхід. Потім тріумфальні крики з заростей звездника сповістили, що подія відбулася.

Використовували її приблизно годину. Кущі навколо входу в печеру вирізали, щоб підштовхнути автомобіль. Софи була жива, але без свідомості. Її погрузили в вертоліт, і, як тільки ми приземлилися, передали бригаді реаніматорів.

Мене помістили в палату, поклали під крапельницю. Промили і обробили порізи і садна, перев'язали. Я розповів про происшедшем спочатку поліцейським, а потім співробітникам Скотланд-Ярда. Незабаром мене залишили в спокої. Не можу пригадати, чи відчував я тоді втому. Я постійно питав про Софи, але ніхто з поліцейських нічого не знав. Коли всі ушли, я вирішив трохи відпочити, поклав голову на подушку і миттєво заснув.

Розбудив мене легкий шум розсуваючих штор. Я сів, не одразу усвідомив, де знаходжуся. Все тіло боліло. До мене в кабінку увійшов старший слідчий Нейсміт. Чисто виголений, але втомлений. Очі покрасніли від недосипу.

– Як Софи? – запитав я.

– В хірургічному відділенні, – відповів він. – Готують до операції. Це все, що я поки можу сказати.

Іншого я і не чекав. Тепер її життя залежало від того, як швидко проведуть операцію.

Нейсмїт витягнув з кишені пластиковий пакетик з моїм гаманець.

– Візьміть. Коли його знайшли, ми збиралися направити в рудник пошукову групу, а потім вас виявили з вертольота.

– А що з Міллером і Кросс?

Він придвинув стілець і сів.

– У Міллера перелом черепа і зламані ребра. Є пошкодження внутрішніх органів. Він без свідомості, але стан стабільний. У Кросс струс мозку і перелом щелепи. Коли прибрала допомога, вона вже була в свідомості, так що змогла розповісти, що сталося.

– А Монк?

– Одна група послана в рудник, у обох виходах поставлена охорона. Але там можуть бути ще виходи, про які ми не знаємо. Рудник замурували багато років тому, і ніхто не має поняття, що від нього є проходи в печери. Обширна розгалужена система. Якщо Монк ще там, його обов'язково знайдуть, але на це знадобиться час.

Нейсмїт кивнув, показуючи, що пора перейти до справи. – Тепер розповідайте.

Я розумів, що він вже все знає, але хоче почути це від мене особисто. Нейсмїт слухав мовчки, іноді киваючи. На твердження Монка, що його підставив поліцейський, прореагував спокійно. Наприкінці важко зітхнув.

– Так, він сказав вам правду, принаймні щодо Уейнрайта. Професор зламав шию при падінні зі сходів. На його тілі виявили частки покриваючої сходи килимової доріжки, а на перилах виявилися плями його крові і волосся. Він оступився в темряві або просто впав без свідомості при виді Монка. Не дивно. – Нейсмїт помовчав і подивився на мене. – А іншим ви вірите?

Зараз я вже нічого не міг сказати визначено. Події минулої ночі здавалося, були бачені в якому-то сюрреалістичному фільмі. Пришлося зробити зусилля, щоб зосередитися.

– Думаю, його напади безпам'ятства справжні. І його стосунки з Анджелою Карсон – також. Він не уміє прикидуватись, а напад у нього трапився при мені.

– Ви вважаєте, що він вбив її в безпам'ятстві?

– Судячи з того, що я бачив, ймовірно.

– А інші дівчата?

– Поки нічого не ясно. Убити їх під час нападів безпам'ятства Монк не міг, тому що потім потрібно було якось поховати трупи. І він дійсно нічого про це не пам'ятає. Хоча мучить його зовсім інше.

– Те, що Монк безсердечний покидьок, це не новина.

– Ні, я маю на увазі, що йому абсолютно все одно на вирок. Він не зацікавлений у його пом'якшенні. Ось чому я вважаю, що його слова заслуговують на довіру. Єдина причина втечі Монка – спроба довести собі, що він не вбивав Анджелу Карсон.

– Монка застали в зачиненій зсередини квартирі поряд із вбитою, а на його руках була її кров. Які тут можуть бути сумніви?

– Щодо цього – ні. Але за вісім років він так і не примирився з тим, що вбив єдину близьку йому людину і навіть не може згадати, як це сталося. І коли у нього з'явилася рятівна соломинка, він за неї ухопився. Полагаю, осуджувати його за це ми не повинні.

– А що означають ці розмови про те, що його підставили? – запитав Нейсміт.

Я зітхнув. Одне діло – слухати розповідь Монка у печері, а інше – обговорювати її при денному світлі. Легше всього було б вважати все бредом психічно нездорової свідомості або хитрістю підступного злочинця. Проблема полягала в тому, що я цього, якраз, зробити не міг.

– Сумніваюся, що він усе вигадував.

– Але міг вигадати Даррен Уокер. Ніякого інспектора Джонса в управлінні немає, не було його і вісім років тому. Так будь-хто, якщо загонити його в кут, наплетить що завгодно.

– А навіщо Уокеру взагалі було згадувати про це?

– Мелкий крадій хотів видатися крутим перед таким важковаговиком, як Монк.

– Але той йому повірив. І наскільки я зрозумів, Уокер був не в тому стані, щоб щось вигадувати. Монк сказав мені, що він вибив із нього правду.

– Немає жодних підтверджень, – роздратовано мовив Нейсміт. – Лише слова Монка. А у Даррена Уокера вже не питаєш, Монк забив його до смерті. І прошу вибачити мене, але якось не віриться, що поліцейський невідомо навіщо підкинув докази в трейлер Монка за допомогою жалюгідного покидька Уокера. Я переглянув його досьє. Він підозрювався у багатьох крадіжках, але постійно якось

викручувався. Завжди уникав. До минулого року. І тільки тоді почав тріпати язиком. Чому?

Цього я не знав. Але деякі міркування у мене були.

– Вочевидь, тому, що його спіймали. Ви самі сказали, що Уокер мелкий крадій. Таким у в'язниці «Белмарш» доводиться несолодко.

– І що з цього слідує? – усміхнувся Нейсміт. – І звідки у цього загадкового інспектора виявилися речі, що належать близнюкам Беннетт?

– Ймовірно, він мав доступ до сейфу з матеріальними доказами.

Мої слова важко повисли в повітрі невеликої палати.

– Ви розумієте, що говорите? – произніс Нейсміт.

– Так. І впевнений, вам це також приходило в голову.

Нейсміт мовчав. Я знав, яке питання він ставить собі. Те саме, що і я. Якщо Монк не вбивав цих трьох дівчат, то хто це зробив?

Старший слідчий встав і помасажував перенісся.

– Ладно, поговоримо пізніше, коли вас випишуть. Ви повернетесь в Лондон?

– Поки ні. Заберу речі з дому Софі і зніму номер у...

Раптом у палату увійшов Симмз у ретельно відутюженій формі зі знаками відмінності начальника поліції. У лікарняному уставу він виглядав кумедно.

– Сержант, я не знав, що ви... – почав Нейсміт.

– Я хочу поговорити з доктором Хантером. Наодинці, – процедив начальник поліції, не глянувши на старшого слідчого. Він так міцно стиснув у кулаці свої чорні шкіряні рукавички, що здавалося, ніби Симмз збирається їх задушити. – Ви можете йти.

Нейсміт був у ярості, але стримався. Кивнув мені і швидко вийшов. У палаті стало тихо. Симмз пильно подивився на мене.

– Чем, чорт забирай, ви займаєтесь?

Розмовляти в такому тоні у мене не було бажання. Я ще не відновився і почувався абсолютно знесиленим.

– У даний момент намагаюся заснути.

Його бліді очі спалахнули.

– Доктор Хантер, не думайте, що ви зможете нажити на цьому якийсь капітал. Нічого у вас не вийде.

– Про що ви?

– Про ваші... дикі заяви. Про невинність Джерома Монка. Про те, що якийсь співробітник поліції нібито сфабрикував проти нього докази. Не чи вважаєте ви, що хтось у це повірить?

– Які заяви? Я не говорив, що...

– За останній тиждень Монк став причиною смерті хворого чоловіка і серйозно поранив двох поліцейських. Або ви забули?

– Я нічого не забув, проте...

– Як же ви смієте реабілітувати злочинця, засудженого за насильство і вбивство? Такого я від вас не очікував.

Я сів на ліжку, випрямив спину.

– Я не намагаюся його реабілітувати, а тільки розповів, що сталося.

– О так, про цей напад, який Монк спритно продемонстрував перед вами. А вам не спадало на думку, що він усе це симулює? Так само, як одурих тюремних лікарів, які повірили в серцевий напад?

– Те, що я бачив, не було притворством. І симптоми серцевої недостатності Монк теж не симулював. Він їх викликав. А це зовсім інша справа.

– Ви мене вибачте, доктор Хантер, але я не поділяю вашу легковірність. Для мене безсумнівно, що Монк вами маніпулював. Наговорив чорт знає що, а потім відпустив, щоб ви всюди поширювали небиліці. – Він хлопнув рукавичками по стегну. – Ви розумієте, який шкоду це може завдати?

– Спершу для вашої репутації, так?

Не треба було мені це говорити, але слова вже вирвались, назад їх не вернеш. Бліді очі Симмза випучилися. Рука, що стискала рукавички, дернулася, і я раптом подумав, що він збирався мене вдарити. Але коли начальник поліції заговорив, його голос звучав рівно і стримано:

– Я вимушений вибачитися, доктор Хантер. Напевно, мені не слід було поспішати зустрічатися з вами. Ви явно перенапружились. – Висловлюючи ці слова, він надягав рукавички, наполегливо працюючи пальцями. – Сподіваюся, ви подумаєте над тим, що я сказав. Ми всі робимо одне діло, і будь-які розбіжності потрібно вирішувати без всілякого розголосу. Не вам мені говорити, як швидко поширюються чутки. І робота консультантом поліції на дорозі не валяється.

Він зиркнув на мене без жодного виразу і, захопивши рукою в рукавичці хвіст шинелі, наче боявся забруднитися, ступив до дверей і вийшов.

Я дивився йому вслід, а потім опустив голову на подушку і міцно заснув.

Мене виписали наприкінці дня. Після відходу Симмза я поспав і почувався краще. Принесли одяг у пластиковому пакеті, висушеному, але не випраному. Бруд і плями крові доводили, що все, що відбувалося минулої ночі, було реальним. Я попросив медсестру дізнатися, як Софі. Через кілька хвилин вона прийшла і повідомила, що операцію зроблено, а Софі в реанімації в критичному стані. При невідкладній трепанації черепа іншого очікувати було не можна. Адже їй, щоб сцедити накопичену кров, видалили кісткову створку черепа.

Не треба казати, що ця новина не підняла мені настрій. Я одягнувся і чекав приходу молодої лікарки, яка сказала, що можна йти. Я тут же направився в реанімаційне відділення. Тут було тихо і менш метушливо, ніж в інших частинах лікарні. Медсестра за стійкою не дозволила мені увійти в палату Софі, але в такій брудній і порваній одязі я б, напевно, не став входити і сам. Інформацію про її стан сестра також відмовилася повідомити.

– Ви хто, чоловік, наречений, близький родич? – запитала вона. В її питанні містився натяк, але я його не прийняв.

Несподівано мене окликнули. Голос належав Софі. Я повернувся в надії побачити її дивовижно видужалою, але по коридору до мене йшла її сестра.

– Як вона? – запитав я.

– Лежить у реанімації. Їй зробили операцію на мозку.

– Мені дуже шкода...

– Вам шкода? Ви ж обіцяли наглядати за нею. Я хотіла забрати її до себе. А вона... – Мері повернулася до медсестри за стійкою. – Не пускайте цього чоловіка до Софі. Я не хочу, щоб він тут крутився.

Мері розвернулася і пішла по коридору. Медсестра зігнула плечима.

Я вирішив дізнатися, де лежить Стефані Кросс. Довго бродив по палатах, поки знайшов. Спершу мені здалося, що вона спить, але як тільки я наблизився до ліжка, Стефані відкрила очі і подивилася на мене.

Виглядала вона жахливо. Голова перебинтована, обличчя в кровоподтеках і розпікуло більше, ніж у Софі. Зламана щелепа

скріплена складною системою гвинтів і різних пристосувань.

Я не знав, що сказати. Ми просто дивилися одне на одного, а потім вона взяла з прикроватьної тумбочки блокнот, швидко написала щось і показала мені: «Я виглядаю гірше, ніж почуваюся. Морфій – класна річ».

Несподівано я розсміявся:

– Радий це дізнатися.

Вона черкнула в блокноті: «Софі???»

Я відкашлявся.

– Операцію зробили. Вона в реанімації.

«Міллер прийшов до свідомості. Сестри кажуть, що він розповідає їм смішні анекдоти».

– Чудово. – Я усміхнувся. Це була перша хороша новина, мабуть, за цілу вічність. Потім глибоко зітхнув. – Слухайте, я...

Стеф знову почала писати. Вочевидь, діяв морфій, і вона поспішала закінчити до того, як засне. Вирвала листок із блокнота, склала і простягнула мені. І тут же її очі закрилися, і вона заснула.

Я вийшов у коридор і розгорнув листок. Записка Стефані Кросс була короткою: «Ви все зробили правильно».

Коли я це прочитав, у мене на очі набігли сльози. Пора було вийти на свіже повітря. Освіжитися і про все подумати.

Мій автомобіль все ще стояв у дому Софі, там же залишилася сумка з речами. Можна було викликати таксі по телефону або зловити на вулиці. Я обрав друге. Дуже хотілося прогулятися.

Медсестра в приймальному покої пояснила, де знаходиться найближча стоянка таксі, і я вирушив туди. Не пройшов і кварталу, як поряд зупинився автомобіль. У ньому сидів Террі.

– Так і знав, що знайду тебе тут. – Я продовжував йти, і він закричав – Дейвід, зачекай!

Автомобіль знову поравнявся зі мною.

– Слухай, потрібно поговорити. Я знаю, що сталося вчора вночі. Як Софі?

Я неохоче зупинився.

– Вона в реанімації. Більше я нічого про неї не знаю.

– От як... – Він поблід. – І що, є надія?

– Напевно.

– Куди ти йдеш?

– Збираюся забрати машину. Вона стоїть у домі Софі.

Він нахилився і відкрив дверцята.

– Сідай. Я тебе підвезу.

Не скажеш, щоб суспільство Террі мені подобалося, але я був настільки слабкий, що ледве стояв на ногах.

Перші кілька миль ми мовчали. Коли виїхали за місто, він запитав:

– Хочеш поговорити?

– Ні.

Він знову замовк. Я дивився у вікно на торф'яник. Обігрівач в салоні справно працював, тепло і рівний гул двигуна убаюкували. Я відчув, що засинаю.

– Принаймні тепер відомо, хто тоді вломився в дім Софі, – промовив Террі.

Я зітхнув. Якщо він вирішив поговорити, то від нього не відчепишся.

– Не думаю, що це був Монк.

– Що, навіть після всього?

– Він зізнався, що був у її домі, – сказав я, – але після того, як Софі відвезли в лікарню. Коли ми повернулися, там була жахлива сморід. Я подумав, що в дім залізло якесь тварина, адже двері були відкриті, і тільки потім він мені пояснив, що накидав там трохи землі, змоченої сечою лисиці, щоб збити зі сліду пошукові собаки. Якби це було раніше, коли я знайшов її у ванній кімнаті, я б обов'язково відчув запах.

– Сеча лисиці? Винахідливий покидьок, – проговорив Террі майже з захопленням. – Тут вже з'явилися чутки, що в нього були стосунки з Анджелою Карсон. І що, імовірно, він убив її під час нападу.

Я кивнув:

– Так. Перед відходом з лікарні я поговорив з невропатологом. Він розповів мені про так званий синдром лобної долі. Це коли ушкоджені лобові долі головного мозку.

– І що?

– Пам'ятаєш вмятину на черепі Монка? Пологова травма, акушерка погано працювала зі щипцями. Мати Монка померла під час пологів, а він вижив з цією міткою. Так от, синдром лобної долі є причиною буйного непередбачуваного поведінки, причому пацієнт потім не

пам'ятає про свої вчинки. Іноді у страждаючого ушкодженням лобної долі трапляються епілептичні приступи сміху, під час яких він дико сміється або кричить, а також сильно б'є все, що потрапить під руку. Ці приступи зазвичай стаються уві сні, тому такого роду епілепсію не завжди діагностують, приймаючи її за нічні жахи. У Монка були такі приступи, про це розповідали в'язничні охоронці.

Террі знизав плечима:

– Ну і що, ушкоджені лобні долі. Хіба це виправдовує те, що він зробив?

– Ні, але він Анджелу Карсон не гвалтував. А вбив під час такого нападу, який стався, коли вони займалися сексом. Розумієш?

Террі усміхнувся:

– У все це важко вірити.

Скептицизм Террі мене не здивував. Тепер і я з трудом вірив розповіді Монка. Це був злочинець, небезпечний і неймовірно жорстокий. Досить згадати, як він розправився з поліцейськими, Міллером і Кросс.

Але поведінка Монка не було таким однозначним, як думав Симмс. Він спеціально відпустив нас, щоб ми якось його виправдали. Я добре пам'ятав, як Монк застряг у проході, коли допомагав мені витягти Софі. Чому йому це було потрібно, коли він спокійно міг залишити нас помирати.

Так безжалісні вбивці не поводяться.

– Я думаю, що ми дивилися на Монка і бачили те, що хотіли, – сказав я. – Усі вважають його монстром, бо він згвалтував і забив до смерті нещасну глуху дівчину. Забудь про це, і все зміниться. Наприклад, постане питання, чи дійсно він убив Тіну Уільямс і сестер Беннетт?

– Так він же сам зізнався!

– Це нічого не значить. – Я згадав біль у очах Монка. Чудовищність свого вчинка він усвідомлював набагато сильніше, ніж будь-хто з нас. – Він убив Анджелу Карсон під час нападу, і йому здавалося, що й інших міг убити так само. Але тоді, під час суду, для нього це взагалі значення не мало.

Террі знизав плечима:

– Якщо ти цьому віриш, то не в порядку з головою не тільки у Монка.

Я надто втомився, щоб сперечатися.

– Не важливо, вірю я чи ні. Він не божевільний, а просто хворий, нещасний, збитий з пантелику чоловік. Судово-психіатри були надто упереджені, і тому нічого не помітили. Я впевнений, що якби зараз його по-справжньому обстежили, то все б з'ясувалося.

– Ти серйозно? – Террі пожував губу. – Але якщо інших дівчат він не вбивав, то хто ж тоді...

Я знизав плечима, намагаючись побороти втому.

– Ти чув про інспектора Джонса?

Террі загальмував, коли йдущий попереду автомобіль раптом сповільнив хід.

– Ось ідіот. – Він глянув на мене. – Кажеш, Джонс? Ні, не чув. А що?

Якщо Уокер сказав Монку правду про те, що цей поліцейський змусив його підкинути в його трейлер речі вбитих дівчат, то найімовірніше він їх і вбив. Хоча, за словами Нейсмита, інспектора Джонса серед співробітників поліції не було і немає.

– Так, нічого. Монк мимохідь згадав про якогось Джонса.

Террі уважно подивився на мене.

– У тебе змарнілий вигляд. Ми прибудемо приблизно через півгодини. Постарайся відпочити.

Я відкинувся на підголовник і закрив очі. В свідомості тут же почали спалахувати безладні картини: печера, аварія автомобіля, вмятина на черепі Монка. Я побачив калічене тіло Тіни Уільямс, почув глухий сміх Уейнрайта. Заскрипіла лопатка, прорубуюча мокрий торф, а потім автомобіль підскочив на ухабі, і я прокинувся.

– Ну як, легше? – запитав Террі.

Я протер очі.

– Так.

– А ми майже приїхали.

Я подивився у вікно і побачив Падбері. День був на виході, спускалися сутінки. Я вирішив, що як тільки доберусь до дому, відразу влаштую собі відпустку. На цей раз справжню, десь у сонячному, теплому місці. Потім згадав про Софі, і думки про відпустку відсунулися на задній план.

Террі зупинив машину у саду, поруч з моїм автомобілем. Двигун не вимкнув.

– Все, приїхали. Хочеш, щоб я залишився?

– Ні, я не збираюся тут затримуватись. – Я помовчав, не відпускаючи ручку дверцят. – А як ти? Що збираєшся тепер робити?

Він помрачнів.

– Хороше питання. Приму від Симмза покарання, а потім... подивлюсь. Напевно, спробую взятися за розум.

– Бажаю удачі.

– Дякую. Так ми вже не в сварці?

Я подумав, що, напевно, ми більше не побачимося. А значить, черговий розділ мого життя закінчився. І не слід пам'ятати погане.

– Звичайно, ні.

Ми потиснули один одному руки.

– Бережи себе, Дейвід. Сподіваюся, і з Софі все буде в порядку.

Я вийшов з машини і почекав, поки Террі від'їде. Невдовзі стало тихо, тільки шумів вітер і шелестіли гілки. Розминаючи затеклі м'язи, я неспішно рушив по доріжці. Попереду чорніли вікна дому. Наші телохранителі задерли там усі штори, щоб надати дому нежилого вигляду. Я збирався забрати сумку і відразу піти. Їхати на ніч глядя не хотілося, але ще менше було бажання залишатися тут ночувати.

Тільки у вхідних дверях я згадував про ключ. Двері все одно потягнув, хоча знав, що напередодні Міллер її надійно замкнув. Ну що тепер робити? Я згадав, що Софі зберігає в килні запасні ключі. Замок поставили новий, але є надія, що вона в тайнику ключ замінила.

І я направився до виходячої вперед обветшалої цегляної вежі. На фоні темніючого неба оточуючі її будівельні лісу нагадували шибениці. Двері скрипнули. Я увійшов, намацав вимикач, однак нічого не сталося. Щелкнув ним кілька разів, але, видимо, обидві лампочки перегоріли.

У мене в машині був ліхтарик, але ключі від неї залишилися в дому. Забув їх вчора в поспіху.

Пришлося відкрити двері в килн як можна ширше. Він з при денному-то світлі нагадував склеп, а зараз і поготів. Місце, де Софі ховала запасний ключ, знаходилося поряд із центральним вогнищем. Пахло цегляним пилом і глиною, але до всього цього змішувався ще якийсь запах, який здався мені знайомим. Під ногами щось хрустнуло. Мої очі вже звикли до напівтемряви, і я побачив, що підлога усипана уламками кераміки. Мій в'ялий мозок відмовлявся працювати, але я все ж узнав цей невідомо звідки з'явившийся тут запах.

Лосьйон після гоління.

Я різко зупинився і розвернувся. Тьмяне світло від дверного проходу погано проникало в глиб килна. Я пильно вглядівся в те місце, звідки доносився шурхіт.

– Це ви, доктор Хантер? – запитав Роупер.

Так, інспектор завжди зловживав своїм лосьйоном після гоління.

Роупер вглядався у мрак, намагаючись розглянути мене.

– Радий, що ви минулої ночі не сильно постраждали, – промовив він.

– Поталанило.

– Що ви тут робите? – запитав я.

Він знизав плечима.

– От приїхав тут усе перевірити. Міс Келлер, напевно, слід було б поставити замок. Від непрошених гостей. – Він засміявся. Власне зауваження його позабавило.

– Я не помітив вашої машини.

– Вона залишилася далі, на придорожній площадці, – відповів Роупер. – Я вирішив, що прогулянка мені не завадить.

Я слухав його, і мені в голову лізли різні думки. Наприклад, що Даррен Уокер сказав правду про того поліцейського. Ймовірно, той просто не назвав йому своє справжнє прізвище. Ось і все.

– Вас прислав Симмс? – запитав я, оцінюючи свої шанси швидко добратися до дверей.

– Зараз начальник поліції зайнятий по горло. Навіщо його турбувати? Ні, я приїхав за власною ініціативою, щоб задовольнити цікавість. – Щелкнув вимикачем, і на верстаку загорілася лампа. Вона була перевернута, Роупер поправив її. Потім випрямився і з неодобренням оглянувся. – Похоже, хтось тут повеселився.

Так, у килні влаштували справжній погром. Кувшини і блюда Софі скинули з полиць, і вони валялися розбиті на підлозі. Навіть важка електрична пічка для обжарки була зрушена зі свого місця з відкритою дверцятю.

– Тут щось шукали, правда? – Роупер усміхався, але очі залишалися уважними і холодними. – Дозвольте полюбопитствувати, а ви що тут робите, доктор Хантер?

– Прийшов забрати свій автомобіль.

– Хіба він тут?

– Ні, але в килні Софі ховається запасний ключ. А моя сумка залишилася в домі, разом з ключами від машини.

– Ось воно як? – Він оглянув килн. – Міс Келлер вміє ховати речі. Напевно, тому, що знає, як їх знаходити. Недарма вона працювала експертом у поліції.

Я втратив терпіння. Продовжувати гру не мало сенсу.

– Ви знайшли те, що шукали?

– Я? – Роупер, здається, щиро здивувався. – Доктор Хантер, не чи ви подумали, що погром тут влаштував я? Якщо так, то ви глибоко помиляєтеся.

– Тоді хто це зробив?

– Гарне питання. – Роупер ще раз оглянув килн. – Як добре ви знайомі з місіс Келлер?

– А чому ви питаєте?

– Тому що намагаюся зрозуміти, яке у всьому цьому ви берете участь.

Сказано це було тоном, якого я раніше у інспектора ніколи не чув. Взагалі-то я не сприймав його серйозно. Вважав підручним Симмза, якого той просував більше за відданість, ніж за здібності. Я помилявся. Роупер виявився здатним, розумним детективом.

– Усі ці вісім років ми ні разу не тільки не бачилися, але і не спілкувалися по телефону, – промовив я.

– Ви з нею спите?

– Ні. – Виникло спокуса зауважити, що це не його діло, але я здержався.

Роупер задоволено кивнув.

– Скажіть, доктор Хантер, вам самим усі ці збіги не здаються трохи дивними? Спочатку Террі Коннорс свалився як сніг на голову попередити вас про втечу Монка. Запитує, чи маєте ви контакт з членами пошукової групи. Незабаром міс Келлер – або міс Траск, як вона почала себе називати, – телефонує вам і просить допомогти. Потім ви виявляєте її без свідомості, а в домі все перебрано. Правда, грабіжник нічого не взяв.

– Вона сказала, що пропали гроші та прикраси.

Роупер відмахнувся.

– Ви цьому вірите не більше, ніж я. Так само як і в її амнезію. Хтось вривається в її дім, б'є так, що вона втрачає свідомість, але потім нічого не може згадати.

– Подобне трапляється.

– Але не в даному випадку і не з нею. Виникає питання: чому Софі збрехала? Відповідь: тому що потрібно було когось захистити. Питання: себе чи когось іншого?

Я слухав його міркування, прищурившись.

– І яка ваша версія?

– Моя версія в тому, що я не вірю в збіги. – Роупер піддав ногою черепок на підлозі. – Якщо ви хочете сховати щось цінне, то існують два способи. Один – помістити це в дуже надійне місце, де ніхто не знайде. Але якщо ви змогли придумати це надійне місце, то може знайтися хтось інший, хто здатний на таке. Другий спосіб – покласти це там, де нікому не прийде в голову шукати. Наприклад, на самому виді, де в принципі тайника бути не може. Переважно там, де ви можете бачити його кожен день.

Я подивився на верстак, де лежав великий ком, слеплений Софі з відходів глини. «Я просто звикла ось так утилізувати відходи». Згадав, як вона прийшла сюди одразу, як тільки ми повернулися з лікарні, заявивши, що шукає запасний ключ. Як провела рукою по кому, ніби заспокоюючи себе. Він дійсно лежав на самому видному місці, але занадто великий, щоб його рухати. І замок Софі не стала ставити на двері килна, як би оголошуючи, що там нічого цінного немає.

Не дивно, що вона не хотіла від'їжджати звідси, коли їй пропонували в поліції.

– Думаю, він ховав щось у шарі з сухої глини, – промовив я.

Роупер усміхнувся.

– Мене більше цікавить не де це було сховано, а що це таке. Все почалося, коли втік Джером Монк, так що тут повинна бути зв'язок. І там міс Келлер ховала щось настільки для неї важливе, що не бажала залишати цей ком без нагляду, навіть ризикуючи зустрітись з дартмурським маньяком.

«І це було також настільки важливим для когось, – подумав я, – що людина ледь не вбила її, щоб без перешкод обшукати дім». Мої думки працювали з божевільною швидкістю, втоми як не було.

– Вчора вдень Террі Коннорс уговарював мене взяти Софі і забрати звідси, – сказав я. – Для цього призначив зустріч у мотелі в Олдвиче.

– От як? Значить, Монк зробив йому послугу. Змушений Софі покинути дім надовго, щоб знайти те, що Коннорс шукав. – Роупер розглядав сміття на підлозі, на його губах грала усмішка. – Вам не

здається, що усунений від роботи Коннорс проявляє до цього справи нездоровий інтерес? Гадаю, настав час серйозно з ним поговорити.

У мене затиснуло під ложечкою. Я був надто втомлений, щоб здивуватися, чому Террі чекав мене у лікарні. Вважав його запитання простим цікавістю. І ось тільки тепер мене осінило. Він ж заявляв, що не знає, де живе Софі, а я не повідомив йому, як сюди їхати.

Тобто він вже знав дорогу.

– Я тільки що бачив його. Він підвіз мене сюди.

Усмішка Роупера зникла.

– Коннорс був тут?

– Так. Висадив мене і поїхав.

– Чорт! – Роупер поклав руку в кишеню за телефоном. – Нам потрібно йти. Я повинен...

Але він не встиг закінчити фразу. Позаду нього в дверному проході виникла постать, а потім роздався нудотний глухий звук удару металу об людську плоть. І Роупер повалився обличчям вниз на підлогу. Над ним, важко дихаючи, стояв Террі з короткою рейкою від будівельних лісів у руках.

– Цей покидьок давно напрошувався, – злобно промовив він.

Все трапилося настільки швидко, що я не встиг нічого зрозуміти. Стояв, заціпенівши, шокований появою Террі і його несподіваною звірською жорстокістю. Його колись акуратно причесані волосся тепер були сплутані, черевики і низ штанів забруднені. Він перевів дух, витер рукавом рот і підняв голову.

– Чорт забирай, Дейвід, чому ти досі не зібрав свої речі і не поїхав?

Тільки тепер я почав розуміти. Шуму під'їжджаючої машини ми з Роупером не чули. Видимо, Террі поставив її подалі і прийшов сюди пішки через поле. Напевно, помітив автомобіль Роупера на придорожній стоянці. Інспектор лежав нерухомо. На голові блищала темна кров. Я зробив рух у бік Роупера. Террі відразу ж зніс металеву палку і з погрозою промовив:

– Стой на місці і не рипайся.

Я зупинився.

– Поклади палку. Ти розумієш, що робиш?

– Уяви, розумію. Ти думаєш, я цього хотів? – Його обличчя скривила гримаса страждання. Він сильно штовхнув комок глини. Той

рикошетнув від обносячих килн лісів і зник у темряві. – Це все твоя подружка Келлер. Вона у всьому винна.

Ми тільки що з Роупером це обговорювали. Ком з глини, тепер розбитий вщент.

– Те, що вона ховала, було дуже важливим?

Террі не хотів відповідати, але незабаром кивнув головою, продовжуючи міцно стискати в руці свою зброю.

– Щоденник Зої Беннетт.

Зоя, одна з сестер Беннетт, була дівчиною відкритою, і на відміну від сестри їй подобалося не вчитися, а весело проводити час. А Террі – бабник, волокита, болісно переживаючий вимушений ганебний переїзд з столиці в провінцію... Ось він і вирішив втішити самолюбство з симпатичною веселою семнадцятирічною дівчиною, що палко бажала стати моделлю. Чудовий варіант.

– Там говорилося про тебе? – запитав я.

Його плечі опустилися. Рука з палкою також.

– Я зустрічався з нею пару місяців. На фотографіях не видно, якою вона була в житті. Справжня красуня. Шкода тільки, що вона це добре усвідомлювала. Постійно мріяла, як поїде до Лондона і підпише контракт з якимось знаменитим модельним агентством. На мене вона клюнула, бо я був із столиці і розповідав їй про Сохо та інше. – Террі усміхнувся спогадам, але лише на секунду. Його рот дернувся. – Потім вона знайшла іншого. Нахабного молодого ублюдка років двадцяти, з розкішною машиною. Ну ти уявляєш, що це за тип. Ми поругалися. Я втратив контроль над собою, ударив її, і вона ніби збісилася. Заорала на мене, стала погрожувати, що напише скаргу і мене звільнять з поліції. Заявить, ніби я її зґвалтував. Ми сиділи в моєму автомобілі, і я злякався, що люди почують її крики. Хотів тільки, щоб вона заткнулася, схопив за горло, і... це все сталося дуже швидко.

Я поглянув на Роупера, що лежав у його ніг, намагаючись визначити, чи він без свідомості, чи мертвий.

– Боже, Террі...

– Думаєш, я не знаю? Знаю. – Він опустив палку, іншою рукою пригладив волосся, знову переживаючи весь цей жах. – Я сховав її тіло

в надійне місце. Сподівався, що все це зійде за банальне втеча з дому молодій дівчині. Адже Зоуї твердило, що збирається до Лондона.

– Їй було всього семнадцять!

– О, не починай! – закричав він. – Що мені залишалося робити? Явитися з повинною? Це б її назад не повернуло. А в мене жінка і діти, про яких треба піклуватися. Адже я зіпсував би їм життя.

– Її сестру ти вбив теж?

Мені здалося, що Террі здригнувся. Він дивився повз мене, але я помітив в його очах певне подібність сорому.

– Ліндсі знайшла щоденник сестри. Там був мій номер телефону, подробиці наших зустрічей, чим ми займалися. Вона нікому не сказала, не хотіла, щоб люди погано думали про Зоуї. Прийшла до мене в надії, що я, поліцейський, допоможу її знайти.

Боже, вона подарувала Террі єдину доказ, яка могла викрити його у смерті сестри. І таким чином стала єдиним свідком.

– Не дивись на мене так! – вигукнув Террі. – Я запанікував, розумієш? Якби все це виплуталося назовні, то мені був би кінець. Хіба я міг це допустити? Крім того, вона була копією Зоуї, і бачитися з нею було неймовірно мучительно. Наче та воскресла з мертвих і звинувачує мене.

– А Тіна Вільямс? Її навіщо? – запитав я, хоча все було зрозуміло. Теж молоденька, симпатична, темноволоса. Її ти прикінчив просто для відволікання? Щоб все виглядало як робота серійного вбивці? Бажаючи відвернути увагу від близнюків?

Обличчя Террі прийняло дивне вираження, ніби він боровся з сидячим у ньому демоном, про існування якого до сих пір не підозрював. Він знизив плечима, все ще не дивлячись на мене.

– Щось на зразок цього.

У мені спалахнула ярість.

– Я бачив її, Террі. Я бачив, що ти з нею зробив. Роздушив черевиком обличчя.

– Вона вже була мертва! Так вийшло, розумієш? Дорогоцінний, хочеш змусити мене відчувати вину перед нею? Забудь про це, ця стерва сама все спровокувала.

– І якщо вона помре, це буде просто черговий епізод? Як з Зоуї Беннетт?

По його погляду я зрозумів, що зайшов занадто далеко. Зовні час від часу завивав вітер. Террі схопив палку зручніше.

– Скажи хоча б, де вони заховані? – швидко промовив я.

– Навіщо? У тебе була можливість вісім років тому. – Його обличчя окаменіло. – Ладно, давай з цим покінчимо.

Террі рушив до мене, але раптом зупинився. Я подумав, що він спіткнувся, і раптом побачив, що Роупер схопив його за ноги. При світлі лампи було видно, що нижня частина обличчя інспектора вся в крові, а передні зуби вибиті. Але його очі блищали рішучістю і злобою. Роупер намагався піднятися.

– Ах ти, сволота! – закричав Террі і замахнувся палкою.

Але тут я кинувся вперед. Уникнув удару палки і притиснувся спиною до решітки центральної топки колодязя. Террі, звільнивши ногу, штовхнув голову Роупера, як футбольний м'яч. Здавалося, звучав звук, ніби впало кавун, і Роупер безжиттєво розкинувся на підлозі. Коли Террі знову рушив на мене, я витягнув вільний цеглу, за яким Софі ховала запасний ключ, і кинув у нього. Він намагався прикритися, але цегла потрапила йому в обличчя по касательній.

– Ублюдок! – закричав він, випльовуючи кров, і вдарив палкою, цілячись у голову.

Я встиг перехопити його руку, і палка вдарила по грудях. У мене перехопило дух, я відчув, як тріснули ребра. Від нестерпної пекучої болі на секунду втратив свідомість і впав на підлогу. Террі ступив і вдарив мене ногою в живіт.

Я застонував, наказуючи собі чинити опір. Але тіло мені не підкорялося. Террі стояв над мною, переводячи дух і витираючи піт з обличчя. Він доторкнувся пальцями до місця, куди потрапила цегла, і здивовано подивився на них. Вони були в крові. Його обличчя спотворило злоба.

– Хантер, я радий, що тоді ти не скористався можливістю, – сказав він, підносячи залізну палку.

В цей момент двері колодязя з шумом захлопнулися, а потім відкрилися. Я подумав про Монка, але в дверному проході нікого не було. Це грав вітер. Террі на мить відвернувся, на нього наскочив Роупер. Інспектор ледве стояв на ногах, але на якийсь час позбавив Террі рівноваги. Він похитнувся і за інерцією разом з ухопленим за нього Роупером пронісся повз мене і вдарився об старі будівельні лісу

навколо колодязя. Від удару ветхе спорудження затремтіло з тріском, ніби запустили гігантський камертон, і на підлогу почали падати перекладини. Ліси покачалися. На секунду мені здалося, що вони встояли, але потім, наче при уповільненій зйомці, будівельні ліси з стогоном затрещали і обрушилися на Террі та Роупера, як картковий будиночок.

Послухався крик, але я не зрозумів, хто з них кричав. Скорчився, прикриваючи голову, поки падали вниз дошки і залізні перекладини. Від шуму заложило в вухах. А незабаром настала тиша, і в ушах зазвенів.

Я повільно прибрав руки від голови. В повітрі висіла густа пилюка. Колодязь погрузився в темряву, лампа розбилася. Я закашлявся і охнув від болю в зламаних ребрах. Підлога була уся усипана уламками лісів. Я на дотик рушив до дверей, викрикуючи по черзі імена Террі та Роупера в надії, що хтось відгукнеться.

Але стояла тиша, яку порушив грохнувшийся вниз цегла, що відвалився від колодязя. Я прислухався. Так, колодязь потріскував. Софі говорила, що ці ліси протягом десятиліть підпирали його стіни. Тепер їх вже нічого не підтримувало.

Потрібно було швидше звідси втекти. Двері ледве розрізнялися в темряві. Невпевненим кроком я обійшов купу, в яку перетворилися обрушені ліси, і ступив за двері. Повітря назовні здалося мені надзвичайно чистим і приємним. У небі догорали залишки заходу.

Пригнувши руку до поламаних ребер, я заковыляв до дому. Майже біля самого порога, почута ззаду гремляча, оглянувся і встиг побачити, як руйнується колодязь. Він трохи покосився і розвалився на частини. Я поковыляв далі, заслоняючи очі від пилюки. Потім знову воцарилася тиша. Я опустил руку. Над залишками колодязя вилося хмара пилюки, схоже на дим. Половина цегляного конуса зникла, інша половина являла собою нерівні зубчасті руїни. А от секція стіни з дверима залишалася по-прежньому неушкодженою. Закриваючи рукавом обличчя, я поковыляв назад до неї. Вгляделся в дверний прохід, частково загороджений впавшими цеглами.

Тепер кричати вже було безглуздо. Розвалився колодязь став їх могилою.

31

Монка знайшли через три дні. А щоб викопати Террі та Роупера з-під завалів колодязя, Службі порятунку знадобилося вісім годин. Правда, це було не порятунок, а вилучення останків.

Один поліцейський, присутній при цьому, розповів мені, що всі були приголомшені. Коли прибрали останні цегли, став видний Роупер, що лежав на Террі. Вскрытие показало, що він помер майже відразу. Не дивно з урахуванням отриманих травм. А от Террі не пощастило. Тіло Роупера частково захистило його від падаючих уламків лісів і колодязя. Він помер від удушення, наглотавшись цегляного пилу. Можливо, знаходячись в свідомості. Тобто опинився похованим заживо.

Мої ушкодження були болючими, але несуттєвими – три зламаних ребра від удару залізною палкою плюс порізи і садна, – і я вдруге за двадцять чотири години опинився в лікарні. У окремій палаті, куди журналістам потрапити було не так легко.

– То, що ви розповіли, просто не укладається в голові, – сказав Нейсміт, уважно дивлячись на мене. – Це все? Ви нічого не забули?

– Ні, – відповів я, – ручаюсь.

Виписали мене знову швидко. У Софи стан був стабільним, але в свідомість вона ще не прийшла, і побачити її мені знову не дозволили. Про те, щоб їхати до неї, в її дім, не могло бути й мови. Я оселився в найближчому готелі і в наступні два дні майже не виходив з номера. Сидів, дивився по телевізору новини. Монка на той час ще шукали, і коментатори будували здогадки про те, де він може знаходитися та чому поліція його поки не затримала.

Нейсміт пояснив мені причину. Продовжувалися дощі, і система печер, з якої ми вийшли за допомогою Монка, була затоплена. Вскоре знайшли третій вхід, що призвело всіх у смуток. Довгий час думали, що він сховався в іншій підземеллі або взагалі втік з Дартмуру.

Але все виявилося інакше. Коли вода спала достатньо, щоб пошукова група заглибилася в тунелі, вони виявили Монка в тому ж місці, де я його бачив востаннє. Він був мертвий, накрепко застряг у вузькій кам'яній щілині. Щоб витягти його звідти, знадобилося багато часу. Він знав, що вмирає і був готовий до цього. Коли я, оглянувшись,

не побачив світла його ліхтарика, подумав, що йому все ж вдалося звільнитися. Але пошуковики знайшли ліхтарик у його кишені, вимкнений. Монк помер у темряві, далеко від денного світла і людей. Він зробив свій вибір.

При вскритті встановили причини смерті – пневмонія, серцева недостатність, посилена передозуванням кокаїну. Все, як я і очікував. Але патологоанатом зробив ще два відкриття. У більшості людей волокна, що кріплять м'язи до кісток рук і ніг, досить тонкі. А у Монка вони були незвично товстими, що характерно для деяких хижаків.

Це пояснювало його неймовірну силу. Наступне відкриття було ще більш значним. У мозку Монка виявили сильні ушкодження, пов'язані з вмятиною в черепі. На цьому ділянці лобної частки навіть невелика травма викликає відхилення в поведінці та епілепсію. Тобто всі вважали Монка монстром, а він був нещасним калікою.

Монстром зробили його ми самі.

Дивно, але новина про його смерть засмутила мене. Щоразу, закриваючи очі, я повертався в печеру до Софи і Монка або чув жахливий тріск при ударі залізною рейкою від будівельних лісів по затилку Роупера. Думки в голові металася, ніби намагалися пробити власний шлях до істини. Я постійно відчував необхідність згадати щось важливе.

Але не знав, що це таке.

Нарешті, занурившись вночі в конвульсійний сон, я прокинувся дуже рано, і в моїй голові звуком звучав голос Террі, ніби він зараз був у кімнаті поруч зі мною: «У тебе була можливість вісім років тому».

Тоді в колодязі я не міг сприйняти ці слова належним чином, але вони засіли в підсвідомості. Я зателефонував Нейсміту:

– Нам потрібно поїхати в торф'яник.

В цей день вперше підморозило, і трава під ногами криміналістів хрустіла, коли вони почали розкопувати невелику насип, до якої вісім років тому нас привела Софи. Нейсміт, Лукас і я мовчки спостерігали, як знову на білий світ витягли залишки борсука. В торфі вони прекрасно збереглися і виглядали майже такими ж, як в минулий раз. Людські залишки знайшли незабаром після цього, коли копнули глибше.

– Звідки Коннорс притягнув цього борсука? – спитав Нейсміт.

– Напевно, збив на дорозі, – припустив я.

А адже Уейнрайт, коли ми бачилися востаннє – якщо тільки це можна назвати зустріччю, – вигукував щось про роздавлену на дорозі тварину. Я тоді сприйняв це як нісенітницю. Однак професор мав на увазі саме цього борсука. Очевидно, він потім усе обдумав і зрозумів. Але тоді, незважаючи на поведінку пошукової собаки та інші ознаки, копати далі не стали.

Ніхто не поцікавився, чому тварина, що мешкає в сухому піщаному ґрунті, раптом викопала нору на болоті. Потім нас відволікла спроба Монка до втечі, але були інші деталі, які я пропустив. Кості якогось тварини знайшли в захороненні Тини Вільямс. Це збіг мало насторожити мене... І слабкий запах розкладання, який почула собака, був сильніше, ніж зазвичай у торф'янику.

Якимось чином я пропустив дуже важливий момент. Борсуча кістка, яку витягнув Уейнрайт, була зламана. Причому характер зламування вказував на насильницькі дії. Це могло статися, наприклад, при падінні з висоти або від удару автомобілем. У тварини, що віддала кінці у своїй норі, подібних ушкоджень бути не могло.

Чи розумів це тоді Уейнрайт, тепер не дізнаєшся. Швидше за все, він усвідомив усе пізніше і мовчав, щоб зберегти репутацію. Але зазвичай маразматика живуть у минулому, і тому, коли він раптом дізнався мене, це мимоволі вирвалося з його підсвідомості.

Тепер мені здається, що після пошуків я відчував якесь незадоволення. Наче щось пропустив. Але наступні події змусили мене забути про Монка. Я думав, що назавжди.

Террі поховав сестер Беннетт в одній могилі. Навряд чи з сентиментальності, так йому було зручніше. Під вагою землі їх кінцівки викривилися, і вони тепер лежали, ніби обіймаючись. Торф дивом зберіг їх тіла. Шкіра, плоть, волосся майже не піддалися гниттю.

На відміну від Тини Вільямс у них не було помітно жодних ушкоджень.

– Цікаво, чому? – спитав Лукас, розглядаючи мертвих дівчат. – Хіба він їх пожалів?

Ні, жалості тут ні при чому. Террі покалічив Тіну Вільямс, мучаючись вином перед нею.

Поліцейські знайшли щоденник Зоуї Беннетт у його машині, в заплямленому глиною пластиковому пакеті. Террі продав свій яскравий «міцубісі» багато років тому, але тоді він на ньому їздив. І саме про цей автомобіль говорили свідки після зникнення Ліндсі Беннетт і Тіни Вільямс. Йшлося тоді про білу машину, але вночі людина, а особливо монохромна камера зовнішнього спостереження, не відрізняє жовтого кольору від білого.

Нейсміт розповів мені, що в щоденнику не знайшли нічого обличливого. Так, там згадувався Террі. Семнадцятирічна дівчина зізнавалася, що в захваті від того, що має коханця-поліцейського. Террі, напевно, це лестило. Може, тому він і зберіг щоденник.

– Симмз веде себе неправильно, – сказав Лукас, коли ми поверталися до машин. – І я радий, що пішов на пенсію. Вас би слід було дякувати, а він... – Пожилий поліцейський експерт втомлено махнув рукою.

– Мені все одно, – відповів я.

Оскільки ніхто не міг підтвердити мій розповідь про відбувся, Симмз робив усе, щоб поставити його під сумнів. Адже тепер вийшло, що він не тільки побудував свою кар'єру, звинувативши в убивствах невинного чоловіка, але й довірив взяти участь у розслідуванні вбивці. Преса нещадно прагнула його крові, і вперше в житті Симмз не бажав з'являтися перед телевізійними камерами. Оскільки на карту була поставлена його кар'єра, він готовий був на все. Навіть висловлював припущення, що я не є достатньо адекватним свідком, оскільки пережив сильний психологічний стрес. Правда, поки бруд, який він у мене кидав, до мене не прилипав. І взагалі Симмз мене вже давно перестав турбувати.

Він стежив, щоб мене тримали подалі від розслідування, однак Нейсміт взяв на себе сміливість дозволити мені супроводжувати групу сьогодні вранці в торфяник.

В готелі я ввійшов у номер, і одразу ж задзвонив телефон. Я дізнався втомлений жіночий голос.

– Це Мері Елліот, сестра Софи.

Я сильніше стиснув трубку.

– Слухаю.

– Вона прийшла в свідомість. Хоче бачити вас.

Я приблизно уявляв, в якому стані Софи, але все ж здивувався. Голова вибрита, замотана в бинти. Худа, бліда, руки тонкі, слабкі, у вену вставлена голка капельниці.

– Упевнена, що виглядаю жахливо... – прошептала вона.

Я покачав головою.

– Головне, що ти вибралася.

– Девід, я... – Вона взяла мою руку. – Якби не ти, я б померла.

– Але ти вижила, тепер поправляйся.

Її очі наповнилися слізьми.

– Нейсміт розповів мені про Террі. Вибач, що приховала від тебе дещо. Щодо щоденника. Мені потрібно пояснити...

– Не зараз. Ми поговоримо пізніше.

Вона слабо усміхнулася.

– Але знайшли Зоуї та Ліндсі, це добре... я тоді все ж була права...

Очі Софи закрилися. Я почекав, поки вона засне, і м'яко звільнив руку. Посидів біля ліжка, дивлячись на неї. Подумав. Поки було неясно, стануть чи її звинувачувати за приховування щоденника Зоуї Беннетт. Але по-перше, Террі сказав, що щоденник потрапив до неї вже після того, як Монка засудили, а по-друге, там не було нічого, що спростовувало б провину маніяка. Нейсміт сказав, що складу злочину тут немає і, скоріше за все, її звинувачувати не стануть.

* * *

Софи швидко поправлялася, спростовуючи очікування лікарів. Тепер у повному одужанні вже ніхто не сумнівався. Це було нечуване везіння після такої травми і всього, що вона перенесла. Я чекав, поки її самопочуття стане достатньо стабільним, щоб поговорити. І ось, нарешті, час настав.

Я йшов по лікарняному коридору до палати Софи. Мені здалося, мучительно довго. З нею була медсестра, мені знайома. Коли я ввійшов, вони сміялися. Видимо, говорили про щось веселеньке. Медсестра з усмішкою кивнула:

– Я вас залишаю.

Софи сиділа, усміхаючись. Пов'язку з голови зняли, і волосся вже відросло, утворюючи золотисто-каштанову щетину, що прикривала

підковоподібний шрам. Вона вже почала схожою на себе колишню. На ту, якою була вісім років тому. Наче з неї зняли важкий тягар.

– Мері говорила зі страховиками, – сказала Софі. – Вони погодилися повністю оплатити матеріали і обладнання, які я втратила при обрушенні колодязя. Щодо його самого питання поки неясно, але я отримаю більше ніж достатньо, щоб все відновити. Чудово, правда?

– Так.

Я побував у її домі всього одного разу, щоб забрати машину. І поскоріше поїхав, намагаючись не дивитися на руїни колодязя.

Усмішка Софі потьмяніла.

– Щось не так?

– Я хочу спитати тебе про одне. Ти ж знала, що Террі вбивця?

Я спостерігав за її обличчям.

– Що? Я не розумію...

– Ти знала, що він убив Зоуї та Ліндсі Беннетт і, напевно, Тіну Вільямс. Тільки мені поки неясно, чому ти мовчала. Щоб захистити його чи боялась, що він зробить з тобою те ж саме.

Вона трохи відсунулася, дивлячись на мене.

– Я не говорю, що у тебе були якісь докази, – продовжив я. – Але ти все одно знала.

– Я нічого не знала. – На її щоках спалахнули рожеві плями. – Ти вважаєш, що я мовчала б, знаючи, що Террі вбивця? Як ти міг таке подумати?

– Тому що ти занадто розумна, щоб таке не могло прийти тобі в голову.

Мій аргумент позбавив її сил. Вона відвернулася.

– Виявляється, я не така розумна, як ти вважаєш. Чому мені було писати Монку, запитувати, де заховані близнюці, якщо я знала, що він їх не вбивав?

– Це питання я вже задавав собі. Раніше мені здавалося, що копії листів ти зберегла випадково, але тепер ясно чому. Ти тримала їх як доказ, перш за все собі, що ти насправді вважаєш убивцею Монка. На випадок якщо раптом таємниця стане явною. Ось як зараз. Ти і не сподівалася, що він купиться на цей блеф.

– Просто неймовірно чути від тебе таке. Якщо це через щоденник, то я вже все розповіла поліції. Їм все відомо.

– А ось від мене ти приховала. Чому?

Вона подивилася на свої щільно зжаті руки, потім підняла голову.

– Признаюся, я збрехала щодо наших з Террі відносин. Це був не мимолітний роман. Пару років, поки він жив у Лондоні, ми сходилися і розходилися. Він постійно вів розмови про розлучення з дружиною.

Ось і ще один елемент головоломки став на своє місце.

– Ти жила з ним під час пошукової операції?

– Ні, ми якраз перед цим розійшлися. В черговий раз посварилися. Ну, з приводу його справ на стороні. – Здавалося, Софі не помічала в своїх словах іронії. – А приблизно через місяць після пошуків ми знову зішлись. Він обіцяв, що все зміниться. А я як ідіотка йому повірила.

– У цей час ти знайшла щоденник Зоуї Беннетт?

– Так. Він пішов від дружини, зняв квартиру, досить жалюгідну. Одного разу його викликали по справах, і я залишилася одна. Засумувала, почала наводити в квартирі порядок. Половина його речей ще лежали не розпакованими. Щоденник виявився в одній з коробок під пачкою паперів. Боже, коли я зрозуміла, що це таке... Ти не уявляєш, як це на мене подіяло.

– Чому ти нікому не розповіла? Це ж було доказом, що Террі мав любовний зв'язок з убитою дівчиною. Чому ти мовчала?

– Я думала, що убивця Монк. всі так думали. Який сенс було піднімати шум і викликати непотрібні неприємності? Не стільки для нього, скільки для його сім'ї. Я й так достатньо зробила для її руйнування. Крім того, я і раніше знаходила в його машині речі, забуті подругами, – дешеві прикраси, косметику, нижню білизну. Я вважала, що щоденник – приблизно те ж саме.

– Софі, ти була поліцейським експертом з поведінки злочинців і ось зараз заявляєш, що нічого більш путнього з цього приводу не придумала.

– Ні! Щоденник я взяла, бажаючи зробити йому боляче. Я знала, що він спав з нею, але лише й всього.

– Тоді чому ти його боялася?

Вона примружилась.

– Я... не боялася.

– Боялася. Коли я привіз тебе з лікарні додому, ти була в жаху, але продовжувала прикидатися, що не можеш згадати, хто на тебе напав.

– Я... не хотіла, щоб у нього виникли неприємності. Він цього не заслуговував, але ж серцю не накажеш.

– Дозволь мені сказати тобі, що я про це думаю. Так, щоденник ти взяла, піддавшись імпульсу, щоб зробити Террі боляче. Ти злостилася і ревнувала, щоденник давав тобі владу над ним. Але невдовзі ти зрозуміла небезпеку. А йти в поліцію було загрожувало неприємностями. Тому ти сховала щоденник і мовчала, сподіваючись, що загроза викриття зупинить його від вбивства.

– Абсурд!

– Полагаю, ти звинувачувала Террі, що він зіпсував тобі кар'єру, – продовжив я, не помічаючи її фальшивого обурення. – Важко допомагати поліції розкривати таємниці, коли у самої припрятана така ж. І ти кинула роботу експерта, щоб спробувати почати все спочатку. Але для цього потрібні були гроші, чи не так?

На секунду в очах Софи застиг страх, який вона замаскувала гучними словами:

– Що ти намагаєшся цим сказати?

В останні кілька днів у мене було досить часу все ретельно обмірковувати. Террі назвав Софи стервою і шантажисткою, яка перетворювала його життя в ад багато років, але зміст слів дійшов до мене пізніше. Мені не дуже хотілося говорити про це, але ми зайшли занадто далеко, щоб зупинитися.

– Твій котедж коштував недешево. А кераміка, на твоїх словах, продавалася неважно. І все ж жила ти, ні в чому не нуждаючись.

Софи глянула на мене з викликом, але куточки її губ дрижали.

– На життя мені вистачало.

– І ти ніколи не вимагала грошей у Террі?

Вона швидко відвернулася, але я все ж встиг побачити її погляд. Двері відчинилися, увійшла медсестра.

– У вас все в порядку?

Софи кивнула:

– Так, дякую.

– Якщо що-небудь потрібно, покличете мене. – Сестра холодно подивилася на мене і вийшла.

Я мовчав. Чекав. З коридору доносились жваві голоси, але в невеликій палаті панувала тиша.

– Ти не знаєш, як мені було, – нарешті промовила Софі тремтячим голосом. – Я була налякана і не знала, як вчинити. Щоденник я взяла, тому що... була зла на нього. Він жив зі мною і трахав цю молоденьку повію. Але клянусь, спочатку я думала, що її вбив Монк. І лише пізніше, коли... коли я... о Боже... – Вона прижала до обличчя долоні, щоб прикрити сльози, що текли з очей.

Я подав їй серветку.

– Я не хотіла вірити, що це Террі. Твердила собі, що їх вбив Монк. Ось чому я почала йому писати. Прагнула переконати себе. Я помилялася. – Вона замовкла і витерла очі. – Я була страшенно зла на Террі. Адже через нього мені довелося залишити роботу, переїхати. Цей ублюдок був зобов'язаний допомогти мені почати спочатку. Я не просила багато... Думала, що, поки щоденник у мене, я в безпеці.

– Але ти не була в безпеці?

– Була, поки Монк не втік. Більше року від Террі нічого не було чути. Потім він подзвонив, погрожував, вимагав віддати щоденник. Я ніколи не чула від нього таких слів і не знала, що робити.

– І ось тоді ти подзвонила мені, – втомлено промовив я. Не тільки для того, щоб допомогти знайти поховання. Вона хотіла, щоб я був поруч, на випадок, якщо Террі щось зробить.

– Я не могла придумати, кому ще зателефонувати. Знала, що ти не відмовиш. – Софі стиснула вологу серветку. – На наступний день, коли я готувалася до зустрічі з тобою, він став стукати в двері. Я не впустила його, але він... її злавав. Я побігла на верх, спробувала зачинись у ванній кімнаті, але Террі вірвався туди. Мене вдарило дверима.

Вона доторкнулася до майже зажитої подряпини на обличчі. Я згадав обстановку, в якій знайшов її тоді. Достатньо було хоча б трохи поміркувати, і стало б зрозуміло, що у ванній кімнаті Софі застали не зненацька, як вона стверджувала.

– Чому ти тоді нічого не пояснила?

– Це було неможливо. Я багато років приховувала важливу інформацію. І поняття не мала, що Террі усунули з роботи. Коли ти сказав, що він бачився з тобою... – Вона замовкла, намагаючись впоратись із тремтінням. – Я справді не хотіла нічого поганого. Так, я помилилася, тому так прагнула знайти поховання Зої і Ліндсі. Думала, що якщо зможу хоч би це зробити, то...

Що? Їхній убивця не понесе покарання? Замість нього у в'язниці сидітиме інша людина?

Софі дивилася на зім'яту серветку в руці.

– Так що тепер? Ти збираєшся все розповісти Нейсміту? – спитала вона.

– Ні. Це зробиш ти.

Софі схопила мою руку.

– Навіщо? Вони вже знають про щоденник. Я не хочу нічого змінювати.

Я висмикнув руку і встав.

– Прощавай, Софі.

Мої кроки гулко віддавались у коридорі. Навколо панувала лікарняна метушня, але я відчував дивну відстороненість, наче був у скафандрі і не чув жодного шуму. Навіть свіжий холодний повітря на вулиці не розвіювало це відчуття. Яскраве осіннє сонячне світло чомусь здавалося мені в'ялим і нудним.

Я відчинив дверцята машини, обережно сів на сидіння. Зламані ребра заживали, але ще боліли. Закрив очі, відкинув голову, відчуваючи повне спустошення. Поїздка до Лондона мене не тішила, але я вже був тут досить довго. Навіть занадто довго.

Я корчився в кишені за телефоном, який вимкнув у лікарні. Як тільки я його ввімкнув, він одразу задзвонив. На мить це повернуло мене в темряву печери. Але я потрусив головою і почав переглядати повідомлення.

Їх було три, і всі – про пропущені дзвінки. З одного номера, який здавався мені незнайомим. Я насупився, збираючись натиснути кнопку, але тут телефон знову задзвонив. Мене викликав той самий номер. Я вирівнявся, уважно слухаючи.

Поліції знову потрібна була моя допомога?

Ну що ж, я готовий.

Вираження подяки

Цю книгу, як і інші, я не написав би без допомоги кваліфікованих експертів, люб'язно мені її надавших. Називаю їх, не дотримуючись якогось особливого порядку: Тоні Кук, регіональний експерт з криміналістики; доктор Маркус Рубер, кафедра неврології університету Шеффілда; судовий еколог Патрісія Уїлтшир; доктор Тім Томпсон; старший викладач кафедри криміналістики університету Тісайда Ребекка Гоуланд.

Моя вдячність Дагу Бейну, провіднику собак і криміналісту; професору Сю Блак; доктору Патрику Рандолф-Куїнні; спеціалістам з анатомії та ідентифікації особистості з Центру Данді; професору Джону Хантеру з інституту археології та античності університету Бірмінгема; Дейву Уорну – голові Центру спелеологів та прес-секретарю міністерства юстиції.

Дякую Хіллари за незмінну підтримку, а також мамі і татові, які ніколи не сумнівалися в мені. Дякую Бену Стайнеру, Саймону Тейлору та колективу редакції лондонського видавництва «Трансуорлд паблішерс»; моїм агентам Міку Читхему і Саймону Кавану, а також усім перекладачам, які представили Девіда Хантера широкій публіці.

Нарешті, я в великому боргу перед моїм агентом з міжнародних прав Полом Маршем, чия смерть у 2009 році стала втратою для багатьох видавництв, а також для всіх, хто його знав.

Саймон Бекетт, серпень 2010

Примітки

1

Від hunter (*англ.*) – мисливець. – Тут і далі примітки пер .
[Повернутися](#)

2

Від monk (*англ .*) – монах.

[Повернутися](#)

3

Робота знаменитого американського судового антрополога Білла Басс, в якій він ділиться своїм величезним досвідом участі в розслідуваннях вбивств.

[Повернутися](#)

4

Лондонська тюрма, де утримуються особливо небезпечні злочинці.

[Повернутися](#)